

SBÍRKA KÁZÁNÍ ZALOŽENÝCH NA LEGENDÁCH

Sbírka kázání založených na legendách

Rukopisná *Sbírka kázání založených na legendách* vznikla v druhé polovině XV. století zpracováním vybraných textů z pasionálního cyklu pro homiletické účely. Převážnou většinu textů tvoří legendy opatřené nejprve uvedením do tématu a poté mravní závěrkou s prosbou k Bohu nebo světcům. Samotné legendy tvoří jakési doličné příběhy, příkladné vzorce chování, tedy tzv. exempla. Edice tohoto rukopisu vychází vůbec poprvé.

Předloha: rukopis, Česko, Brno, Moravský zemský archiv, sign.: G 10, č. 456, 195 fol.

Elektronickou edici připravili: Marek Janosik-Bielski (editor), Andrea Svobodová (editorka), Kateřina Voleková (editorka), Boris Lehečka (kódování TEI)

Copyright © Marek Janosik-Bielski; Andrea Svobodová; Kateřina Voleková, 2014

Copyright © oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., 2014

Copyright © Nakladatelství Academia, Středisko společných činností AV ČR, v. v. i., 2014

E-mailový kontakt: vyvoj@ujc.cas.cz

Obálku navrhl Robin Brichta s použitím obrázku ze Snáře Vavřince z Březové (polovina 15. století, Moravská zemská knihovna v Brně, signatura Mk 0000.0014, fol. 1r). Při tvorbě knihy byla použita písma FreeSerif a FreeSans.

Edice vznikla v rámci řešení projektu GA ČR č. P406/10/1140 *Výzkum historické češtiny (na základě nových materiálových bází)*.

ISBN 978-80-86496-82-5 (PDF)

ISBN 978-80-86496-74-0 (EPUB)

Vydal Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., v Nakladatelství Academia.
Praha 2014.

Obsah

Sbírka kázání založených na legendách.....	1
Souhrnná ediční poznámka.....	147
Komentář editora.....	149

Sbírka kázání založených na legendách

[1r] {Legenda. De sancto Andraea}¹

*Ambulans^a Iesus iuxta mare Galilee². Mathei capitulo III.*³ Na počátku dnešního čtenie evanjelista svatý Matúš praví rka takto: že chodě Ježíš při moři Galilejském, viděl jest dva bratry, totiž Petra a Ondřeje, ani mecí síti u moře, mluviece o chodbě milého Krista, jak jest pán náš Kristus na tomto světě chodil. Můžem říci, že Kristus častokrát, hledě našeho spasenie, chodil jest hlad trpě, nemaje žádněj ztravy, žádněj takovéj potreby tělestněj. A o tom máme psáno ve čtení^b sv. Matúše⁴: „Když Ježíš jdíeše podlé obilé s svými mladšími a v tu chvíli neměli sú co jiesti, tu pak mladší jeho lačni jsúc i s svým mistrem, pánem Ježíšem, vymínali pravým hladem a vytierali zrníe z klasuov i jedli sú to, aby se tím posílili.“ Chodil taky spasitel náš Kristus bez koně a bez vozuov, až častokrát ustával prací a takovým chodem, jakož o tom evanjelista sv. Jan píše ve čtení, že Ježíš, chodě a cestú pracuje, truden jsa odpočíval, sedě nad studní. Chodil také milý Kristus bez pýchy, totiž bez oděncuov, bez rytieřuov a bez panoší, než ve všie pokoře až k tomu skončení, jakož o tom sám mluví ve čtení sv. Lukáše, *capitulo 9.*⁵: „Já sem mezi vámi a prostřed vás jako ten, jenž vám posluhuje.“ Tiem obyčejem chtěl milý Kristus, aby také apoštolé svatí a mladší jeho chodili, neb ztra[1v]vy jim ujal, když jim přikázal, aby zlata ani stříebra s sebu nenosili. Jakož o tom psáno ve čtení sv. Matúše⁶, když jim řekl: „Nerodíte v svéj moci míti zlata ani stříebra ani peněz.“ Opět pýchy a marnosti tohoto světa bránil jim, když k nim vymlúval ta slova, jenž sú psána ve čtení^c sv. Matúše⁷, a rka: „Ktož mezi vámi jest největší, ten buď jako nejmenší. A ktož jest mocným aneboli svrchním, ten buď jako služebník.“ Praví^d také evanjelista v dnešním čtení^e znamenitě, že pán Kristus, chodě při moři Galilejském, viděl jest dva bratry, Petra a Ondřeje. Vzhledení aneboli zrak božský někdy znamenává smilování nátiskuov aneboli biedy lidskéj. Takovým viděním a zrakem vzhlédl byl pán buoh na dav lidu svého, kterýž pod králem faraonem v Ejiptu přebýváše, když k Mojžiešovi řekl, jakož psáno jest v knihách *Exodi, capitulo 3.*⁸, rka: „Viděv vzhlédl sem na núzi lidu svého, jenž jest v Ejiptu, totiž abych jej těch nátiskuov zprostil.“ Někdy tak zrak boží^f znamenává jeho božskú milost aneboli lásku. O takovém vidění mluví evanjelista sv. Lukáš, *capitulo I.*⁹ A jsú slova panny Marije, jenž jest řekla: „Vzhlédni na pokoru dívky své.“ Takovým dvojím vzhledením Kristus laskavý vzhlédl na sv. Ondřeje dnešního. Najprv vzhlédl naň okem svého milování, když jej z tohoto světa bludného a biedného povolal [2r] a učinil ho apoštolem svým. Vzhlédl naň také okem svéj lásky, když chtěl, aby tůž muku jemu zároveň trpěl. A praví evanjelista, že Kristus viděv, že sv. Ondřej s svatým Petrem, bratrem svým, púštějí nevody neboli sieti u moře, chtiece ryby loviti, neb rybáři biechu, povolá jich a die k nim rka: „Podťte za mnú,

¹ marginální přípisek pozdější rukou

^a *Ambulans*] Mbulans

² první dvě písmena emendována mladší rukou

³ Mt 4,18

^b čtení] czte^e

⁴ Mt 12,1

⁵ L 22,27

⁶ Mt 10,9

^c čtení] cztenie

⁷ sr. Mt 20,26–27

^d *Praví*] prawie

^e čtení] cztenie

⁸ sr. Ex 4,31

^f *boží*] bozie

⁹ sr. L 1,48

udělámť vás rybáři lidskými.“¹⁰ A proto veliká láska a zvláště milost, že jich pán Kristus ne po poslu ani po kterém jiném člověku povolati ráčil, ale sám svými svatými usty jich povolal. A protož povolanie bývá rozličné. Neb někdy povolání budú vuobec zlí i také dobří skrze zjevné napomínanie božie aneboli jeho kněží. Ale když kto zvláště a jmenovitě bude povolán, to jest již znamenie zvláště lásky. A tím obyčejem povolán sv. Ondřej. A netolik že od samého Krista, ale i před jinými dřeve než který jiný apoštol povolán byl, on najprvé k apoštolství^g byl jest zjednán. Pak znamenitě také máme, kterým obyčejem svatý Ondřej s svatým Petrem byli sú povoláni, kteréžto povolanie samo v sobě jest duostojné a velebné, tím obyčejem, když jim řekl: „Jděte po mně.“ Neřekl Kristus „děte po něm“, to jest statku aneboli po zboží, neb ho Kristus neměl. Než řekl jest prostě „děte po mně“, nebo nechce, abychom to počasné zbožie milovali, než aby nám to mrzké [2v] bylo a abychom toho netbali. Jakož také Kristus řekl k jednomu, jenž ho tázal, kterak by měl spasen býti. A Kristus jemu odpověděl řka: „Jdi a prodaj všecko, což máš, a daj chudým.“¹¹ Neřekl také Kristus „jděte přede mnú“, neb nechce Kristus, abychom před ním šli, to jest nechce, abychom vuoli svú aneboli úmysl svůj jako sami od sebe měli, než abychom vuoli naši v jeho vuoli úplně poddali a vuole naše aby se s jeho vuolí srovnala. A toho máme příklad na Adamu, prvním naším¹² otci, ten chtieše před pánem bohem jíti tím obyčejem, že smyslem svým nad božie vuoli chťel sáhnúti. A protož vyhnán byl z ráje. Neřekl jim také pán Kristus „jděte se mnú“, neb nechce, abychom jemu rovni byli. Ale chce, abychom jemu pokorně jako jeho stvořenie a jako jeho služebníci vždy byli poddáni. Neb Luciper proto, že se chťel pánu bohu vrovhati, i byl strčen s nebe do pekla horúcieho i s svými tovaryši. A protož řekl pán Kristus prostě „jděte po mně,“ jako by řekl „jděte po mně ne jako po hrdém, ale jako pokorném, jděte po mně ne jako po ukrutném aneb hněvivém, ale jako po milosrdném,“ chťe, abychom i my příkladem jeho milosrdní a pokorní byli. A protož sv. Ondřej naučením milého Krista nešel jest po svém zboží^h ani po svém statku, neb všemi světskými věcmiⁱ vzhrdal, ani také šel před milým Kristem, totiž že by úmysl svůj [3r] výše vážil mimo vuoli milého pána Krista. Ale šel za ním, to jest tím obyčejem, že pokoru a milosrdenství miloval a pána Krista v tom následoval. I praví dále evangelista a vymlúvá úřad jejich, k čemu anebo proč Kristus sv. Ondřeje a sv. Petra, bratra jeho, povolal, když řekl: „Jděte po mně, udělám vás rybáře lidské.“ Jako by řekl: „Dřieve ste byli rybáři ryb, že jste ryby lovili, ale již budťte rybáři lidští a budete duše loviti.“ Neb jakož rybáři jedním vlečením mnoho někdy ryb vytáhnú, takéž apoštolé svatí na počátku viery křesťanské kázáním a naučením svým onen toliko tisícúv, onen toliko popadli duši u viere křesťanské. A když jich Kristus takovým obyčejem po sobě zavolal a pověděl jim, co by z nich chťel udělati, tehda oni nechavše síť, svých lodí i což jsú měli, nemeškajíc ani sobě rokuov k tomu odkládajíc, než ihned bez prodlení brali sú se za milým Kristem. V tom bude znamenána jejich veliká láska, kteréž jsú k milému Kristu měli. Ačkoli žádných divúv od milého Krista nebyli sú viděli, ani také kterého poslíbenie odplaty od něho slyšeli. Avšakž k jedinému jeho zavolání hotovi jsú byli po něm jíti. Ale protiv nám mluví sv. Řehoř a řka: „Ó, co my jeho divúv slycháme, kolikrát od něho budem pokúšeni, ono nemocí, chudobú a mnohým jiným protivenstvím, [3v] kolikrát také častými přízraky hruoz rozličných zstrašeni budem. Avšak což na nás volá, co napomíná, nic se na to pohřiechu neobrátíme. Což pak my hříšní den súdný dieme, kterak se protiv milému

¹⁰ Mt 4,19

^g apoštolství] apofftoltwie

¹¹ Mt 19,21

¹² analogie k předcházejícímu tvaru

^h zboží] zbozie

ⁱ věcmi] wiczzy

bohu omluvíme, jenž od lásky tohoto světa ani jeho příkázáním, ani jeho hrózou, ani jeho napomínáním nechceme pohnuti býti, ani se tím polepšíme?“ Ale milý sv. Ondřej k jednomu napomenutí a k jedinému slovu milého Krista zapomenuv všeho, což kde měl, šel jest za Kristem a následoval jeho. Ale mohl by někdo říci: „Co sú však tak mnoho po sobě zuostavili statku svého, jenž více neměli než nějakú snad siet nevelmi dobrú a lodí k tomu, to mnoho býti nemohlo?“ Mluví na to sv. Řehoř, že při takovéj věci více má býti vážena vuole lidská nežli statek, neb dosti ostavili, když úmysl celý měli a vuoli plnú k opuštění^j toho všeho, co jsú měli, a by byli více měli, to by byli všecko opustili a nechali, ještě žádných divuov od něho nevidúce. A protož podobně mohl říci sv. Ondřej slova sv. Joba¹³ říka: „*Vestigia eius secutus est pes meus.*“ „Šlápějí jeho následovala noha má, cesty jeho sem zachoval a nepohnul sem se s ní.“ Skrze stopy neb šlápěje milého Krista duchovnie máme rozuměti ctnosti pána Jezukrista, v kterýchžto ctnostech sv. Ondřej pána Jezukrista najprvé v pokoře zachoval. Neb Kristus ve čtení sv. Matúše učí pokoru zachovati říka takto: „Učte se ode mne, neb sem já pokorný a krotkého srdce.“¹⁴ Tu poko[4r]ru měl jest sv. Ondřej téměř vuobec ke všem lidem. A protož o něm zpívá cierkev svatá: „*Vir iste in populo suo mitissimus apparuit.*“ Muž tento, totiž sv. Ondřej, k svému lidu ukázal se velmi krotký. Následoval také sv. Ondřej pána Krista v tom, že byl velmi dobrotivý a velmi lítostivý a tu dobrotu ukázal jest na sv. Matúši. Jakož o tom máme psáno, když sv. Matúš kázal v nějakém městě, nechtiece kázni jeho slyšeti, vylúpili jemu oči a vsadili sú jej do žaláře, chtiece ho po niekoľiko dnech zahubiti, tu pak anjel boží^k zjeví se sv. Ondřejovi a přikáže jemu, aby šel k svatému Matúši, a sv. Ondřej odpovědě, že cesty tam nevie. I die jemu anjel: „Jdi k moři na první lodí, kterúž tu u břehu najdeš, na tu vsedni.“ A sv. Ondřej učini rozkázání anjelovo a božím zjednáním přiveze se až právě k tomu městu, jakož sv. Matúš v něm vězíše. Tu pak sv. Ondřej přišed k tomu žaláři, v kterémž sv. Matúš byl zamčen, otevra žalář i bude nad ním velmi srdečně plakati a želeje jeho. A podlé toho bude se milému bohu modliti, aby sv. Matúšovi zrak jeho navrátil. I stalo se, že sv. Matúš zase viděl, a tak potom z žaláře vyšel. Pak měščané toho města rozhněvavše se, že sv. Matúš ušel, i jmú sv. Ondřeje na jeho miesto, a vloživše jemu provaz na hrdlo, svázavše jemu nohy i ruce, budú ho vláčiti po uliciech, až krev z něho tečieše. Tu [4v] pak prosil za ně milého Krista, aby jim odpustil. A tu máš znamenati, jak velmi dobrotivý byl, že také za své nepřátely prosil. Opět sv. Ondřej následoval milého Krista v kázni a v učení^l, kterýmžto kázáním mnoho lidí na vieru křesťanskú obrátil. A toho máme duvod na nějakém člověku, jemužto Mikuláš říkali. Ten jistý Mikuláš, vida, že sv. Ondřej jest tak velmi dobrotivý člověk, i přijde k němu i bude jemu praviti proše, aby jemu ráčil raditi, i die a říka: „Teď sem již člověk osmdesáti let v stáři a v těch ve všech letech nic sem dobrého neučinil, než najviece sem se v nečistém smilství^{m,15} kochal. Protož prosím tebe, milý svatý Ondřeji, pros pána boha za mé spasenie, ať se milý buoh ráčí nade mnú smilovati, ať bych v tom hříechu nezahynul.“ Tu pak sv. Ondřej, slyšev ho velmi mile, od třetí hodiny na den až do deváté nejeda ani pije, modlil se milému pánu bohu a podlé toho pět dní pořád se postil. Tu pak po pěti dnech bude jemu zjeveno, aby tomu Mikulášovi dále pověděl, chtěl li by spasen býti, aby toliko dní za své hříechy postil [se] jako sv. Ondřej, a tak jest učinil,

^j opuštění] opufftienie

¹³ Job 23,11

¹⁴ Mt 11,29

^k boží] bozie

^l učení] vczenie

^m smilství] fmilftwie

¹⁵ zápis lze interpretovat i jako tvar o-kmenového skloňování „v ... smilstvě“, ovšem vzhledem k převaze ůjo-kmenů v textu se přikláníme zde i dále k emendaci

i byl jest spasen. Následoval také sv. Ondřej myslí pána Jezukrista v utrpeníⁿ múk, neb jakož Kristus smrt svú, na kříži vise, skonal, takéž sv. Ondřej příkladem mistra svého na kříži rád chtěl umříti. Neb když sv. Ondřej do téj země Achaeie pro spasenie lidské byl jest zašel, pak tu jsa mnoho kostelov k službě božie zjednal a ustavil a mnoho [5r] křesťanuov zjednal a ženu Egeovu, kterýž v téj zemi vládařem bieše, také na vieru křesťanskú obrátil. Pak slyšev to ten vladař Egeas, bude ho rozličnými hrózami k následování modl diábelských nutiti. Jemužto sv. Ondřej nakrátce odpovie řka: „Což najviece múk vymysliti muožeš, ty jednaj, předse hotov sem vše pro mistra svého Jezukrista mile trpěti. Neb čím ustavičnejšie bude přetrpenie múk a kvílenie, tím mistrovi svému viece se slíbím a vzácnější budu.“ Znamenav Egeas ty řeči, že by sv. Ondřej od svého mistra odstúpiti nechtěl, káže sv. Ondřeje obnažiti a zjedna dvadeceti mužov, když by jedni ustali, aby druzí jako čilejší se veň uvázali, jenž jeho svatý život kyji tak velice utepú, že ledvy živ zuostal. A tak ubitého káže jej rukama i nohama na kříži přivázati, aby tím déle byl kvílen. A když ho k kříži vedechu, zběhne se se všech stran náčité lidí mnoho, želejíc sv. Ondřeje a volajíce nadhlas, proč nevinný člověk bez provinění smrt trpěti má. Než sv. Ondřej velice jich prosil, aby jeho umučení a jeho smrti nerušili, že by skrze to přijíti měl do královstvie nebeského. Tu pak sv. Ondřej, uhlédav zdaleka kříž, na kterémž měl zavěšen býti, poklekne a die takto: „Pozdraven buď, kříži předrahý, jehož sem dávno žádal, přijmi mě také jako mladšieho toho, neb také mistr [5v] muoj Kristus na takovém kříži dřeve smrt svú skonal pro mě a pro lidské spasenie.“ A tak přivedše ho k kříži, i chtěli ho na kříži také hlavú zhuoru zavěsiti, jako milý Kristus zavěšen byl. Tu bude jich sv. Ondřej prositi řka: „Nejsem hoden ani duostojen tak viseti jakožto pán muoj Kristus, než prosím vás, pověste mne hlavú doluov a nohami vzhuoru.“ Tu pak čtyři dni živ jsa na kříži, ústavně lidem slovo božie kázal a viece než dvadeceti tisícúov^o lidu na vieru obrátil a k milému bohu zjednal. Potom obec toho města budú o to pomlúvati, a horlivi jsúce a hrozíce tomu Egeovi vladaři, že tak ctného a svatého člověka bez viny hanebně umořiti kázal. Tehda Egeas, boje se lidí, chtěl jest sv. Ondřeje s kříže sníti. Ale znamenav to sv. Ondřej, i die k němu řka: „Egea, pročs sem přišel? Jestližes proto přišel, chtě pokání za své hříechy přijíti, toť tobě bude zjednáno; paklis přišel, chtě mne s kříže^p sníti, tehda věz, že mě živého nesejmeš s kříže, nebť již vidím krále svého, jenž mne očekává.“ A když ho vždy přesto chtěli s kříže sníti, pro nic přístúpiti k němu nemohli pro jeho modlenie, jakož k milému bohu vymlúval řka: „Nedopúštěj, milý pane hospodine, aby tělo mé z tohoto kříže živé složeno bylo, neb již jest čas, aby zemi poručil tělo mé.“ Tu pak ihned při téj řeči světlo z nebe [6r] osvietilo jej tak, že ho v tu chvíli žádný nemohl viděti. A v takovéj jasnosti milý sv. Ondřej skonal život svůj i dal pánu bohu duši svú. A pak Maximilla, milostnice jeho, žena toho vladaře Egea, vzemše jeho tělo svaté, zmazavši drahú mastí, na počestném místě poctivě jej pochovala. A tak máte život milého sv. Ondřeje vypravený. A o jeho jiných divích, ješto je rozličně, na tomto světě živ jsa, činil i také po své smrti ukazoval, o kerýchž by bylo dlúho vypravovati. Avšak jiných divúov nechaje, o jednom vám poviem. Že byl jest některaký biskup, Ondřej jmenovaný, ten svatému Ondřeji mimo jiné svaté velmi nábožně slúžil. A diábel, nepřítel lidského spasenie, závidě jemu v tom, ukáže se tomu biskupovi v osobě ženské jakožto velmi krásná žena. I jde k němu na jeho pokoj, jako by se knězi biskupovi zpoviedati chtěla, a vzhlédna na ni biskup, zapáli se v žádosti tělesnej a s tím káže oběd dospievati a bude ji prositi, aby s ním obědvala. Tu pak káže krýti stuol někde v súkromí^q, jsa s některými svými tajnými komorníky, ješto jim

ⁿ utrpení] vtrpenie

^o tisícúov] tífieczuow

^p kříže] krzize

^q súkromí] fukromie

nad jiné věřil. A když se již k stolu ssadie tudiež, tu přišel sv. Ondřej, jakožto pútník připraven jsa; i potluče na dveře u kněze biskupa, žádaje, aby jej před biskupa pustili. A znamenav to diábel, jenž se byl [6v] v ženskú tvář proměnil, i bude kněze biskupa prositi, aby toho pútníka nedal před se pustiti: „Leč prvé uhodne trojí pohádku, kerúž já jemu vydám. Najprvé otěžte se jeho, které jest najduostojnější a najšlechtnější stvoření, ješto je buoh stvořil.“ Odpovie k tomu sv. Ondřej, před vraty stoje, že duše najduostojnější a najšlechtnější stvoření jest, kerúž jest buoh stvořil, tak odpovie téj ženě a ona die: „Práv jest na tom. Otěžte se jeho druhé, kde a na kterém místě země vyšší jest nežli nebe.“ Odpovie pútník: „Tu, kdež Kristus, jenž člověčenství na se přijem, sedí na pravici boha, otce svého.“ „Ještě jeho otěžte třetí, jak daleko jest nebe od země.“ Odpovie k tomu pútník a dí tomu poslovi, ješto k němu od téj ženy v tom poselství chodil: „Jdiž zase a pověz tomu, jenž tebe sem ke mně poslal, žeť jest on to změřil, padaje doluov s nebe, a protož onť lépe o tom praviti umie nežli já.“ A když tu odpověď posel zase povie, ihned na tom místě ta žena, totiž ten diábel, kterýž se v ženu byl přetvořil, propadl se a zmizel. A kněz biskup znamenav to, i sezna to, že jej diábel zklamati a k hříechu přivésti chtěl, a káže toho pútníka před se pustiti. I běží poslové, chtěie jej pustiti, ano ho tu již nebylo. Tu pak ten biskup velice toho želel a přijal za to [7r] pokání. A potom sv. Ondřej zjevil se tomu biskupu. I bude jemu praviti, kterak ho k němu byl Kristus poslal, aby jej vystřiehl, aby v takový hříech neupadl. A protož poněvadž milý sv. Ondřej služebníky své tak miluje a na ně tak vzpomíná, tím raději jemu slúžití máme, prosíce jeho svaté milosti, ať nám také na pomoc býti ráčí, abychom se diábelskému pokušení^r a všelijakému^s hříechu smrtešdnému jeho pomocí tím lépe zprotiviti a obrániti se mohli. A zvláště aby nám u milého boha uprosil našim hříechóm odpuštění, toho nám rač dopomoci buoh otec i syn i duch svatý. Rcemež spolu amen.

De sancta Barbara {mulier timens Dominum ipsa laudabitur, Proverbio ultimo}^{16,17}

Za časuov ciesaře Maximianových bieše v tom městě Nicomedia městěnin Diaškorus^{u,18} tak řečený, pohan a následovník modl diábelských, ten měl dceru jménem Barboru, pannu náčitě krásnú. A pro jejie velikú krásu měl ji ústavně zamčenú na nějakéj věži, aby ode všech nebyla ohlédána. A když již zrostla, budú jemu přátelé raditi, aby ji za muž vydal a dobyl sobě po ní vnúcat a přátel. I bude o to s ní otec pěkně mluviti a řka takto: „Milá dcero, takto mi o tobě radí přátelé, ať [7v] bych tě za muž vydal, neb již dobří lidé tebe k tomu žádají. A protož pověz mi, co jest v tom úmysla tvého.“ Odpovědě otci sv. Barbora nětco hněvivě řkúci takto: „Otče, k tomu ty mne nenuť ani přitískaj nakrátce, neb tobě poviem, žeť já toho neučiním, anižť já muže kterého pojieti miením. Než čistotu svú, tuť chci zachovati až do mého skončení.“ A uslyšav otec úmysl její, i nechtěl s ní o to tu chvilí mluviti. I stalo se, že otec její v ty časy sebral byl k sobě drahně zedníkuov, chtě stavěti nějakú věži, a rozkázav jim, kterak by měli dělati, dada jim peníze, což k tomu potřebie bylo, i odjide přeč do dalekých zemí, že se v několiko časích domuov nevrátí. A pak zvláště byl jim poručil, aby v té věži vice oken nedělali než jedné dvě okně. Tu mezi tím, dokud otec doma nebyl, sv. Barbora často i též scházela mezi dělníky, a zvláště pro nějakú studnici, jakož v ní pokřtěna byla, procházíše se. A když již na to místo dozdili, kdež okna měla býti, tehda bude jich

^r *poselství*] pofelštvie

^s *pokúšení*] pokuffenie

^t *všelijakému*] wfeliakemv

¹⁶ marginální přípisek pozdější rukou

¹⁷ Pr 31,30

^u *Diaškorus*] Dydašcorus

¹⁸ emendováno podle prvotisku Staročeského pasionálu z roku 1487

tázati, proč by jedno dvě okně udělali chtěli. I pověděli jie, že by otec tak rozkázal. Tehdy sv. Barbora die zedníkóm: „Udělajte tři okna, a jestliže otec muoj o to co mluvíti bude, nemějte péče, jáť vás z toho vypravím.“ I učinili zedníci tři okna u věži po jejie rozkázání. [8r] A když dielo bude dokonáno, vrátí se otec jejie zase domuov a uhlédav, že tři okna u věži udělána, i bude o tom z zedníky nětco horlivě mluvíti, proč by mimo jeho rozkázání tři okna udělali. Odpovědí, že by dcera jest jeho^v to třetí okno kázala jim udělati. A když s ní otec o to mluvil, kterým by to úmyslem učinila, odpovie jemu řkúci: „Dobře sem učinila, neb tři okna znamenají trojici svatú, boha otce, syna i ducha svatého, jenž osvěćují všelikého člověka na tomto světě. A viera křesťanská to tak držíe, abychom jednoho boha v trojici a trojici v jednotě následovali. Neb buoh otec i syn i duch sv., to jest jeden buoh.“ A slyšev otec od nie takové řeči, rozhněva se velice, a vytáhna meč svooj, chtieše ji zamordovati. Ale sv. Barbora stúpi jemu na stranu a ihned božím zjednáním rozsedne se věže při jednéj straně tak, že svatá Barbora prostraně jíti mohla, kamž chtěla, a hned se zase sstúpi, že otec za ní jíti nemóže. I jde upřiemo k nějakéj hoře, chtieci se před otcem skrýti, i ulehne v jeskyni pod nějakú skalú. Potom pak otec vseda na kuoň, i jede jie pilně hledati, a jeda cestú, přijede k jednomu pastýři i bude ho tázati, pomínula li by tady jaká děvečka, i nechtěl jemu pastýř ten o ní nic pověděti. I jede opět dále. [8v] A najide druhého pastýře, i bude se také na něm ptáci o svéj dceři. A ten pastýř povie jemu, že tady pomínula a šla právě tu k téj hoře a tu někde najdeš. A protož že ten druhý pastýř na ni pověděl a že ji ukázal, ihned pán buoh naň přepustil pomstu svú, že se jemu všechny ovce v kobyلكy obrátí. A když ji ten zlý pastýř ukázal, takže ji otec její nalezl, tu pak velmi nemilostivě ji za vlasy odtud vytáhl a vedl ji zase domuov, bil ji netoliko tak nemilostivě a nelítostivě, ale což jí mohl k hanbě a k žalosti učiniti, to učinil. A potom vyda ji vládařovi toho města. A bude ho prositi, aby ji mućiti kázal, protože jest křesťankú. A když před toho vladaře přivedena byla, vzhlédna na ni, bude se velice diviti kráse její, i die k ní řka: „Milá panenka, jedno sobě vyvol ze dvojieho: nebo následuj naše bohy, anebo smrt trpěti budeš.“ Odpovie jemu sv. Barbora řkúci: „Nic se téj počasnéj smrti nebojím. A protož hotovať sem ji ihned trpěti, ať bych věčně se radovala a se pánem Kristem živa byla.“ Pak rozhněvav se vladař i káže ji obnažiti a káže ji ubiti, že miesta celého na jejie životě nebylo, a tak ubitú káže uvrci do žaláře. A když bieše o puol noci, zjeví se jí milý Kristus i bude ji těšiti, aby ustavičná při svých mukách byla, že za to vezme odplatu věčnú v království^w nebeském. [9r] A tudiež zhoji její rány a nazajtřie vyvedena bude před toho vladaře, a mnohem bieše kraší nežli dřieve. Opět ji vladař bude namlúvati k následování modl diábelských, a nemoha ji namluvíti k následování modl, i káže jejie tělo háky železnými trhati a hlavu jejie kladivem ztlúci a potom káže prsi jejie obřezati. A tak obnaženú káže po všem městě voditi. Ale pán buoh k jejie prozbě sešle s nebe anjela svého, jenž tělo jejie všechno přioděje a bolesti její zléčí. A vida ten vladař, že ji žádnú mukú přemoci nemuože, káže ji na nějakú horu před město vyvésti, aby hlavu jejie sťali. Tu pak sv. Barbora cestú jdúci i modlila se milému bohu řkúci takto: „Pane Jezukriste, prosím tvé svaté milosti, uslyš mě v méj prozbě: jestliže by kto památku mého umućenie tvým jménem zpomínal^x, den súdný bud' jemu milostiv a nedopúštěj ho k věčnému zatracení^y.“ A hned uslyšán byl hlas s nebe řka: „Čehožs žádala, v tom ve všem si uslyšána.“ Pak ihned z toho sv. panna Barbora od svého vlastnieho otce smrt jest vzala, jenž svým vlastním^z mečem jejie svatú hlavu setne.

^v jeho] gegehó

^w království] kralowftwie

^x zpomínal] zpomienal

^y zatracení] zatracze^e

^z vlastním] wlaftniem

A když již zase k domu jít chtěli, tehda pán buoh, chtě pomstíti služebnice své, co učiní? Sešle hrom, jenž otce jejího tak roztřestí a spálí, že najmenšieho prachu jeho těla shledati nemohli. A tak jest ta milá panna, svatá Barbo[9v]ra, na tomto světě život svůj dokonala. A protož poněvadž při svém skončení^{aa} tak za své služebníky prosila a pán buoh jí slíbil v její prozbě uslyšeti, pak my tím snažnějí pamatujme její svaté umučenie modlitbami svými a alnužnami, ať nám při našem skončení^{ab}, když nám přijde den súdný, ráčí na pomoc býti k milému bohu a k odpuštění^{ac} našich hříechuov a dopomohla k přibytku královstvie nebeského. Čehož nám všem dopomáhaj buoh otec i syn i duch svatý. Amen.

De sancto Nicolao

„*Inveni gratiam coram oculis Domini.*“ *Ecclesiastici 24.*¹⁹ Tato slova a řeč jestiť ke cti a k chvále milého sv. Mikuláše. A protož slova na počátku kázni propověděná cierkev svatá podobně mluví^{ad} a vyčítá, kteráž psána v knihách *Ecclesiasticus* v rozdielu dvadcatém čtvrtém a takto se vykládají: „Nalezl sem milost před očima božíma^{ae}.“ Milost božie a lásku zmrhal byl prvý člověk, otec náš Adam, bez kteréžto milosti mnoho tisíce^{af} let tak pozuostal, aniž k ní zase přijít mohl, než tepruv když Kristus ráčil smrt trpěti, tehda tu milost zase našel. Ale panna Maria mezi jinými svatými takovou milost najprv našla, když k ní anjel svatý poselstvie zvěstováše. A mezi jinú řečí řekl^{ag} řka: „Nalezlas milost u hospodina.“ A pak po ní takovou milost i jiní [10r] svatí u pána boha našli a získali sú, z jejichžto čísla byl jest také jeden milý sv. Mikuláš, jenž podobně řeči mohl ta slova na počátku kázni propověděná řka: „Nalezl sem milost u milého boha.“ Jistě milý sv. Mikuláš velikú milost u pána boha našel, neb veškeren život jeho i tak smrt jeho úplně milostivá byla a plná všelikých daruov a milosti božie. A o tom pořád znamenajte²⁰. Najprvé na tom, že se milostivě narodil, neb otcem i také matkú od mocných a dobře urozených lidí pošel. Ačkoli ještě biechu²¹ mladí lidé, avšak stav svůj manželský poctivě sú vedli. Ne pro žádost smilstvie nečistého, ale pro obdrženie plodu. Také narozenie milého sv. Mikuláše milostivé jest bylo tím obyčejem, že dokovadž ještě bieše děťátkem a prsi matky své sál, tehda dvakrát v témdni, totiž v středu a v pátek, jednu obden pokrm své matky přijímal. A to bylo znamenie a počátek jeho svatosti, že, ještě vise u prsí matky své, chtěl dva dni v témdni postiti. Neb taková věc nepřicházela od přirozenie, ale zvláštím darem božím. Bylo také narozenie jeho milostivé tím kusem, neb když ho v kúpeli omývali, tehda první den stáše prost v medenici na svých nožičkách. A to bylo znamenie, že potom měl míti mysl svú upříemo nazdviženú k milému bohu. Jakož to dobře ukázal tiem obyčejem, že zbožie své tajně [10v] chudým lidem rozdával, aby světské pochvaly tím snáze prázdny byl. A toho máme příklad nad těmi třmi chudými děvečkami, jejichžto otec pro svú velikú chudobu nemoha jim rady dáti, a tak jich zchovati {v rozkoši}²² chtěl, aby vstúpily v hříešný a v hanebný stav a hleděly sobě v tom obchodu svého, aby sebe i otce tím lépe živiti mohly. A tak zvěděv to milý sv. Mikuláš, vzev hrúdu

^{aa} *skončení*] fkonczenie

^{ab} *skončení*] fkonczenie

^{ac} *odpuštění*] odpufftienie

¹⁹ Gn 18,3

^{ad} *mluví*] mluwie

^{ae} *božíma*] boziema

^{af} *tisíce*] tífieczy

^{ag} *řekl*] rzkl

²⁰ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „znamenati máme“, po straně připsány mladšíma rukama varianty jmen Mikulášových rodičů (ruka A: Effanius; Otec jménem Epifa[nes]; ruka B: Ephanius, Joha[na])

²¹ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byli“

²² interlineární přípisek pozdější rukou

zlata, i jide²³ v noci tajně k jejich domu i uvrže do pokoje oknem to zlato, chtě tiem hanbu a chudobu jejich opravit a staviti, aby k takovému hříechu pro svú chudobu nezašly, jakož se to i stalo, neb nazajtrie našedše to zlato a prodavše je, mohly tím dobře míti obchod svuoj. A tak k tomu hanebnému bydlu, jakož sobě byly umienily, nepřišly. Takové také jeho upřímé stání v medenici znamenalo jeho spravedlnost a jeho upřímý súd, jenž vedl u pravdě. A když shlédli, že kto bezprávně utištěn bieše²⁴, a to tak provedl a ukázal na těch třech mládencích, ješto je nevinně na smrt byli odsúdili, že je od té smrti zprostil. Bylo také takové jeho stání znamenie, že život svóy ve všech ctnostech a v dobrých skutcích přímo a svatě vedl. A v nižádný takový hříech hrubý nikdy neupadl. Znamenaj, jak milostivé a duostojné bylo jeho narozenie, že se ihned v svéj mladosti k službě boží strojil a přikázal. Neb vzpomínal dobře na ta slo[11r]va, jenž sú psána^{ah} v knihách *Trenorum, capitulo III.*²⁵: „Dobré jest člověku nésti jho nebo břiemě pokáníe svatého z svéj mladosti.“ A protož to milé dietě sv. Mikuláš ihned v svém dětinství^{ai} nesl jest utrpenie a těžkost pokáníe svatého. Ačkoli takového hříechu nebyl učinil, avšak se dvakrát v témdni postil a jedinu za den pokrm přijímal. Což pak staří lidé silní před božím súdem odpovědí, jenž ve mnohých hříeších povinni jsúc, avšak neřku dvú dní, ale jednoho dne v témdni postiti nechtie? K takovým bude řečeno slovo sv. Joba, jenž praví takto: „*Deducunt in bonis dies suos et in ictu oculi ad infernum descendunt.*“²⁶ „Živi jsúc v rozkoši a v dobrém bydle, vedú dni své, a okem mženíe do pekla sstúpie.“ Také narozenie sv. Mikuláše bylo jest duostojné tiem obyčejem, neb na pánu bohu bylo jest uprošeno, neb jakož starosty jeho několik let spolu byly, nemajíce plodu, i prosili sú milého pána boha, aby je ráčil plodem obdařiti, jehož by netoliko k svému zboží^{aj}, ale k božie službě dědicem zjednati chtěli, jichžto buoh uslyšev, dal jim plod – to milé dietě, sv. Mikuláše, jenž jest potom rostlo ve všech ctnostech, až do svého skončení milujícíe pána boha. Dále znamenati máme, že sv. Mikuláš byl jest duostojně vschován, že se lehkosti a marnosti mladých lidí a všelikéj jejich kratochvíle varoval a stříehal. Neb věděl dobře, co psáno jest [11v] v knihách *Ecclesiasticus, 13.*²⁷: „*Qui tangit picem, inquinatur ab ea.*“ „Ktož se smoly dotýče, bude od nie zmazán.“ Neřekl jest „ktož uzří smolu“, ale praví „ktož se dotkne smoly, ten se zšeredie a zmaže“. Neb od ruky nemaže se smola, ale smola, tať maže ruku²⁸. Neb dobrý člověk zlého obezře²⁹, nemuož od něho býti pohoršen, vždy proto dobře činiti móže. Neb praví také písmo^{ak}, aby ten, ktož se smoly dotkne, pokazil smoly aneboli zšeredil? Ale praví: „Ten, ktož ji mácí, ten se zmaže a znečistí.“ Takéž člověk dobrý, přilúčen jsa ke zlému, nepohorší zlého, ale zlý ten pohorší a pokazí dobrého. Neb také prorok o tom v Žaltári mluví^{al,30}: „S svatým svatý budeš a se zlým zuostaneš zlý.“³¹ A protož spolek zlých lidí přirovnává písmo^{am} k smole, ale ne k blátu, neb ktož se blátem zmaže, snadně to

²³ mladší rukou nadepsáno „šel“

²⁴ mladší rukou nadepsáno „odsúzen byl“

^{ah} psána] pľano

²⁵ Lam 3,27

^{ai} dětinství] dietinftwie

²⁶ sr. Job 21,13

^{aj} zboží] zbozie

²⁷ Sir 13,1

²⁸ mladší rukou na okraji připsáno „exemplum“

²⁹ mladší rukou přeštrnuto, nadepsáno „vida“

^{ak} písmo] piefmo

^{al} mluví] mluwie

³⁰ na okraji mladší rukou připsáno „Ps 17 fo 2.8“

³¹ sr. Ps 17,26–27

^{am} písmo] piefmo

zase setře. Ale ktož se zmaže smolú, ta velmi tvrdě přilne. A protož ktož se tovaryštvie zlého s svéj mladosti nádrží³², a což se podlé nich jsa naučil činiti, nesnadně toho potom k starosti opustí, neb čehož nový střep znovu navře a v se vezme, potom také vždy tím rád vuoní³³. A protož sv. Mikuláš ihned s svéj mladosti varoval se mládencuov nekázáných, aby od nich pokažen nebyl. Neb když jedno mohl chvíli míti, šel jest k božiemu domu a modlil se milému bohu, dávaje nám příklad, abychom i my též rádi činili. A což božieho slova slyšel aneboli písma^{an} svatého přečetl, to vše z dobrú paměti **[12r]** velmi pílňe^{ao} zachoval a podlé toho se vedl a život svůj zpravoval, jehož toho³⁴ však nemnoho na mladých lidech shledáno bývá. Byl jest také sv. Mikuláš milostivě a duostojně k svému biskupství^{ap} volen. Neb jakož biskup toho města Mirree byl umřel, pak sebralo se nekoliko jiných biskupuov do toho města, chtěie o jiném biskupu pomysli. I bieše³⁵ mezi nimi jeden jako najstarší, jehož jiní biskupové byli poslušni. A když přikázal, aby se tři dni a tři noci pořád postili a modlili se milému bohu, aby ráčil zjeviti, kto by k tomu biskupství^{aq} hodný byl, tehda třetí noci uslyši hlas, aby o jitřní hodině k kostelu šel a očekával tu u dveří kostelních, a který by najprv přišel k kostelu, jemuž by říkali Mikuláš, aby toho biskupem volili a posvětili. A když pak bylo o jitřnie hodině, přijide velmi tiše sv. Mikuláš, a biskup popadne ho a bude jej tázati, kterak jemu pravým jménem říkají. A tento pokorně odpovie biskupovi řka: „Mikuláš mé jméno jest.“ Tu pak uvedl ho do kostela i s jinými biskupy, s velikú radostí chválíce milého pána boha, i posvětili sú ho biskupem toho města jakožto bezděky příkladem milého Krista, jehož také jednu chtěli králem voliti, a Kristus nemiluje pýchy tohoto světa, i ušel jim sám na nějakú horu. Takéž svatý Mikuláš, jako bez svéj vuole připraven byl ku přijetí^{ar} biskupstvie, nevšel v to biskupstvie **[12v]** mocí aneboli pomocí přátelskú, ani se vkúpil, ani se o to súdil, ale jako bezděky božie vuolí k svému biskupství volen bieše. Měl také sv. Mikuláš poctivé a libé obcovanie k svému bližniemu i ke všem lidem vuobec. Najprvé krmil je pokrmem duchovním^{as}, totižto spasitelným naučením slova božieho, neb náčitě a velmi úmluvný byl. A také velmi milé a libé řeči bieše, že ho každý rád poslúchal, a ústavně na modlitbách ležieše, ne za své, ale více za lidské hříechy pána boha milého nábožně a pokorně proše, dávaje tím příklad a naučení prelátóm a kněžím nynějším, aby oni poctivým obcováním mezi svými osadnými bydlili, naučením božieho slova na dobrú cestu aby je vedli a za ně věrně pána boha prosili, jakož jest svatý Mikuláš činil, a netoliko je duchovním^{at} pokrmem krmil, ale i tělestným, alnužnu svú štedře rozdávae chudým lidem. Jakož toho sv. Mikuláš znamenitě dosvědčil a ukázal. Neb jednoho léta připadne veliký hlad náčitě³⁶ a draho hrubé v jeho zemi a obilé se nebylo zrodilo, a takže lidé veliký hlad v jeho zemi trpěli. A uslyšav to sv. Mikuláš, že by lodí ciesařovy s obilím a s pšenicí měly se k břehu přistrčiti a tu se staviti, co učiní svatý Mikuláš? Jde tam k nim a bude jich pílňe^{au} prositi, aby jemu z každé lodí k potřebě jeho lidu sto korcuov pšenice puojčili. **[13r]** I odpovédie jemu ti lidé, kteříž

³² mladší rukou škrtnuto, nadepsáno „drží“

³³ mladší rukou nad řádkou připsáno „exemplum“

^{an} písma] piefma

^{ao} pílňe] pielnie

³⁴ slova „jehož toho“ mladší rukou škrtnuta a nadepsáno „ó, pohřichu“

^{ap} biskupství] biskupftwie

³⁵ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byl“

^{aq} biskupství] biskupftwie

^{ar} přijetí] przigetie

^{as} duchovním] duchowniem

^{at} duchovním] duchowniem

³⁶ slovo „náčitě“ škrtnuto pozdější rukou

^{au} pílňe] pielnie

sú toho hleděli {a ostríhali}³⁷, takže by oni toho učiniti nesměli, protože by jim obilí měřené vydáno bylo jmenovitým číslem, a to aby také v číslo odměřiti museli. Tehda die jim sv. Mikuláš: „Nemějtež o to péče žádněj, nebuděť vám ho tím nic, odměříte se dobře.“ A tak se i stalo: když s obilím domuov přijeli, našli úplně tu mieru a to číslo, kteréž jim tam, kdež je kupovali, naměřeno, a takže nic neodešlo. Tu pak svatý Mikuláš rozdal jest tu pšenici, kteréž byl vypůjčil, mezi chudé lidi a kterýmž toho potřebie bylo, takže i k chlebu, i také k setí nazbyt jsú měli. A tak jest milý sv. Mikuláš chudé miloval, pomáhaje jim, a božie službu také šířil a kacieře a neposlušné křesťany tupil a vyháněl. Také ke všem bieše pokorný, vzpomínaje na slovo milého Krista, jenž ve čtení sv. Matúše praví: „*Quanto maior es humilia te in omnibus.*“³⁸ „Čím jsi větčí a duostojnějšie nad jiné, pokoř sebe ve všem.“ Také jest milý sv. Mikuláš milostivě a duostojně umřel, totiž u milosti božské. Neb všeliké milosti ducha svatého byl jest naplněn, a protož nazván jest přítel boží^{av}. Umřel jest také v dobrém slově, že po sobě dobré slovo ostavil, a protož chvála jeho na věky zuostane. Umřel jest také z dobrým svědomím, neb jistě sv. Mikuláš dobré svědomí měl, jenž ihned s své mladosti k božie službě se jest [13v] poddal. Duostojně také sv. Mikuláš pohřben. Neb v jeho hrobě, jakož čtem, v jeho hlavách bieše studnice, jenž olejem šcedře tekla, a v nohách studnice, jenž vodú tekla, a pak hrob ten jest byl z drahého kamenie udělaný na znamenie jeho veliké čistoty a milosrdnstvie jeho a rozmnoženie milosti božie. Milosrdnost jeho ta se na tom shledala, neb jedné chvíle někteří marináři³⁹ na moři a na vodách obchodu svého hlediece, byli jsú u velikém nebezpečenství na moři, takže lodí s nimi chtěla potonúti, i budú volati k sv. Mikuláši^{aw} nábožně, pomoci jeho žádajíce řkúce takto: „Svatý Mikuláši, sluho boží^{ax}, jestliže ty věci v pravdě tak jsú, jakož o tobě slycháme, prosímeť, ukaž to také dnes nad námi, abychom i my to tak na sobě shledali.“ Tehda ihned k jejich prozbě a volání zjeví se jim hned poctivý člověk, k svatému Mikuláši podobný, i die jim {takto}⁴⁰ řka: „Teď sem, jakož ste mne volali.“ A ihned přestalo búření na moři, že se bezpečně přivezli k břehu. Pak posledně a ostatně milý sv. Mikuláš duostojně po své smrti do nebe přijat, nebál se diábluov ani protivenství jejich, neb anjely svaté strážie měl při svém skončení. Jakož čteme, že prosil pána boha, když by umřítí chtěl, aby anjely svaté k němu poslal, jakož se to i stalo. Tu pak viděv je, vzdal milému bohu svú duši, anjelé svatí přijemše ji, [14r] i provedli ji do království nebeského. A netoliko, že by jednoho anjela pán buoh k jeho skončení byl poslal, ale množství anjeluov svatých, aby ho stříehli a v své tovaryštvie do nebe duši jeho nesli. A tak ho radostně nebe přijalo, neb v tu chvíli, když duše jeho do^{ay} nebe přinesena, nebeské piesni byly jsú slyšeny zpievajíce. A tak máte život milého sv. Mikuláše vypravený, jehožto pán buoh pro jeho zaslúženie mnohými svobodami a duostojemstvím zde na tomto světě i také v nebesiech a divy rozličnými, skrze něho ukazuje, poctil a povýšil, o kterýchž by dlúho bylo praviti. A protož poručice se najprv pánu bohu a potom svatému Mikuláši, prosmež milého boha, ať nám skrze prozbu a pomoc sv. Mikuláše ráčí milostiv býti k obdržení těch věcí, ješto by byly potřebné k našemu spasení^{az} a k zachování království nebeského. Čehož mně i vám rač dopomáhati buoh otec i syn i duch svatý. Amen.

³⁷ marginální přípisek pozdější rukou

³⁸ Sir 3,20

^{av} boží] bozie

³⁹ mladší rukou nadepsáno „plavci“

^{aw} Mikuláš] Mikulaffe

^{ax} boží] bozie

⁴⁰ interlineární přípisek soudobou rukou

^{ay} do] de

^{az} spasení] špaenie

Concepcio sancte Marie Virginis

Takto se vymlúvá řeč o početí panny Marie, že máti naše, cierkev svatá, a my, křesťané, synové jejie, o tomto času ten duostojný hod, to jest početí milěj panny Marie, jakožto dnes pamatujem, to jest mnohým znamením a rozličnými divy křesťanom zjevně zjevono a ukázáno. Neb jakož Anshelmus, arcibiskup kancelerský⁴¹, jiným biskupóm v [14v] Englantě, jenž podeň slušeli, najprvé o tom času psal a zvěstoval, pokládaje takový div a přízrak: že o tom času, jakož se pánu bohu líbilo, aby Englišové kacieřstvie a bludu svého ostali a jeho služby jakožto dobří a věrní křesťané hleděli, králi Vileriovi zjednáním božím poddáni byli, jenž božím zpuosobem a rozumem svým, v Englantě jsa králem, takový blud a neřád, kterýž proti viře vedli, úplně opravil a vyčistil a na pravú cestu navedl. Ale nepřítel náš a všeho křesťanstvie, totiž šeredný diábel, závidě jemu v takových dobrých skutciech, jednak skrže jeho vlastnie služebníky, jednak také jinými lidmi častokrát jednal a búřil jest mnohé protivenstvie, zda by jemu kterak překaženo bylo a taková jeho vuole a úmysl dobrý aby porušen byl. Než obranú a mocí božskou, jenž svých nikdy nenechává, diábel škaredý zlosti své prověsti nemohl. Pak slyšíce, Englant země Nervejóm poddána byla, i bylo to velmi protivno Dákóm, že by dědičstvie svého bezprávně měli zbaveni býti. I budú proti Nervejóm připravovati lodí a potřebu k tomu jednati, zda by je z Englantu a s svého dědičstvie zase s pomocí božie vyhnati mohli. Viděv to král Vilerín, jenž bieše múdry člověk, že se Dákové zbierají a pripravují, i vypravi tam do Dácie nějakého počestného muže, kněze, opata klášte[15r]ra ramenského, aby ty věci shlédl a na jistú věc přivedl. Tehda ten kněz opat jde tam jednati věrně to poselstvie a rozkázání pána svého jakožto muž rozumný. A když těch věcí pojedna, což najpílněji^{ba} uměl, pak chtě se k Englantu zase navrátiti. I vsede s svú čelětkú na lodí, i vezú se po moři, aby se tím spieše k domu vrátiti mohli. A když již drahně na moři byli ujeli, majíce vietr dobrý, tehda ihned z toho proměni se na moři pověťrie i vztrhnú se búře veliké a velicí větrové, a takže zaženú lodí přeč u moře. A přívozníci dotud pracovali, že již dále nemohli, ztrhají se provazy a opona spadne, aniž již která naděje k jejich zdraví^{bb} byla^{bc}. A když ten jistý opat s jinými, kteříž s ním na lodí byli, o svém zdraví byli již pozúfali, a pánu bohu poručíce duše své a pannu Marii nábožně vzývajíce, i uzří muže v rúše biskupském oblečeného uprostřed těch vln na moři. A tak zavolav na toho opata, i die jemu: „Chceš li toho strachu prázdnen býti a k břehu ve zdraví přijíti?“ A kněz opat odpovie, že by s^{bd} pravú věřú toho žádal a s velikým pláčem toho očekával. I die jemu anjel svatý: „Věz, žeť sem od svéj královny panny Marie, kterúzs ty tak nábožně vzýval, k tobě sem od nie poslán. A protož budeš li mého rozkázanie poslúchatí, tehda zbaven budeš této núze a tohoto nebezpečenstvie na tomto moři.“ [15v] Kněz opat slíbi, že chce rád jeho rozkázanie učiniti a ve všem poslušen býti. Tehda anjel die jemu: „Slib pánu bohu, aby hod a den početie panny Marie, dokovadž jsi živ, světil a světiti kázal!“ Odpovie dále kněz opat: „A o kterém času měl by takový hod svěcen býti?“ Die jemu anjel, že toho měsiece prosince, to jest jako nynie o tomto času. A pověděv anjel opatovi ty věci, i pomine od nich, že ho více neviděli. A ihned z toho búře přestala a pověťrie se utišilo a přijde vietr dobrý, takže velmi vskuoře^{be} přivezli sú se ku břehu země engličskéj, i chválili milého boha i jeho milú matku. A potom ten div a takovou příhodu svú najprv knězi arcibiskupovi a potom

⁴¹ zkomolená podoba lat. adj. „Cantuariensis“ (od místního názvu Canterbury)

^{ba} najpílnějí] naypielniegi

^{bb} zdraví] drawi

^{bc} byla] byli

^{bd} s] z

^{be} vskuoře] wzkuorze

všem vuobec to zvěstoval a rozprávěl. Tu pak kněz arcibiskup káže po všie zemi engličskéj i také tento opat v svém opatství^{bf} přikáže pílň^{bg}, aby tento dnešní hod ke cti a k chvále milěj panně Mariji a jejíemu svatému početí svćen byl a pamatován. Opět tento dnešní hod k svćení a ku památce křesťanóm jiným divem jest zvěstován. Čteme, že za časuov velikého Karla, krále frančského, mládenec nějaký, maje již troje svćenie kněžstvie, bratr vlastní^{bh} krále iberského, ten pannu Mariji srdečně milováše, takže jí pílň^{bi} a rád slúžil a za obyčej ho[16r]diny jejie ústavně říekal a pro nic těch říkati neobmeškal. Pak ten jistý mládenec podlé rady přátelskéj dobuda sobě rozhřešenie, aby kněžstvie prázden byl, i odda se s velmi krásnú pannú tu u dvora i budú spolu slib bráti podlé obyčeje kostelnieho. A když jednu při svatěj mši stáše, tehda vzpomena, že by ten den hodin od svatěj královny nebyl říekal, jako dřieve v obyčejí jest měl, i bude tím velmi teskliv a bude toho želeti. Tu pak káže čeledi svéj domů jíti, nechav panny své a choti doma, neb se ještě s ní nebyl skládal, i zuostane sám jediný v kostele před oltářem, jenž byl posvěcen ke cti a chvále panně Mariji. A když hodiny počal říekati od svatěj královny, i dočetl se a doříekal toho písma, kteréž se čte v jejie hodinách: „Velmi jsi krásná a pěkná, dcero jeruzalémská!“ Tudiež zjevie se jemu panna Marie, ano ji dva anjeli mezi sebú vedú, i die jemu říkúci: „Poněvadž sem krásná a tak pěkná, což jest toho, že mne chceš nechati a opustiti a jinú choti mimo mne jsi sobě zvolil? A protož kde jsi tak krásnú shledal, jakož sem já?“ Odpovie jí tento mládenec řka: „Paní má námilejšie, jistě žádněj sem mimo tě kraší nikdy nevidel. A protož krása tvá nade všecky, což^{bj} jich jest na světě, tys nad [16v] anjelské kuory povýšena. A protož, najmilejšie panno Marie, co ráčíš, rozkaž, hotovýť sem všechno učiniti.“ Tehda die jemu panna Maria takto: „Jestliže choti tělesně pro mě opustíš^{bk}, budeš mě choti svú míti v království^{bl} nebeském. A viece, jestliže hod početí mého toho měsiece prosince pamatovati a světiti budeš, tehda v království^{bm} mého syna korunován budeš.“ A s tím jest pomínula, že jie viece neviděl. Tehda tento mládenec, nechtě se zase k svéj choti navrátiti proti vuoli přátelskéj, da se ihned v zákon a bude potom opatem v tom klášteře Valen. A potom bude patriarchú v Acinloji. A pokovadž živ byl, viec panně Mariji nábožně a pokorně v čistotě slúžil. A zvláště tento dnešní hod duostojně obchodil a světil a jiným lidem svým světiti duostojně kázal. Prosmež jejie svaté milostí, ať nám u svého milého syna uprositi ráčí našim hřiechóm odpuštění a dopomoci královstvie nebeského. Amen.

De sancto Thoma

„Manete in me et ego in vobis.“ *Iohannis, capitulo V.*⁴² Tato slova, kteráž sem na počátku kázni propověděl, psána jsú ve čtení^{bn} sv. Jana v položení pátém. A jsú slova milého Krista, kteráž jest mluvil k svým apoštolóm svatým i jiným mladším. A také [17r] je i dnes řeči muože ke všelikěj věrněj duši a k každému věrnému křesťanu. A vykládají se ta slova takto: „Bydlete ve mně, a já u vás zase bydliiti budu.“ Tuto řeč milého Krista znamenají a pamatují zvláště křesťané věrní a bohobojní, chudí služebníci boží^{bo}, jenž mají k milému bohu pravú

^{bf} opatství] opathtíwie

^{bg} pílň] pielnie

^{bh} vlastní] wlaftnie

^{bi} pílň] pielnie

^{bj} což] czos

^{bk} opustíš] opuťiefs

^{bl} království] kralowftwie

^{bm} království] kralowftwie

⁴² J 15,4

^{bn} čtení] cztenie

^{bo} boží] bozie

vieru a pevnú, dokonalú lásku. A takoví majú do sebe ty ctnosti, že bydlí a prebývajú v milém Kristu. Neb jejich žádost, jejich také řeč ani myšlenie o jiném nenie než o pánu Kristu. V takových pak zase Kristus svú svatú milostí božskou také prebývá. I muože všeliká duše na to vzpomínati, jak ji spasitel jejie miloval a každú chvíli miluje; proto, aby v něm bydlela a věčně v něm odpočívala, dal se jim Kristus a přiebytek svůj v takové duši volil sobě. A protož velmi by nemúdrý byl, kto by s takovým přiatelem, totiž se pánem Kristem, nerad bydlel a prebýval pro mnohé užitky, ješto od něho přicházejí. Jakož Kristus v témž čtení⁴³ sám praví a vymlúvá řka takto: „*Qui manet in me, et ego in eo, hic fert fructum multum.*“⁴⁴ „Kto ve mně bydlí, a já v něm, ten mnoho ovoce, totiž mnoho užitku nese.“ Jako by řekl Kristus takto: „Každý člověk, ktož ve mně bydlí u pevnéj vieře, v poslušenství^{bp} činí vuoli mú, a v pevnéj, dokonaléj lásce trvaje, [17v] v tom já zase prebývám, totiž osvěcuji jeho úmysl, pomáhaje jemu k tomu a ustavičnost zjednávaje, a přinese a zvede sobě mnohý užitek.“ Při těchto sloviech, jakož praví sv. Bernart, znamenati máme, že mnozí jsú na tomto světě, jenž žádného užitku nenesú. A ti budú přirovnáni vrbie, ješto toho lidé v svých zahradách neradi ščepují ani milují proto, neb užitku takového ani hodného nenesú. Takéž zase lidé hříšní a zvláště ti, jenž již v svých hříších pozúfají, takoví nenesú milému bohu ani sobě žádného užitku. Neb praví, že by hříechové jejich větčí byli nežli milosrdenství boží. Jakož jest byl ten zlý Kain, jenž bratra svého zamordoval. A opět Jidáš. A mnoho jiných jest, ješto zúfajíce v svých hříších návodem a radú diábelskú, jenž sobě sami smrt učiní. A protož takoví nepřebývají v Kristu ani Kristus v nich, než z diáblem bydliti budú u věčném zatracení^{bq}. Protož nemá žádný v svých hříších pozúfati, než má hleděti milosti božie, zpoviedaje se s^{br} pravú vierú, a milý buoh hotov jest jemu hříechy odpustiti a chce v něm rád prebývati a přiebytek věčný chce jemu v sobě dáti. Vzpomínal na to dobře milý svatý Tůma, ač protiv pánu svému, milému Kristu, nětco byl zhřešil tiem kusem, že ne ihned podlé jiných apoštoluov o jeho svatém z mrtvých vstání^{bs} byl uvěřil. Avšak proto proti milému Kristu nepozúfal. Neb jakož Kristus z mrtvých vstal a ihned toho dne [18r] zjevil se jest svým apoštolóm, než sv. Tůma tu chvíli s nimi nebyl. A když jemu jiní pravili, že by pána Krista z mrtvých vstalého viděli, pro nic on tomu věřiti nechtěl. Než řekl jest řka takto: „Leč uzřím na jeho rukú a na jeho nohú probodenie a rány a rukú svú v jeho bok sáhnu, tehda tepruv uvěřím, že vstal z mrtvých.“⁴⁵ A když Kristus v tém dni potom opět se apoštolóm svým ukáže a již sv. Tůma s nimi bieše, tehda die jemu Kristus: „Tomáši, pusť sem prst svůj v rány rukú a nóh mých a stáhni ruku svú v bok muoj a nebud' více nedóvěřícím, ale věřícím!“⁴⁶ Tu pak sv. Tomáš poznáv pána, i die k němu řka: „Tys muoj pán a tys buoh muoj!“⁴⁷ A v tom se znamená jeho pevná viera. Neb o něm jiného nevěřil než jako o pravém bohu a o pravém člověku, když jest řekl „tys muoj pán a muoj buoh“. Někteří také na tomto světě jsú, jenž nesú ovoce a užitek, ale ne svoj, jakožto marnochlubci a pokrytci. A takoví přirovnáni budú planému dřevu, jehožto ovoce nehodí se lidem než jedné sviniem a dobytku. Takéž takoví, ješto skutky a dobré věci pro chválu světskú činí, aby od lidí chváleni byli, ale ne pro své spasenie, pak ti přinášejí vepřóm pekelným, totižto diáblóm, veliký užitek a odplatu vezmú od lidí, ale ne od boha, neb jich

⁴³ na tomto místě je opět zapsána zkratka pro „Kristus“, neškrtnuta

⁴⁴ J 15,5

^{bp} *poslušenství*] *poßluffenftwie*

^{bq} *zatracení*] *zatraccenie*

^{br} *s*] *z*

^{bs} *vstání*] *wftanie*

⁴⁵ sr. J 20,25

⁴⁶ sr. J 20,27

⁴⁷ sr. J 20,28

onen i onen pochvální, že sú dobří lidé, rádi se postí, rádi v kostele dlúho bývají. A protož, že žádají v tom chválení býti od lidí, i zmrhají sobě odplatu u pána [18v] boha. Jsú také mnozí, ješto užitek nesú nevčas, jako ti, ješto jsúce v hříších smrtedlných, dobré skutky činí. Takové přirovnává písmo^{bt} planému vínu, kteréž nikdy nedozrává, než vždy tak zuostane kyselé. Takéž což takoví, jsúce v smrtedlných hříších, dobré skutky činí, nejsou sladci bohu milému, než vždy sú kyseli. Avšakž nade všecko nemá člověk pro nic zúfati a opustiti dobře činiti. A proto, ač by se již čil v smrtedlném hříše a ač jemu takoví skutkové upřiemu platni nejsou k jeho spasení, avšakž jsú platné člověku k trojí věci a hodné. Jedno platno jest k tomu, že tím bezpečnějí k božímu súdu státi muože. Druhé, že jemu skrze to přidáno bude zdraví a štěstie k tomu zboží počasnému. Třetíe, že tím spieše pohnut bude k pokání svatému. A skrze to obyčej vezme k dobrým skutkóm. A také, že diábel nemá nad člověkem tak veliké moci, jako sice když by nikdyž nic dobrého neučinil. Ale spravedliví, jenž v milém bohu přebývají skrze vieru a lásku pevnú, ti zde na tomto světě i také v nebesích mnoho užitku pánu bohu zjednají a přinesú. Jakožto byl milý sv. Tomáš apoštol dnešní, jenž, jsa zde na tomto světě, skrze své ctnostné skutky mnoho užitku milému pánu bohu zjednal. Neb čtem o jeho sv. životě⁴⁸, když svatý Tomáš po božím na nebesa vstúpení^{bu} bieše v tom městě Cezarea, tehda zjeví se jemu pán Kristus i die jemu řka takto: „Král z téj země Indie Gundoforus poslal Albana, svého [19r] šafáře, do těchto zemí^{bv}, a hledaje nějakého rozumného mistra, jenž by stavení a takovým čistým tesařským díelóm rozuměl. Protož stroj se k tomu, tebeť tam poslati miením.“ Odpovie jemu sv. Tomáš řka takto: „Milý pane, kamž kolivěk ráčíš, sice pošli mě, puojduť rád, kromě do Indie, tamť bych nerad šel. Nebť ta země daleko záleží a nesnadno tam dojíti a lidé k tomu jsú tam zlí.“ I die jemu Kristus řka: „Tomáši, beť se tam bezpečně, neboť budu já s tebú a tebeť já stříeci budu.“ Tehda sv. Tomáš, slyše takové posílení, i die ku pánu Kristu řka: „Tys pán muoj a já sem sluha tvój, staň se ve všem vuole tvá!“ A když ten šafář toho krále Gundofora, totiž Albanus, procházieše se po tržišči, zdali by jakého mistra statečného pánu svému přivesti mohl a mistrného, tehda ukáže se jemu Kristus i die jemu takto: „Viem já, pročs sem tak daleko zajel. Mámt zde služebníka jednoho velmi mistrného ke všelijakému stavení, toho tam k tvému králi dále vypravím s tebú.“ A když jej s svatým Tůmú svede, tehda vsedúce na moře, i vezú se spolu i přijedú k nějakému městu, v němžto král toho města děláše svatbu dcery svéj, jenž jest přikázal pod milostí, aby všichni, což jich v městě bylo, k takové svatbě přišli, ač by chtěli královu milost zachovati. I přihodi se, že tento šafář Albanes puojma [19v] s sebú sv. Tůmu i bēřeta se spolu na tu svatbu. A pak v tu chvíli na téj svatbě bieše nějaká děvečka židovská, majíce písčelku v rukú, činiece hostem tím kratochvíl, a každého, ktož tu byl, nějakú jako chválú vzchvalující. A když duojde i pohledě na sv. Tůmu, srozuměla na něm, že by také židem byl, neb oči viac k nebesóm nazdviženy jest měl a nechtieše jísti. A zvláště proto, že slyšel tu děvečku zpievati, že by jeden buoh byl židovský, jenž stvořil všecky věci, i sedieše za stolem, v myšlení^{bw} vzpomínaje na pána boha, a takže i jiedla zapomenul. A znamenav to šenk, jako k stolu slúžil, že sv. Tomáš nejie ani pije, a ten šenk měl za to, by to svatý Tůma s nějaké spurnosti činil a že by vzhrdal jiedlem aneboli pitím, i dal sv. Tůmu veliký políček. Jemužto sv. Tůma die řka takto: „Lépeť bude, že zde na světě počasná pomsta bude tobě dána za to, nežli by potom měl věčně trpěti.“ A s tím ten jistý šenk jde črpati vody a lev, kterýž tu u dvora bieše, potkaje se s tím, i zdeře jeho na

^{bt} písmo] píefmo

⁴⁸ sr. legendu o sv. Tomáši v prvotisku Staročeského pasionálu z roku 1487

^{bu} vstúpení] wftupenie

^{bv} zemi] zemie

^{bw} myšlení] myšlenie

malé kusy a jeho krev lev slopati bude. A príhodi se k tomu psi i rozberú jeho telo. A pak jeden černý pes, vzem tu pravú ruku toho šenka, kerúž sv. Tůmy byl udeřil, i přinese ji mezi lidi, jakož za stolem sediechu, i sstrašili se všickni lidé, vidúce takovú pomstu božie. Pán buoh chtěl oznámiti svatost apoštola [20r] svého sv. Tůmy. Tehda sv. Tůma po dokonání^{bx} téj svatby k prozbě králově dal jest požehnání na jeho zetě a na jeho dceru, takovými slovy řka: „Pane bože všemohúci^{by}, daj těmto lidem požehnání své svaté božské milosti, aby věrnú lásku k tobě i také k sobě majíce, tobě se zachovati mohli na věky.“ A podlé toho mnoho jim pravil sv. Tůma o milém pánu bohu, radíc jim, aby čistotu zachovali. Tehda sv. Tůma, naučiv je více a pokřtě jich, i odšel jest dále, kamž byl poslán. A nedlúho potom tato dva manželé naučením sv. Tůmy oddali se obě k službě boží^{bz}, takže sama dala se v zákon panenský mezi mnišky a potom pro jméno božie umučena jest byla a pak ženich, muž jejie, volen byl biskupem v tom městě zjednáním božím. A když se stalo, že tento šafář sv. Tůmu k svému králi Gundoforovi do Indie přivedl, a užřev ho král, rád tomu bude. A svatý Tůma vylúvati králi počne o paláci, kerak by jej stavěti chtěl velmi dvorným stavením a obyčejem čistým, keréhož ten král nikdy takového nevidal. I slíbí se králi vypravení to velmi dobře, i vydada král sv. Tůmu na takové dílo peněz dosti k téj potřebě i jede sám přeč do jiné země. A tu aby sv. Tůma ty jisté pokoje a paláce tak zdělal, kerak jemu o nich prvě vypravil. A když král přeč odjel, tehdy sv. Tůma všechny ty penieze [20v] a poklady, keréž jemu král na to dílo byl dal a ostavil, to všecko mezi chudé rozdal. A v těch dvú letú, dokudž král jinde kromě domu byl, svatý Tuoma vieru křesťanskú učil a kázal a mnoho lidí k milému bohu obrátil. Po dvú letú, když se král zase domu vrátil, zvěděv, že sv. Tůma nic neudělal a že penieze chudým rozdal, prikáže, aby Albana šafáře i s svatým Tůmú do žaláře schovali, a chtě je potom král za živa odřiti a v ohni upáliti. A mezitím bratr králuov, Gad tak řečený, umře, i dělali jemu hrob pyšný, zlatem a stříbrem ozdobený. Pak čtvrtý den potom ten jistý bratr králuov vstane z mrtvých i jide mezi čeled bratrovu, i leknú se jeho všichni a běží před ním sem i tam, kam kto věda. I die bratru svému, tomu králi, řka takto: „Bratře milý, ten člověk, keréhož u vězení držíš a chceš ho dáti odřiti a upáliti, protož, bratře, věz, že jest ten člověk přítel boží a anjelé boží^{ca}, tiť jemu v žaláři slúží, jenž mě do ráje uvedše, i ukázali mi velmi čistý a krásný palác z zlata a stříbra a z drahého kamenie velmi divně udělaný. A když sem se já tomu pěknému a čistému dílu díval, řekli sú mi andělé svatí: Toť jest ten pokoj a ten palác, jakož jej sv. Tůma bratru tvému udělal. A když jsem jim dále řekl, by tomu buoh ráčil, abych já jedno vrátným tu býti mohl, já bych nechtěl radosti větčí, odpověděli mi [21r] na to andělé boží řkúce takto: Bratr tvooj Gundoforus, ten tím vzhrdal a učinil se toho neduostojný, než jestliže v tom chceš bydliti, budem boha za tě prositi, že tě z mrtvých vzkřísí a že to od svého bratra vykúpíš, jedno že jemu ty penieze zase navrátíš, jakož je svatému Tůmú vydal. Neb se bratru tvému zdá, že by ty penieze zle byl naložil.“ A když to vidění a ty věci bratru svému vypravi, tehdy ihned běží rychle k žaláři, proše sv. Tůmy za bratra svého, aby jemu to odpustil a milost u milého boha uprosil, a složiv okovy s něho, vypusti jej z vězení a bude ho prositi, aby rúcho drahé od něho přijal. Ale svatý Tůma nechtieše toho učiniti a toho rúcha vzíti, a když z žaláře vyšel, tu pak král Gundoforus šel protiv němu, a padna k jeho nohám, i bude prositi smilování. I die jemu sv. Tůma: „Mnohoť vám pán buoh dobroty a milosti ukazuje, že vám tajemství své zjevuje. Protož radím váma – věřte v milého boha a dajte se pokřtiti a budete účastni království jeho nebeského.“ Potom

^{bx} dokonání] dokonanie

^{by} všemohúci] wfšemohuczie

^{bz} boží] bozie

^{ca} boží] bozie

die jemu Gad, bratr králuov, takto: „Viděl jsem tu sien a ten palác, kterýžs bratru mému udělal; rád bych jej u něho zase kúpil.“ Odpovie jemu sv. Tůma řka: „Toť jest na tvého bratra vuoli, chceliř ho on tobě dopřieti.“ Die král bratru svému: „Milý bratře, nechť mně ten zuostane a apořtol udělá tobě jiný. A [21v] pakli by jiného ustaviti nemohl, ale mějva na jednom oba dosti.“ K tomu jim die apořtol řka: „O toť se váma netřeba starati, mář pán buoh viece pokojuov a palácuov v nebesích nežli tento jeden, jenž jsú od počátka světa připraveny a zdělány všem vyvoleným, kteréžto pokoje lidé dobře kúpiti mohú pevnú věřú a alnužnú svatú a modlitbami nábožnými. Bohatstvie vaše, to nynie, dokud ste živi, před sebu poslati muožete, než za vámiř toho, když zemřete, neponesú.“ Tehda svatý Tůma, sebrav před se, což mohl míti, slepých, chromých a nemocných, vzdav najprvé k milému bohu modlitbu, uzdravil všechny boží mocí, krále a mnohé jiné naučil ctnostným spasitedlným věcem, totiž aby věřú křesřanskú pevně a statečně vedli službu boží, množili kněží, jenž jsú dobrého života, aby ty ctili a božie slovo rádi slyřeli. Pak odtud bral se dále do vrchní Indie, a tu jsa, mnohé divy mocí božskú na potvrzenie viery křesřanské učinil a jednal. A proto mnoho múk v téj zemi od krále svrchní Indie trpěl jest. Neb čteme, že na rozpálených železných pleřích^{cb} bosýma nohama choditi musel. Ale ihned božím zjednáním bude téci studnice, jenž ty plechy uhasí, že ta horkost a to rozpálenie svatému Tómu nic neřkodilo. Opět v rozpálenú horkú pec vsazen jsa, mocí božskú jako by v chladné rosi seděl, a posledy [22r] sudlicí proboden jsa, pánu bohu vzdal duři svú a tak jest skonál život svuoj. A tyto muky trpěl jest od krále vrchní Indie, protože královú na vieru křesřanskú obrátil a téměř celú Indii naučil viere křesřanské a v téj jich potvrdil. A mnoho užitku pánu bohu v těch zemích přivedl a zjednal. A protože měl k milému bohu pevnú vieru a dokonalú lásku a pílným^{cc} posluřenstvím přebýval, chtěl ho pán buoh ve mnohých diviech ke cti jeho svatosti oznámiti a povýřiti. Neb čteme, že v tom městě Edissa, kdež jeho tělo svaté leží, žádný žid, žádný pohan ani takový nedóvěrný člověk bydliti nemuože na znamenie jeho pevné viery, kteréž měl k milému bohu. Krále Abagara, kterýž v tom městě Edissa přebýval, z jeho nemoci uzdravil a viere křesřanské naučil. Tři krále, kteříž milému Kristu obět po jeho narození přinesli, ty jest pokřtil a biskupy zdělal a na vieru je obrátil, že potom pomocníci jeho byli ku kázání a množení viery křesřanské. A mnoho jiných divuov činil a jednal, o nichž by dlúho bylo pravici. A poněvadž milý svatý Tůma tak veliké moci u milého boha jest, prosmež jeho svaté milosti, ať nám ráci na pomoc býti, abychom při našem skončení u pravéj viere shledání byli, našim hřiechóm odpuřtění získali a nebeský přibytek obdržali, k tomu nám dopomáhaj buoh.

[De nativitate Christi]⁴⁹

[22v] Narozenie našeho milého pána Jezukrista právě mysleti, a mysle radostným srdcem, jemu děkovati, že se pro nás, pro hřiešné, ráci naroditi. Jakož nám radí svatý Řehoř papež a řka: „Radujme se a veselme se všickni v boze, pamatujice ten přeslavný den, v němžto se jest ráci naroditi ten, jeřto z bohem otcem bez počátka před věky vždy s ním byl.“ Slovo, jeřto vždy u boha otce bylo, vždy tělesenstvie naše na se přijalo, aby ten, jeřto v svém božství^{cd} nikdá okem tělesným nemohl uhlédán býti, v dietěcím se tělesenství^{ce} ukázal. Jakož o něm prorok Jeremiáš píře: „Potom na zemi s lidmi viděn jest a s lidmi bytedlně obcházal se jest.“ Protož veliké paměti ten den duostojen jest, v němžto, jakož radí svatý Lev papež, sluřie všem věrným křesřanóm, srdce k bohu zdvihnúc, pokorně s jasným vděčenstvím

^{cb} *pleřích*] pleřiech

^{cc} *pílným*] pielný

⁴⁹ sr. legendu „O narození syna božého“ v prvotisku Staročeského pasionálu z roku 1487

^{cd} *božství*] božftvie

^{ce} *tělesenství*] tielefenftwie

kleknúce, bohu podĎekovati a řkúce: „Chvála tobĎ, hospodine, jenŝs se ráčil naroditi s svatĎ Mařie, z čistĎ panny.“ O jeho svatĎm narození^{cf} tak se v svatĎm Ďtení píše^{eg}, ŝe v ty Ďasy bieše veliký mír a pokoj, takŝe ciesař Augustus po všĎm svĎtĎ beze všie příkazy mocnĎ kralováše. A tak v své mysli zamyšlení^{ch} kázal popsati veškeren svĎt, aby vědĎl, kolik má vlastí, kolik měst, kolik hraduov, kolik vsí, kolik lidských pohla[23r]vie po všĎm svĎtĎ bylo, tak aby kaŝdý do města, k kterĎmuŝ slušel, přída, aby ciesařovu vládaři penĝz dada, příznánie uĎinil, ŝe jest pod mocí římského ciesaře. A protoŝ, ŝe i Jozef bieše od Davidova národu pošel, pojem pannu Mariji, matku boŝí, z Nazareta do Betléma s ní šel, nechtĎ ji po sobĎ zuostaviti, chtĎ vŝdý jejie stráŝe poctivý býti. A kdyŝ se k Betlému blížichu, jakoŝ praví mistr Bartoloměj v svĎm skládaní, vidĎla panna Maria, ano jedni lidé velmi veselí a druzí velmi truchlí. A kdyŝ se tomu matka boŝie divieše, anjel boŝí se jí zjevil a řka: „Lid truchlý jest národ ŝidovský, v svéj zlosti zatvrzený, pro viery nepřijetie bohem potupený. Ale lid veselý jest národ pohanský, kterýŝto vieru přijmúc, u věĎném veselí s bohem budú.“ Tehdy kdyŝ matka boŝie s Jozefem do Betléma vjide, pro množstvĎ lidu, kterýŝto byl příkázáním ciesařovým se sšel, nikdieŝ hospody nenalezše, pod městckú obecnú střeĝu jideŝta. A ta střeĝa na to bieše uĎinĎna, jakoŝ praví kniha *Scolastica historia*, aby se tu měšĝené, kdyŝ by prázdni byli, scházeli a v obecných věcech s sebú spolu rozmlúvali. A také proto, aby v trhový den tu sedlky s dobytĝem stávaly, pronĝŝto obecnĎ jesle biechu ustavili. A kdyŝ tu té noci [23v] panna Maria s Jozefem odpoĎívalasta, ta přĎduostojná hodina o puolnoci se přiblíŝi, v nieŝ panna Maria syna svého, pána našeho Jezukrista porodila. A ta noc na nedĎli bieše, v tu hodinu, jakoŝ praví svatĎ Ďtenie, pastýři nad svým dobytĝem na poli sediec biechu. Tehdy anjel boŝí^{ci}, s velikú světlostí nad těmi pastýři vznášejíce se, zavolal velikým hlasem řka: „Zvěstuji vám radost velikú, narodil se nám spasitel všĎho svĎta!“⁵⁰ Netáhl to anjel povĎĎti, aŝ ihned u velikĎm množství^{ci} zástupové anjelští přijdú, chválu bohu vzdávájice a řkúce: „Chvála buď na výsosti bohu a na zemi buď pokoj lidem dobré vuole!“⁵¹ Tu praví svatý Lev papeŝ: „Dobře se anjelĎ jeho svatĎmu narození^{ck} radováĝu, neb jsú již vidĎli, ŝe skrze jeho svatĎ narození všĎch lidských národuov přišlo spasenie, nebeského královstvĎ skrze množství duší slavnĎ obveselení, hřiešných lidí z bohem milostivé smieřenie. Kdyŝ sú se anjelĎ milostivĎmu boŝiemu narození tak radovali, i tak radujúce se radostně zpievali, mnohem my více všichni všĎho svĎta hřiešní jeho svatĎmu narození máme se radovati.“ Tu praví^{cl} sv. Augustin, proč se máme radovati: „Slyšte, všichni národové, jehoŝ jste nikdy neslyĝali, svatá dievka porodila, porodivši čistú pannú zuostala.“ A [24r] syna, jehoŝ jest porodila, tomu se modlila: „Přestaniŝ již všĝchna strana péĝe, nebo již přišlo našeho spasenie jistĎ bezpečenství, přestaň již všĝchna nemoc, neb se nám dnes nebeský lékař a uzdravitel ukázal! Vzdaliŝ se již ode všĝch smrt věĝná, neb se nám král věĝného ŝivota narodil, přestaň již všĝch srdcí hořkost, neb již strdí sladkúcí veškeren svĎt oslazen jest. Přestaňte již bojové, přestaňte již svárliví hnĝvové! Dnes pravý mír a pokoj s nebes všĝmu svĎtu sstúpil jest.“ Jakoŝto řekli sú anjelĎ: „A na zemi lidem pokoj!“ V tu dobu matka boŝie se radováše, neb to dobře vědieše, coŝ se tú boŝskú mocí dějieše, o němŝto rozliĝně ĝtla bieše, kterak jest

^{cf} *narození*] narozenie

^{eg} *píše*] pieffe

^{ch} *zamyšlení*] zamyŝlenie

^{ci} *boŝí*] bozie

⁵⁰ L 2,10

^{ci} *množství*] množŝtwie

⁵¹ L 2,14

^{ck} *narození*] narozenie

^{cl} *praví*] prawie

byla z rodu krále Davida pošla, a to jí svědomo bieše, že byl Izaiáš prorok řekl: „Vynde prut z kořene Jesse a květ z toho kořene vynde, na němžto duch svatý odpočívati bude.“⁵² Vědieše to do sebe, že dievkú jsúci, počala i porodila syna a čistou dievkú zuostala. To bieše dievka svatá čtla Izaiáše proroka: „Aj, toť dievka počne a porodí syna, jemužto jmě Emanuel.“⁵³ To také prorocत्वie dievka vědieše, kteréž se píše: „Poznal vuol pána svého a oslík jesle hospodáře svého.“⁵⁴ To také věděla dievka svatá, že jí bieše anjel řekl: „Duch svatý vstúpí v tě a moc najvyššieho zastieni [24v] v tobě.“⁵⁵ Protož se tím veselila, neb to jistě věděla, že jest toho porodila, jemužto jest dána s bohem otcem věčná chvála i moc. Protož sv. Bernart o ní píše: „Ó, předuostojná dievko přečistá, ó, nebeská všeho světa světlosti Maria, kterakéhoš nám syna porodila, jehožto jest upříemná veliká světlost i slavnost! Neobklúčené veleslavenství, ještos počátku nikdy neměl a všechnos od počátku učinil, pravý buoh a pravý člověk, král nade všemi králi, ješto tě svú milú matkú zvolil, kterak jeho v jeslách kladeš, kteraks to směla učiniti! Však jest to ten, ješto nebesa nade vším^{cm} světem rozestřel a stkvúcími hvězdami okrášlil! Slunce i měsíc stvořil. A nadtoť pravím, což bych já se všemi anjely o jeho velikosti mluvil, toť vše málo jest proti jeho převšemohúcí chvále! Avšaks ty jeho milá matka, panna Maria, všech panen chválo, všech dobrých mravuov příklade, naší věčnej odplaty jistá naděje, tak v sprostné plenky obinula, na⁵⁶ ostrém seně jej položila. Tak mi se zdá, ó přesvatá dievko, žes neměla domu krásného ani lože velebného, v němž by našeho milého spasitele položila. A protož jsi jako chudá vnově přišla hosti pod cizí střechú našeho milého [25r] Jezukrista porodila, a porodivši ihned si se jemu jako svému a pravému bohu modlila. Tu před tebu tvé milé děťátko, leže v jeslách, plakáše a v nebesiech všechny anjely obveselováše.“ Tu praví sv. Augustin: „Co se tomu, židovští mistři, dívíte, že panna čistá, duchem svatým počavši, porodila syna, v své čistotě zuostala, kterou mocí prut Aaronů ani okopán ani obléván proti svému a všemu přirození^{cn} ovoce dal všem druhý den! Proč nevěříte, že boží mocí nad přirozený běh dievka čistá porodila, proněžto jest i na nebi i na zemi všie chvály duostojná!“ To o ní píše^{co} Maximianus biskup řka: „Od tebe, matko milá a všie chvály duostojná, přišla nám jest světlost, ješto osvietila našich srdcí temnost. Těj světlosti čekáše žádostivě všech svatých zbor anjeluov a již ten dar předrahý dnes svět přijav, tvú svatú milost radostně chválí. Protož se raduj, ó, nade vše tváři převýšená, že jsi to sama na hospodinu obdržala, jehožto Abrahám v duchu uzřev, obradoval se Mojžieš, s velikým strachem na hoře Sinaj v oblace z bohem jest mluvil. Ale tys nám Jezukrista porodila, kterýžto jest mluvil s lidmi hříšnými i ochotně bydlel. K téj hoře Sinaj, ktož by byl tehdy přistúpil, byl by života zbaven. Ale ty jsi tu horu svatú [25v] příkladně porodila, k niežto ktož skrze vieru nepřistúpí, věčného života bude zbaven.“ A co jsú světi otcové mnoho divuov viděli! Nebe anjelský pokrm jim doluov spúščalo. Tvrdá skála tekúcie sred. Potok Jordán vzpět vzhuoru se obrátil. Moře se rozdělilo, suchú cestu jim ukázalo. Nepřátelští lidé od trubného zvuku sú letěli. Slunce proti přirození^{cp} pro prodlenie postalo. Ačkoli ti divové byli sú velicí, však proti tomu nebeskému divu jsú velmi malí. Kto jest to vídal^{cq} aneb slýchal,

⁵² Is 11,1

⁵³ Is 7,14

⁵⁴ Is 1,3

⁵⁵ L 1,35

^{cm} vším] wffiem

⁵⁶ na tomto místě je omylem zapsáno „f“, nepřeskrtnuto

^{cn} přirození] przyrozenie

^{co} píše] pieffe

^{cp} přirození] przyrozenie

^{cq} vídal] wiedal

že jednorozený přenajvyššieho boha, v jehožto tvář třásuce se anjelé patří, své božstvie tělesenstviem zastieniv, světu se ukázal! Držiž se téj věci, ó, člověče, a dávných tajemstvie boha všemohúcieho nežádaj ani pokúšej! Ale vuoli jeho svatú v tom znamenaj, všemř se jest narodil Kristus. Ale jedno právě věrným spasenie dáva. Jakož chtěl, tak učinil. Pakliř se to tvého smysla křehkosti vidie sprostně, že to nebeské dietě tak sprostnými plenkami obinuté leží, vzvedř mysl pod nebesa, tu se podivíš, ano tomu dietěti anjelské piesně zvučně zpievají. Pakliř se sprostnost jeho chudých jeslí tvé mysli nelíbí, vzvedř oči pod nebesa, uzříš^{ct} hvězdu přestkvúcí [26r] nově učiněnú, anař svědčí svými paprsky syna božieho narozenie. Těm se divóm zlý duch divieše, jakož píše sv. Augustin řka: „Když uzřel náš nepřitel diábel syna božieho narozenie s panny Marie tak s znamenitými činy, divě se, mohl jest sám v sobě takto pomysliť: Kto jest tento, ješto jest přiřel na tento svět bez mého věděnie?, vědě to dobře, že se jest z ženského života narodil, v sobě nedostatkov člověčích nemaje. Odkud jest to přiřlo, tak nové a tak mocné narozenie? Mezi hřešnými se narodil, od smrtné matky pošel, avšak nade vše vždy přečistý! A nic na něm nenalézám, v němž bych svú libost měl. Protož se bojím, by mi moci neodjal! Co učiním, kam se obrátím, jeho mocnějšího čiji než sebe! A tak mi se zdá, že v mém království^{cs} bude kralovati. Protož bojím se, by to ten buoh nebyl, jehož žádný nedostatek nemuože poškvriti! Avšak by to byl buoh, kterak by trpěl ženského přirozenie neduostojnosti, kto by tomu byl věřil, by buoh tak v sprostných plenkách ležal a dětinsky plačlivě kvílil, kto by se tomu nadál, to slyše, by buoh tak ženský pokrm bral? A nadto nade vše, že se jemu jísti chce, kto to kdy kterým rozumem dověsti muože, by se kdy bohu jiesti [26v] chtělo?“ Protož praví sv. Augustin, že toho diábel nevěděl, že syn boží^{ct}, Ježíš Kristus, pokrm dětinný bráše. A že hlad i žiezeň trpieše jako jiné dietě, to nebylo toliko křehkostí tělesenstvie, ale jelikožto tajnú svatostí zastíněnie nebeské milosti. Nebo jakož píše Origenes: „Co se jest při božím narození^{cu} svatého stalo, to jest bylo před diáblem skryto.“ Protož tomu nerozuměl. Vida ji poroditi a čistú dievkú ostati, kterým by to činem bylo, toho diábel nevědieše. Ana toho sama matka boží tajieše. Co se tu boží mocí při narození^{cv} syna božieho svátostně dálo, to jest bylo před diáblem tajno. Jakož praví to svaté čtenie: „Maria, matka boží, chováše všecka slova, přenášejíci je v svém srdci. Tu praví sv. Beda: „Tajemstvie o Jezukristovi, ješto Maria vědieše, nikomému zjeviti toho nechtěla, ale toho sobě, s velikú poctivostí tajíce, chovala, v němžto se jejie tajná svatá múdrost chovala a znamenala.“ A to div nenie, neb jest v sobě boha otce múdrost nosila, skrze niežto všemu světu milost obdržala, pro nižto sv. Augustin ji chválí řka: „Ó, Maria, matko boží, všie milosti plná, vidúci přepovýšěnú svatost, kterak tě duostojně chváliti muožem!“ A kterak jest koli všech svatých svatost, však to nic nenie proti tvé [27r] nebeské chvále, kterúž zvláštním darem od sv. trojice máš. Rozličně sú staří otcové svatí od boha své osvícení obdržali pod tělesenstviem. Jakžto Abel, Enoch, Melchizedech, Abraham, Jakob, Jozef, Mojžieš, Jezus, Heliáš, Izaiáš, Daniel, Ezechiel, David. Ti jsú všichni zvláštní svatost k bohu měli, ale nižádný z nich tak slavně jakžto Maria, matka božie. Jehožto sú oni všichni dalece u poznání duchem svatým poznali, toho matka boží netoliko v tělesenství^{cw}, ale v srdečné mysli i v životě svém nosila, protož zvláštní útočiště ihned po boze druhé v království^{cx} nebeském máme k Mariji, matce boží, ješto nikdá nepřestane před hospodinem za hřešné prositi. Tu také praví sv. Augustin: „Věřiti

^{ct} uzříš] vzrzief

^{cs} království] kralowftwie

^{ct} boží] bozie

^{cu} narození] narozenie

^{cv} narození] narozenie

^{cw} tělesenství] tielefenftwie

^{cx} království] kralowftwie

beze vsie rozpači muožem, že matka boží, což prosí na svém milém synu, to vše obdrží, neb ona vždy za hříšné oroduje, aby je buoh k sobě obrátil, a to bez přestání řkúci: „Aj, muoj milý synu, viz, že jsi ráčil pro hříšné lidi býti člověkem a z něhos života tělesenstvie přijal. Pomni na to, muoj milý synu, že jsi to proto učinil, aby se nad hříšnými smiloval, jimžto jest velmi smilování třeba.“ Ktož tehda ten jest, jenž se jejie milosti svaté modlil snažně a nebyl by uslyšán, nadarmoť se jiným svatým modlí [27v] ten, jemužto^{cy} panna Maria zpomoci nechce ani pomocnití býti. A ještě nad to více pravím: že jehožto jiní světí prositi nesmějí, to panna a matka duostojná zvláštním doufáním, k svému milému synu přistúpíc, což prosí, to vše obdrží. Protož, milá panno Maria, matičko božie, poněvadž jsi tak milostivá orodovnice, my hříšní prosíme tebe, aby skrze to svaté jmě, kterýmž jsi nazvána a sloveš „mاتيčka božie“, aby ráčila před svým milým synem, pánem Jezukristem, za nás za hříšné prositi, abychom tento svět zlý přejdúce, tvého milého syna tebú narozeného svýma očima uhlédati mohli a s ním v nebesích bydlili na věky věkuov. Amen.

De sancto Stephano

Svatý Ščepán, boží^{cz} mučedlník, byl jeden z zvolených s sedmi jáhnuov. A první sluha z těch sedmi svatých apoštoluov. O tom se takto píše, že když svatí apoštolé rozličné lidi z židuov a z pohanuov na vieru obracováchu, tehdy svatým vdovám byli poručili svatého Ščepána, aby o pokrmu péči měl, když by se svatí apoštolé, kázíc a učic se, trudili, aby potom svaté vdovy pokrmem poslužily jim. Protož povstane⁵⁷ vrtkání a reptání od novo obrácených lidí, proč by ty svaté vdovy, kázání a jiné svaté skutky obmeškávajíc, k stolu [28r] slúžily. To svatí apoštolé uznamenavše, chtěie jich reptání staviti, pozvavše k sobě množství křesťanov, řekli sú k nim: „Nevidí se nám to, by dobré bylo slovo boží obmeškati a stolóm božím slúžiti, proněžto sezřice se mezi sebú, vybertež sedm dobrých mužuoov dobrého svědomí, plných ducha svatého a múdrosti, ať ti o nás péči mají a nám pokrmem posluhují. A my zatím, bohu se modléce, slovo božie kázíc, trudit se budem.“ Ta se řeč všem slíbila, proněžto hned zvolichu sedm mužuoov múdrých, jimžto vešken statek poručichu, mezi nimižto jako za starostu najduostojnější sv. Ščepán nade všemi byl. A tak je zvolivše, před svaté apoštoly přivedše, tu {pak}⁵⁸ na ně apoštolé ruce vložili.⁵⁹ Potom, jakož se píše v Skutciech apoštolských{*Actuum VI*}⁶⁰, že svatý Ščepán, plný milosti a síly, činieše mnoho divuoov znamenitých i zázrakov mezi lidmi. Tomu židé závidiec, chtiee jeho přemoci i přehádati, trojím činem proti němu boj měli.⁶¹ Najprvé hádaním. Druhé falešným svědectvím. A třetí mučením. Ale sv. Ščepán všecky je přemohl a přehádal a křivé svědky v křivotě ostavil a nad těmi, ješto jej mučili, mocně svítězil. A ve všech těch věcech a třech bojích s nebes [28v] zvláštní spomoc⁶² měl. V prvním boji dána mu moc a spomoc duchem svatým v jasném promluvení. V druhém boji dána mu zpomoc v anjelské tváři proti křivým svědkóm, aby je zstrašili. V třetím boji měl zpomoc od Jezukrista, jehožto v tu hodinu, když ho kamenováchu, stojíce v nebesích, uzřel. Prvé židé proti němu bojovali, chtěie jeho přehádaním přemoci, i nemohli sú ižádným činem proti jeho múdrosti svítěziti a proti jeho duchu, jenž z něho mluvieše. Tu židé, nic nezískavše, druhý boj proti němu vyvedli, že by proti bohu křivú řeč mluvil a Mojžiešovi se protivil a starého zákona práva tupil. A když to

^{cy} *jemužto*] gimzto

^{cz} *boží*] bozie

⁵⁷ původně zapsáno „pogide“, část „gide“ škrtnuta a mladší rukou připsáno „wfta“

⁵⁸ interlineární přípisek pozdější rukou

⁵⁹ sr. A 6,2–4

⁶⁰ marginální přípisek pozdější rukou

⁶¹ sr. A 6,8–9

⁶² původně zapsáno „moc“, mladší rukou nadepsáno „spo“

naň svědčichu, všichni, kteříž na tom súde sediechu, na sv. Ščepána vezřevše, i uzřechu tvář jeho jakžto tvář anjelskú. A tu se svatý Ščepán omluvil ve všem. To židé uzřevše, že nad ním svítěziti nemohú, třetí boj proti němu učinili, aby jeho asa mučením a trýzněním přemohli. To uznamenav sv. Ščepán, že jich {že jich na vieru křesťanskú a k pánu bohu obrátiti nemohl} ^{63,64} podlé svatého čtenie kázaně potresktal řka: „Tvrde hlavy lidé a nečistého srdce a uší nepravého poslúchaní! Vy jste se vždy duchu protivili, jakož otcové vaši, takéž i vy!“ To oni uslyšavše, netolik se polepšivše, ale v svých srdcích se rozdráž[29r]divše, zuby naň škřípiechu. A ihned jeho před město vyvedše, s sebe rúcho svlekše, před tím jinochem, jenž Šavel slovieše, položivše, kterýž netoliko sv. Ščepána svýma rukama kamenovati chtěl, ale všem rúcha ostřiehal, aby všech nemilostivěji kamenovati ponúkl. ⁶⁵ Tu praví sv. Augustin, že v tu hodinu sv. Ščepán za sv. Pavla obrácenie k bohu prozbu učinil. Pro něhož by se byl sv. Ščepán pánu bohu nepomodlil, svatá cierkev nebyla by měla sv. Pavla. A když tak všickni sv. Ščepána kamenováchu, tehda sv. Ščepán poče krále nebeského vyznávatí řka: „Hospodine, Ježíši milý, nepostavuj jim téj zlosti za hřiech!“ Nebo na tom svatý Ščepán svého spasitele držal příklad, že duši svú bohu poručil a za své nepřátely boha prosil. A když tu řeč dokonal, tehda v pánu usnul. A proto jest řečeno „usnul“, a ne „umřel“, nebo jest své tělo pro Jezukrista na veliké muky dal, s nadějí věčné odplaty sladce umřel, jako by usnul. A to také sluší věděti, že jest svatý Ščepán jiný čas ukamenován než toho dne, jehož svatá cierkev slaví. Ale prvý den po božím narození proto slaviti ustaven, že jest první ze všech svatých pro pána Jezukrista svú krev proli toho léta, ješto syn boží na nebesa vstúpil, o němžto svatý Fulgencius krásně [29v] píše takto řka: „Včera sme slavili věčného krále narozenie a dnes slavíme^{da} svítězilého rytieře pro vieru umučenie. Včera náš milý král, naše tělesenstvie příjem na se, s své matky s svatého života vystúpiv, ráčil tento svět navštíeviti. Dnes svatý rytieř, z tělesenství vystúpiv, jakžto rytieř a vítěz do nebes šel. Náš spasitel, věčnost božstvie a veleslavenstvie svého nerozlúčeně chovaje, robotné opásanie našeho tělesenstvie přijav, na tento svět bojovati všel. A sv. Ščepán svlékl s sebe křehkosti poddaného tělesenstvie, do nebeské siení na věky kralovati vstúpil. Spasitel sstúpil tělesenstvím^{db} zastřien, svatý Ščepán vstúpil, jsa krví korunován. Sstúpil doluov Ježíš, ano se anjelé radují, vstúpil sv. Ščepán, ano jeho židé kamenují. Včera vesele zpievali anjelé Chvála buď bohu v nebeské výsosti!, dnes svatého rytieře v svá obydlé anjelé radostně jsú přijali. Včera náš milý Kristus pro nás hřiešné sprostnými plenkami obinut byl a dnes sv. Ščepán v štólu věčného života jest oblečen. Včera sprostné jesle Ježíše sú v sobě chovaly a dnes slavná nesmiernost nebeská svatého Ščepána jest přijala. Sám náš milý hospodin sstúpil, aby mnohé nahoru pozvedl, pokřtil se náš milý král, aby svých rytieřuov [30r] povýšil, jenž jest své svaté tělo z čistě děvice břicha^{dc} připravil, ten jest svatému rytieři nebesa otevřítí ráčil. Náš milý Ježíš Kristus ráčil jest svatého Ščepána darem milosrdným obdařiti. S nebes spasitel na zemi sstúpil, skrze též milosrdenstvie sv. Ščepán na nebesa vstúpil. Ó, převeliká moci našeho milého spasitele! Ukázal světu své matky div věčné čistoty. A takéž jest ukázal svého rytieře dobrotu. A jakož jest matky božie čistota věčná, nikdá porušenje nemohla trpěti. Takéž v tomto svatém rytieři Jezukristovo milosrdenstvie, kterak koli jeho mučili, nemohlo nikdy pohasnutí.“ Také píše sv. Augustin {to jest řeč svatého Fulgentie} ⁶⁶, že buoh skrze svatého Ščepána mnoho divuov

⁶³ marginální přípisek pozdější rukou

⁶⁴ zbylá dvě slova přípisku nečitelná

⁶⁵ sr. A, kapitola 7

^{da} *slavíme*] flawieme

^{db} *tělesenstvím*] tielefenftwiem

^{dc} *břicha*] brzicho

⁶⁶ marginální přípisek pozdější rukou

učinil. A zvláště šest mrtvých od smrti vzkřísil a mnoho nemocných uzdravil. A to sobě v obyčej lidé pro náboženství byli vzali, že na oltář svatého Štěpána kvietí kladli jsú. A odtud vezmúce, když na nemocné položili, ihned uzdraveni byli. A zvláště, když odtud kvietí vezmúce, jedné slepé ženě na oči položili, ihned na tom místě prohlédla a sv. Štěpánu poděkovala. Téhož dne v Římě u cesty Apia skončení sv. Dionysia papeže, jenž věrným učením za císaře Claudia jasně se prosvietil. Téhož dne Mariana, muže, jenž za císaře Marciana vítěz[30v]ství mučednickového v Římě dosáhl jest. A jiných mnoho svatých.

De sancto Johanne

Svatý Jan evangelista, jehož jest zvláště miloval Ježíš, po těch časích, když jest spasitel svůj svatý slib splnil apoštolóm a jim ducha svatého s nebe seslal a když se apoštolé po světě rozešli, tehda sv. Jan odtad se pozdvihl a do té vlasti, jenž Azia slove, šel a tu svatú vieru vzplodil, mnoho kostelův kázal nadělati. To císař Domicianus uslyšav, kázal jeho do Říma přinésti. A když sú jej přinesli, kázal jeho v kotel vrúcieho oleje vsaditi, aby jeho tak zahubil. Ale jakož buoh ráčil, beze všeho úrazu odtad vyšel. To císař uzřev, že od božieho slova přestati nechtěl, kázal jeho na jeden daleký ostrov, jenž Patmos slul, v moři zanésti a tam jeho nechati, aby hladem umřel. A když sú ho tam již samého posadili, on tam sám přebýváje, knihy veliké popsal z přikázanie Jezukristova o budúcích^{dd} tajných věcech a o súdném dni a o Antikristovi. Jenž slovú ty knihy Zjevení sv. Jana. A toho léta, když ten císař Domacianus umřel, a což za něho bylo ustaveno, po jeho smrti vše bylo odvoláno. A tak, jakž jest byl svatého Jana s hanbú zahnal a vypověděl, takž se zase do Efezu s velikú ctí vrátil. A tu lidé proti němu vyšedše, bohu i jemu [31r] velikú chválu vzdávali. A když tak s lidmi do města jide, poněsú jednu ženu umrlú, jížto jméno bylo Druziana, a ta byla veliká přítelnic svatého Jana navrácenie vždy žádala. V tu hodinu jejie přítelé přistúpivše k sv. Janu, vecechu jemu: „Svatý otče Jene, toť neseme tělo tvé služebnice, ješto byla tvé milosti vždy poslušna a nás všechny krmila. A tvého zase příští s velikú žádostí zase čekala a často říkala: Ej, bych já prvé, než umru, ještě jedínú apoštola mého uzřela! A toť jsi přišel, a ona již tebe viděti nemuže.“ V tu dobu kázal sv. Jan tělo mrtvé na zemi postaviti, a tak, na tom místě stoje, vece: „Hospodin muoj, Ježíš^{de} Kristus, ten tě vzkřes! Druziano, vstaň a jdi domov a připrav mi pojěsti!“ A jakž to brzo vece, tak ona ihned vstavši, spěšně jde domov, chtiec to učiniti, což jí apoštol boží rozkázal, tak jako by ne z mrtvých vstala. Potom nazajtrí jeden mudřec Kraton, ten na tržišti lidí sebrav, jal se jim kázati, kterak tento svět má správně všelikým člověkem potupen býti, proněžto pozvav k sobě dvú bratřencí bohatých, káza jima, aby vše prodadúc drahého kamenie nakúpili a přede všemi lidmi to kamenie zbilí^{df}. Tehda božie náhodú, když sv. Jan jda, stavil se, a pozvav k sobě toho mudřce^{dg} Kratona, vece k němu řka: „Kterú [31v] toho odplatu máš, žes tímto dvěma mládencoma kamenie drahé kázal zbiti? Lépe by byli učinili, by chudým rozdali to pro buoh. Jakož jest hospodin jednomu řekl: Chceš li svrchovaný býti, prodaj vše a rozdaj chudým!“ K němužto mudřec Kraton vece: „Jest li pravý buoh mistr tvój, Ježíš, a chceš li tomu, aby toto kamení bylo prodáno a mezi chudé rozdáno, učň, ať to kamenie zase bude celo.“ Tehdy sv. Jan vzem to zetřelé kamenie, bohu se pomodlil, a ihned to kamenie všechno zase bylo celo. Proněžto ta dva mládenci a ten mudřec Kraton bohu a v buoh jsú uvěřili, a to kamenie prodavše, mezi chudé rozdali. Dva také mladá člověky vše, což měla, prodavše a mezi chudé rozdavše, jala se, sv. Jana následujíc, po něm jíti. Tehda v jednu chvíli uzřechu své někdejší sluhy v krásném rúše

^{dd} *budúcích*] budoucích

^{de} *Ježíš*] geziels

^{df} *zbilí*] zbiti

^{dg} *mudrce*] mudrce

chodiece, a oni v sprostném, i počali se z toho zamucovati. Tehda sv. Jan to uznamenav, kázal k sobě piesku morského přiněsti, a ten piesek v zlato a v drahé kamenie obrátiv, kázal těma dvěma, aby zlatníkóm to okázali. A když zlatníci to ohledali, vece: „Nikda sme tak čistého zlata neviděli ani tak drahého kamenie!“ A vrátivše se zase, pověděli sv. Janu to, což jsú zlatníci pravili. Vece k nim sv. Jan: „Vezmúce to zlato a kamenie, vyplaťtež své [32r] zbožie, kteréž ste prodali, a buťež na tomto světě bohati v dobrém bydle, abyšte na onom světě u věčné chudobě byli.“ I poče jim sv. Jan o potupě tohoto světa a bohatství mnoho praviti. V túž hodinu, když tak sv. Jan mluvieše, aj, ponesechu jednoho mrtvého, kterýž se byl před sedmdesáti dni oženil. A ta matka toho mrtvého, vdova, s jinými přáteli padši před sv. Janem, prosěci, aby jakož jest Druzianu vzkřísil, takéž i toho. Tehdy, jak sv. Jan zaplakal a bohu se pomodlil, tak ihned mrtvý ožil. Jemužto ihned sv. Jan přikázal, aby oněm dvěma o poručenství^{dh} sv. Jana, ješto byla odstúpila a k zboží se navrátili, jim pověděl, kterak sú slavnú odplatu ztratili. Tehdy on na tom místě počal jim praviti o divných věcech onoho života. A zvláště k nim vece: „Ó, přehubená člověky, kterak ste daleko zablúdili, viděl jsem anjely vaše, ani pláčí, a diáblové se radují! A nevíte, co ste dobrého ztratili, radost a příbytek přeslavný, v němž ste měli býti na věky, toho ste hanebně a šeredně chybili a chvácete se tohoto šeredného a hozného příbytku, kterýžto sem já viděl i ohledal. Tmy přemnohé. Červ, jenž vždy srdce člověčí hryže, a tenť vás čeká. Oheň na věky horucí. Studenost nevýmluvná. Diáblóv přehrozně vidění, pláč [32v] a křik, škřípění zubuov, věčná žalost, od božích očí věčné rozlučenie.“ To ten vzkřísěný vypraviv, i s těmi, jimžto mluvieše, před sv. Jana padše k nohám, počechu ho plačiece prositi, aby se nad nimi ráčil smilovati. Jimžto sv. Jan vece: „Třidceti dní pokání činite a za to boha proste, ať piesek mořský zase v přirozenie své se obrátí.“ A když se to tak, jakož sv. Jan rozkázal, stalo, hned piesek se v své přirozenie obrátí, tehdy jsú tito svým hřiechóm odpuščení vzali a odplatu obdržali a při sv. Janu ostali. Potom, když sv. Jan po téj vlasti, ješto slove Azia, slovo božie kázáše, tehda biskupové pohansťi lid proti němu zbudili, a jemše jeho, vedli ho do chrámu, aby se modlám klaněl. Jimžto sv. Jan vece: „Sjednajme se na tom: proste svých modl, ať se Ježíšov kostel zboří, a jáť hned vašim bohóm obět vzdám. A pakliť já vzdám chválu svému milému bohu Jezukristu a pomodlím se, aby váš chrám obořil, vy křesťanskú vieru příměte.“ A když k tomu strana větš zvolila, všichni s chrámu vyšedše, počechu přihlédati, kterak by se to konalo. A jakž se sv. Jan pomodlil pánu bohu, tak ihned pohanský chrám se zbořil a modla pohanská na kusy se ztlúkla. Z toho se biskup jménem Aristodemus rozhněvav, svadil jest svým hněvem všechny lidi, takže se v[33r]šichni zbíti chtiechu. K němužto sv. Jan vece: „Co chceš, ať učiním, aby se upokojil?“ K němužto biskup pohanský vece: „Chceš li, ať uvěřím v tvého boha, dám tobě jed píti; neuškodí líť nic, chciť v boha tvého věřiti a za pravého boha míti.“ K tomu apoštol vece: „Staň se, jakž dieš!“ A když na téj smlúvě oba zuostala, i vece jemu biskup pohanský: „Chci, aby od toho jedu jiné mrúce viděl a skrze to aby se více sstrašil.“ To řek biskup pohanský, k starostě městskému vece: „Jdi, přived' ta dva odsúzená na smrt!“ A když je přivedechu, ten biskup vzav jed i da jim píti. A jak brzo se napili, tak hned padše umřela. A když sv. Janu to píti podal, tehda vzem čěši sv. Jan, požehnav znamením sv. kříže^{di}, všechno vypil, a žádné vady na sobě nepočil. Proněžto všichni to vidúce bohu chválu sú vzdali. Tehda biskup pohanský sv. Janu vece: „Ještě na tom pochybuji; učiníš li jedno, že tyto umrlé od jedu zase vzkřísíš, beze vši řeči v Jezukrista uvěřím.“ Tehda sv. Jan jemu své sukně anebo pláště podal, k němužto biskup vece: „Čemu mi svú sukni dáváš, zdali to tvá sukně muož učiniti?“ K němužto sv. Jan vece: „Jdi, a tuto sukni polože na ta dva mrtva, rci:

^{dh} poručenství] poruczenftwie

^{di} kříže] krziese

Apoštol Jezukristóv poslal mĕ k vám, abyšte ve jméno Kristovo vstala z mrtvých!“ A tak se jest stalo, jakž biskup pohanský sukni [33v] svatého Jana na ta dva mrtva položil, tak ihned z mrtvých vstali. Tehda ten biskup a vladař toho kraje s mnohým lidem křest sú přijali, a sv. Janu na ěst kostel krásný uěinivše, bohu slúžili. Píše také jeden mistr Cassianus, že když chtěl sv. Jan ětenie psáti, kázal všem bohu se modlití a postiti, aby jemu buoh dal duostojne psáti, a zvláště sám za to azadal hospodina prositi, aby tu v tom pokoji, kdež měl psáti, ižádný vietr ani dešě ani rosa ani které povětří jemu nepřekazelo. A to, jakož lidé těch vlastí rozpraveji, do dnešnieho dne vždy tak trvá božím divem. A když po všech po tech ěasich svatý Jan slavne dokonal svate ětenie a vieru zplodiv, k starým se letóm přibral, jakož praví mistr Iziodorus, sedm a sedmdesáte let po božím umuěeni za ciesaře Trojana, těch ěasuov zjevil se jemu hospodin, sv. Janu řka: „Pod’ ke mně, muoj milý, jižť jest ěas, aby za mým stolem s svými bratřie nebeský pokrm přijal.“ To sv. Jan radostne uslyšav, vstav, jíti poěal, k němužto hospodin vece: „V neděli ke mně přijdeš.“ A když neděle přišla, vešken lid do kostela se sšel, jenž byl ve jmě svatého Jana uěinen. Tehda sv. Jan, od prvospie vstav, šel do kostela a jal se božieho slova kázati, přikazuje jim, aby byli u božie vieře stálí a ustaviěni a bozich^{dj} priklazani poslušní [34r] a se vespolek milovali. A potom hned podlé oltare kázal ětveronohy jámu vykopati a prst ven kázal před kostel vynositi. A když to uěinili, tehda sv. Jan v tu jámu vstúpil, spjav ruce, a vzhuoru k bohu zdvihl, poěe takto mluviti: „Pozvals mne k sobě, milý Jezukriste. Aj, toř tobě chválu vzdavaje, k tobě jdu, jenž jsi me racil na své hody slavne do nebes pozvati! Nebs to v své povyšene svate milosti viděl, že sem tebe ze všeho srdce azadal.“ A když tu modlitbu dokona, tak ihned prestkvuci světlost jej obkliěila, že naz adny hleděti nemohl ani jeho viděti. A jako po hodině, když ta světlost minula, tehda lidé pristupivše, nahlednu v jámu, uzřechu, ano plná jáma manny, a svatého Jana nikdiez neuzři^{dk}, kam se jest jeho tělo podelo, to jedine sám buoh vie. Avšak praví sv. Jeroným u poěatku před vykladanim ětenie sv. Jana: „Jakož jest byl sv. Jan od poškvrny vzdálen, take jest bolesti, jizto jiní na smrti mají, byl zbaven.“

Innocentum

Svatí mládenci jsú zbiti od krále Heroda. A ten král Herodes od ciesaře Augusta královstvie židovské zpravovaše. A to jest byl pravý král pohan po židovských králích pokolení, z nichžto se jest syn boží narodil podlé davnieho proroctvie, ješto jest prorokováno: „Již nevynde ezlo kralovstva [34v] židovského z moci židovské, dokovadž nepřijde ten, jenž má poslaný býti, totiž spasitel všeho světa. Z toho krále Heroda aneb od toho trie krali po vidění hvězdy do Jeruzaléma přijeli a na novourozeneho se krále ptali. To král Herodes uslyšav od nich, zamutil se jest, boje se, by byl král přirozený téj země, jenž se jest narodil, a on jako cizozemec nebyl vyhnán, proněžto prosil těch trie krali, aby se tuz cestú k němu navratili a jemu to zvestovali. Ale ti trie krali jinu cestú se obrativše, domuov jsú jeli. To král Herodes uzřev, sobě na mysl řekl: „Oklaman sem těmito krali, kteřížto měli se ke mně navratiti. Ale nic lepšieho nenie, než všechny děti zbiti od toho ěasu vstari, jakž sem od nich zvěděl, když se jim hvězda zjevila, zda by se mezi těmi dětmi zahubilo, keréž se bylo vnově narodilo.“ Tehda, jakož píše sv. Matúš evanjelista, zjevil se anjel Jozefovi ve snách, aby dietě vezma a matku, i utekl do Ejpta, nebř Herodes myslí dietě zahubiti. Tehdy Herodes kázal všechny děti zbiti od prvnieho dne až do dvú let vstari. Vzem Jozef dietě a matku Marii, šel do Ejpta a tam z dietětem sedm let byl. Až král Herodes umřel, te nemilosti nechte buoh tomu nemilostivemu krali trpěti. Jakož praví svatý Remigius u vykladani^{dl} sv.

^{dj} božích] boziech

^{dk} neuzři] nevzrie

^{dl} vykladani] vykladanie

Matúše čtenie: „Svým vlastným nožem jablko strúže, nožovú ránu sobě v břicho dal a sám nad sebou své z[35r]losti pomstil a tak zlu smrti sšel.“ Ale že sv. Matúš evanjelista píše, že se Jozefovi anjel ve snách zjevil, tu muož býti otázanie, jest li hřiech ve sny věřiti. Slušie věděti, že jsú rozliční snové pro dřevnie myšlenie, neb o čemž člověk mnoho myslí, o tom se rádi snové dějí a ti se nikdy nezračují. A o těch sniech praví mudřec Šalomún: „Kde jest mnoho snuov, tu jest mnoho ješitenstvie.“ A jiný mudřec praví: „Na sny netbaj!“ Druzí snové jsú od vnitřnieho přirozenie – zdají se jim snové, by v ledu neb v sněhu bývali; pakli sú horkého přirození, tehdy se s ohněm obierají. Pakli sú těžké a hrubé myslí přirozenie, umrlčí a strašné sny mievají. Pakli krve mnoho mají, tehda červené barvy ve snách vídají. Protož praví Aristotiles: „Dobří lékaři přirozenie člověčí po snech poznati mají.“ A tací se snové nezračují, ale jediné přirozenie vnitřnie znáti dávají. Třetie snové jsú od nebeských hvězd vlité mocí. A ti snové pod dalekým rozumem znáti se dávají, jakož se to přihází každému podlé přirození. Někteřím zdá se, by jim zub ve sně vypadl, to jim po hvězdě znáti dáva, že jim přítel umře. Někteří jako žáci slívy neb višně zobí, ti najeově rádi biti bývají. A tak o jiných o všech obyčejích, jakož kto zvykati vídal. Čtvrtí snové jsú bohem aneb anjelem zjeveni jako o budúcích^{dm} věcech, jako Jozefovi [35v] o tomto svatém dietěti anebo o prorocství, jakož jest měl sv. Daniel prorok. Anebo jest také diáblovým navedením. Jakož praví Aristotiles o jedněch lidech a také písmo^{dn} o tom mluví, že diábel zlé sny přivodí aneb přináší pro lidské oblúzenie. A protož, že všeliký člověk nevie, kterým činem, od kterého přirození jsú pošli, protož v ně nenie bezpečno věřiti, ale bohu poručiti, aby to ráčil v dobré obrátiti. Pakli by kto měl od boha ve snách které jisté zjevenie, má tomu s^{do} právem věřiti a boha chváliti.

De sancto Silvestro

Svatý Silvester byl rodu znamenitého a velmi bohatého. A měl jednoho kněze znamenitého a bohobojného, svého učedlníka, jménem Cyriana, jenž bieše jeho zvláště naučil, aby počestné lidi v svojoj duom rád přijímal ve jméno božie. A když jednoho času starosta ciesařuov, Trankvinus tak řečený, Silvestra pohanským modlám bezděky obětovati nutieše, hroze jemu, neposlechl li by, že by velikými mukami mučen byl. Jemužto svatý Silvester vece: „Ó, nemúdrý, ty v noci umřeš a do věčných múk puojdeš, a chtěj neb nechtěj, boha pravého, jemuž my se modlíme, musíš ty poznati.“ V tu dobu svatého Silvestra do žaláře vedechu a starosta Trankvinus na oběd byl pozván. A když na tom obědě jedl, kost rybí jemu v hrdle uvázla, a tak té noci od té kosti umřel. [36r] A s velikým pláčem o puol noci na pochování nesen, zatiem sv. Silvestr s radostí z žaláře vypuštěn. Nebo netoliko křesťané, ale i pohané velmi ho milovali, neb bieše v Římě biskupem. A bieše anjelského libého promluvenie v celosti svého tělesenstvie v svých skutciech svatých ve všeliké radě veliký, v němžto svatá viera se stkvieše. A když v těch časích svatý otec papež jménem Melchiades v Římě umřel, sv. Silvester miesto jeho⁶⁷ ode všie obce papežem učiněn, v němžto tak u povýšeném stavu všech sirých i vdov chudých jména měl napsána, jimžto pro buoh všicku potřebu dával. Potom po některých časích, když ciesař Konstantinus jal se křesťanuov nenáviděti, proněžto svatý Silvester z Říma vyšed, v jedné hoře s svým žákovstvem se skryl a tu přebýval. A proto pán buoh na ciesaře Konstantina malomocenstvie přepustil, že křesťanů nenávidieše. A když žádný lékař nemohl jemu zpomoci, pohanských modl biskupové radú tři tisíce dětí předeň přivedli a tu mu radu dali, aby ztepa ty děti, v jich

^{dm} budúcích] buducziech

^{dn} písmo] píeřmo

^{do} s] z

⁶⁷ mladší rukou škrtnuto, nadepsáno „něho“

se krvi zmyl a tudy své nemoci zbyl. A když císař na to místo přijel, kdež se měl mýti v té krvi, matery těch dětí^{dp} žalostivým křikem, prostovlasy, proti němu vyběhše, žalostivě křičechu. Tehda císař, kázav vozu málo postáti, pozvih se ke všemu lidu, vece: „Slyšte, ry[36v]tieři všichni, kniežata i vy, všichni lidé, ješto tuto přihlédáte, že duostojenstvie římského císařství z studnice milosrdenstvie má počátek. A to jsou dřevnie císařové a kniežata římská ustanovila, ktož by v boji kterého mládence zabil, aby ihned na smrt odsúzen byl. A protož veliká by to nemilost byla, bychom to nad těmito dětmi učinili, jiným to zapověděvše, a sami to zhyzdili. Co by nám zpomohlo, nad cizími národy svítězivše, bychom dali nad sebú této veliké nemilosti svítěziti! A protož daj mi se přemoci v tomto účinku milosrdné milosti. A potom nade všemi našemi protivníky moci budeme svítěziti. Dám li se milostivé milosti přemoci, lépe mi jest umřieti, nezahubíce těchto nevinných dietek, než skrze jich krve prolítí mého nemilostivého zdravie prodlíti aneb nabyti.“ A to řka, kázal těm žalostivým matkám jich děti vrátiti, a ješto byly plačice přišly, ty sú se s velikú radostí zase domuov vrátily. Tehdy císař, vrátiv se na svojoj palác, nazajtří zjeví se jemu sv. Petr a sv. Pavel té noci a takto k němu řkúce: „Že jsi se zhroziv, nad nevinnú krví se smiloval, poslal nás k tobě Jezus Kristus, abychva tobě radu dala, kterým by činem mohl uzdraven býti. Vstana jdi k svatému otcí Silvestrovi a tenť, v té hoře taje se bydlí, tenť tobě kúpadlo ukáže, v němžto když se tříkrát pokřtíš^{dq}, všeho malomocenství číst a zdrav budeš. A ty chrámy [37r] zrušíš a tím bohu poslúžíš a pánu Ježíšovi kostely zděláš a jeho viery následovati budeš.“ V tu hodinu, když císař z toho vidění se probral, ihned své rytieře k svatému Silvestrovi poslal a jeho prosil, aby se ráčil smilovati a k němu přijíti. Proněžto když sv. Silvester zazřev je, ano k němu jdú, ihned se domněl, by proto k němu šli, aby jeho zahubili. A hned se bohu poručiv a tovaryšstva svého posíliv v bohu, vynde proti nim. A oni jeho prosichu, aby ráčil k císaři jíti. A on s nimi hned šel. A když přijde před císaře Konstantina, hned proti němu císař povstav, jasně vítání dal a jemu svatý Silvester pokorně poděkoval. V tu dobu císař poče jemu své vidění vypravovati a jeho tázati, kteří by to bohové byli. K tomu sv. Silvestr odpovědē: „Nejsúť bohové, ale Jezukristovi apoštolé.“ Tehda císař poče sv. Silvestra prositi, aby obrazy napsané svatého Petra a svatého Pavla před se přiněsti kázal. Jichžto obrazy jakž brzo užřel císař, tak je ihned poznal. Tehda sv. Silvester poče císaře vieře učiti a jemu raditi, aby se jeden týden postil a potom se pokřtil. A když v kúpel svatého křtu vstúpil, předivná se jemu světlost zjevila. A hned, jakž z té vody vystúpil, tak od té nemoci zdrav byl. A to mnohým rozprávěl, že v tu hodinu, ješto pokřtěn, [37v] svýma očima užřel. A od toho času na první den svatého křtu tato práva v Římě provolati kázal: Najprvé, aby všickni Římané Jezukristu se modlili jako bohu pravému. Druhé, ktož by co proti Jezukristovi mluvil, aby za to velikú pokutu trpěl. Třetí, ktož by kterému křesťanu kterou křivdu učinil, aby byl všeho svého zbožie zbaven. Čtvrté, jakož jest císař hlava nade všemi králi i kniežaty, takéž římský biskup nade všeho světa biskupy byl papež. Páté, ktož by provině do kterého kostela utekl, aby jemu tu nižádného násilé nečinili. Šesté, aby žádný kostela nezakládá bez odpuštění svatého biskupa. Sedmé, ktož by kostel který učinil, aby jej desátečnými alnužnami nadal. Osmé právo sám na se nalezl, aby v kostel svatého Petra a svatého Pavla venda, na své těžké hřiechy sám na se žaloval. A když ta práva v Římě byla provolána, chtě císař sám kostel zakládati, jal se sám jámy kopati. A tak, což prsti vykopal, sám na svú plec v koši vynesl dvanácte košuo. To jeho matka Helena, v dalekých vlastech jsúci v Betánii, uslyšavši, synu svému Konstantinovi listy poslala. A to chválíce, že se jest pohanských modl odpověděl. Ale z toho jemu porokující, že jest, ostav boha židovského,

^{dp} dětí] dietie

^{dq} pokřtíš] pokrztiefs

přijal vieru u[38r]křižovaného člověka. Jiežto syn odepsal a řka, aby mistry židovské s sebou puojmúc, k němu přijela. A on zatím dobyl mistruov učených křesťanských, aby se spolu z písma hádali. A skrze ta hádanie která by byla lepší viera a dovedena lépe písmem svatým, aby ta byla držána. To Helena, matka Konstantinova, uslyšavše, čtyrydce ke stu mistrów židovských velmi slovných pojemše, do Říma přijela, mezi nimižto bieše dvadceť mistrów v umění i moudrosti nade vše nad jiné znamenití. A když se svatý Silvester s svými žáky před císařem s těmi židy na hádaní sendú, na tom s obú stranú zvolichu^{dr}, aby dva mudrce pohanská vydali. Jednomu říkáchu Kraton a druhému Zenofilus, kteréž by straně ta dva posvědčila, aby ta viera pravější byla. A ti dva mudrce, ačkoli byli pohané, avšak byli věrní a spravedliví nalezeni. A když sv. Silvester ty mistry židovské s pomocí ducha svatého přehádal, tehda vida to jeden mistr židovský, rozhněvav se, poče řeči: „Nechajme slów a toho hádaní, podme aneb přistupme k skutóm! Já to pravím, že jsú všichni nemúdí, ktož se ukřižovanému bohu modlí. A abych toho lépe dosvědčil, umiem jedno slovo všemohúcieho boha jmenovati, jehožto mocí ani skalé trpěti muože ani které věci tohoto světa tváři zdržeti ani [38v] slyšeti, a chcete li to viděti, kažte ke mně bujný býk přivěsti, a to uzříte^{ds}, jakž to svatě jmě býkovi v ucho pošepci, tak ihned ten býk padna umře. K tomu sv. Silvester vece: „Když toho jměna, jakož pravíš^{dt}, ižádné stvoření nemuož slyšeti, kterak ty tehda muožeš je uměti?“ K tomu ten žid vece: „Ne tvá doba jest to věděti, odkud já vědě, a tys nepřítel židovský.“ A zatím býk divoký přivedú. A jakž jemu ten mistr židovský v ucho pošepca, tak ihned ten býk zařvav a oči vytřeštiv, i zdechl. V tu dobu všichni židé počechu se sv. Silvestrovi posmievatí. K němžto svatý Silvester vece: „Nevěřte tomu, byť svatě jměno pošeptal! Buoh muoj Jezus Kristus netoliko živé moří, ale i mrtvé křísí, nebo zabiti moci a nemoci obživiti, toť mohú jiná zviera učiniti jako vlci, lvové. A protož, chce li váš mistr, abych tomu věřil, že jest diáblova jměna nejmenoval, nechť jej zase vzkřísí, ten býk, kterýžto jest umřel. Pakli toho neučiní, tehda jest jisté znamenie, že jest diábla jmenoval, kterýžť zabiti muož, ale vzkřísiti nemuož.“ A v tu chvíli, když rozliční lidé tu okolo stáchu, počechu toho mudrce nutiti, aby toho býka vzkřísil. A on odpovědév vece: „Nechajžť jeho Silvester vzkřísí! A jestli to učiní, my všichni jeho vieru přijmem, neb on toho nikterak neučiní^{du}. [39r] A zatím všichni lidé počechu sľibovati, že vzkřísí li Silvester toho býka, že cheme všickni v Jezukrista uvěřiti. Tehda sv. Silvester klekna, nábožně se bohu pomodliv, býkovi mrtvému pošeptav v ucho, vece: „Zlořečené jměno v to ucho pošeptané! Jezukristovú mocí tobě prikazuji: vyndi ven! A jehož také mocí prikazujiť, býku, aby vstal.“ A jakž to brzo sv. Silvester vece, tak hned býk vstav, i chodil přede všemi. Vidúci to Helena, máti císařova, a všichni židé, kniežata, súdce i starosty, všichni obrátili se na vieru křesťanskú. A potom po těch časiach, když sv. Silvester boží mocí mnoho divuov učinil, k smrti se přiblíživ, kněží k sobě sezval, jim to prikázanie ostavil řka: „Budťte mezi sebou milosrdní a lásku vespolek mějte a lid sobě poručený od kacieřuov a od falešných lidí vystřiehajte.“ To řek svatý Silvester, i skonala pánú bohu se dostal. A to se jest dálo po božím narození^{dv} po třech stech a dvadceť letech.

Circumcisio Domini

Obřezání syna božieho vedlé starého zákona cierkev svatá v ochtáb narozenie pamatuje. A to zvláště pro trojí věc. Najprvé, že jako toho dnes, jakž koli skrze anjela jměno jemu bylo

^{dr} zvoliechu] zvoliechu

^{ds} uzříte] vzrziete

^{dt} pravíš] prawieš

^{du} neučiní] nevczinie

^{dv} narození] narozenie

dáno, jakož praví sv. Jan evanjelista, avšak znamenitě převzděli sú jemu to spasitedlné jméno Ježíš^{dw}. [39v] A to jest tak přeslavné jméno. Jakož praví sv. Bernart, že jeho pojmenovati jest duši sladkost jako sred plovúcie v ustech. To jméno slyšeti jest jako zvuk v uší. O tom jménu mysliti jest utěšená radost v srdci, kteréž jest dávno předpověděno prorockým zvěstováním, že jemu mělo to jméno vzděno býti, kteréžto jsou usta boží jmenovala. To jest to přesvaté jméno, ješto kolikrát na ně vzpomeneš, tolikrát v své duši posílení přijmeš. Jakož praví sv. Bernart: „To jest jméno pravé nebeské^{dx} lékařství. To jest jméno Ježíš, ješto plaché a hněvivé lidi upokojuje, pýchu ku pokoře připravuje a jedovatú střelú smrtedlných hřiechův lidi zastřelené uzdravuje, všelikú nečistotu hřiecha očisťuje. Nadto nade vše to svaté jméno Ježíš všechny nedostatky od duše zpaluje a vyhání, kteréžto svaté jméno nosil jest sv. Pavel před králi, před kniežaty i před všelikými národy jako sviéci osvícenú. Protož právě to jméno svaté slove totiž spasitel.“ A tak jest říekal sv. Bernart v své duše žádosti: „A ty, milý Ježíši, pro svú svatú milost rač mně býti Ježíš, totižto Ježíš a spasitel.“ Druhé tento slavný den svatá cierkev slaví pro pamět jeho svaté krve proliti. Tu sluší^{dy} věděti, že jest Kristus nechtěl rušiti zákona starého, ale obřezovati se dopustil pro rozličnú věc. Najprvé [40r] proto, že jest naše pravé tělesenství na se vzal, proto staré právo drže, jest obřezán, aby skrze jeho prolitie nejměli lidé do jeho tělesenství dolíčení ujistěné. Druhé proto se obřezati dopustil, aby židé ižádne omluvy neměli a nemohli proti němu říci: „Proto sme tebe nepřijali, že jsi ustavení našich starých nedržel.“ A třetíe proto, aby se jeho svaté božství před diábly v jeho tělesenství tajilo. Neb obřezání těch časuov bylo jest proti prvorozenému hřiechu, proněž diáblí vidúce, ano jeho obřezují, mněli jsou, by tomu dietěti jako i jinému očisťenie třeba bylo. Třetíe ten cierkev svatá den slaví pro ochtáb božieho narozenie, neb poněvadž jiných svatých křesťanská obec ctí, mnohem více ochtáb našeho milého spasitele slaviti máme. Jemužto chvála věky věkoma. Amen.

In Epiphania Domini

Když se Ježíš narodil v Betlémě za časuov krále Heroda, tehda tře králi Kaspar, Melchior a Baltazar od východu slunce do Jeruzaléma přijevše, tázali se řkúce: „Kde jest ten, ješto se jest narodil, král židovský? Viděli sme jeho hvězdu na vzhod slunce a ted' sme přijeli, abychme se klaněli jemu.“ Uslyšav to od nich král Herodes, zamútil se a s ním vešken Jeruzalém. A tu jest otázka, proč jsou tře králi [40v] přijeli do Jeruzaléma, poněvadž se tu Ježíš nenarodil. Ale jinde k tomu odpoviedá sv. Remigius řka, že ti tře králi narozenie Jezukristovo sú věděli, ale v kterém městě, toho sú nevěděli. A protož jsou do Jeruzaléma jako do najvyššieho města židovského přijeli a do najhlavnějšieho, za to majíce, že by se to přeslavné dietě nemělo jinde naroditi než v tom městě, kteréž jest hlava všeho království židovského. A také, že by se spieše toho svatého dietěte tu doptali a také proto, aby židé žádné omluvy neměli. Neb chtěl toho buoh, aby od cizích neznámých pohanských lidí o narození^{dz} toho svatého dietěte uslyšiece, toho zjevnú hanbu měli, že jsou oni z dalekých vlastí přijevše, svého spasitele hledali, jehož židé, byvše v téj vlasti blíž, odtud hledati netbali. O tom také píše sv. Jan Zlatoustý a řka, že sem to v jedněch starých knihách nalezl, že jedni divní hvězdáři a mudrci pro to prorocvie, kteréž Balaam prorokoval, že se měla hvězda ukázati světu, proněžto volili jsou dvanácte mudrcuov hvězdářuov, ješto na každý měsiec na jednu horu vysokú vzendúc, tři dni tu přebývali, prosíc boha, aby jim tu hvězdu ráčil ukázati, o niež jest Balaam prorokoval. A když jednoho času toho dne, kterýž se jest pán Ježíš narodil, na

^{dw} Ježíš] Geziels

^{dx} nebeské] lebelke

^{dy} sluší] fluzi

^{dz} narození] narozenie

tu horu vešli, a vzezřevše vzhuoru, [41r] viděli sú hvězdu krásnú a velmi jasnú v postavě jednoho krásného dietěte, nad jehož hlavú kříž velmi krásný stkvieše se. A tu jsú uslyšeli promluvenie, takto k nim řkúce: „Jedťe spěšně do židovské země a tu krále, jehož hledáte, an se narodil, naleznete!“ O tom také praví sv. Augustin, že jim jest mohlo sv. anjelem řečeno býti: „Hvězdu, kterouž vy vidiete, jestiř hvězda pána Ježíše, spěšně děte a pomodlte se jemu!“ A zdvihše se hned do Jeruzaléma přijeli a o to s králem Herodem rozmluvili, jakož praví sv. čtenie, že se proto bál král Herodes, aby se král židovského pokolenie nenarodil. A oni svého krále sobě přijmúce, krále Heroda jako cizozemce vyhnali. A protož sebrav k sobě židovské starosty a mistry, jal se jich pílň^{ea} tázati, kde by se naroditi měl král židovský. A oni sú jemu odpověděli, že se naroditi má v Betlémě. A pozvav k sobě tajně těch tří králův, jal se na nich tázati, od kterého by se času jim ta hvězda ukázala. A to jest tím úmyslem učinil, nevrátili li by se ti tři králové k němu, aby věděl, v který by se čas narodil. A oni, vzemše od krále Heroda odpuštění, jeli sú až do Betléma a hvězda stála nad tím miestem, kdež se jest narodil král židovský. [41v] Také praví sv. Jan Zlatoustý: „Ó, zlý Herode, kterak lstivú^{eb} řeč mluvíš^{ec}! Praviš^{ed}, že se jemu chtěš modliti, a v srdci myslíš, kterak by ho mohl zahubiti.“ To ti třé králi uslyšavše, od Heroda pryč jeli, a s velikú radostí všedše do domu, nalezli jsú Mariji, matku jeho, a děťátko plenkami obinuté a v jesličkách položené. A ihned pokorně na zemi klekše a nábožně se pomodlivše a své poklady otevřevše, jemu dary ofěrovali – zlato, kadidlo a myrru. Tu praví sv. Augustin: „Ó, převýšené dětinstvie, jemužto nebeských hvězd zřízení jest poddáno! Ba, povězte mi, kterého jest rodu, nad nímžto se anjelé vznášejíc zpievají, nad nímžto temnú noc paprsky hvězdy osvietily. Před nímžto třé králi třasúce se klekají, jemu se klanějí, jemu se modlí. Ó, přenebeská sieni, v niežto bydlí král, nejsúc drahým kamením okrášlena! Ale buoh v tělesenství^{ee} pravý, jemužto miesto luože měkkého jsú jesle hrubé, miesto opon střechy hrubé a sprostné, proněžto se velmi diví, že srdečnýmá očima hlédaje, vizi⁶⁸ jeho v sprostných plenkách. A všeho světa tváři se jeho bojie.“ Tu také praví sv. Bernart: „Ó, milý králi, jehožto slávy tu očima neviděli, to jste silnú věrú ohrazdili a osáhli, zlato jakžto pravému králi ofě[42r]rovavše, kde ste královská znamenie viděli, kde sien královská, kde kniežata, rytieřstvo a rozličné množstvie lidí ste viděli? Jediné miesto sieni chlév, miesto králového stolu jesle, miesto množstvie lidí jediný Jozef a milá panna Maria.“ Avšak jakož praví sv. Hilarius: „Proto se tvému božství^{ef} všemohúcenstvie neumenšuje, když o tvém pravém tělesenství^{eg} cierkev svatá zpievá a káže.“ A nadto chtěl li by kto zvědět, proč jsú tito třé králi také dary před Ježíše přinesli, k tomu světi odpoviedají, a zvláště sv. Jan Zlatoustý a svatý Remigius, že byl obyčej za dávných časuov, aby někdo pohostinu přijda před buoh a před krále s prázdnýmá rukama nepřichodil, ale vždy, některaký dar libý nesa, všel. A také pro vnitřnie jich rozum pravé viery jsú ty dary ofěrovali. Aby skrze to rozuměti dali všemu světu, že jsú, toho nebeského dietěte božstvie s tělesenství^{eh} zjednané poznavše, jemu k tomu hodné dary ofěrovali. Potom, jakož praví svaté čtenie, zjevil se těm třóm králóm anjel božie, jim zapoviedaje, aby se k králi Herodovi nevracovali, a tak jinú cestú vrátili se do své vlasti. Aj, kterak jsú tito svatí králi prospěli v dobrém, jehož jsú mnoho časuov žádali,

^{ea} pílň] pielnie

^{eb} lstivú] kftiwu

^{ec} mluvíš] mluwiefs

^{ed} praviš] prawiefs

^{ee} tělesenství] tielefenftwie

⁶⁸ původně zapsáno „widi“, to mladší rukou přeškrtáno a vedle toho na okraji připsáno „wizy“

^{ef} božství] bozftwie

^{eg} tělesenství] tielefenftwie

^{eh} tělesenství] tielefenftwem

toho jsú skrze ukázanie divné hvěz[42v]dy nalezli! A nalezše a se pomodlivše, s pravú věrú s ním u věčné radosti věky věkuov ostali. Jichžto těla mnoho časuov v tom kostele Meduláně poctivě pochovány byly. A potom ciesařovým odpuštěním do Kolína na Rýn jsú přinesena. A tu až do dnešního dne odpočívají.

De sancta Agnete

Svatá Nětíše, dievka přeslavná, jakož se o ní píše^{ei}, a zvláště svatý Ambrož, že v třinácti letech stáří jsúce, pro Jezukrista krev jest prolila. A což jí jest scházelo na letech, múdrostí to nahrazila. A když ji jeden den syn jednoho starosty viděl, hned ji sobě za chot pojítí zamyslíl, proněžto jí daruov mnoho dáti slíbil, chtěla li by jemu na tom povoliti. Jemužto svatá Nětíše odpověděla řkúci: „Odstup ode mne, zlého hříechu počátek nebezpečné smrti, neb již jiného mám nežli tě, ješto mě spravedlivě miluje, kterýžto jest krásný, urozený, mocný, silný a nad tě ve všem dobrém většie! Jehožto matka panna^{ej} čistá jest, jehožto otec ženské hlavy nezná, jemužto anjelé slúžie, jeho krásy slunce i měsíc diví se, jehožto bohatstvie nikdy nezahyne. A jeho milování a čistota jest. Ten mě jest svým prstenem [43r] mú čistotu věčně zapečetil, skryl pravici mú a šíji mú okrášlil drahým kamením. Ostavil jest čistě znamenie na tváři mé, abych viece jiného nemilovala než jeho samého, jehožto svatá krev líci moji okráslila jest. A již mi jest ukázal přebohaté poklady, ješto je mně chce dáti, ač při něm ustavičným srdcem zuostanu.“ Tu řeč uslyšav ten syn starostov, jako omámen jsa, v nemoc těžkú upadl, k němužto když lékaři přišli, poznali, že pro veliké jeho milování nemocen jest. Tehda jeho otec, starosta ciesařov, jde k sv. Nětíši a poče s ní mluvití, aby sobě pojala jeho syna. A ona poče se vymlúvati, že již jinému choti jest zasnúbena. Tehda ten starosta poče se na jiných ptáti, kterého by sv. Nětíše měla chotě, o jehožto moci velmi mluví. Tehda jeden rytieř vystúpiv, i vece starostě a řka: „Máť jiného chotě Ježíše, v něhožto ona velmi úfá.“ To starosta uslyšav, najprvé ji lahodnými slovy pokusil, a potom velikými a hroznými mukami hroze, k němužto svatá Nětíše vece: „Cožť jest libo, to učiním, však mne nižádnými hrózami nepřemluvíš^{ek}!“ K niežto starosta vece: „Vol sobě ze dvého jedno, které chceš: Jest líť liba čistota, nebo se modl panenské bohyni, kteréžto Vesta dějí, nebo tu vedena budeš, kdežť nekázané ženy [43v] bydlí.“ Neb nesmějieše jí jinak starosta násilé učiniti, protože urozená bieše. Jemužto sv. Nětíše odpověděla řkúci: „Ani se budu tvým bohóm modlití, ani budu cizí nečistotú pohaněna, nebo vždy s sebú mám v stráži svatého anjela.“ To starosta uslyšav, káza ji svléci a nahu do ohavného domu vésti, v kterémž se veliká nepoctivost děje. A když ji obnažichu^{el}, pán buoh přispořil jí vlasuov tak, že těmi vlasy všechno tělo přikryla tak, jako by v rúše chodila. A když svatá Nětíše do toho domu vešla, uzřela anjela božieho, jí tu čekajíce. Jenž ten anjel vešken duom nebeskú světlostí osvietil, takže žádný nesměl do toho domu vjíti. Tehda syn starostů šel do domu s svými tovaryši i kázal jim tam do toho domu napřed jítí a sám před domem zuostal. A když tam vjidechu, hned světlost nebeská je obklíči. A oni lekše se, hrózú ven vyběhli. Z toho se rozhněvav syn starostov a jim nesmělých a hubených nadav, sám v duom vběhl. A když se jí chtěl dotknúti, hned světlost božie jeho ohromila, že se nevěděl kam dieti. A přišed diábel, udávil jeho hned na tom miestě. Uslyšav to starosta, s velikým pláčem a křikem přiběhl, poče jich tázati, proč aneb kterak by umřel. Jemužto svatá Nětíše vece: „Ten, [44r] jehožto vuoli chtěl konati, ten jest jeho udávil.“ K niežto starosta vece: „To by bylo jisté znamenie, že jsi čárem toho neučinila, muožeš li to na svém bohu uprositi a jeho vzkřísiti. A když sv. Nětíše klekši,

^{ei} píše] pieffe

^{ej} panna] pana

^{ek} nepřemluvíš] neprzemluwiefs

^{el} obnažichu] obnaziechu

za to boha prosila. Ihned ten mládenec z mrtvých vstav, velikým hlasem zavola, že pán Ježíš Kristus pravý buoh jest. Tehdy biskupové pohanští zbudiechu všichnu obec proti nie volajíce a řkuce: „Jměte čarodějnici, držte zlodějnici, ješto lidskú mysl proměňuje a svými časy vsecky k bludu připravuje.“ A ten starosta, vida ten div, kterýž jest učinila svatá Nětíše, že jemu syna vzkřísila, chtěl jí rád zpomoci, ale boje se súdu, aby naň nežalovali, ciesaři miesto sebe jiného starostu ustaviv, u velikém smutku pryč jel, nemoha jí nic zpomoci. A ten jiný starosta jménem Aspasius kázal jí u veliký oheň uvrci, ale božím divem oheň jí nic neuškodil. Ale ty pohany vsechny, kteříž tu stáli, plamen ohnivý spálil. A vida to Aspasius, kázal jí mečem jejie svaté hrdlo sstrčiti. A v tu hodinu pustila jest duši a z bohem se raduje na věky věkuov.

Conversio sancti Pauli

[44v] Svatého Pavla na vieru obrácenie stalo se jest toho léta, když Kristus umučen jest. Svatý Ščepán téhož léta ukamenován. Ale proč jeho na vieru obrácenie světíme znamenitěji než jiných svatých svatá cierkev slaví? To jest pro trojí věc. Najprvé pro příklad, aby nižádný, kterakž koli hříšný, do božie milosti nezúfával, znamenaje to, kterak z velikého hříšníka učinil jest pán buoh velikého apoštola. Druhé pro radost, nebo jakož svatá cierkev svatým Pavlem byla často zamucována, takéž jeho svatým obrácením správně obveselena byla. Třetíe pro božie divy, kterýžto jest s ním buoh učinil, že z velikého protivníka svaté cierkve učinil jest buoh přesnažného kazatele; o tomť se takto v Skutciech apoštolských píše, že když ještě svatý Pavel, v židovském stavě jsa, učedlníkóm Ježíšovým veliké nátisky činil a jim se protivil, takže na vše strany jim hrozieše je tepa, a kdež mohl, jich nenáviděl. V jeden den přistúpiv k kniežeti biskupskému, prosil na něm listov svědečstvie, aby jel do židovských škol, kteréž by kde křesťany nalezl, muže neb ženy, jma a svieže, do Jeruzaléma přivedl. A když tak po cestě jeda, k tomu městu přibližováše se k Dama[45r]šku, hned u brzкости obklíčila jej světlost s nebes, až hned na zemi s koně spadl, a uslyšal hlas, k němu řkúci: „Šavle, Šavle, proč mi se protivíš^{em}?“ K tomu on vece: „A kto jsi ty, pane?“ K tomu hlas vece: „Jáť sem Ježíš Nazaretský, jemužto ty se protivíš. Věz to, žeť jest nesnadno a tvrdo proti ostnu se protiviti!“ Tehda sv. Pavel, v té úžesti a strachu střasa se a velmi se divě, vece: „Hospodine, co chceš, ať učiním?“ K němužto hospodin vece: „Vstaň a jdi do města a tuť bude povědfno, co máš učiniti!“ Zatím ti muži, ješto biechu s ním v tovaryštví^{en} na téj cestě, díviece se stojíc, hlas slyšiec, ale ižádného jsú neviděli. Tehda z země vstav svatý Pavel, otevřev oči, nic jest neviděl. Tehda ti, jenž s ním biechu, ujemše jej mezi se, vedli jej do města, i byl jest tu tři dni ani pije ani jeda. Tehda v ten čas byl jeden muž, učedlník jménem Ananiáš, člověk starý a bohobojný, k němužto u vidění hospodin promluviv a řka: „Ananiáši, vstana i jdi do té ulice, ješto slove Pravá, nalezneš tu Šavla v takémto domu Tarsanského, an se modlí.“ K tomu Ananiáš odpovědě: „Pane, od mnohých sem slýchal o tomto člověku, co jest mnoho zlého učinil tvým svatým v Jeruzalémě. A nynieť jest vzal listy od kniežat, aby jímál a vázal vsechny, [45v] ješto tvé svaté jméno vyznávají.“ K němužto hospodin vece: „Jdi vstana! Nebť mi jest osudie učiněn vyvolené, aby jméno mé nosil a ohlásil před králi, kniežaty a pány. A jáť jemu ukáži, coť musí trpěti pro jméno mé.“ Uslyšav to Ananiáš, vstav, šel do té ulice, jakž jemu hospodin rozkázal, i nalezl jest Pavla i vece: „Šavle, bratře, poslal mě k tobě pán Ježíš, kterýž se jest tobě zjevil na cestě, ještos sem jel, aby viděl a naplněn byl ducha svatého.“ I vložil naň ruce, a hned s jeho očí jako rybí lupiny spadly a hned jest prozřel. A vstav, hned se pokřtil, a přijem pokrm, posílil sebe. I přebyl tu v Damašku s učedlníky,

^{em} protivíš] protiviefs

^{en} tovaryšství] thowaryzftwie

kteříž tu biechu, niekoľiko dní. A vstav, i šel do židovských škol a jal se tam snažně kázati a řka: „Jezus Kristus jest pravý syn boží!“ Tomu se všichni podiviechu, kteříž jeho slyšeli, a vecechu: „Všakť tento jest ten, kterýž nenávidieše v Jeruzalémě všech, kteříž vyznáváchu jméno toho Ježíše! A na to jest přijel sem, aby je zjímaje svázané přivedl před židovské starosty.“ Tak potom sv. Pavel, znamenaje tu řeč, tiem více snažnějí hanieše židy ty, kteříž v Damašku bydléchu, toho vždy potvrzuje, že jest pravý buoh Jezus Kristus. Téhož dne svatého Ananiáše [46r] v Damašku, jenž svatého Pavla pokřtil.

Purificacionis sancte Marie

Dnešní^{eo} den jest hod slavný, jenž cierkev svatá pamatuje, ctí a slaví hod, svaté královny úvod. A to slove česky Hromnic. A to jméno odtad jest počátek mělo, že za dávných časuov v české zemi nábožnie křesťané, když se hřímanie báli, tehda postavník hromničí na čest svaté královny zažhli, aby jejie svatú prozbú od úrazu hromového byli uchováni. Protož ty postavníky, kteréž toho svatého dne v kostelech kněží světie, Čechové jsú Hromnic nazvali. Tiem úmyslem, aby kdež ty postavníky světí, na čest nebeské královně zažhli, aby hrom tu neměl nic činiti. Ten také svatý hod a den podlé starého zákona svatá cierkev nazývá očištění panny Marie, nebeské královny. A to proto, kterak koli panna Maria byla duostojná a tak svatá svrchovaně, že jie ižádného očištění nebylo třeba, avšak pro svatého příklada pokoru jiným paním starého zákona se přirovnala. Neb tak jest bylo v starém zákoně ustaveno, aby každá žena, kteráž synem počavši, porodila, po čtyrydce dnech dietě s sebou vezmúc, bohu za obět do chrámu obětovala a ofěrovala, a potom jako očištěna do chrámu mohla [46v] choditi a s lidmi obcovati. Protož jako toho dne po čtyrydce dnech po božieho syna narození^{ep} matka milá, panna Maria, vzešši Ježíše, syna svého milého. Jakož praví sv. Lukáš evanjelista: „V chrámě syna svého milého obětovala bohu, otcí nebeskému a jim, sluhám božím, ofěrovala dvě holúbátek.“ A protož ten den slove svaté královny očištění. O tom přesvatém dni takto píše sv. Ambrož v jednom kázání^{eq} řka: „Dnes, bratří milí, syn božie, Jezus Kristus, do chrámu jest přinesen a svatým Simeonem bohu otcí obětován. Dnes čekajícím lidem hříšným spasenie svatý Simeon a svatá Anna prorokyně spasitele zjevně sta ukázala. Ó, kterak jest malý a kterak jest veliký, matko božie, kterého jsi porodila! Malý v tělesenství, veliký v svém veleslavenství^{et}. Ó, kto jest ten, ješto by nám mohl tvého srdce, u boze na věky chovaná, tajemství vypraviti? Neb si ty to nebeské dietě na svú rukú držící^{es} jeho pravého boha znajíc, jemu si se nábožným srdcem klaněla. A z druhé strany, jeho [v] přemilém dětinství^{et} se kochajíc, jeho jsi svatá usta celovala. Ó, předivné přihlédanie, nese svatá panna na svú rukú to dietě, kteréžto svú mocí všemohúcí vešken svět nese. A v tom všech [47r] prorokuov svatých proctvie se naplnilo. Radujte se všechny panny, nebo čistá panna syna božieho porodila! Radujte se všechny vdovy, neb to svaté dietě vzešši, ona – svatá vdova Anna, hned jest jeho pravým bohem a člověkem poznala! Radujte se všechny manželky, neb svatá Alžběta manželka o Jezukristovi jest prorokovala! Radujte se všechny děti, neb buoh otec syna svého v dětinské postavě všemu světu utěšenie jest ukázal! Raduj se vešken svět, neb všemohúcí buoh, což jest byl skrze proroky svaté dávno světu slíbil, to jest již pro nás hříšné na svět přišel i naplnil. Jehožto na svět přijitie dávno zvláště jeden otec svatý jménem Simeon celým srdcem žádáše jeho viděti prvé, nežli by umřel. Jakož

^{eo} Dnešní] neffni

^{ep} narození] narozenie

^{eq} kázání] kazanie

^{et} veleslavenství] weleflawenftwie

^{es} držící] drzeti

^{et} dětinství] dietinftwie

o tom píše sv. Lukáš ve čtení^{eu}: „Jemužto bylo skrze svatého ducha zjeveno, že neumře, jeliž uzří^{ev} to nebeské dietě.“ Proněžto ten svatý kmet Simeon, bez přestání vzdychaje v svých modlitbách, takto říkáše: „Kdy to bude, bych já jeho, nebožtík starý, svýma očima uhlédal! A kto vie, kdy přijde, kdy li se narodí a budu li já dotud živ, aby jeho moje oči uhlédaly!“ A to tak mysle, ducha svatého vzdešením do chrámu jest vešel. A tu vzezřev, ano Jozef a Maria děťátko nesú, aby jeho [47v] podlé ustavení starého práva bohu obětovali. Tehda ten kmet svatý Simeon to svaté dietě na své lokty je vzal a bohu otci nebeskému je obětoval. A že již své dávné žádosti naplnění viděl, ihned řekl: „Aj, již nyní teď, milý hospodine, sluhu svého necháš podlé slova tvého u pokoji, neb oči mé viděly to již, co sem žádal!“⁶⁹

De sancto Blasio

Svatý Blažej biskup za toho císaře, jemužto Dioklecianus říkají. A ten císař byl veliký nepřítel křesťanský, protož vida to svatý Blažej, velikú nemilost od císaře na křesťany, zdvihl se ode všeho na púšť a tu, snažně bohu slúže, bydlel, pro jehožto velikú svatost božím zjednáním ptáci jemu pokrm nosiechu a zvieřata, nic se nebojíc, pitomě k němu chodiechu. A ta zvěř od něho neodešla, jeliž, na ně ruce polože, jich požehnal, tehda tepruv od něho jdiechu. Pakli se kdy které zvieře roznemohlo, jakž brzo k němu přišlo, tak hned uzdraveno bylo. A když jeden čas téj vlasti súdece své lidi na lov vypravil, a oni nic uloviti nemohli, náhodú v té púšti, v niežto svatý Blažej přebýváše, všedše v les, množstvie veliké zvieřat před svatým Blažejem našli, ano okolo něho ležie, a nemohše žád[48r]ného uloviti. A tomu se podivivše, svému starostě věděti dali, kterýžto více lidí a rytieřuov poslal, svatého Blažeje s jinými svatými křesťany před se přivesti kázal. A téj noci pán Ježíš třikrát se jemu ukázal řka: „Vstaň, Blažeji, obětuj mně obět!“ Tehda poslové od pohanského kniežete přijevše k té jeskyni, tu, kdež bydleše svatý Blažej, jemu vecechu: „Vyndi ven a pod' před starostu!“ Jimžto sv. Blažej odpovědě řka: „Vítajte, milí synové! Již vizi, žeť jest mne pán buoh nezapomenu.“ A to řka, šel s nimi před starostu a na téj cestě mnoho divuov učinil. Neb jednoho mládence uzdravil, jenž rybí kost jemu byla uvázla v hrdle. Svatý Blažej položiv naň ruku, bohu se pomodlil, aby netoliko ten mládenec, ale všichni v budúcích^{ew} časiach, kteříž by jeho svaté jmě vyňávali a vzievali aneb i vyznávajíc za kterou nemoc jeho prosili, aby je hospodin milostivě uslyšal. A hned ten mládenec téj kosti z hrdla zbyl. Jedna také žena chudá jediný vepřek měla, a vlk příběh, i vzal jej a do lesa s ním utekl. Tehda ona s pláčem přišedši k svatému Blažej, poče jeho prositi, aby vlkovi přikázal vepřka vrátiti. K tomu svatý Blažej zasmav se vece: „Nezamucuj se, ženo, neboť se tvá škoda navrátí.“ A jakž to brzo vece, tak hned [48v] vlk vepřka jí zase navrátí. A když jest šel do města a k kniežeti jeho přivedli, kázal jej do žaláře vsaditi a nazajtřie před sebu postaviti. A když bylo ráno nazajtřie, přivedli ho před súdci. Jemužto súdece mile vece: „Radost tobě buď, Blažeji, našich bohuov příteli!“ K němužto sv. Blažej vece: „Raduj se i ty, dobrý súdece, ale neříkaj, byť toto bohové byli, ale jsúť diáblové a věčnému ohni i s těmi, ješto jich následují, jsúť poddáni.“ Z toho se súdece rozhněvav, kázal jej kyji bítí a potom v žalář vsaditi. To ona chudá vdova, jiežto byl vlk vepře vzal, uslyšavše, že boží muž sedí v žaláři, ten vepř zabila a svatému Blažej nožičky a hlavu připravivše, svieci rozsvietivši, chléb do žaláře přinesla. Jiežto svatý Blažej snažně poděkovav vece: „Přikazujíť, aby na každé léto svieci ve jmě božie a mé v kostele ofěrovati kázala! A ktož to učiní^{ex}, utěšení bude míti a dobře jemu bude.“ To ona potom

^{eu} čtení] cztenie

^{ev} uzří] vzrzie

⁶⁹ sr. L 2,26–32

^{ew} budúcích] buduczich

^{ex} učiní] vczinie

viec činila a na všem statku dobře měla. Potom, když jeho z žaláře vyvedú, a súdece poče s ním sladce mluvíti a nikterakž ho přemluvíti nemoha, kázal jeho za ruce pověsiti a hřebeny železnými dráti a opět v žalář vsaditi. Tehda jedna bohobojná žena poče jeho svatú krev po [49r] zemi zbierati. A to pohané uzřevše, ji před súdci přivedli. Vece jí súdece: „Klaněj se našim modlám!“ Jemužto ona odpovědě: „Chceš li, ať bych se tvým bohóm modlila, kažiž, ať je k jezeru tomuto přivedú, ať jim tváří obmyji a jim se s poctú pomodlím.“ To súdece uslyšav, velmi byl tím radosten. A hned své modly přivésti kázal. Tehda ta žena, vzavši ty modly, i vmetala je v jezero řkúci: „Nejsúť bohové, ale jsúť diábli!“ To súdece uslyšav, rozhněval se na své sluhy velmi a poče volati a řka: „Proč ste našich bohuov nezdržali, aby nebyli v jezero vmetáni? Lstivě nám učinila tato žena.“ K tomu ta žena odpovědě: „Byť byli praví bohové, byliť by se nedali sem vésti.“ Z té řeči se súdece rozhněva i kázal ji v vrúci olovo vsaditi. A ta žena měla měla dva syny; přistúpivše k ní, vecechu: „Milá matko, neostavuj nás po sobě! Jakož jsi nás vychovala, takéž nám k nebeskému království^{ey} pomoz.“ I kázal súdece tu ženu s svými dětmi pověsiti a hřebeny železnými je dráti. A když tak je mučiechu, anjel božie k nim přišed, jich posílil řka: „Nebojte se, neb po malé chvíli věčnú odplatu přijmete.“ Tehdy súdece, vida, že jich mukami přemoci nemuož, kázal jim hlavy stínati. Potom súdece kázal svatého Blažeje před se při[49v]vésti, k němužto vece: „Již lis se naučil, aby se našim bohóm modlil?“ K němužto svatý Blažej vece: „Učiň nade mnú, co chceš, neb nad mým tělem moc máš.“ Tehda súdece kázal jeho v jezero uvrci. Tehda sv. Blažej požehnav vody, hned se jest rozstúpila a on, jako na suché zemi stoje, vece: „Jsú li vaši bohové praví, podťte ke mně, ať vás vysvobodie od vody, jako mne muoj buoh vysvobodil.“ A hned pohané řítiechu se k němu u vodu. A hned na tom miestě pět a šedesáte jich utonulo. Tehda anjel sv. Blažejovi se zjevil a řka: „Otče svatý, vyndi ven z jezera a přijmi korunu bohem tobě připravenú.“ V tu dobu svatý Blažej ven z jezera vyšel. A ten nemilostivý súdece hned jemu kázal hlavu stieti. V tu dobu svatý Blažej na zemi poklekl, bohu se modlil řka: „Muoj milý pane, bože všemohúci, za toť tvé svaté milosti prosím, ktož by koli, jsa v nemoci, mě a mé umučenie na paměti měl a mne prosil, rač jeho uslyšeti a uzdraviti.“ V tu hodinu hlas s nebe přišel řka: „Cožs prosil, ve všem jsi uslyšán.“ V tu dobu jemu a dvěma jinýma mládencoma kat hlavy stínal. A duše jich anjelé s velikým veselím do nebeské radosti jsú donesli.

De sancta Agata

[50r] Svatá Háta, božie služebnice, divně v těle i v duši krásná byla. Jiežto zazřev siličské země súdece, kázal ji před se přivésti i jal se s ní sladce mluvíti, aby se pohanským modlám klaněla a jemu povolila. A když svatá Háta jemu nepovolila, ani se chtěla modlám jich klaněti, tehdy ten nestydatý súdece dal ji jednéj nestydatéj ženě, jiežto jméno bylo Eufrodozia. A ta měla devět dcer nestydatých a nepoctivých, aby ji, jakž by mohly, na pohanskú vieru obrátily. A když ji počechu, mnohými řečmi mluviece, slibovati veliké dary od toho kniežete vzíti, obrátí li se k jeho bohóm, svatá Háta jim odpověděvši vece: „Ó, vy hubené, co vy mi radíte! Však má mysl jest v mém milém pánu Jezukristovi potvrzena. Ale vaše slova jako vietr jsú. A mne z mého ustavičenství pohnúti nemohú.“ A to řekši svatá Háta, plakáše srdečně, žádející svú krev pro Jezukrista proliti. A uzřevši to ta zlá Eufrodozia, že ji nemuože nikterak přemluvíti, Kvincencianovi súdci takto vece: „Snáze by tvrdý kámen obměkčil, než tuto dievku obrátit od křesťanské viery!“ Uslyšav to Kvincianus, kázal ji před se přivésti. I otázka jí řka: „Dievko, pověz mi, kterého jsi stavu.“ Jemužto ona odpovědě řkúci: [50v] „Jsem znamenitého a vysokého rodu.“ K niežto vece Kvincianus: „Když jsi znamenitého rodu, proč sobě tak hanebně činíš?“ K němužto ona vece: „Neb sem služebnice Jezukristova, onť mne jest naučil pokornú býti.“ K niežto Kvincianus vece: „Vol sobě, které chceš: nebo

^{ey} *království*] kralowftwie

se našim bohóm modl, nebo tě káži mukami hroznými mučiti.“ K němužto svatá Háta vece: „Jakož jest byla Jovis bohyně tvá, tak i ty buď, jako jest byl Jupiter.“ Z toho se rozhněvav Kvincianus, kázal ji políčkovati a řka: „Neslušief tobě tak protivné řeči mluviti proti súdci!“ K tomu svatá Háta vece: „Nebojím se toho, nebo mi jest to divno do tebe, že jsa muž smyslný a múdry, již opět nemúdre sobě činíš, že vzýváš své bohy němé, anoť nic zpomoci nemohú.“ K tomu Kvinicianus: „Nepotřebie mi jest tvých slov přílišných! Protož nebo se našim bohóm modl, nebo tě káži mnohými mukami mučiti.“ K němužto svatá Háta vece: „Nebojím se toho! Nebo pustíš^{ez} li na mne zvieraťa, já pojmenuji pána Jezukrista, a oni opitomějí všichna. Pakli mě v oheň uvržeš, anjelé mě nebeskú rosú obvlažie. A pakli mě raniti kážeš, mám ducha svatého, s jehožto pomoci všecy tvé rány i muky potupím.“ Tehda Kvincianus kázal ji v žalář vsaditi. A když bylo nazajtrie, [51r] kázal ji Kvincianus před se přivesti. A uzřev, ana ustavičná v své vieře, kázal jí ruce opak svázati a pověsiec ji páliť a velmi mučiti. V kteréžto bolesti svatá Háta jsúci, vece: „Já v těchto mukách zvláštnie utěšenie mám a v nich se kochám, jakožto ten, jenž jest drahé poklady nalezl. Z toho se já raduji!“ Z toho se Kvinicianus rozhněval, kázal jejie svaté prsi páliť a potom je uřezati. K němužto svatá Háta vece: „Ó, nemilostivý násilníku, nestyděl jsi se toho ženskému národu uřezati, čehož jsi sám v dětinství požíval a je u své mateře sál! Jáť proto v své duši mám prsi celé, jemižto pokrmuji všech svých smysluov, jakž sem s své mladosti počala.“ Tehdy Kvincianus kázal ji v žaláři zavřieti a za devět dní ani píti ani jiesti jí nedati. Tehda o puolnoci ukázal se jí podobný jeden starý kmet, před nímžto jeden pacholík světlo nesieše. I vece jie ten kmet: „Nelekaj se, panno Háto, ani se strachuj, nebť sem k tobě proto poslán, abych tě uzdravil, nebo muožeš ještě uzdravena býti.“ K němužto svatá Háta vece: „Jáť sem nikdy tělesného lékařstvie nepotřebovala.“ K niežto ten kmet vece: „Nestyd’ se mne, dcí milá, neboť sem křesťan.“ K němužto svatá Háta vece: „A če[51v]hož bych se měla stydět! A tys^{fa} tak počestný muž, a já sem tak nemilostivě zbíta a zedrána, až jest na mě hrozno hledět. Ale toběť, milý otče, děkuji, žes mě ráčil navštieviti.“ K niežto on vece: „A proč mi neodpustíš, abych tě zlčil?“ K tomu svatá Háta vece: „Neb mám milého mého Jezukrista, kterýžto jedním^{fb} slovem mě uzdraviti muože.“ K tomu kmet, ulyz se, vece: „A já sem apoštol Kristov a on mě jest k tobě poslal, ať bych dal toto vědět, že ve jméno jeho jsi uzdravena.“ A to řka, hned zmizal. V tu hodinu svatá Háta na zemi padši, bohu z toho poděkovavši, nalezla se na tom místě hned na všem těle uzdravena i na prsech. A ti strážní, jenž ji ostříeháchu, vidúce velikú světlost, velmi se užasli, a otevířevše žalář, pryč jsú běželi. Tehdy někteří dobří lidé, přišedše k ní, veleli jí pryč běžeti. Jimžto svatá Háta vece: „Buoh toho nedá, bychť já chtěla ztratiti svú korunu a své strážné v zámutce ostaviti.“ Potom Kvinicianus devátý den kázal ji před se přivesti. A vida ji zdravú, vece k ní: „Aj, již sama vidíš, žeť jsú tě zlčili bohové moji! Protož modl se našim bohóm, ať se huoře nestane.“ Vece k němu svatá Háta: „Slova tvá jsú nepravá a bláznivá. Ó, přehubený, oč ty se pokúšíš pravě, že jsú mě tvoji bohové uzdravili! A velíš mi se svým bohóm klanět i mého Jezukrista zapřieti, jenž jest [52r] mně⁷⁰ uzdravil, jakož svýma očima vidíš.“ Tehda Kvincianus kázal škřidly železné horúcie v uhlé metati a obnažíc svatú Hátu na nich váleti. A když ji tak mučiechu, hned se jest zemi třásla, takže veliká hruoze a hromobití biechu. A jedna strana města obořila se a dva rytieři sta zabita. Tehda vešken lid poče volati a řka: „Toť se nám vše děje pro tuto dievku, pro jejie krve prolití.“ Tehdy Kvincianus lekl se země třesenie a také obce se bál, kázal ji do žaláře vsaditi. A ona tam klekše, modlila se pánu bohu a řkúci: „Muoj

^{ez} *pustíš*] puťiefš

^{fa} *tys*] tyz

^{fb} *jedním*] gedniem

⁷⁰ tak v rukopise

milý pane Jezukriste, ještos mě stvořil a od mého dětinstva ostřiehal, mé tělo od poškvrnny uchoval a nynie nad těmito mukami svítěziti dal. Rač přijíti dnešní den duši mú v tvé svaté královstvie!“ A netáhla svatá Háta tu svatú modlitbu dokonati, ihned jest duši pustila. To se jest dálo po božím narození^{fc} dvě stě šedesáté čtvrté léto za^{fd} Decia, ciesaře římského. A když křesťané vzavše to svaté tělo, i pochovali poctivě, v tu chvíli zjeví se jeden mládenec, v čisté rúcho jsa oblečen, a s ním více než sto krásných mužuoov, kteřížto všichni biechu v bielém rúše. Ten mládenec k jejím svatým hlavám přistúpiv, tu mramorová dcku postaviv, hned zmizal. [52v] A na té dce takto bylo psáno: „Mysl svatú dobrovolně bohu a této zemi prospěšenství učinila.“ A když se ten div po všech vlastech pronešl, tehda se rozliční lidé na křesťanskú vieru obracovali a množstvie židóv i pohanuov, k jejiemu svatému hrobu chodiec, velikú útěchu měli v těle i v duši. A mnozí nemocní, přicházejíce k jejiemu svatému hrobu a modléce se, všichni jsú uzdraveni. Potom Kvincianus súdce ptal se na zbožie svaté Háty. A jeda cestú, dva koni se spolu svadila, jeden jeho velmi zkúsal a druhý silně nohama jeho udeřil tak, až se u vodu svalil a tu utonul a viac potom nenie nalezen.

De sancta Dorothea

Svatá Dorota, panna čistá, služebnice božie, od své mladosti nábožný život vedúce, s svým otcem a s matkú bohu slúžili. O niež se takto čte. Otec jejie slul Theodorus a matka Thea, bydlili v Cézaree v Kapadocii, té vlasti. A když se jim tato panna narodila, jméno její vzděli Dorotea. A tak od jednoho biskupa jest pokřtěna. A když otec a matka zemřeli a svatá Dorota rozdala všechno zbožie chudým, nuzným, pracným a sama milému bohu čistú myslí slúžila. I stalo se jest, když jest k letóm přišla, byl v téj vlasti jeden súdce jménem Fabriccius, svaté cierkve veliký protivník, ten uzřev [53r] svatú Dorotu, ana krásná velmi panna, kázal ji k sobě přivesti. A když před ním stála, otázal jí Fabriccius, z kterého by rodu byla. A ona jemu vece: „Králového rodu sem, ale služebnice Jezukristova.“ Uslyšav to Fabriccius, poče s ní sladce mluvit, slibuje jí dary veliké a drahé dáti, by jemu povolila a Krista zapřela. A sv. Dorota jemu vece: „Jáť jiného chotě nemám nežli pána Krista, ten jest mne slíbil darovati u věčné chvále.“ Tehdy rozhněvav se Fabriccius, kázal ji kyji bítí a potom do žaláře vsaditi. A když bylo nazajtřie, kázal ji před se přivesti a tú lahodnú řečí s ní mluvit, aby se modlám klaněla. Vece jemu sv. Dorota: „Učiň, což chceš, nad mým tělem, nebo mne nikterak nesvedeš s mé viery a od milosti mého chotě, pána Krista!“ Tehda kázal ji pověsiti a jejie tělo háky dráti a ohnivými pochodněmi páliť tak až bez mála do skončenie. A potom ji kázal v žalář vsaditi a tam devět dní ani jísti ani píti jí dáti. A když tam v žaláři byla zavřiena, tu anjel božie se jí ukázal a světlostí velikú žalář osvietil, jejie rány všechny zlěčil. A pokrmem nebeským ji krmil a napájel. Potom Fabriccius kázal ji vyvésti. A když byla přivedena, vida Fabriccius, ana ulěčena a velmi krásna, i podivi se tomu a vece k ní: „Ó, panno krásná, rozpomeň se na svú [53v] mladost a na svú krásu a nedaj sebe více mučiti, ale klaněj se našim bohóm a přivol mi.“ Tehdy sv. Dorota vece: „Věz to, žeť se tvým diáblóm nechci klaněti. A také jižť mám chotě svého pána Jezukrista, s nímť se budu kochati na věky.“ Tehda Fabriccius, vida, že jie nemóže s viery svésti ižádným obyčejem, kázal jie hlavu stieti. To svatá panna uslyšavše, v nebe své oči vzvedše a ruce své spivše, pánu bohu dieky vzdavše, i vece: „Děkuji tobě, pane milý Jezukriste, věčný bože, žes mne neráčil odlúčiti od své svaté milosti, ale k svatým pannám a mučedlniciem ráčil jsi mě přitovaryšiti.“ A když ji na smrt vedechu, tehda písar jeden jménem Teofilus, listy písě^{fe} k ní, vece: „Kde to jdeš, Doroto?“ A ona vece jemu: „Jdu do zahrady velmi rozkošné svého milého chotě, v niežto roste ovoce,

^{fc} *narození*] narozenie

^{fd} *za*] z

^{fe} *píše*] pieffe

jablka, ruože i kvietie budu tam trhati, a kterýžto mně jest duostojnu učinil k své chvále.“ Vece k ní písar Teofilus, posmievaje se jie řka: „Když do té zahrady přijdeš, pošli mi téj ruože a těch jablek, prosím tebe, kterážť tu rostú.“ Tehda svatá Dorota, když přišla na to miesto, kdež jie měli hlavu stieti, klekla a bohu se modlila řkúci: „Muoj milý pane Jezukriste, stvořiteli všeho světa, prosímť tvé svaté milosti, rač mě dnešní den uslyšeti, ktož by koli mé umučenie pamatoval, v tvé [54r] chvále rač jeho stráže býti ve všech jeho příhodách. A nedaj jemu sjíti z tohoto světa v smrtném hříše.“ Tehda hlas jest uslyšán s nebes řkúce: „Pod ke mně, má milá holubičko, má zmlilá, nebs ve všem uslyšána, začs prosila.“ A když hlavy pod meč nachýli, hned se jie zjeví pacholíček velmi pěkný a nachem oděný, nesa v rukú košík a v něm tři ruože a tři jablka. A ona jeho poprosi řkúci: „Prosímť tebe, muoj milý pane, zděj mi toto poselstvie, nes toto ovoce písari Teofilovi.“ A hned kat sřal jejie svatú hlavu. A ten mládenec hned šel na tu sien, kdežto Teofilus psal listy. A když vnide na sien, vece jemu: „Toť Dorota, sestra má, ovoceť jest poslala, jakožť jest slíbila, z ráje chotě svého.“ Uzřev to Teofilus písar, křiče velikým hlasem řka: „Ó, kterak jest veliký a mocný pán buoh, o němž jest nám kázala svatá Dorota! A všichni jsú slepí, ktož v pána Jezukrista nevěrie!“ Uslyšav to Fabriccius, kázal jeho jíti, a nemoha jeho k modlám navěsti, po velikých mukách kázal jemu hlavu stieti. A tak ta duše jest v království^{ff} nebeském, s svatú Dorotú kraluje na věky věkuov. Amen.

Cathedra sancti Petri

[54v] Svatého Petra navštovovanie svatá cirkiev slaví proto, nebo jakož staré písma^{fg} pamatuje, že jako toho sv. Petr apoštol v tom městě, ješto slove Antiochia, za vladaře Teofila, to najprvé na poctivém a povýšeném stole jej posadili. A tu zvláště sluší věděti, že tento slavný hod zvláště pro dvojí věc slaví a ctí. Najprvé, jakož se o tom píše, když svatý Petr apoštol v tom městě Antiochia slovo božie kázáše, tehda knieže toho města jménem Teofilus, pozvav před se svatého Petra, k němu s hněvem vece: „Co tím mieníš, Petře, že muoj lid na jinú cestu obracieš a jiněj vieře je učíš!“ A když jemu sv. Petr poče o svaté vieře z písma^{fh} mluvíti, on nechtě jeho slyšeti, kázal jeho v žalář vsaditi a tu bez pokrmu i bez pitie kázal jeho chovati, takže již velmi mdl biese, pozdvih svých očí k nebi, vece: „Milý pane Jezukriste, všech strastných spomociteli, rač mi zpomoci v této mé nůzi, neboť nynie zahynu!“ K němužto hlas s nebes vece: „Petře! A zda mníš, bychť tebe ostal nic, však sem já vždy s tebú, nynie uzříš^{fi}, neb jest ten blízko, kterýžť tě utěší.“ Přijda zatiem svatý Pavel, podál odtud jsa, uslyšev, že sv. Petr u vězení^{fj} sedí. Ihned vstav, šel do Antiochie. A přišed k tomu starostě Teofilovi, vece: „Pane, věz, žeť sem rozličného řemesla [55r] mistr, abychť mohl u tebe přebýti, mohlť bych se na mnohých věcech hoditi.“ Tehda to knieže prosil svatého Pavla, aby u jeho dvora přebýl. Jemužto když povolil, po několiko dnech tajně k svatému Petru všel. Jehožto uzřev, an již ledva živ sedí, velmi se přepadl a velikú mdlobú již hleděti nemoha, poče žalostivě svatý Pavel plakati řka: „Ej, bratře muoj milý, útěcho má, vezři na mě jedinú!“ V tu hodinu svatý Petr, jakž moha, prozře, a jeho poznav, poče slziti, ale mluvíti s ním nemohl pro velikú mdlobu. Tehda svatý Pavel přistúpiv jemu, ledva usta otevřev, pokrm jemu dal. Skrže kterýžto pokrm po malé chvíli se svatý Petr posíliv, svatého Pavla chváliv, jeho objal a poceloval. A tu oba se objemše, srdečně se naplakašta. Potom svatý Pavel odtud tajně šel, a k Teofilovi přišed, takto jemu vece: „Jest li tvého

^{ff} *království*] kralowftwie

^{fg} *písma*] piefmo

^{fh} *písma*] piefma

^{fi} *uzříš*] vzrzífs

^{fj} *vězení*] wiezenie

velikého stavu veliká chvála všie ctnosti prietelnice, věz to, že malá věc jest zlá, všeliký stav ohaví. Rozpomeň se na to, cos učinil onomu hluchému a bohobojnému člověku sprostnému, jemužto Petr dějí. Protivíš se jemu, jako by veliká věc byla, an chodí v hrubém rúše mrzutý a jediné řeč jeho jest a jedva duše v něm. A ten mohl by se tobě na něčem hoditi, nebo o něm lidé praví, že nemocné uzdravuje a mrtvé [55v] křiesí.“ Uslyšav to Teofilus, vece: „Nepodobné jest to, Pavle, by on mrtvé křisil, aby to pravda byla, umie liť to on učiniti, tehda žaláře prázden bude.“ K němužto svatý Pavel vece: „Ne tak ale, jakož jest Kristus z mrtvých vstal, jakož lidé praví, však s kříže^{rk} stúpiti nechtěl. Takéž Petr tím příkladem, což slyším od lidí, nechce sám se zprostiti, ale hotov jest pro Krista umřieti.“ K němužto Teofilus vece: „Pavle, spůsob to, ať by mého syna vzkřiesil, kterýžť jest umřel před čtyrydceci lety, a jáť v jeho boha uvěřím a z žaláře jeho propustím.“ Tu řeč svatý Pavel uslyšav, k svatému Petru přišed, poče jemu rozprávěti, kterak jest slíbil kniežeti vzkřiesiti jeho syna. K němužto svatý Petr vece: „Bratře Pavle, o velikús se věc pokusil, ale bohu jest snadná věc učiniti.“ A když vyvedú sv. Petra z žaláře a k hrobu jej přivedú, kázal svatý Petr hrob otevřiti, a klek na svú kolenú, modlil se jest pánu bohu, aby ten mládenec z mrtvých vstal. A jakž tu modlitbu dokona, hned přede všemi ten mládenec z mrtvých vstal. Vida to Teofilus, hned v Jezukrista uvěřil. A vešken lid toho města křtil se, i s tím králem. A postavili prostřed rynku krásnú stolicí. A tu sv. Petr s velikú ctí byl posazen. A tu kázal [56r] sedm let. Nebo na tom místě ten král ustavil krásný kostel, proněžto ten svatý den slove nastolování svatého Petra. Druhé ustaven jest ten hod pro poctivost koruny kněžské, neb jakož praví mistři, že od toho času knězie najprvé počali pleš nositi. O tom se takto píše, že když svatý Petr přišed do Antiochie, slovo božie kázal. To knieže Teofilus uslyšav, jal svatého Petra, na potupenie křesťanské kázal jemu hlavu proholiti. A někteří mistři praví, že jemu kázal tihlú vrch hlavy protříti, a tak jako blázna po městě voditi. A potom svatá cierkev jest to nalezla a ustavila, aby všichni kněží tak nosili, jakož jest bylo svatému Petru proholeno, na znamenie duostojenstvie povýšenie.

De sancto Mathia

Svatýⁿ Matěj apoštol volením zvolen jest na apoštolstvie. Nebo když se jest Jidáš oběsil, chtiece svatí apoštolé počet apoštolský naplniti, svatého Matěje volili. Ale aby všechno od počátka bylo věděno, píše se v jedněch knihách starých, že byl jeden člověk v Jeruzalémě, jemuž jméno Ruben. A ženě jeho jméno bylo Ciborea. Když jedné noci spala, měla sen převelmi divný a hrozný. Jehožto se velmi ulekše a ze sna se vztrhše, poče [56v] vzdychati a svému muži praviti řkúci: „Zdalo mi se, bych syna porodila velmi nepokojného a zlostného, jenž by byl příčina našeho zahlazenie i našeho pronárodu.“ K niežto její muž Ruben vece: „Nestatečnú řeč mluvíš^{fm}, ješto toho nesluší rozprávěti!“ K němužto ona vece: „Věz to, hospodáři, jest li to tak, že sem této noci počala dietětem, nebyloť jest to sprostného snu viděnie, ale pravé zjevenie.“ Po těch časech, když Ciborea dietě snosivši, i porodila, ulekše se u velikém strachu otec a máti, ihned počali mysliti, co by z toho učinili: s jedné strany bieše jim ohavno své dietě zahubiti, z druhé strany báli se shlazenie všeho národu. Proněžto oni vymyslili, že vzemše dietě, v jedno pletené osudie vsadili a to rúchami a smolú tak ohradili, aby tam voda nemohla. A to připravivše, dietě tam vsadili a na moře pustili. A tu jím tak dlúho vlny mořské metáchu, až jsú jeho k jednomu ostrovu, jenž slove Škariot, přinesly. V téj chvíli královna téj vlasti, podlé moře se pannami se procházíc, uzřela, ano osudie plyne na moři, v němžto dietě bylo u moře uvržené. A chtiece ohlédati, co by to bylo, kázala k sobě to osudie přiněsti. A když sú to osudie přinesly, nalezly v něm krásné dietě. A ta královna dietě

^{rk} kříže] krziece

ⁿ Svatý] Waty

^{fm} mluvíš] mluwiefs

žádného ne[57r]mějieše a vzdechši, i vece: „Ó, bych já také dietě měla, aby toto kráľovstvie neosiřelo!“ I káza to dietě tajně chovati. A pořekla se, by byla těhotná dietětem toho léta. A podlé času kázala pronésti, že by kráľovna dietě měla. Proněžto král i všechna obec se radovali a toho dietěte velmi snažně kázali chovati. Potom po niekoľiko časiach kráľovna počala s kráľem pravého dědice toho kráľovstvie a potom porodila. A když těch dvě dětí Judas a kráľovic zrostly, i počely spolu jako děti hráti. A v té hře Jidáš poče kráľovice často kvíľiti, bíti i rváti. To kráľovna uznamenavši dobře, a to vědúci, že Jidáš syn její nenie, jala se ho často bíti, avšak on proto téj zlosti neustal. A naposledy to se na kráľově dvoře proneslo, že Jidáš kráľovic nenie, ale nalezenec. A proto se jest velmi styděl Jidáš, že jeho tiem nazývali, že by byl ztracenec. A když bylo v jednu chvíľi a sama dva hrála, zabiv Jidáš kráľovice, i utekl do Jeruzaléma. A tu se Pilátova dvora přídržel, neb v tu dobu byl úředníkem od ciesaře ustaven v Jeruzalémě. Na kterémžto dvoře tak se měl a Pilátovým vášniem hověl, že jeho Pilát na svém dvoře najvyšším starostú nade všemi učí[57v]nil. A když jednoho času Pilát s svého paláce, sedě v okně, do jednoho sadu hlédaje, vida jablka krásná, i zachtělo se jemu jich. A ten sad bieše Jidášova otce, a Jidáš jeho neznal, ani otec Jidáše. Tehda Pilát zavolav Jidáše vece jemu: „Jda do onoho sadu, přines mi oněchno jablek, nebť mi se jich velmi zachtělo.“ Tehda Jidáš rúče běžav a do toho sadu vskočiv, poče ta jablka trhati s chvátáním. A Ruben, otec jeho, vyšed k němu, poče jemu hněvivě láti. A Jidáš, pochytiv kámen, da otcí v čelo, až se ihned zvrhl a tu jest umřel. A ta jablka pobrav, což jich byl natrhal, i přinesl Pilátovi a jemu všecko pověděl, a tak ižádný nezvěděl, kto by Rubena zahubil. Potom Pilát po niekoľiko časiach vdal tu ženu Rubenovu za Jidáše. A tu diábel dvoje zlé zpuosobil: jedno zlé, že jest otce zabil, druhé zlé, že mateř pojal. A když tak s mateří jako s manželkú svú přebýval, poče Ciborea v jednu chvíľi truchlú myslí vzdychati. A když jie Jidáš otázal, proč by tak truchle vzdychala, odpověděla jemu řkúci: „Nevelíš mi vzdychati, a já nebožička ze všech žen sem nešťastná. Neb měla sem jedno dietě, i to sem do moře uvrci musela, a měla sem milého hospodáre, i toho sem v sadu umřelého nalezla. A ještě k mé žalosti [58r] Pilát mi násilé učinil, mne, smutnú ženu⁷¹, za tě bezděky vdal.“ A když ona jemu o svém synu všecko vypravila, najprvé, jak jest měla hrozné viděnie o něm, a kterak jeho v súdku zabednivše, pustila sem jeho na moře. Tehda jí Jidáš pořád poče praviti, kterak se jemu z mladosti až do tohoto dne přihodilo. A když tak oba se poznala, že Jidáš vlastnieho otce zabil a svú mateř pojal sobě za manželku, i poče Ciborea raditi synu svému řkúci: „Synu muoj přenečistý a nešťastný! Nicť jiného neumiem raditi, než vstana jdiž ku pánu Ježíšovi, kterýž tyto časy po světě chodí, veliké divy činí^{fn} a lidem hřiechy odpúštíe.“ Toho Jidáš uposlúchav, vstav, i šel k Jezukristu. A pán Ježíš přijem jej, apoštolem jeho učinil. A on potom, Jezukrista proradiv sám se oběsil. Potom, když hospodin na nebesa vstúpil, prvé než svým apoštolóm, jakož byl slíbil, ducha svatého seslal, uzřev svatý Petr, ano se počet apoštolský umenšil jedním^{fo} apoštolem, vstav prostřed apoštolóv a jiných učedlníkov, vece: „Bratřie milí, potřebie jest, abychom miesto Jidáše některého z vás, jenž by byl dvanáctý apoštol, zvolili, aby byl svědek nám v našem počtu, že Ježíš Kristus z mrtvých vstal. Jakož nám Ježíš Kristus prikázal a řka: Buďte vy svědkové v Jeruzalémě i po všech [58v] vlastech židovských až do končin země. Ale že ižádný svědek nemuož býti, než ktož vidí a uslyší, ten svědčiti bude. Protož má některý volen býti z vás, kterýž jest viděl divy ty, kteréž jest Kristus činil.“ To svatý Petr povědév, s povolením jiných apoštolóv povstali sú dva s sedmdesáti se dvú menšiech učedlníkov. Jednomu říkali Jozef, jemuž přijmí Spravedlivý, a druhého svatého Matěje. A tak ty dva mezi

⁷¹ obě slova podtečkována

^{fn} činí] czinie

^{fo} jedním] gedniem

sebu postavivše, k bohu prozbu učinili řkúce: „Ty, milý pane, ješto najlépe srdce člověchie znáš, rač ukázati z těchto dvú, kterého ráčíš sobě zvoliti v tento apoštolský úřad, kterýž Jidáš šeredně jest ztratil.“ To řekše, dali jsú losy mezi ně, i padl jest los na svatého Matěje, i přijat jest v počet dvanácti apoštolóv. Jest otázka, kterací sú to byli losi. Praví svatý Dionysius, že jest byl paprslek, kterýžto s nebes pocházeje, nad svatým Matějem s velikým pramenem svietieše, skrze^{fp} něžž bylo to dáno znáti, že jeho buoh apoštolem zvolil. Potom po rozeslání^{fq} apoštolském svatý Matěj apoštol, po židovských školách slovo božie káže, veliké divy činil a mnoho židuov i pohanóv na křesťanskú vieru obrátil. Závidiece jemu ti židé v tom, křivé svědky proti němu vyvedše, mnoho naň zlého vymyslivše, jeho jsú ukamenovali. A když jeho kamenováchu, [59r] prosil jest jedněch lidí, aby to kamenie jeho nevinné smrti na svědectvie v hrobě s ním pochovali. A zatím podlé římského obyčeje jeden kat vystúpiv, když svatý Matěj ruce spav, k nebi hledě, jednu ranú sekyrú jemu hlavu sťal. A tu najprvé jeho tělo pochováno, potom do Říma a z Říma do Sýrie jest přineseno a tu dodnes jeho tělo svaté ležie.

De sancto Gregorio

Svatý Řehoř papež byl jest z Říma, rodu kniežecieho, jehožto otcí jméno bylo Cordianus a mateři Silina. Když svatý Řehoř v rozličném písmě^{fr} se svatém rozmáháše a že podlé svého urozenie mnoho zbožie mějieše, jal se mysliti, kterak by, zbožie pozbuda, v duchovním^{fs} stavu bohu slúžil. A když jemu otec umřel i matka, zboží rozprodav, šest klášteruov v cilické zemi ustavil. A sedmý ve jmě svatého Ondřeje v Římě postavil. Všeho světa věci potupiv, v tom klášteře svatý život veda, snažně bohu slúžil, a tak svůj život v skrovnosti měl, že častokrát omdlával, jako by déle na světě živ nebyl. V těch časiach anděl božie v osobě jednoho chudého člověka předeň přišel. I poče jeho za alnužnu prositi. Jemužto když kázal peněz dáti, druhý den i třetí ten chudý vždy k němu chodil a alnužny prosil. Tehdy šafář klášterský k svatému Řehoři vece: „Otče svatý, jižž jemu nemám co viece dáti, jedínú mísu [59v] stříbrnú mám.“ Jemužto svatý Řehoř vece: „Když jiného nemáš co dáti, dajž jemu tu mísu ve jméno pána Jezukrista.“ Tehdy ten chudý, vzem tu mísu, vesele pryč zašel. A potom se jemu skoro^{ft} ukázal v anjelské tváři, z téj mísy jemu děkuje. Jednoho také času řeka římská Tiberis tak se velmi rozvodnila, že se přes zed římskú přelévajíc, domy mnohé v Římě zrušila a zkazila. V tu hodinu množstvie veliké haduov, plovúce po řece, se zaměstnali a velmi veliký smrad v Římě od nich byl, takže veliký mor na lidi přišel a nemoci a neduhové velicí byli, hlízý od povětří toho na lidech naskakováchu a náhlú smrtí mřeli. Tehdy svatý Pelagius papež učinil procesí, aby to milý pán buoh ráčil staviti. A v té procesí umřel svatý Pelagius sám padesátý. A když jim umřel pastýř, a nemohúce dlúho býti bez pastýře, všechna obec volili svatého Řehoře, aby byl najvyšším biskupem. Tehda sv. Řehoř, ačkoli nerad, v ten svatý úřad se uvázal, svolav všechny lidi, kázal, aby s velikým náboženstvím šli po procesí, a zjednal, aby každý stav zvláště šel, kněží a žáci sami, mniši sami, mnišky samy, manželé sami, vdovy samy, panny samy, manželé sami. A tak zjednav, i šli k matce božie, ješto slove anjelský hrad, modléce se a prosiece, aby milý pán buoh ráčil staviti tu ránu. A svatý Řehoř [60r] nesl přede všemi obrázek panny Marie, kterýž sv. Lukáš maloval. A když tak šli, zpievajíc a modléce se, i uzřel sv. Řehoř svrchu na tom kostele, jako k němu šli, ano anjel stojie s krvavým mečem a jej otierá a v pochvi schovává a anjely u povětří slyšeli, ano

^{fp} skrze] zkrze

^{fq} rozeslání] rozellanie

^{fr} písmě] piefmie

^{fs} duchovním] duchovníem

^{ft} skoro] zkoro

zpievajú: „Kráľovno nebeská, raduj se, alleluja, nebo kterého jsi ráčila nositi, alleluja, vstalf jest, jakož řekl jest, alleluja!“ A svatý Řehoř klekl i přidal řka: „Pros za nás boha!“ A hned ta rána přestala. A vrátivše se zase svatý Řehoř, poče mysliti, kterak by mohl na púšť utéci, ale nemohl jest, nebo proň všecky brány byli osadili. Avšak v jeden den, proměniv se v jiné rúcho, s jedněmi kupci zjednal, aby jeho v kládí ven z města vyvezli. A když jest vyvezen, běžal na púšť. A tu se v jeskyni tři dni pokrýval. A zatiem Římané po všech krajinách posly rozeslali, hledající jeho. A když jeho hledáchu tak pílň^{fu}, uzřechu jeden slúp světlý nad ním. A při tom slúpe jeden pústeník viděl anjela svatého, ano jedni nahoru a druzí doluov scházejí a vcházejí, po kterémžto slúpu lidé šli. A tam svatého Řehoře nalezše, přivedli jeho do Říma a papežem jeho učinili. O tom sám píše^{fv} v jedněch knihách řka: „Když se rozpomenu, kterak sem u pokojném stavu byl, vši myslí vzhuoru, v bohu se kochaje, v tu dobu se rozpomínám, co sem ztratil. Ihned vizi, že mám proto veliké obtieženie v tom [60v] stavu, v němžto bydlím. A když se na dřevní stav rozpomenu pokojný, hned musím vzdechnúti a plakati.“ Potom po malých dnech poslal sv. Řehoř svá dva člověky do englické zemi. A tam přišedše, skrze modlitbu svatého Řehoře tu zemi obrátili na křesťanskú vieru. Byl jest také svatý Řehoř veliké pokory. Také všemi činy chvály světské běháše. O tom se tak píše, že když jemu jeden patriarcha list krásný poslal, na němžto svatého Řehoře velmi chválíeše, proti tomu on jemu odepsal tato slova řka: „Nazieváš mne na svých listech světlostí, že já mú řeči mohu mnohým prospěšen býti. Tíms mi učinil na mé myslí veliké zamúcenie s jedné strany. A vida, co sem, a nic v sobě toho nenalézám tak, jakž mi píšeš. A protož, muži boží, ač by to tak bylo, jakož ty pravíš^{fw}, bylo by mi užitečno!“ Také svatý Řehoř velikú pokoru ukazoval, když kam listy psal, nazývaje se sluha všech sluh božích. A ten obyčej dodnes drží všichni papežové. Byl jest také svatý Řehoř chudým veliké ščedrosti. Také všechna chudých jména z dalekých vlastí měl popsána, jimžto všem ščedře alnužnu slal a dával. A zvláště na své práci měl tři tisíce^{fx} panen božích^{fy} služebnic, jimžto na každé léto náročnú alnužnu velikú dával. A na každý den pútníky k svému stolu zváše. Mezi nimižto, když jednu svatý Řehoř chtěl jednomu pro pokoru [61r] vody na ruce uliti, aby se umyl, a ten ihned před ním zmizal. Proněžto svatý Řehoř poče se tomu velmi diviti. Tehda té noci zjevil se jemu hospodin řka: „Jiné dni ve jméno mé lidi chudé krmíš^{fz}, ale nynie mě samého jsi nakrmil a ctil, svú rukú jsi mi vody podal.“ To se také píše, že když v jeden den sv. Řehoř svému sluze prikázal, aby dvanácte pútníkuov k jeho stolu pozval, a když ti pútníci přišedše za stuol sedli, přečetl je otec svatý i uzřel, ano jich třinácte sedie. Proněžto povolal k sobě toho sluhu svého i otázal jeho, proč by jich více pozval, než jest on jemu rozkázal. Tehda ten sluha, obezřev všecky chudé lidi, i vece: „Otče svatý, rač mi věřiti, žeť jich nenie více než dvanácte.“ K tomu svatý Řehoř srozuměv, i poče na ty chudé pútníky hleděti. Mezi nimižto jednoho uzřev, an se divně mění – chvíli v staré tváři, chvíli v mladěj^{ga} se jemu ukazoval. To svatý Řehoř uznamenav, pútníka toho po obědě zavolav na stranu, jemu vece: „Zaklínám tě, aby mi pověděl, kto jsi ty a kterak jest jméno tvé!“ Jemuž on odpověděl: „Proč tiežeš o mém jménu, ano jest divné? A to věz, žeť sem ten, jemuž jsi byl kázal dáti stříbrnú mísu. A to věz, jakž jsi mě podařil, hned sem tě zjednal, aby byl nad svatú cierkví zprávcí a papežem na místě svatého Petra apoštola.“ A když svatý Řehoř jeho otázal, po čem by to [61v] věděl, jemužto on odpověděl řka: „Já sem

^{fu} pílň] pielnie

^{fv} píše] pieffe

^{fw} pravíš] prawiefs

^{fx} tisíce] tifieczce

^{fy} božích] boziech

^{fz} krmíš] krmiefs

^{ga} mladěj] madey

anjel boží a nyní mne jest k tobě buoh poslal, abych tvooj stráže byl. A což nahoru prositi budeš, to skrze mé poselství obdržieš.“ To anjel božie promluviv, hned z očí jeho zmizal. Za těch časuov byl jeden pústenník, jenž ode všeho, což měl, jedínú kóžku sobě ostaviv, na púšť jest šel, bohu snažně mnoho let slúžil. A když v jednu chvíli hospodina poprosil, aby jemu ráčil zjeviti, kto by ten byl, jenž by s ním rovnú odplatu v nebesiech měl, tehda jemu hlas z nebes vece, že jemu rovná odplata bude dána s svatým Řehořem papežem. To ten pústenník, těžce zdech, tak sobě řka: „Ó, kterak mně má chudoba málo jest prospěšna, když mi má s tímto bohatým člověkem odplaceno býti!“ A když se ten pústeník, tak často rozpomínaje, zamucoval, uslyšal jest hlas od hospodina takto řkúci: „I kterak muožeš svú chudobu z bohatstvím svatého Řehoře přirovnati! A ty více svú kóžku miluješ než on všechno zbožie, kteréhož on nic netbaje, jím šcedře chudé daří.“ To ten pústeník uslyšav, tomu srozuměv, hospodinu z toho poděkoval. Jedněch časuov, když Trojan ciesař k jednomu boji chvátáše pílne^{gb}, i potka jeho jedna vdova chudá i prosíše jeho řkúce: „Žádný ciesaři, měla sem jednoho syna a ten mi jest nevinně zabit. Protož prosímť, rač toho pomstiti.“ Jiežto ciesař odpovědě: „Vrátím liť se ve zdraví, to [62r] chci rád učiniti.“ Jemužto vdova vece: „Žádný ciesaři, sendeš li v tom boji, kto mi učiní pravdu?“ K tomu ciesař odpovědě: „Ten, kterýž po mně bude.“ K němužto ta vdova vece: „Což tobě to zpomuože, že mně jiný pravdu učiní?“ Tehda ciesař skočiv s koně, jí učinil pravdu a potom hned pryč jel. O tom ciesaři, kterak jest byl spravedlivý a zvláště chudým sirotkóm a vdovám, jest v římských kronikách mnoho psáno. A když po dlúhém času svatý Řehoř po jeho smrti v kostele u svatého Petra zaplakav, na jeho šlechtnost a spravedlivost se rozpomenuv, za jeho spasenie pána boha poprosil. A hned jemu bylo s nebes pověděno: „Uslyšal sem prozbu tvú. Ale viec se toho uchovaj, aby za ztraceného neprosil!“ A to tak jeden mistr píše, že jemu anděl řekl: „Že jsi za ztraceného směl boha prositi, vol sobě, které chceš: Anebo za to dva dni v očistci trp, aneb ve všech tvých dnech velikými nemocmi obtiežen budeš.“ Tehdy svatý Řehoř raději volil sobě, na tomto světě aby nemoc trpěl než v očistci dva dni býti. A hned od toho dne veliké bolesti naň spadly až do jeho smrti, jakož o tom sám píše: „Tak mě mé bolesti hrozné obtiežily, že na každý den žádám smrti skončenie.“ Potom po těch časiech, když byl svatý Řehoř třidceti let a šest měsiecuov a deset dní papežem, nábožně skonal a pánu bohu se dostal. A to se jest dalo po božím narození^{gc} šest set šesté [62v] léto za ciesaře Foka tak řečeného. Potom v římské vlasti hlad veliký byl, a sebravše se chudí před papeže, kterýž byl po svatém Řehoři, i řekli jsú: „Otče svatý! Ty chudé, kteréž jest krmil sv. Řehoř, nedaj jim zahynúti!“ Tehda ten papež, oškrek se na ně, vece: „Dával li vám jest Řehoř pro marnú chlúbu, jáť vám nic dáti nechci.“ Tehda sv. Řehoř ukázal se tomu papežovi, porokuje jemu po tři noci. A on nic se nepolepšil, ani co na chudé tbal. A hned čtvrté noci ukázav se tomu papežovi, velmi jeho tresktal. A potom vida, an na to nic netbá, udeřil jeho velmi tak, že v malých dnech velikú bolestí jest umřel.

De Annuncciatione sancte Marie Virginis

*Missus est angelus Gabriel a Deo in ciuitatem Galilee. Luce capitulo primo.*⁷² Najmilejší^{gd} křesťané! Beda Poctivý na počátku slov a výkladu, jenž píše na dnešní čtenie, napomínaje nás všech vuobec, abychom toho tím pílnejší^{ge} poslúchali a u větším náboženství^{gf} v našich^{gg}

^{gb} pílne] pielnie

^{gc} narození] narozenie

⁷² L 1,26

^{gd} Najmilejší] Naymileyfíie

^{ge} pílnejší] pielniegi

srdciech zachovali, i praví, řka takto: „*Exordium nostre redemptionis, fratres karissimi, hodierna nobis sancti ewangelii leccio commendat.*“ Bratřie najmilejšie, počátek našeho spasenie řeč dnešnieho svatého čtenie nám vzchvaluje, jenž dále anjela z nebe ku panně^{gh} poslaného vymlúvá a nové v těle narozenie jejieho syna zjevuje, kterýmžto narozením, složiece zastaralost [63r] škodlivú našich hřiechów, abychom obnoveni byli ctnostmi a mezi syny božími mohli počteni býti. A dále vše v téj jedné řeči praví: „*Ut ergo adpromisse salutis dona mereamus protinge.*“ A abychom daruov poslibeného spasenie mohli dosáhnúti, počátek takového spasenie pílnú^{gi} myslí tbajme slyšeti a přijieti, jakož řekl. Někdy podlé rady diábelské člověk chtěl býti bohem, kdyžto diábel prvniemu člověku radil řka: „Kterú koli hodinu ovoce tohoto dřeva okusíte, budete jakožto bohové, věduce zlé i dobré.“ A tento mněl, by to tak bylo, chtěl býti bohem, i jedl z toho ovoce zapověděného a přestúpil božie přikázanie. I zašel jest u velikú psotu, kteréžto i my podnes požívati mosieme. Než potom pán buoh, nechťe jemu dáti požíti nemúdrosti jeho a chťe se smilovati nad námi i nad pokolením^{gj} lidským, ráčil býti člověkem, jakož o tom ewangelista sv. Lukáš v dnešním čtení^{gk} dále pílněji^{gl} vymlúvá. A o tom vám dále praviti miením. A protož, ať bych vám to rozumněji vypraviti mohl a abyšte to tím pílněji^{gm} zachovati mohli, vezmúce na pomoc milostivú pannu Mariji, kteráž k takovému našemu spasení^{gn} zvláště volena byla, prosmež jie, ať nám uprosí milost ducha svatého, a ať by to tím ochotněji ráčila učiniti, pozdravmež ji tím anjelským pozdravením, kterýmž ji anděl jakožto dnes svatý Gabriel pozdravil řkúc: „Zdráva, Maria, milostis plná“, až do konce řiekajíc. [63v] A protož, najmilejší, bych vám výklad svatého čtenie vešken praviti měl, byla by tomu dlúhá chvíle než pro ukrácení^{go}, ať bych vám tesknosti nečinil, slušie vám vždy nětco o tom slyšeti, abyšte k většiemu náboženství^{gp} skrze to mohli vzbuzeni býti. A protož při tomto svatém čtení najprvé znamenati máme, že pán buoh pro nás hřiešné ráčil člověkem býti. A to jest takově přišlo. Znamenav pán buoh v svém svatém božství, že by pokolenie lidské zahynulo a mocí diábelskou těžce dáveno a tištěno bylo, pohnut jsa zvláštíem milosrdenstvím k svému lidu, bude přemítati v tajemství^{gq} svatě trojice, kterak by to najpodobněji zvěsti mohl, aby pokolenie lidské takových diábelských nátisków zproštěno bylo, i měl pán buoh k jednání^{gr} takových věcí dvojí radu, jakož praví sv. Bernart, totiž spravedlnost s jedné strany a milosrdenstvie z druhé strany. Spravedlnost proti nám svú radu vydává řkúci takto: „Pane bože, rač pomnieti na to, žes řekl prvniemu člověku: Kterú koli hodinu jiesti budete ovoce tohoto dřeva, jakož prostřed ráje rostlo, smrtí věčnú zemřete. Poněvadž pak člověk přestúpil radu tvú svatú a přikázanie a povolil radě diábelské, jinéhoť se tobě nehodí učiniti, ač chceš v svých sloviech spravedliv býti, než aby člověk umřel věčnú smrtí a aby jej i jeho činy [64r] pohrúzil^{gs} v propast pekelnú.“ A na takovéj radě přidržela se

^{gf} náboženství] nabozenftwie

^{gg} našiech] naffiech

^{gh} panně] pamnie

^{gi} pílnú] pielnu

^{gj} pokolením] pokoleniem

^{gk} čtení] cztenie

^{gl} pílněji] pielniegi

^{gm} pílněji] pielniegi

^{gn} spasení] ípaŕenie

^{go} ukrácení] vkraczenie

^{gp} náboženství] nabozenftwie

^{gq} tajemství] tagemftwie

^{gr} jednání] gednanie

^{gs} pohrúzil] pohrúfyl

spravedlnost pána boha viece než pět tisíce^{g1} let a dvě stě let, že pán buoh v těch letech žádněj milosti žádnému neučinil a žádný také do nebe přijíti nemohl. Než veda tuze spravedlnost svú, rozličné pomsty, rozličnú bázen v těch letech na lidi posielal, ono časté mory, ono hlady, ono častá pobitie, že někdy jedněj hodiny čtyrmezdcítma tisícov lidí, někdy viece božím přepuštěním sešlo aneboli zemřelo: buďto prietelé, nebo nepřietelé božie. Svatí prorokové i jiní obecní^{gu} lidé, dokudž pán buoh spravedlnost vedl, všichni museli do temnosti pekelné. A ktož pak pekla zaslúžil, ten u pekle zuostane na věky věkóm. Pak protiv tomu druhá rada, totiž milosrdenstvie, bude mluvíti řkúci takto: „Pane bože, hněviv jsi a příliš horliv protiv lidu svému. A protož nenie žádného, jenž by nazýval tvé svaté jméno, neb se tebe všichni liknují, a to pro tvú horlivost, i zamucují tebe tiem viece svými hříechy. A nenie žádného, jenž by se ukrýti mohl hněvu tvého. Jestli pak že vešken lid pohubieš, dobré podlé zlých, přátelí podlé nepřatel, ktož potom s tebu zuostane a koho potom budeš míti za prietele? Pomni na to, zes proto člověka stvořil, aby účasten byl tvěj dobroty božskéj. Jestliže člověk zhřešil, což jest platna tvá pomsta, že zahubíš^{gv} červíka [64v] svého, a jestliže ho dále potupíš^{gw}, jakú čest toho míti budeš, kto tebe potom pochválí a ktožť potom jakú čest učiní, když všechny shladíš^{gx} a pohubíš^{gy}, a zdali tě pekelní^{gz} duchové chváliti budú?“ Tak pak milosrdenstvie hanějící radu, kterúž spravedlnost vydala, i die jie řkúci takto: „Ó, spravedlnost, prieliš jsi nelítostivá, že chtěš pro počasný hříech věčně mučiti bez konce; měj na tom dosti spravedlnosti, aby v mukách tak dlúho trpěl, jakž dlúho hřešil na tomto světě, ať asa muky jeho někdy konec vezmú! Pakli viece chceš, nejsi spravedlnost, ale zlobivost.“ Odpovie k tomu spravedlnost řkúci takto: „Nemáť tak býti, než spravedlivě mučen bude u věčnosti božie, jenž hřešil v jeho věčnost. A poněvadž protiv bohu zhřešil, jenž jest věčný a konce nemá, též muka takového člověka má býti proti tomu věčná a bez konce, neb jest hřešil, což chtěl, a buoh jeho mučiti bude, jakž bude chtieti.“ Protiv tomu opět milosrdenstvie die takto: „Ač ty, spravedlnosti, pravdú^{ha} svú až k oblakóm saháš, ale já milosrdenstvím^{hb} a dobrotú svú až do nebe sahám. Neb milosrdenstvie božie počteno bude nade vsecky jeho skutky.“ A s tiem milosrdenstvie obrátivši se ku pánu bohu, i die jemu takto: „Aj, milý pane, poněvadž již čas smilování [65r] jest, smiluj se nad svým lidem a odpusť milostivě, ať by tě stvořenie tvé a lid tvój zde na světě i také v nebesích^{hc} mohli chváliti. Nebuď k tomu tak lýtý, milý pane, že by spravedlivého budúcieho, jenž se naroditi má, chtěl potupiti pro hříešného.“ Po takové řeči sešli se králové a kniežata, totiž buoh otec, syn, svatý duch, i rozmlúvali o to spolu řkúce takto: „Koho pošlem a kto puojde jednati takové věci o lidském spasení^{hd}?“ Odpovie k tomu syn řka: „Teď sem já hotov, rač mě poslati, milý otče.“ Die k synovi buoh otec řka: „Synu milý, posielám tě k lidu nezbednému a k nesvornému, aby jej opravil, ať by nepohynulo stvořenie duostojné, z jehožto pokolenie přijmeš^{he} na se člověčenstvie. A všechny věci, kteréž ty jednati budeš, dobreť se zvede pro mé jméno.“ Takové pak poselstvie uloženo bylo v mysli

^{g1} *tisíce*] tífieczy

^{gu} *obecní*] obecznie

^{gv} *zahubíš*] zahubiefs

^{gw} *potupíš*] potupiefs

^{gx} *shladíš*] fhladiefs

^{gy} *pohubíš*] pohubiefs

^{gz} *pekelní*] pekelnie

^{ha} *pravdú*] prawduo

^{hb} *milosrdenstvím*] milofrdenftwiem

^{hc} *nebesích*] nebefiech

^{hd} *spasení*] fpafenie

^{he} *prijmeš*] prziegmefs

všie trojice svatěj. A dále poručeno bylo vymlúvati a jednati anjelu svatému Gabrielovi. A tof mienie evanjelista sv. Lukáš⁷³, jenž na počátku dnešnieho čtenie praví^{hf} řka: „*In mense autem sexto missus est angelus Gabriel.*“ „Šestého měsiece (totíž toho měsiece, jenž bieše šestý od zvěstování a početí svatého Jana Křtitele) poslán jest anjel.“ Znamenitě {*de proffetis*}⁷⁴ tuto sv. Lukáš praví „poslán jest anjel“, ne patriarcha ani prorok ani který jiný svatý ani který jiný anjel, [65v] než jmenovitě archanjel, knieže anjelské, svatý Gabriel, jenž se vykládá moc neboli síla božská. A dobře hodné a podobné bylo, aby takový statečný posel tak pevné a duostojné poselstvie jednati měl k téj panně, jenž měla královna anjelská a božie matka býti. Neb jakož dřieve skrze zlého anjela, diábla škaredého, zklamána jest byla Eva, naše prvnie matka, takéž skrze anjela dobrého tato naše druhá máti panna Maria, jakžto dnes potěšena jest a pozdravena, aby skrze ni hřiech byl shlazen a život věčný navracen. A jakož první naše máti Eva byla jest počátek a příčina k hřiechu a všeho zlého, takéž tato naše milá matka panna Maria byla jest počátek našeho spasenie a všeho dobrého. Ale od koho jest ten anjel poslán? Praví svatý Lukáš, že od boha poslán, aby někto nemněl, že by od nějakého svrchnějšieho anjela byl poslán^{hg}. A také aby žádný nemněl, že by anjel sám od sebe to poselství ku panně Mariji jednal, jakož diábel učinil, jenž od žádného nejza poslán, sám od sebe k Evě přišel, aby ji zklamal, ale ne tak se tuto dalo. A protož ve čtení^{hh} praví {*de angelis*}⁷⁵, že poslán od boha, neb ne všichni anjelé věděli tajemstvie božie o přijetí tělesenství syna božieho aneboli o jeho narození než jedno, což bylo těch duostojnějších anjeluov jako cherubínové a serafinové, [66r] kterýmžto pán buoh ráčil zjeviti, ale jiní nic. Než tepruv když se již narodil, zvěděli sú všichni. Ten jistý anjel poslán byl, jakož svatý Lukáš ve čtení^{hi} praví, do města Galilejského, jenž řečeno bylo Nazaret a záleží pět mí^{hj} od Jeruzaléma. I chtěl se pán Kristus v městě počieti proto, neb on jest, jenž všechny lidi, ješto jeho vuoli zde činie, do svrchnieho svého města sebrati mieni. A také chtěl Kristus počat býti v tom městě Nazaretu, jenž se vykládá květ, na znamení toho, že se tu ten květ počieti měl, jehožto vuoně potom po všem světě vonná byla. Dále praví ve čtení^{hk} sv. Lukáš, že takový anjel byl jest poslán ku panně, jež byla panna myslí, tělem i také zaslíbením. Neb ona najprvní byla, jenž pánu bohu čistotu svú panenskú držeti jest slíbila ku předivněj, ku pokorněj a ku krásněj panně. A jistě ku předivněj panně tiem obyčejem, neb kteráž prvé byla jako dcerú boží, potom byla božie matkú. {*de sancta Virgine*}⁷⁶ A pak, dcerú jsúc, porodila nám všem otce laskavého; kto jest divnějšie věc na světě slýchal, že by panna čistá počieti měla plodem, neporušivši čistoty panenskéj! A toho máme figuru a podobenstvie v knihách *Numeri*, kdež se čte: „Když pán buoh Aarona a Mojžieše z jiných dvanácte pokolenie židovských volil a zjednal, aby byli kněžími a oběti [66v] činili za jiné lidi obyčejem zákona, povstali proti tomu někteří židé a reptali sú o to řkúce: Zdali bychom my nemohli spravovati^{hl} úřadu kněžského tak dobře jako Aaron neboli Mojžieš a posluhovati v chrámě jako i oni? Znamenav to Mojžieš reptanie

⁷³ L 1,26

^{hf} *praví*] *prawie*

⁷⁴ marginální přípisek pozdější rukou

^{hg} *poslán*] *pořlal*

^{hh} *čtení*] *cztenie*

⁷⁵ marginální přípisek pozdější rukou

^{hi} *čtení*] *cztenie*

^{hj} *mí*] *miel*

^{hk} *čtení*] *cztenie*

⁷⁶ marginální přípisek pozdější rukou

^{hl} *spravovati*] *zprawowati*

jejich, vzal dvanáct prútov, ale zrostlých z mandlového^{hm} dřevie, za každé pokolenie jeden prútek, i postavil na oltář. I prosil snažně pána boha, aby nějakým znamením ráčil zjeviti, kto by duostojen byl kněžstvie a posluhovati v chrámě božím. Nazajtrie jde k oltáři, i shleda, že prútek Aaronuov prokvetl a listíčko na něm rozšířené, mezi kterýmžto urostlo ovoce, totiž mandly. A potom seznali, že Aaron měl spravovati^{hn} řád kněžský v chrámě. Pak duchovně skrze prútek jiného rozuměti nemáme než milostivú pannu Mariji, jenž bez pomoci lidské přinesla nám ovoce tehda, když porodila syna svého, pána našeho Jezukrista, jenž jest pokrm sladký anjelóm svatým i také všem lidem. Poslán také anjel Gabriel ku panně pokorněj, kteráž svú velikú pokorú duostojna byla býti matkú božie a toho mocného boha pokorú svú z výsosti nebeské v hospodu života svého přitáhla. A protož, když již anjel svú řeč a poselství své úplně k ní vymluvil a dokonal a že již panna Maria ke všemu byla přivolila [67r] a jeho řeči svěřila, tehda u velikéj pokoře řekla řkúci takto: „*Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.*“⁷⁷ „Ej, dívka páně, staň mi se podlé slova tvého.“ Nebyla ta milostná panenka tím chlubna, že by byla rodu královského. Neřekla teď „matka božie, královna nebeská a paní tohoto světa“, ale prostě a pokorně řekla „aj, dievka páně“, v kterýchžto sloviech znamenána jest jejie veliká pokora. A protož, že jest pokorná, nám hříšným v našich potřebách ráda posluhuje. Jedno tím nám ráda posluhuje, že při súdě súdce spravedlivého, syna svého, kterýžto pro naše hříechy protiv nám bude vydán, ukrocuje a proměňuje. Neb kolikrát koli člověk smrtedlně hřeší, tolikrát odsúzen bývá k věčnému potupení^{ho}, leč to zpovědí a pokáním svatým opraví. Takový pak súd panna Maria orodováním svým stavuje a krotí. A toho máme figuru a podobenství v prvních knihách Královských, kdež psáno stojí, že když Naabal krále Davida byl rozhněval tím obyčejem, že posluov Davidových nechtěl přijíti, a ostríhav jim vlasy a zholiv jim brady a rúcho duole jim obřezav králi Davidovi k hanbě, i poslal je bez odpovědi zase domuov, i rozhněval se o to král David a přísáhl, že by proto musel umříti. A zvěděvši to Abigajl, žena jeho, toho Naabelova, jenž bieše žena múdrá, i padne [67v] králi Davidovi k nohám jeho a bude ho prositi pílně^{hp}, aby jemu odpustil hněv svooj. Nakrátce král David proměni přísahu a súd svůj, da tomu Naabalovi milost a odpusti jemu, což proti němu byl učinil. Pak duchovně skrze toho Naabale znamenává se všeliký člověk hříšný, jenž častokrát krále Davida, totiž milého Krista, svými hříechy hněvá. A pro takové hříechy vydán bude na súd smrti věčnéj. Ale ta milostivá Abigajl, totiž panna Maria, zvěduci to, bude prositi Davida, to jest svého syna milého pána Jezukrista, aby zapomenul proti hříšnému hněvu svého. A on taková prozbú proměni súd a obdrzie hříšnému milost. Pak posluhuje nám milá panna Maria zvláště v tom, že nám činí příchod a cestu, že tím snadnějí před jejieho syna přijíti muožem. Neb kterak by člověk hříšný, kterýž milého boha svými hříechy častokrát rozhněvá, před pána boha přistúpiti směl, leč by pannu Mariji vuodcí měl a že by jemu panna Maria najprv cestu zjedнала? A protož komonník jejie, svatý Bernart, těše nás řka: „*Securum accessum, homo, habes ad Deum.*“ „Jistý a bezpečný člověče, máš přístup k milému bohu“, kdež máti stojí před synem a syn před otcem; máti ukazuje synovi prsi, kterýmiž ho chovala, syn ukazuje otcí bok proklaný a jiné rány, kterýmiž nás vykúpil. Kterakž pak muože odpověď[68r]děti jejich prozbě, kdež toliko znamenie ukázáno bude laskavého? A protož pobiezí nás k tomu svatý Pavel řka takto: „*Accedamus ad tronum gracie cum fiducia.*“⁷⁸ „Přístupme u pevněj nadějí“^{hq}

^{hm} mandlového] mlandloweho

^{hn} spravovati] zprawowati

⁷⁷ L 1,38

^{ho} potupení] potupenie

^{hp} pílně] pielnie

⁷⁸ sr. Hb 4,16

k stolicy milosrdenstvie“, neb jistě ona jest ta stolice, o niežto písē^{hr} svatý Jan v Tajemství svém, z kteréž vycházel potok a tekł uprostřed města. Takěž panna Maria byla jest ta stolice, v kteréžto pán Kristus devět měsiecuov odpočíval, z téj stolice vychází potok, to jest milost jejie, a jde uprostřed města, totiž uprostřed všech křesťanuov, jenž v ni doufají a jejie milosti věrně žádají. A má se k ní každý rád utéci, neb nám ona u milého boha milost ráda získati miení. Také nám panna Maria tiem slúží, že nás se pánem bohem mieří, neb jest máti naše. Jakož o tom mluví sv. Bernart řka takto: „*Tu mater misericordie, tu mater iudicis eterni.*“ „Tys máti súdce věčného“, tys máti hříšného, máti božie a člověčí. A poněvadž jest božie a naše máti, nemuož trpěti mezi námi a pánem bohem žádného hněvu, než kdež muož, staví hněv a mieří nás s milým bohem. A pro takovú jejie lásku, kteréž k nám má, jednajíci naše dobré, máme jie také tím pílňej^{hs} slúžiti. Poslán byl také anjel Gabriel ku panně Mariji, jakžto ku panně krásné, jenž tělem i duší nade všechny lidi krásna bieše. Na duši byla jest krásna tiem obyčejem, neb dřeve, než se narodila, ještě v materině [68v] životě jsúci, posvěcena byla. A potom, jak se narodila, tak milostí ducha svatého byla ohrazena, že ani pomyslením, ani všedním hříchem hřešiti mohla. Jakož o tom sv. Augustin praví: „*Uby de peccato agitur etc.*“ „Kde se co hříšného děje“, nechci, aby panna Maria k tomu přimieněna byla. A dobře podobné, že ten jest světlo bez poškvurny, v jehožto tvář anjelé světí hleděti žádají, tak krásnú a tak čistú matku sobě zvolil. A pak na těle byla jest tak krásna a tak slična, že se kraší člověk mimo ni na tento svět nikdy nenarodil. A ačkoli tak krásna byla, však nižádný člověk nemohl tak oplzly a tak smilný býti, by k ní jakú žádost nečistú mohl míti, než více li kto na ni hleděl, tiem k většie božie lásce a k náboženství zbuzen byl; k takové panně tak divné a tak pokorné a jasné, jakož ste slyšeli, vstúpil aneboli všel jest ten duostojný posel, anjel svatý Gabriel, do toho pokojíka, v kterémž zavřevši se seděla ve dne i v noci na svých modlitbách, boha všemohúcieho vždy prosila, aby se ráčil smilovati nad lidským pokolením. A proto také v súkromí bydlela, neb chtěla hluku a obcování lidského býti prázdna, ani také rozmlúvanie marného chtěla hleděti, aby tím jejie mlčenie a čistota jejie nebyla zamúcena a takovými příčinami nebyla pohoršena. I praví evanjelista znamenitě, [69r] že všed k ní anjel {*de ancillis*}⁷⁹, tu, kdež sama přebýváše, nenalezl jie na ulici běhajíce aneboli klevety marné s mužskú^{ht} tváří strojíce, jakož jsú panenky nynějši tohoto věku, jenž tak činie. Ale nalezl ji samu v súkromí^{hu}, ana se pánu bohu modlí. A když již panna Maria v největšiem náboženství bieše, ruce své spěvši a klečíce, oči své svaté do nebe zdvihši, v tu chvíli kroči k ní pod zavřenými dveřmi anjel svatý. I die k ní takto: „*Ave, gracia plena!*“⁸⁰ „Zdráva, milosti plná!“ *Ave* – to slovo jest tak mnoho řečeno jako bez bolesti. A kto by je opak četl, to slovo „*ave*“, anebo psal, bylo by „Eva“. Jako by řekl anjel: „Všichni lidé jsú v bolesti hříechu přirozeného a smrtedlného, ale ty raduj se, nebs čista hříechu všelikého.“ I praví^{hv} Gregorius Nazanzenský^{hw,81}: „Eva, prvnie naše máti, tak nás porodila ve mnohém zamúcení^{hx} a v rozličné žádosti všie biedy, nepokoje a všie psoty. Ale tato milostná panna

^{hq} *naději*] nadiege

^{hr} *píše*] pieffe

^{hs} *pílněji*] pielniegi

⁷⁹ marginální přípisek pozdější rukou

^{ht} *mužskú*] muzku

^{hu} *súkromí*] fukromie

⁸⁰ L 1,28

^{hv} *praví*] prawie

^{hw} *Nazanzenský*] Nazaretlky

⁸¹ opraveno podle StčS

^{hx} *zamúcení*] zamuczenie

Maria udělala se nám matka lásky, máti všelikého poznání božského, všecka naše naděje i utěšení. Řekl k ní také anjel: „Milosti plná.“ Jako by jí to za věno počítal, že jest milosti plná. A jako by řeči chtěl anjel: „Jiní lidé jako říkajíc jedné milosti míti nemohú, ale ty se raduj, že máš všechny radosti a milosti a všech jsi milostí plná. Jakož o tom mluví sv. Jeroným: [69v] „*Ceteris per partes datur.*“ „Jiným svatým částka milosti dána bývá“, ale panně^{hy} Mariji, téj se hojnost a plnost všeliké milosti sama vlila. A o tom sama panna Maria praví^{hz} v knihách *Ecclesiasticus*⁸² řkúci takto: „*In me omnis gracia vie et veritatis.*“ „Ve mně jest všeliká milost cesty i také pravdy.“ Ve mně jest naděje života i také ctnosti. A protož anděl dobře věděl, že panna Maria jest všeliké milosti plná, i řekl k ní dále „buoh s tebou“, neb již byl se pannú. Jakož praví svatý Jeroným „jenž ku panně poslal anjela svého, a dřeve k ní pán přišel než posel.“ Podobně také anjel řekl „buoh s tebou“, totiž buoh otec skrze své všemohúcenství, jenž tě k tomu zvolil, syn skrze svou múdrot, jenž tebe chotí a matkú přijal sobě, a duch svatý skrze svou dobrotu, jenž tě milostí svou posvětil a navštívil, jenž dále učinil matkú milosrdnú všem křesťanóm a všemu lidskému stvoření^{ia}. Dále k ní anjel řekl: „Požehnanás mezi ženami!“ {*de mulieribus*}⁸³ To jest tak mnoho řečeno: všechny ženy, což jich bylo a ještě bude od první ženy Evy až navěky, pro ni – pro první ženu – prokleté jsú tiem obyčejem, že plod svůj v hříších počnú a s bolestí a v hříše porodí, krásu tváři promění. Ale ty, panno Maria, takovéjs kletby úplně prázdna, neb pannú jsúci počneš a krásy své neproměníš^{ib}, [70r] bez bolesti porodíš a po porodu pannú zuostaneš. Znamenati máme, že při tomto anjelském pozdravení^{ic}, že jest takto složeno, jakož říkáme, byli jsú trojí skladači. Jeden jest byl anjel svatý Gabriel, ten jest řekl tato slova řka: „Zdráva, milosti plná, hospodin s tebou, požehnaná ty mezi ženami!“ A pak otcové svatí a cierkev svatá přičinili to slovo „Maria“, neb anjel rovně řekl „zdráva, milosti plná“, a nejmenoval toho slova „Maria“. A pak po tom pozdravení^{id} anjelském, když panna Maria tudiež zdvihši se, i šla do Jeruzaléma navštívit Alžbětu, matku svatého Jana, přítelkyni svou, tehda Alžběta k ní řekla a přičinila dále ta slova „požehnaný plod břicha tvého“. Neb Alžběta seznala skrze ducha svatého, ač jie toho panna Maria nepravila, že již počala synem svým, pánem Ježíšem Kristem. I máme my, křesťané, pannu Mariji tiem pozdravením rádi pozdravovati. Nejprv na příklad anjelu svatému, pánu Kristu a svatému Janu Křtiteli^{ie}. Anjelu, jenž ji pozdravil v jejie komoře, jakož jste slyšeli. A druhé svatému Janu Křtiteli, jenž ještě jsa v životě matky své, pozdravil pannu Mariji s jejie plodem. Třetí milého Krista, jenž jie pozdravil v nebesiech. A poněvadž ji tak mocní a duostojní pozdra[70v]vují, i ovšem i my to máme rádi učiniti. Neb praví^{if} takto sv. Bernart: „*Hec salutatio multum virgini placet.*“ „To jisté pozdravenie panně Mariji velmi jest libé“, ale čertu velmi mrzké a nelibé a nám křesťanóm velmi užitečné, panně Mariji velmi se líbie, neb ji k veselí zbudilo, když řekla takto: „*Magnificat anima mea Dominum!*“⁸⁴ „Duše má chválí aneb velebí hospodina a vzradoval se duch muoj u boze,

^{hy} panně] panie

^{hz} praví] prawie

⁸² Sir 24,25

^{ia} stvoření] stworzenie

⁸³ marginální přípisek pozdější rukou

^{ib} neproměníš] nepromieniefś

^{ic} pozdravení] pozdrawenie

^{id} pozdravení] pozdrawenie

^{ie} Křtiteli] krziteli

^{if} praví] prawie

⁸⁴ L 1,46

spasení^{ig} mém.“ Anjely svaté pohnulo k spievání^{ih}, že zpívali řkúce: „Chvála buď bohu na výsosti nebeskéj!“ Jakož o tom dále pravíⁱⁱ sv. Bernart: „*Celum videt, angelus gaudet, mundus exultat, infernus contremescit.*“ „Nebe se směje, anjel se raduje, svět se veselí, peklo se třese“, čerté utiekají, když říkám Zdráva Maria. Jest také to pozdravenie diáblu velmi protivné. Neb poněvadž diábel sám v sobě jest pyšný, nelibo jemu, že skrze pokoru panenskú přemožen jest a moc jeho porušena jest. A nenie div, že takové pozdravenie diáblu protivno bývá, neb tím byl strašen, tím byl uhaněn a moc jeho tím velmi zemdlena. A protož když diábel to pozdravenie slyšie, lekne se, jako by jej hrom zarazil. Nelíbí se jemu, když říkáme „ave“, totiž bez biedy, protože sám jest u věčnéj psotě. A věčnú biedu nám zjednav, stojí o to dále, [71r] aby nás zbavil našeho spasenie. Nelíbí se jemu, když se jmenuje to jméno Maria, proto že panna Maria zetřela moc a panstvie jeho, poněvadž ta modlitba a to pozdravenie takové moci jest. Tím nábožnějí a tím radějí a tím častějí to říekati máme. Neb kolikrát to říekáme, tolikrát radost panny Marie obnovujem. A pak zvláště dnes, tohoto hodu, jenž jest počátek našeho spasenie. Jakož o tom dnes na nešpoře v jejie chvále zpíeváme řkúce: „*Hec est dies, quam fecit Dominus.*“⁸⁵ „Tentof jest den, kterýž jest hospodin učinil.“ {*hec dies, quam fecit Dominus*}⁸⁶ Dnes pán buoh obhlédl biedu lidu svého a seslal spasenie. Dnes tu smrt, kterúž žena přinesla, žena odpudila. Dnes buoh člověkem učiněn. Zuostal, což jest byl, a přijal, čímž nebyl. Protož počátek našeho vykúpenie nábožně pamatujme a radujme se řkúce: „Sláva tobě, hospodine!“ Podlé toho prosme její svaté milosti, ať nám tu milost, kterúž jsme skrze prohřešení našich starších i tudiež pro své hříechy ztratili. A ona ji nalezla, jakož anjel svědčí, ať nám zase navrátí. Neb což jest nalezeno, to má zase vráceno býti tomu, ktož ztratil. A ovšem poněvadž téj milosti nazbyt má a jest jí plna, hněme jí nábožným pozdravením, ať nám téj milosti také uděliti ráčí, abychom, ta[71v]kovú milost majíce, potom tím snadnějí milost u jejieho syna skrze ni obdržeti mohli a tu milú matku i s jejím milým synem v nebeském království^{ij} věčně chváliti mohli, k tomu nám dopomáhaj buoh otec i syn i duch svatý i ta milostivá panna Maria, od niež nám vše dobré pochází, rcemež všichni vespolek amen!

Sancti Georgii

*Induite vos armatura Dei, ut possitis stare adversus insidias dyaboli.*⁸⁷ Tato slova, kteráž sem na počátku kázni propověděl, píše apoštol svatý Pavel nám křesťanóm k naučení našemu, jenž na tomto světě veliké a tuhé nepřátely maje, ústavně s nimi bojujíce, jakožto tělo naše vlastnie, ješto rozličnú žádostí tělesnú bez přestání proti duši bojuje. Opět ten svět i také diábel, nepřítelé naši, jenž nám vždy protivní jsú a našich dobrých skutkóv nenávidie, kladúce nám osidla mnohých hříechóv smrteđlných, zda by nás v kterém hříechu osidlati a uloviti mohli. I napomíná nás apoštol v prvě řečených sloviech, jenž se takto vykládají, řka: „Oblecte se oděním božským, abyšte mohli státi protiv nepřiezni diábelské!“ Kterážto slova ke cti a chvále toho duostojného rytieře svatého Jiří tak podobně mohú mluvena býti, jenž statečně protiv takovým nepřátelóm až do téj smrti bojoval. A jako ry[72r]tieřský člověk, jenž protiv svým nepřátelóm bojovati miení, najméně musí míti čtverú brani a odění jakožto ščit, helm neboli přielbici, pancieř a meč, každý duchovní rytieř božie má míti čtvernásobní braň a oděnie duchovnie, totiž dokonalú pravú vieru, pevnú nadějí, lásku k milému bohu

^{ig} *spasení*] [spafenie

^{ih} *spievání*] [spiewanie

ⁱⁱ *praví*] [prawie

⁸⁵ Ps 117,24

⁸⁶ marginální přípisek pozdější rukou

^{ij} *království*] [kralowftwie

⁸⁷ E 6,11

a k svému bližniemu a dobré skutky. Pak tú braní takových ctností oblečen byl a bránil se jest ten duostojný rytieř boží, milý svatý Jiří, i svítězil nad svými nepřátely, totiž nad svým vlastním^{ik} tělem, nad světem a nad šeredným diáblem. Měl jest zajisté^{il} plnú dokonalú vieru miesto ščíta. A to ukázal v ten čas a v tu chvíli, když viděl, že Dacian ciesař nutieše křesťany, aby se modlám klaněli a diábelské modly následovali, že vystúpiv mezi všemi jinými lidmi, bez strachu udatně vzvolal řka: „*Omnes dii gencium demonia, Dominus autem celos fecit.*“⁸⁸ „Všichni bohové, kteréž pohané následují, jsú diáblové. Ale hospodin, ten jest sám i nebe i zemi stvořil.“ Měl také svatý Jiří pevnú naději k milému bohu miesto helmu neboli miesto přielbice, a to tím kusem ukázal, když veliká ukrutnost bieše proti křesťanom a že mnozí křesťané, bojiece se smrti, viery jsú zapřeli a ustupovali. Tehda svatý Jiří, maje pevnú naději v milém bohu, [72v] jiných křesťanov svým učením a radú těšil a posiloval. Také jest měl lásku k milému bohu a k svému bližniemu miesto meče. A to takto dosvědčil: když shlédli mezi křesťany veliký strach a protivensvie, ješto pohané protiv nim vedli, tehda pro takové bezprávie a pro záhubu křesťanskú u veliké lásce, ježto měl k svému bližniemu a k milému pánu bohu, napřed hlavy své pod meč pochýlil. Také jest měl svatý Jiří odění dobrých skutkov miesto pancieře. A to ukázal tím obyčejem, neb jsa člověkem bohatým, všechno své rúcho a odění rytieřské, keréž sobě obyčejem světským byl zjednal, i jiné kratochvíle světské opustil a k božie službě úplně se poddal. Neb jako pancieř brání a odievá všeho těla, takéž skutkové dobří okrášlují a branie člověka duše od nepřátel nevidomých. A protož příkladem svatého Jiří takovým oděním a takovú duchovní braní máme se brániti, neb skrze to nad nepřátely svými svítězíme a přijdeme do královstvie nebeského. A toho máme figuru a podobenstvie v knihách *Iudicum, capitulo XVIII.*⁸⁹: Jakož synové Dan, toho pokolenie, nebyli přijali dielu mezi jinými dvanácti pokoleními. Tehda zberúce se a připravivše se v své bojovné odění, [73r] i dobyli sobě země, v kteréžto žádných nedostatkuov nebylo. Pak duchovně skrze syny Dan znamenávají se lidé hříšní, jenž pro své hříechy nemohú míti dielu u věčném dědičství. Než potom když odění hříechov složie a oblekú na se odění ctnosti, tehda tepruv dobudú sobě té země, totiž královstvie nebeského, ješto ji svými hříechy byli zmrhali a potratili. A protož že svatý Jiří takovú brani na sobě měl a takové oděnie, duchovně se bránil, i přemohl jest ty jisté tři pevné nepřátely, totiž diábla, tento svět a své tělo vlastnie. Nejprvé přemohl jest diábla. A to se v tom znamená, že ješčera a tu sanut škaredú zahubil a zamordoval, skrze kteréžto ješčera nebo sanut znamená bude. Ta sanut pekelný diábel nečistý tím obyčejem, neb jakož ta jistá sanut bydlela v nečistěj vodě, takéž diábel – ten ješčer pekelný – bydlí v nečistých srdciech, jenž jsú zšeredína vodú a vlhkostí smrdutého hříechu a smilstvie. Takového ješčera přemohl jest svatý Jiří kopím modlitby nábožné a znamením kříže^{im} svatého. A o tom také máme psáno, když jednoho času svatý Jiří přijel do země tak řečené Lybia do někakého města Finena jmenovaného, i bieše u toho města jezero nějaké a v tom jezeře přebýval velmi veliký a hrubý ješčer. A ta jedovatá škaredá sanut, jenž jedovatým duchem svým, i též k městu přicházeje, mnoho [73v] lidí umordoval tak, že ktož jedné toho nadšenie zavoněl, každý umříti musel. Tehda měščené toho města, chtiece takový mord v lidu staviti, i poradí se spolu, i zjednají to mezi sebú, že jemu každý den k jeho potřebě a k jeho jiedlu vydávati budú dva skopce neboli dvě ovci, aby ho prázdni byli, aby tak často k městu nepřicházel a lidi tak nemořil svým nadšením. A když

^{ik} *vlastním*] wlaftniem

^{il} *zajisté*] zagiftu

⁸⁸ sr. Ps 95,5

⁸⁹ sr. Jdc, kapitola 18

^{im} *kříže*] krzieze

to jisté vydanie s tím dobytkem nětco drahně časuov trvalo, takže se jim tolik dobytka již nedostávalo k jeho nakrmeníⁱⁿ, ani ho věděli lidé kde toliko kupovati, tehda potom, nevěduce tomu kterak učiniti, uloží to a zpuosobie mezi sebú, aby jemu na každý den pořád vydávali člověka jednoho, na kohož by pořádka přišla. A když se všechno město pořád zřiedilo, takže již lidé v městě drahně dietek svých – onen syna, onen dceru – tomu ješčeru k jeho nakrmení byli vydali, i přišla pořádka na krále, aby také podlé jiných dceru svú tomu ješčeru k snědení^{io} vydal. Tu král velmi se o to zamúti a v takové veliké truchlosti die obci řka takto: „Milí dobří lidé, prosím vás, nabeřte zlata a stříebra, což se vám zdá, a nechajte mi dcery méj jedinéj, ať by takovou smrtí neumřela!“ Odpověděli jemu lidé nětco horlivě řkúce takto: „Králi, tys nám sám tu radu vydal a takový zpuosob. A již děti naši všichni snědeni jsú, a ty dceru svú chceš zdravú zachovati! A protož [74r] leč také to podlé jiných splníš na své dceři, cožs na jiné ustavil, jisté spálíme tě se všemi tvými!“ Slyšev to král taková jejich hněvivú odpověď, i bude velice plakati. A podlé toho bude prositi obce, aby jemu toho za týden přiročí dali, aby aspoň v tom témdni dceru svú mohl oplakati. I povolí k tomu obec, že jemu dadie to přiročie, než když ten týden konec vezme, i jdú k němu všichni lidé s velikým hněvem, řkúce jemu takto: „Králi, proč tak mnoho lidí mořiti dáš pro svú dceru? Teď všichni od nadšenie toho ješčera zmořeni budem. Protož nakrátce chceme tomu, aby dceru svú jemu vydal, neb tě horší o to potká!“ Znamenav král, že toho prázdnen býti nemuož, káže dceru svú v královské rúcho najlepšie obléci, objímaje ji a líbaje, s velikým pláčem die k nim takto: „Ach, běda mně smutnému, má najmilejší dci! Já sem se nadál, že bych k tvému vydání měl byl pozvati králuov, kniežat a pánov a radost a veselé o tobě míti, a již tě pohřiechu k větší žalosti vydati musím, aby od toho ješčera snědena byla. A by tomu buoh chtěl, abych já před tebu dávno byl umřel, než sem takové věci na tobě kdy dočekal!“ A s tím požehnav jí vezme od nie odpuščení a ona od něho. I běře se na to miesto k tomu jistému ješčeru, kdež ta sanut neboli ješčer v něm přebýval, očekávající, skuoro li k ní vynde, aby jí snědl. I přihodi se [74v] božím zjednáním, že v ty časy svatý Jiří tady mimo pojede, i uhlédá panenku, ana sedí^{ip} a velmi pláče. I bude jí tázati, proč by plakala a koho by tu očekávala. Tehda ona die jemu řkúci takto: „Milý mládenče, brzo vsed' na kuoň a beř se přeč, aby nezahynul zde se mnú, neb ješčer hned z tohoto jezera vynde, kerýž má mne⁹⁰ sniesti!“ Vece jí milý Jiří: „Dcero milá, nerod' se báti, mocí pána mého Jezukrista a jeho jménem chci tobě protiv němu pomocen býti, a že jej božie mocí přemóžem.“ A když tak rozmlúvali, tehda v ty časy ten ješčer vzdvihne hlavu nahoru nad vodu i běře se upřieho k nim. A svatý Jiří vsed zase na kuoň a znamenav se znamením svatého kříže, udatně se protiv němu postaví. A uchutnav sobě kopí své a poručiv se pánu bohu v svých modlitbách, i rani ho ihned těžce a povrže ho k zemi. I die k té panence řka: „Vlož jemu pás na hrdlo a neboj se jeho nic.“ A když ona to učini, vede jej za sebú a ješčer jdieše za ní velmi krotce jako ovce až právě k městu. A vidúce to lidé v městě, že se s ním upřieho k městu vede, velikými strachy všichni z města utíkají. Znamenav to svatý Jiří, kyná na ně, i die jim řka: „Dobří lidé, nerod'te se báti; pán buoh, ten' mne proto sem poslal, ať bych vás toho ješčera zbavil! A protož věřte úplně u milého boha a přijměte křest a jáť toho ješčera dokonce zahu[75r]bím.“ Tehda svatý Jiří, vyňav meč svojoj, zabie toho ješčera do konce. A přikázal, aby z města byl vyvržen, jehožto osm voluov z města na pole sotně vyvlekli. I pokřtílo se ihned toho dne dvaceti tisícov lidí kromě žen a dětí, ješto v čislo nešly. Tu pak král ihned kázal potom kostel velmi krásný ustaviti na čest svatěj královně a svatému Jiří, aby

ⁱⁿ *nakrmení*] nakrmenie

^{io} *snědení*] fniedenie

^{ip} *sedí*] fedie

⁹⁰ na tomto místě je zapsáno a škrtnuto slovo „fniť“

se tu milému bohu a jeho matce i také svatému Jiří čest a chvála dála. A potom král chtieše svatému Jiří zlata a stříebra a mnoho peněz dáti, ale svatý Jiří nechtěl nic od krále vzieti, než rozkázal jemu, aby to, což by jemu dáti chtěl, mezi chudé rozdělil. A pak, chtě se odtud přeč bráti, i nauči krále čtverěj věci. Jedno, aby o kostelech a o službě božie péči měl. A druhé, aby služebníky božie ctil. Třetí, aby mše a služby božie rád poslúchal. Čtvrté, aby na chudé alnužnú svú vždy zpomínal. A s tím políbil krále, a požehnav ho, i jede od něho přeč. A tak jest bojoval ten jistý a dostatečný rytieř svatý Jiří protiv druhému nepřieteli svému, totiž proti tomuto světu, a přemohl ho. Neb svět ten jemu vždy protiven byl tím obyčejem, poslibuje jemu jednak lahodné věci – bohatstvie, zbožie pomínulé, jednak také protivné věci jakožto muky a protivensstvie. Jakož se to shledalo, když jej ciesař Dacianus chtěl s viery křesťanské svésti, sľiboval jemu rozličné dary. A když jemu [75v] k tomu povoliti nechtěl, kázal ho rozličnými mukami mučiti. Jakož se dále o jeho životě čte, že toho času, když ciesař Dacianus kralováše, tak se veliká ukrutnost nad křesťany páchala, že jednoho měsiece dvadeceti tisícov pohubeno bylo a mučedlníky zděláni. A viděv to svatý Jiří, že se takový mord nad křesťany páše, i bude tomu Dacianovi velice přimlúvati, aby velebil pána boha a vieru křesťanskú raděj nežli modly diábelské. I die jemu ciesař: „Jiří, jakú smělost vedeš, že bohy mé diábly nazýváš?“ I bude jemu ciesař mnoho mluviti, že zda by ho kterak z pravěj viery mohl svésti. A když ho žádnú řečí pro nic namluviti nemohl, tehda kázal jeho tělo obnažiti a kázal ho zavěsiti a háky zedrati a pochodněmi až do střev spáliti a potom solí nasoliti. A nemoha jeho umořiti, kázal jej do žaláře vsaditi a veliký kámen na jeho břicho položiti, aby ho tak rozdávil a umořil. Ale téj noci pán s velikým světlem zjevil se jemu a všechny rány úplně zlččil a laskavě ho posílil, takže potom žádných múk netbal. A na druhý den káže ho před se přivěsti, a vida, že jest zdráv a krásen, káže udělati kolo, a nožuov mnoho a mečuov aby v to naděláno bylo. A na to jej káže uvrci, aby se tu na kusy zkrájel a rozřezal, a netáhnú jedné to kolo vzvěsti, tudiež zpuosobem božím zetře se to kolo a poláme, že nic celého pohromadě nezuostane. [76r] Tehda rozhněvav se Dacianus, kázal ho v pánev plnú vrúcieho olova uvrci. Ale svatý Jiří příjem na se znamenie svatého kříže, i sedieše v něm bez poškvrněnie, jako by u vlašnej vodě seděl, žádněj horkosti nečije. Vida to ukrutník Dacianus, že by ho mukami přemoci nemohli, i pomysli sobě, zda by ho asa dobrotú kterak přemoci mohl. I die svatému Jiří takto: „Znamenaj, Jiří, milý synu, jak velmi dobrotiví jsú bohové moji, že tebe tak dlúho v téj zlosti trpie, hotovi jsú tobě odpustiti, ač se jedné k nim obrátíš. Protož, milý synu, ješče poslechni méj rady a následuj bohy mé a obdrž sobě od nich i ode mne čest, zboží a lásku velikú.“ Odpovie jemu svatý Jiří jako posmievaie se i die jemu řka: „Pročs mi toho ihned poprvé, nemuče mne tak pílně^{iq}, neradil? I teď sem hotov tebe poslechnúti.“ I bieše Dacianus ciesař velmi radosten i káže svolati vešken lid, aby se všichni do chrámu sešli a přihlédali, že Jiří, jenž oddávna byl protivník jejich viery, již se chce obrátiti a chce se klaněti jejich bohóm. I sešli sú se všichni. A když svatý Jiří do chrámu vjide, padna na kolena, i bude se milému bohu modľiti, aby pán buoh pro svú čest a chválu a pro obráčení lidu chrám tento i s stěnamy i modly zrušil a pokazil tak, aby tu nic celého nezuostalo. Tu pak ihned k jeho prozbě přijde oheň z nebe, ten chrám i s těmi modľami i s kně[76v]žiami jejich úplně a docela spálil. Tehda Dacianus viděv to kázal ho před se povolati i die jemu takto: „Zlý člověče lichý, jakými to čáry jednáš, žes takový skutek směl spáchat i na žádné muky netbáš!“ Odpovie jemu svatý Jiří řka: „Ne čáry, ale mocí božskou já to jednám. Ale, biedný, zlý ukrutníče, pomni na to, poněvadž tvoji bohové sobě sami pomoci nemohú, což pak tobě neb jinému pomoci mají!“ Rozhněvav se ciesař, káže jeho svatú hlavu kladivú ztlúci a hlavú doluov pověsiti a káže pod ním dým veliký učiniti tak, aby se zadechl. A potom sňavše ho, i vrhli ho do žaláře, aby jej

^{iq} pílně] pielnie

asa hladem umořili. Pak po několiko dnech nahlédnu k němu služebníci i uhlédají, an zdrav a vesel po žaláři chodí, i povědí to ciesařovi. A uslyřav to ciesař, bude tím teskliv a zamúcen i die k svým služebníkóm: „Běda mně hubenému, již pravým hořem umřieti musím, že toho zlého Jiřieho žádnými mukami přemoci nemohu!“ Káže ho z žaláře vyvésti a přikáže, aby udělána byla bečka a v tu bečku hřebíkův plno na všecy strany nabíti, i káže ho do téj bečky vložití, aby ho po všem hradě váleli, takže tělo^{ir} jeho svaté všechno zbodeno bylo a nic nebylo na něm celého. A nazajtřie, vloživše jemu provaz na hrdlo, vláčili po všem městě. A vyvedše ho před město, kázal jemu ciesař jeho svatú hlavu stieti. Protož takovým obyčejem^{is} [77r] ten duostojný mučedlník boží milý, svatý Jiří, proti tomuto světu bojoval a kvielenie i muky jeho sedm let pořád trvaly. Přemohl jest také milý svatý Jiří třetieho nepřitele svého, totiž své tělo vlastnie, jenž vždy lahody a rozkoši žádá. Proti lahodě těla svého pil jest svatý Jiří pití jedovaté, jeřto jemu dvakrát podáno bylo, aby tím byl otráven. Proti rozkoši měl čistotu těla, neb lidé, kteříž v rozkoši bydlí, nesnadně čistotu zachovati mohú. Jakož praví^{it} svatý Jeroným řka: „*Venter mero estuans*^{iu} *defacili spumat in libidinem.*“ „Břicho, kteréž vína požívá, brzo smilstvo plodí.“ A protož že svatý Jiří proti takým nepřátelóm statečně bojoval a je přemohl a svietěžil nad nimi, protiv tomu pán buoh ho mnohými věcmi podařil a jako statečného a věrného svého rytieře mnohými dary a svobodami uctil, že jemu moc dal nad mrtvými. Jakož o tom psáno máme, že když ho před město vlekli tu, kdež jeho svatá hlava měla sřata býti, ležieše na cestě veliká hromada kostí od umřlých lidí, tehda jeden z ciesařových králóv, jeřto se také tu byli sjeli k takovým mukám a dívání, die svatému Jiřiemu řka takto: „Nuže, Jiří, již chceme shlédnúti moc boha tvého, pro něhož tak mnoho múk trpíš^{iv}, jestliže ta těla, jichžto kosti na téjto hromadě ležie, zase z mrtvých vstanú a ty je vzkřísíš.“ Jemužto odpovie svatý Jiří takovými slovy a řka: „Ačkoli [77v] toho duostojni nejste, aby vám pán buoh jakú dobrotu ukázal, avřakž pro vás i také pro potvrzení viery křesřanské, abyřte seznali, že jest jediný mocný pán buoh, jenž nebe a zemi stvořil: a protož prosímř tvé svaté milosti, mocný bože, aby ty lidi těchto kostí, jenž jsú zdávna pomřeli, zase je vzkřísiti ráčil a život jim zase navrátil^{iw}.“ Pak tudiež k jeho prozbě všechna ta těla, jakož tu jejich kosti byly, z mrtvých sú vřtali božřkú mocí. A tak lidé vidúce ten veliký div, i obrátilo se jich mnoho na viery křesřanskú. A pak zvlářtě pán buoh na tom svatého Jiří poctil, že začkoli před smřtí svú prosil pána boha, to vše svatý Jiří obdržal. Neb jakož již hlavy svéj pod meč naklonil, tehda jest pána boha mocného pílně^{ix} prosil: najprvé za to, aby jeho milú duři k svéj svatěj milosti přijal. Druhé také jest prosil za ty za všecy, ktož by jeho svaté umučenie pamatovali aneboli ktož by ho v svých potřebách a v svéj núzi nazývali, aby je pán buoh uslyřeti ráčil. I uslyřán byl hlas s nebes takovými slovy: „Jiří, rytieři milý, ve všem, začs prosil, budeř uslyřána prozba tvá.“ A s tím vzdal pánu bohu svú milú duři a anjelé svatí přijali sú ji do královřtvie nebeského, do kteréhož mně i vám rač dopomáhati buoh otec i syn i duch svatý i milý svatý Jiří nábožným a pokorným srdcem, rceme vespolek „amen“.

[78r] *De sancto Valentino*

Svatý Valentin, sluha boží^{iy}, byl kněz, jehožto Claudianus ciesař před se přivěsti kázal; jal se jemu dobrotivú řečí raditi řka: „Valentine, radímř, poslúchaj mne a služ našim modlám,

^{ir} *tělo*] těelo

^{is} *obyčejem*] oby

^{it} *praví*] prawie

^{iu} *estuans*] estuas

^{iv} *trpíš*] trpieřs

^{iw} *navrátil*] zawratil

^{ix} *pílně*] pielnie

^{iy} *boží*] bozie

aneb toho zlým uživeš.“ Jemužto svatý Valentin vece: „By ty, ciesaři, božie milost znal, téj by ty řeči nikdy nemluvil. Ale modlil by se pravému bohu nebeskému, v něhožto uvěříš li, tvá duše bude spasena a obecné dobré bude rozmnoženo i přispořeno a posílí tebe pán buoh, takže nade všemi svými nepřátely svítěžíš.“ To ciesař uslyšav, obrátiv se k svým kniežatóm římským, i vece jim: „Slyšte, vy moji rytieři i vy kniežata, kterak tento člověk múdre a pravě mluví!“ A když to uslyše starosty římské, vecechu ciesařovi řkúce: „A ty již jsi z pravěj viery sveden, i kterým činem budem toho moci zuostati, což jsme od svéj mladosti věřic držali?“ A uslyšav to ciesař, hned se jeho úmysl proměnil a svatého^{iz} Valentina v stráži dal jednomu svému vladařovi. A když ho vedl v duom svój, svatý Valentin, jda do domu, tuto modlitbu učinil řka takto: „Všemohúcí pane Jezukriste, jenž jsi všeho světa světlost pravá, rač tento duom osvietiti, aby tvé svaté jméno poznáno bylo.“ Uslyšav to ten starosta, vece: „Divno mi jest do tebe, Valentine, že svého boha světlostí nazýváš. Jest li to tak, jakož pravíš^{ja}, mámť jednu dceru slepú; navrátíš li jí světlost zraku zase, vše, což mi kážeš, [78v] učiním^{jb}.“ Tehda svatý Valentin, bohu se nábožně pomodliv, téj pohance zrak navrátil, proněžto všichni z té čeledi svatý křest přijali jsú a pánu bohu se dostali. Zatím ciesař, všie zlostí se naplniv a zatvrdiv, svatému Valentinovi hlavu stieti kázal, a tak svooj svatý život skonol, duši svú svatú pustiv, pánu bohu se jest dostal.

De sancto Cirillio et Methudio

Když chtěl všemohúcí hospodin, aby skrze jeho stkvúcie ducha svatého paprslky křesťanská viera se po všem světu rozplodila, tehda za těch časuov, v nichžto duostojný mistr sv. Augustin, na světě živ jsa, kvetl, za těch časuov vznikl jeden svatý muž jménem svatý Crh aneb Cirillius, jenž do téj vlasti, jenž Buguria slove, přišed, tu lid na křesťanskú vieu obrátil. A potom do Moravy přišed, ten lid také moravský k bohu obrátil. Ale že lid těch časov hrubý k službě božie bieše, vymyslíl sobě Cyrillus, aby ducha svatého pomocí službu božie slovenským jazykem zřiedil. A všechno písmo^{jc}, i Starého i Nového zákona, slovensky přeložil. A ten řád v slovenských vlastech držie až do dnešnieho dne. Potom svatý Cirillus svého bratra, jemužto jsú Methudius, totiž Strachota řiekali, u Moravě ostavil, sám do Říma pro nebezpečensvie šel. A tu [79r] otec svatý papež a jiní mudrci svatého Crhy jsú treskali, protože by byl slovensky božie službu zpievati ustavil. Jimžto se omluvil svatý Cirillus a řka: „Všeliký duch všelikým jazykem má boha chváliti. A když jest hospodin slovenský jazyk jako i jiné ustanovil, jakžto mi jest hospodin vdechil, tak sem tím činem mnoho bludných na svatú vieu obrátil.“ To oni uslyšavše, jeho tvrdé vieře se podivivše, aby božie služba v těch vlastech byla slovensky zpievána, potvrdili i ustavili. Jehožto potvrzenie, na papežovi listóv dobyv, do těch vlastí poslal. A potom v duchovnie stav vstúpiv, bohu snažně slúživ, skonol. A ten bratr jeho Methudius, jenž byl u Moravě ostal, králem moravským, jemužto jmě bylo Svatopluk, arcibiskupem byl učiněn. A pod sebú sedm jiných biskupóv měl. Za těch časuov česká země ještě u vieře blúdiec, pohanským modlám se modléše. A tehdy byla jedna slovutná přirozeného smysla žena, ale čarodějnice, jménem Libuše. Jejímžto nalezením Pražské město jest ustaveno. A potom, když sobě Čechové jednoho sedlského oráčka, ale velmi múdrého, jménem Přemysla, kniežetem zvolili, tehda zaň Libuši vdali. Od jehožto pramene pošel národ českých kniežat i králóv slovutných až do dnešnieho dne. Potom po mnohých časiach od toho pramene pošel jest vé[79v]voda český jménem Bořivoj, muž postavy nádobný a múdrosti plný, ten sobě pojal s své země za hospodyní dceru Slaviborovu

^{iz} *svatého*] fwatemv

^{ja} *pravíš*] prawiefs

^{jb} *učiním*] vcziniem

^{jc} *písmo*] piefmo

z mělnického kraje jménem Lidmilu. Ta za své mladosti pohanským bohem se modlila. A když jeden čas český vévoda Bořivoj do Moravy k dvoru krále Svatopluka jel, jemužto král vítání dav, jej k obědu pozval, ale mezi křesťany jemu seděti nedal a řka: „Podlé pohanského obyčeje slušie tobě před stolem siesti na podlaze.“ Nad nímžto se arcibiskup smilovav i sám se zastyděv, k němu vece: „Kniže, toho se nestydíš, že jsi od duostojného sedění vysazen, ale pro své bludné viery a modly raději na zemi nepoctivě sedíš^{jd}?“ K němužto vévoda vece: „Co na tom záleží, že já proto hanbu trpím, neb co mi vaše viera křesťanská pomáhá!“ Svatý Strachota k němu vece: „Chtěl li by, mohl by toho dobře polepšiti^{je}“. Odpověz se svých diáblových modl, a budeš pánem nade všemi pány. A všechny své nepřátele pod svú moc podtepeš. A tvé se pradědie slovutně zmuože. Neb jest to prorocvie o českých knížatech dávno prorokováno.“ K němužto vévoda vece: „Jest li to tak, proč mě ihned nepokřtíš^{jf}, čiliť co překážie?“ Svatý Metudius vece: „Nic nám nepřekáží, jedině buď hotov, aby ustavičným srdcem uvěřil v boha otce všemohúcieho i v jeho syna [80r] v Jezukrista a v ducha svatého, jenžto jest osvietil všech věrných duše. A to mi učíň netoliko pro tělesného zbožie radost, ale pro spasenie duše i těla z bohem navěky přebývanie.“ Tu řeč svatú české knieže uslyšav, ducha svatým posílením snažně požádal, aby jeho arcibiskup pokřtil. A když bylo nazajtrie, vida svatý otec Metudius tohoto kniežete ustavičnú žádost, jeho se třmi sty sluhami, ješto s ním byli přijeli, pokřtil. A tu se v svatěj vieře potvrdil, jednoho kniežete, jemužto jmě bylo Kaik, s sebu pojem, do Čech se vrátil. A kostel ve jmě svatého Klimenta nad tím hradem, ješto Hradišče slove, učiniti kázal. A to knieže starostú učinil. A zatím lid české země též spoře svatú vieru přijímal. A potom po malých dnech svatý otec Metudius do Čech přijel a milú svatú Lidmilu se mnohými jinými pokřtil. Skrže něžto svatá viera v české zemi mocně se jest zplodila. To vida diábel, ano se z jeho moci duší množství zproščuje, české pány proti kniežeti vzbudil. A pro křesťanskú vieru to věrné knieže z české země vypuzen. Proněžto ihned se pozdvih, k králi Svatoplukovi a k biskupu Metudiovi jel. A tu poctivě od nich přijat, některý čas s nimi byl. Ale jenž lidské lsti zlost na čas pozbuzejíc, dlúho trvati nemuože, v české zemi starší páni opět zase svého vévodu se ctí jsú přijali. A on vrátiv se, [80v] ve jmě svaté královny kostel v Pražském městě učinil, jakž byl v tom svém pobiezení matce božie u Moravě slíbil. To ten božie muž z prvních české země kniežat byl, jenž jest boží domy zakládal, kněží z žakovstvem i s duchovními k božie službě připósobil. A potom s svú hospodyní svatú Lidmilú měl tři syny a tři dcery. Jakžto jemu byl svatý otec Metudius předřekl, že jeho pokolenie ve všem dobrém mocně mělo se vzploditi. A zatím s velikú ctí ten vévoda své dni vyved, bohu se poručiv, skonál. A miesto jeho syn jeho Spytihněv české kniežetství přijal. Ten také jako i otec kostelov kněží viery křesťanské povýšiv, skonál a bohu se dostal. A miesto něho Vratislav, otec svatého Václava, v Čechách kniežetem byl. A ten jest ve jmě svatého Jiří duchovním pannám na pražském hradě klášter učinil. Zatím svatá Lidmila po svého hospodáře smrti v čistotě až do skončenie přebývala, bohu snažně slúžiece, své tělo posty, klekáním, modlitbami i rozličnými činy trudila, v skutciech milosrdných mile pro hospodina kněží i pútníky krmíce, nemocným i jatým, strastným i potřebným alnužnu dávajíc. Takže muož býti nazvána „stkvúcie hvězda“, ješto jest svých svatých příkladuov svými světlými poprsly všecku českú zemi osvietila. A jenž svatá Lidmila v svém poručenství^{js} vnúčka svého, svatého Václava, mějješe, toho jejie cti nemilostivá pohanka závidiec, na svém [81r] srdci zlostně zamyslila, kterak by, svatú

^{jd} *sedíš*] *fediefs*

^{je} *polepšiti*] *polepfieti*

^{jf} *nepokřtíš*] *nepokrtziels*

^{js} *poručenství*] *poruczenftwie*

Lidmilu zahubiec, to svaté děfátko svatého Václava k pohanským modlám obrátila a v tom křesťany v české zemi zahladila. Jakož se jest o to potom pokusila, kněží z země vyhnavši, a kostelní dveře všady zahraditi kázala. To svatá Lidmila zdaleka uznamenavši, do Tetína se na hrad přestěhovala, a všicku svatost příjemši, svú duši hospodinu poručila. A v tůž hodinu nemilostivá katy na jejie smrt napravená v jejie pokoj, dveře na ni vystavivši beze všeho studu, svú milostivú kněžnu nepoctivě trhati počesta. Jimažto ona vece: „Co činíta, zdali toho nepomníta, co sem váma dobrého učinila, rúcho, stříebro, penieze vám častokrát dávala?“ To šlechetná světice, jich hříecha viac než svého bezživotie želejíc, mluvieše. Ale oni na to nic netbavše, závojem jejie svaté hrdlo zatáhše, ji zadávišta. K nimažto ona, jakž mohúci, vece: „Ě, radějšé mi hlavu setněte, ať se v své krvi pro Jezukrista válejí, svatých mučedlníkuov korunu obdržím!“ Na to ta nemilostivá katy nic netbavše, ji zadávišta. A tak ona u veliké vieře a v náboženství^{jh} živa jsúci 41 let, v pánu bohu život svójk dokonala, a pánu bohu se poručivši, duši jest pustila. A tu milú duši anjelé vzešše, nesli do nebeské radosti. A potom mnoho svatých divóv skrze svatú Lidmilu buoh z rozličnými lidmi činil. A potom po některých časiech [81v] svatý Václav jejie svaté tělo z Tetína přenesl a u svatého Jiří u duchovních panen poctivě ji pochoval.

Svatého Alexí život

Svatý Alexius byl syn slovutného otce v Římě, jemuž říekáchu Eufemianus. A ten Eufemian byl tak mocný, že první^{ji} na ciesařově dvoře nad jinými kniežaty bieše. Jehožto slovutnost tím se ukazuje, jakož se o něm píše, že Eufemianus měl tři tisíce sluh, ježto se zlatými pásy opasováchu a v rúcho hedbávné se obláčiechu. Ten Eufemian byl velmi milosrdný, takže na každý [den] u jeho dvoru množstvie chudých bieše. Tři stoly veliké jich nakrmováchu, potom sám o poledni v bázni boží s chudými kněžími pokrm přijímal. Jeho paní Aglages říekali – ta všech ctných vášní bieše. A když žádného syna nemějieše, boha za to mnoho časuov prosili, až je buoh synem obdařil, jemuž jméno Alexius vzděli. Toho syna, když byl na času, do školy jsú dali. A když nad jiné v umění^{jj} prospieval a k dospělým letóm přišel, jemu pannu z ciesařova dvoru oddachu. A v těch dnech k svatbě se slovutně pripraviechu. A když svatého Alexia s jeho pannú na pokoj uvedechu, poče svatý Alexius k své panně mluviti a řka takto: „Vieš, panno přešlechetná, žeľ tento svět nic nenie? Bychva pak spolu [82r] tisíce let živa byla, avšak se vždy musíva skrze smrt rozjíti. Protož radímľ tobě, abychva ihned v čistotě bohu slúžila.“ A když jemu ona povolila, sňav svójk prsten s rukú a nákončí zlaté s pasu svého rytieřského, dal jí schovati řka: „Chovaj tohoto dobre, dokudž bohu libo bude, a buoh buď s tebu i se mnú!“ To řka svatý Alexius, ihned vstav, vzav sobě z statku na ztravu, k moři se bral. A tu na koráb vsed, přes moře přeplul. A přišed do jiného města, jemužto Laodocia dějí, kteréžto město svatý Jan evanjelista jmenuje v knihách Tajemstvie svého. Z toho města svatý Alexius vyšed, i bral se do jedné vlasti, jiežto Sýria dějí. I všel jest do města, jemužto jméno Edissa. A v tom městě byl jeden obraz našeho spasitele Jezukrista, kterýžto obraz nebieše ižádným řemeslem učiněn než božím pravým divem. A ten obinuvše v čistý postavec, chováchu krásně. Tu svatý Alexius vše, co měl, chudým rozdal a v sprostné rúcho se oblékl, před kostelními dveřmi u kostela svaté královny, s jinými chudými žebře, sedal. A což mu mimo potrebu alnužny ostáváše, to vše jiným chudým rozdal. V ty časy jeho otec Eufemian z Říma do rozličných krajín a zemí posly rozeslal, aby syna jeho hledal, jehožto vždy želeje, plakáše. A mezi těmi posly jedni se stavili v tom městě, kdež svatý Alexius přebýváše, a jeho nepoznavše, [82v] jdúce do kostela, jemu alnužnu dávali, ale on

^{jh} náboženství] nabozenftwie

^{ji} první] prwnie

^{jj} umění] umienie

je dobre znáše. Ač od svých služebníkóv alnužnu vzal, pánu bohu z toho velice poděkoval. A poslové vrátivše se, otci jeho pověděli, že jeho nemohli naleznúti. Toho otec a matka takú žalost měli s jedné strany, jakž jejich syn od nich zašel, prostierajúce^{jk} sobě pytel na podlahu, tak leháchu a často plačiec a řkúce: „Tuto viec v mé žalosti budu, a zda někdy svého syna uzřím?“ Z druhé strany panna, jeho chot, k jeho mateři vece: „Dokud o mém milém hospodári nezviem, dotud jako samobydlná, bydléc v žalosti, přebývati budu.“ V ty časy, když svatý Alexius sedmnácte let, před kostelem svaté královny s chudými sedě, alnužnu bráše, tehda obraz svaté královny, kterýž v tom kostele bieše, k stráži kostelníemu promluvi řka: „Kaž tomu člověku božiemu do kostela vjíti, duostojenť jest nebeského královstvie, duch svatý s ním přebývá a modlitba jeho vzácná jest před hospodinem.“ A když tomu strážný nerozuměl, o kom by to obraz mienil, tehda obraz promluví^{jl} řka: „Tenť jest, ješto mezi dveřmi sedí^{jm}.“ Tehdy ten strážný uvede do kostela svatého Alexieho. A když se to po městě pronese, počechu svatého Alexieho lidé ctíti. Tehda vida to svatý Alexius, otdad pryč jde. A vsed na koráb, chtě do další vlasti plynúti, tu božím^{jn} zpuosobem připlul k Římskému městu. To uzřev svatý Alexius, poče sám v sobě myslíci a řka: „Nic lépe nenie než **[83r]** v domu otce svého v známosti přebývati vědě to, že mne již izádný nepozná,“ neb se velmi bieše obrostil. A když otec jeho Eufemian jednoho dne s velikým zástupem svých sluh po městě jdíeše, zvola po něm svatý Alexius řka: „Sluho boží^{jo}, kaž mě, chudého pútníka, v svém domu schovati a s svého stolu drobty krmiti, ať se milý buoh ráčí nad tvým synem Alexiem smilovati!“ To uslyšav Eufemian, pro lásku svého syna káza jeho pojíti do svého domu a pokojík jemu dáti. Tu jemu často s své mísy slal a svému vlastníemu sluze jej poručil. Tu svatý Alexius v utrpení^{jp} velikém bohu jest slúžil, a jakož bývají při dvořích nekázaní holomci, mnoho jemu přiekořizny činiechu, jemu se posmievajíc a často naň pomyjemi lejíc. To on pokorně a mile pro Jezukrista trpěl, svú žalostivú matku plačiec často vídáše. Ale žádnému nechťel se zjeviti. A tu sedmnácte let byl. A když skrze ducha svatého urozuměl, že se blíží skonánie života jeho, poprosi, aby jemu dali lístek s černidlem, na kterémžto lístku všechno napsal, kterak mu se jeho cesty zvedly a co se jemu kde dalo až do toho dne. Tehda v jednu neděli za oltářem u svatého Petra hlas z nebe slyšán a řka: „Podťte ke mně všichni, ješto pracujete a obtieženi jste, a já vás všechny nakrmím.“ To lidé uslyšavše a ulekše se, všichni na zemi padli. Tehdy opět hlas přijide a řka: „Hledajte člověka božieho, ať prosí boha za Řím!“ V ta doby lidé počechu **[83v]** hledati po domiech, a nic sú nemohli naleznúti. I přijide hlas s nebe třetie řka: „Hledajte v domě Eufemianově, ješto jest otec svatého Alexí!“ A když jeho tam hledáchu, Eufemian vece: „Nic o tom já neviem.“ Tehda oba ciesaře Archadius a Onorius s papežem, jemužto Innocencius říekáchu, s kněžími a z žakovstvem do domu Eufemianova jdú. Tehda sluha svatého Alexí, přistúpiv ku pánu svému, vece: „Viz, pane, snadť jest onen chudý pústenník, kterýžť jest v tvém domu umřel, nebť já to věřím, že jest byl pokorný a bohu rád slúžil.“ Tehda Eufemian běžav, naleze toho pústenníka, an již umřel, a tvář jeho stkvieše se jakžto anjelská a list v své ruce držieše, kterýžto list Eufemian z jeho ruky chtěl vzieti, i nemohl. A vyšed k ciesařóm a k papežovi, povědě jim. Tehdy oni k němu do chyšky všedše a nábožně poklekše, takto mluviechu řkúce: „Kterak koli jsme hříešní a jak jest bohu libo, vládenie na světě máme, protož žádáme toho, aby nám dal list ten, kterýž v ruce držieš!“ Tehda svatý Innocencius papež přistúpiv jemu list z ruky vzal,

^{jk} *prostierajúce*] proftieragiecze

^{jl} *promluví*] promluwie

^{jm} *sedí*] fedie

^{jn} *božím*] boziem

^{jo} *boží*] bozie

^{jp} *utrpení*] vtrpenie

a on jemu ihned pustil. Tehdy ten list kázal přede všemi čísti, na němž vše bylo popsáno, co se jemu ta všechna léta dalo. To Eufemian uslyšav, hned na zemi pade omdlev. A když dlúho ležav, k smyslu se navráti, rozedře na sobě své rúcho a ruje se a tvář svú dera, velikým křikem pad na svého syna tělo, žalostivě mluvieše řka: „Ó, běda mně, synu mój! Běda mně, synu milý! I kteraks ty mne mnoho [84r] let v mé starosti ostavil! Běda mně, nebožci starému, čemu se viece utěším.“ Z druhé strany matka uslyšavši, všechna sebe zapomenuvši, šlojier s sebe strhla i jiné rúcho na sobě, i stála prostovlasá, pro veliký lid syna svého těla dodáviti se nemohúc, žalostivě křičieše řkúci: „Ej, pomozte mi, přežalostné ženě, ať k mému milému synu přijdúci, jej ohledám, ať mému truchlému srdci dosti učiním!“ Tu přišedši a těžce na jeho tělo padši, hrozným pláčem mluvieše a řkúci: „Ó, běda mně, muoj milý synu, má krásu, má útěcho, muoj rytieři, pročs nám tak učinil, vida nás tak žalostivé, tak smutné, žes se nám nezjevil! A sluhy naše častoť jsú činily veliké protivenstvie. Kéžs nám to kdy pověděl! Ale všeckos pokorně trpěl.“ A tak plačiece jej celováše a k lidu takto mluvieše: „Ej, prosímť vás, plačte se mnú mého milého syna, nebť sem jeho měla sedmnácte let v svém domu, a neznala sem jeho, an byl muoj milý syn.“ Potom jeho choť přišla a poče žalostivě plakati řkúce: „Ó, přežalostivé mé vdovstvie, ó, přemilá má útěcho, s námis bydlel, a nás nikdy neutěšil!“ A tak s nimi vešken lid plakáše. Tehda oba ciesaře i s papežem, na krásných nosidlách tělo svaté položivše, je nesechu. A prostřed města je postaviechu. I kázachu volati po všem Římě, že jest nalezen ten božie člověk, jehož sme všichni hledali. Tehda se všech stran lidé poběhnú, a ktož koli jeho se dotekl – nemocný, slepý, chromý – všichni zdrávi byli. Ty [84v] divy oba ciesaře vidúce, sami s svatým papežem nosidla na se zdvihše, i ponosú jeho. A že veliký dav bieše, kázalasta ciesaře penieze zlaté i stříbrné na vše strany metati, aby tak s menším davem mohli do kostela dojíti. A lidé netbajíc nic peněz, vždy se dáviechu k tělu svatému, že ledva přijdú do kostela svatého Bonifácie. A tu pod stráží za sedm dní to svaté tělo tu ostavivše, potom je schovali. A i podnes pán buoh skrze jeho svatost s rozličnými lidmi svú svatú milost činí.

De sancto Cristoforo

Svatý Kryštofor, dokudž viery nepřijal, slul Reprobis, ale jakž se křtil, tak jemu přezdělí Cristoforus. Neb jest Krista nosil dvojím obyčejem. Najprvé přes vodu na pleci a druhé skrze vieru v srdci. O jehožto svatém životě takto se píše, že byl z té země Kanaan, postavy byl vysoké dvanácti loket zvýši. A když u jednoho krále byl, padlo jemu na srdce, aby žádnému neslúžil než tomu, který by král najmocnější byl na tomto světě. V těch časiach byl jeden král mocný. A Reprobis přišed, jemu se prikázal, neb o tom králi v ty časy mluviechu, že by nebylo v světě mocnějšíeho. Přihodi se jeden den, že toho krále maršálek často diábla jmenoval. A kolikrát diábla jmenoval, tolikrát se vždy sv. křížem požehnal. To Cristoforus uznamenav, velmi se tomu divil. I otázal krále, co by skrze to znamenie mienil. [85r] Tehda král dlúho se bránil, nechtě jemu toho povědětí. I vece jemu Kryštofor: „Nepovieš li mi, králi, vieceť u tebe nebudu.“ Tehda král jemu vece: „Když bez toho býti nechtěš, věz to, že kolikrát diábla slyším jmenujíce, tolikrát se požehnám, boje se, aby nade mnú své moci neukázal.“ K němužto Kryštofor vece: „Když ty se diábla bojíš^{iq}, tehda jest znamenie, že jest mocnější než ty. A tak tuto omylem sem úmyslem, že neslúžím najmocnějšíemu. Protož jduť přeč od tebe a diábla sobě pána hledati budú.“ A když po cestě jdíeše od toho krále, uzře^{jr} veliké množstvie rytieřstva, mezi nimižto bieše jeden hrozný a to bieše diábel, jenž k Kryštoforovi přistúpiv, kam by se bral, poče jeho tázati. K němužto Kryštofor vece: „Jdu hledati diábla sobě pána.“ K němužto ten vece: „Já sem, jehož ty hledáš!“ To uslyšav Kryštofor, uradoval

^{iq} bojíš] bogieľs

^{jr} uzře] vzrie

se a ihned se jemu tu přikázal. A když spolu po cestě jdíešta, kříž na cestě uzřevše, tehdy diábel užasl se a podál s cesty vystúpil, skrze býlé a trní nesnadně s Kryštoforem k cestě se vrátil. Tomu Kryštofor podiviv se, poče tázati, proč by se byl z dobré cesty na stranu uhnul a po nesnadnej cestě jel. A když mu nechtěl diábel toho pověděti, Kryštofor k tomu vece: „Nepovieš li, chci od tebe ihned přeč jíti.“ Proněžto musel mu diábel ihned pověděti řka: „Jeden byl, jemuž Kristus dějí, jenž byl na kříž vzbít, jehožto znamenie když vizi, velmi se bojím [85v] a od něho se vzdáliti musím.“ K němužto Kryštofor vece: „Tehda ten Kristus mocnějšie jest než ty, jehožto znamenie velmi se bojieš. Opět sem na svéj mysli omýlen, že neslůžím najmocnějšiemu! Aj, toť od tebe jdu a toho Krista hledati musím!“ Odtad pak jda, mnoho časuov Krista hledal, až jednu k jednomu pústenníkovi přišel, kterýžto jest mnoho o Jezukristovi kázal a jej v svatěj vieře potvrdil řka: „Ten král, jemuž ty slůžiti žádáš, ten téj službě chce, aby se člověk často postil.“ K tomu Kryštofor vece: „Co mu libo jiného, to učiním, ale postiť se nemohu.“ Pústenník vece: „Ale musíš se mnoho modliti.“ Vece k tomu Kryštofor: „Ani viem, co jest to, ani toho učiniti mohu.“ Pústenník vece: „Ale vieš li tu řeku, v niežto lidí mnoho tone?“ Kryštofor vece: „Viem.“ Pústenník vece: „Jsi člověk postavy veliké, by tu lidi přes vodu přenosil, velmi by Jezukristovi vděk bylo a nadějí se, žeť by se tu Kristus zjevil.“ K tomu Kryštofor vece: „A aj, toť chci učiniti a tú službú jemu slůžiti.“ A odtad k téj řece šel a tu sobě z dřieví na břehu stan učinil. A tak velikú se žrdí podpieraje, přes tu řeku lidi přenosíše. Tehda po mnohých dnech jednu v svém staně odpočíváše, uslyše hlas dietčící na druhěj straně tak řkúce: „Kryštofoře, pod' ven, přenes mě na onu stranu!“ Tehda se brzo Kryštofor vzchopiv, nižádného nenalezl a [86r] do svého se stanu vrátil. Tehda opět hlas dietčící zvola. A on vyšed, opět nižádného nenalezl. Až třetie hlas přišel řka: „Přenes mě, Kryštofoře!“ Tehda opět Kryštofor vyšed, pěkné děfátko na břehu nalezl. To dietě poče ho prositi, aby ho přenesl. A když to dietě Kryštofor podjem, podpieraje se žrdí, přes vodu je nese, poče vody přibývati. A to dietě poče velmi těžké býti. A čím dále v řeku bředieše, tím vody vždy viece přibýváše a to dietě vždy se obtěžováše, takže Kryštofor se vždy utonúti zbáváše. Tu nesnadně na břeh přišed, dietě na zemi posadiv, vece: „Robátko, velmis mě bylo nebezpečna učinilo a zdá mi se, jako bych vešken svět na sobě nesl, že by mi nebyl tak těžek.“ K němužto dietě vece: „Netolikos vešken svět nesl, ale toho, ješto vešken svět stvořil, nesl jsi na sobě. Jáť sem Kristus, král tvój, jemuž ty túto službú slůžíš. Aby tomu lépe věřil, před svým stanem svú žrd vsadieš v zemi a nazajtřie najdeš, anať zkvetla a ovoce dala.“ To řekši dietě, i pominulo. A tak svatý Kryštofor nalezl, jakž jemu bylo pověděno, a na téj žrdi nazajtřie ovoce palmové nalezl. Potom šel do vlasti Licie do města, jemužto Samon dějí; tu jich jazyku nerozuměje, hospodina poprosil, aby jemu téj řeči rozum dal. Na tom ho [86v] buoh uslyšal. Tu svatý Kryštofor šed tam, ješto pohané křesťany mučiechu, poče křesťanóv u boze potvrzovati. V tu dobu jeden súdce stoje u vysoké stolici, po líci jej udeřil. Vece k němu Kryštofor: „Bych nebyl křesťanem, ihned bych se nad tebú pomstil!“ Tehda svatý Kryštofor jednu žrd vzem, v zemi ji vstrčil a boha poprosil, aby pro potvrzení viery křesťanské hospodin svój div učinil. Tehda ihned ta žrd rozkvetla, proněžto osm tisíc^{js} lida v buoh jsú uvěřili. To král téj země uslyšav, dvě stě rytieřóv poslal, aby jej sviežíc předeň přinesli. Ti rytieři předeň přišedše, nalezli ho, an se bohu modlí, a tu mu nic řeči nesměli. Tehda král poslal druhých dvě stě rytieřuov, na něž se svatý Kryštofor ozřev, vece: „Co hledáte?“ K tomu oni vecechu: „Král nás poslal, abychom tě sviežíc k němu přinesli.“ Vece k nim svatý Kryštofor: „Netak bude, ale já s vámi puojdu.“ A tu, jdúce spolu, všecky ty rytieře na vieru obrátil a jim sobě ruce opak svázati kázal. A když před krále přijde, velikú úžestí král se s své stolice svalí. A tu jeho sluhy nahoru vzvedše, opět na stolici posadichu. Tehda král poče jeho tázati, kterak by

^{js} tisíc] tífiecz

mu jmě bylo, s které by vlasti byl. Odpovědě sv. Kryštofor: „Prvé, než sem se křtil, říkali mi Reprobus. Ale již mi říkají [87r] Kryštofor.“ K tomu král vece: „Bláznivés sobě jmě přezděl od toho ukřižovaného, jenž ani sobě pomohl, ani tobě pomocen bude. A protož, nemúdrý člověče, proč se našim bohóm nemodlíš?“ K němužto svatý Kryštofor vece: „Dobře tobě, králi, Dagnus dějí, nebo jsi pravá smrt tohoto světa a tovaryš diáblóv a tvoji bohové jsú lidskými řemesly uděláni.“ K němuž král vece: „Mezi zvěří jsi schován a neumíš ani muožeš jako jiná nemúdrá zvěř, jenž o neznámých věcech smíš mluvíti s lidmi, proněžto radímť, přístup k naší víře a duojdeš s mú pomocí veliké cti. Pakli toho nechteš učiniti, s velikým otrýzněním sendeš.“ A když svatý Kryštofor po jeho řeči postúpiti nechteš, do žaláře jej vésti kázal a oněm všem rytieřóm hlavy stínati kázal. V tu dobu král s ním dvě panně v žaláři kázal zavřieti, jedné říkali Nicea a druhé Akvilina, jimžto bieše slíbil, „připravíteⁱ li jej k kteréj nesličnosti“, chtěł by je dobře obdarovati. V ta doby svatý Kryštofor na modlitbu se oddal a potom na tě dvě děveče^{iu} se ozřev, otáza jich: „Proč jste sem uvedeny?“ Tehda ony v jeho tvář krásnú vezřevše, lekše se vecešta: „Smiluj se nad námi, sluho božie, nauč nás, abychom v tvého boha věřily!“ Uslyšav to král, tě dvě děvce před se přivesti kázal. I vece [87v] jima: „Nemúdré dievky, kterak ste se z pravé cesty přepustily! Přisahám skrze své bohy: nevzdáte li oběti bohóm našim, smrtí hanebnú umřeta!“ Odpověděta: „Chceš li, ať budem tvých bohuov následovati, kaž ulice všechny čistě připraviti a všem lidem do chrámu jíti.“ A když se všichni lidé sjidechu, tehda obě děvce, osidlavše svými pásy hrdla modlám, zlámašta je na kusy a řkúce: „Dobudte lékařóv, ať bohy vaše uléčí!“ Tehda král kázal pověsiti Akvilinu^{iv} a kámen těžký k nohám přivázati, a tak visěci, duši pustila. Potom jejie sestra Nicea v oheň uvržena a odtad bez úrazu vystúpila, a ihned jí hlava sřata. Potom svatého Kryštofora před krále přivedli, tu jej kázal železnými pruty bít, a přielbici železnú rozpálivše, na hlavu jemu vstaviechu, potom král kázal lavici železnú zkovati a svatého Kryštofora na téj lavici přivázati a pod ním oheň s smolú potrušující zažžeti. Tu se dcka na kusy zlámala a svatý Kryštofor bez úraza ostal. Potom jej král kázal k jedné kládě přivázati a čtyry sta rytieřóm naň střílet. V tu dobu každá jejich střela neduojdúc u povětrí^{iw} zuostala. A král, mněje, by jeho uhazovali, jal se jemu posmievat. Tehda jedna střela navrátivši se v oko královi uhodi, a tak jeho oslepila. Tu k němu svatý Kryštofor promluvi [88r] řka: „Zajtřejšie den já svůj život skonám a ty, násilníku nemilostivý, z méj krve bláto učiníš a oka svého pomazeš, a k svému zdraví^{ix} navrácen budeš.“ Tehda ho král nazajtřie kázal stieti. Tu se svatý Kryštofor bohu pomodliv, ihned sřat byl. Tehda král jeho svaté krve málo vzav, oka svého pomazav, řekl: „Ve jmě boha Kryštoforova!“ A jakž to brzo vece, ihned prozřel okem. Ten král v Jezukrista uvěřil. A ihned volati kázal, kto by proti bohu nebo proti svatému Kryštoforovi co mluvil, aby ihned byl zahuben; tak se svatá viera plodila bohu na čest, jenž v nebeském království^{iy} v své svaté chvále přebývá na věky věkuov. Amen.

Philippi et Jacobi

Svatý Filip apoštol, když dvadceti let v téj vlasti, ješto Sichia slove, slovo božie kázáše, pohané jeho jemše, před své bohy vedli, nutiec jeho, aby jich bohóm obět vzdal. A v túž hodinu veliká san zpod základie vyšedše, syna biskupova, kterýž tehdy k oběti oheň podlé obyčeje pripravováše, ihned zahryzla. A dva rytieře, jichžto sluhy držely svatého Filipa, ta

ⁱ *připravíte*] prziprawiete

^{iu} *děveče*] dieweczcie

^{iv} *Akvilinu*] Aqilinu

^{iw} *povětrí*] powietrze

^{ix} *zdraví*] zdrowie

^{iy} *království*] kralowftwie

san v túž hodinu udávala a jiné lidi okolo sebe tak smrdutým duchem nadchla, až se všickni roznemohli. Tehda sv. Filip k nim pro[88v]mluvil řka: „Raziť vám, věřte mi na tom, obořte tuto diablovu modlu, a miesto nie kříž božie pozdvihnúc, jemu se klanějte – uzříte^{jz}, ano vaši nemocní a tito novo umrlí vzkříšení budú.“ Tehda ti, ješto těžce nemáháchu, vzvolachu řkúce: „Jediné toto učíň, ať budem zdrávi, my tu modlu ihned zboříme.“ Tehda sv. Filip, jakž brzo téj sani přikázal, aby na púšť ihned běžala, tak hned ta san zaběhla přeč a viec se k nim nevrátila. A svatý Filip ty tři mrtvé vzkřísil. A proto všickni v Jezukrista uvěřivše, svatý křest přijali. Tu svatý Filip, slovo božie káže, s nimi do roka ostal a jim kněží a kostelních služebníkóv mnoho dobrých ostaviv, do téj vlasti, ješto Azia slove, do města Ceropolis přišel a tu mnoho kacieřóv nalezl, s pomocí ducha svatého přemohl i přehádal. Potom svatý Filip, sedm dní před svým skončením biskupy a kněží k sobě přizvav, k nim řekl: „Těchto sedm dní dal mi jest hospodin, abych s vámi pomluvil a vás napomena u vieře potvrdil.“ A toho času bieše svatý Filip bez tří devadesáte let vstáři. Potom pohané jeho javše, na kříž vpěli. A tu dlúho pněv, i skonol a bohu se dostal.

[O svatém Jakubu]⁹¹

Svatý Jakub apoštol měl jest příjmí Spravedlivý Jakub. A jakož svatí mistři praví, byl jest tváři i všie postavy [89r] velmi k Jezukristu podoben, že mnozí, mniec Krista, jeho milováchu. Proněžto když židé chtěli Ježíše^{ka} jíti, bojíce se, by se o svatého Jakuba neomýlili, od Jidáše za znamenie políbenie vzali. O tom také píše svatý Ignacius, jenž byl list svatému evanjelistovi poslal, v tato slova řka: „Zdá líť se to zápodobné, abych do jeruzalémských vlastí přišel a tu svatého Jakuba, jenžto slove Spravedlivý, ohledal? Neb jakž praví, velmi jest podoben k našemu spasiteli, jako by jeho bratr vlastní byl. Jehožto když bych uzřel, jako bych na svéj postavě Ježíše^{kb} viděl.“ Slul jest také svatý Jakub Spravedlivý, neb jakož praví sv. Jeroným, tak jest byl všech svých činuov svatého příklada, že všichni žádáchu jeho viděti, ktož by spieše k němu přistúpě, mohl se rúcha jeho dotknúti. Tehda jest také všeho utrpenie byl a všelikého pitie, jímž by se člověk opíti mohl, nikdy nepil, masa nikdy nejedl, hlavy a brady nikdy neholil, lněného šatu na sobě nikdy nenosil. A tak mnoho na svú kolenú padaje, bohu se modlil, až jemu koleně jako dřevo ztvrdly. A chtí tomu někteří, že jsú jemu svatí apoštolé pro jeho svatost té cti poprieli, že jest najprvní^{kc} ze všech apoštolóv mši slúžil. A tak o něm píše [89v] mistr Jozefus, že když náš spasitel na kříži pro všechny hříšné umřel, svatý Jakub pod tvrdým úmyslem slib učinil, aby nejedl ani pil, dokudž by hospodina z mrtvých vstavše neviděl, tehda den na božie vzkříšenie, že bieše svatý Jakub do té hodiny ižádného kusa neokusil. Zjeviv se hospodin apoštolóm svým, kázal stuol postaviti, a chléb vzem, požehnal a podal svatému Jakubu a řka: „Vstaň, bratře, a jez, neb jest syn člověčí^{kd} z mrtvých vstal!“ Když jeden čas svatý Jakub slovo božie kázáše, jakýs člověk na ten schod^{ke} vystúpiv, ješto apoštol stáše, svatého Jakuba doluov svalil, proněžto sv. Jakub viec klečal, jakžto také praví mistr Egezippus, jenž byl časóv svatých apoštolóv. Sešli se židé v jednu dobu k svatému Jakubu řkúce: „Jsi člověk spravedlivý a smieš každému pravdu mluviti; prosíme tebe, odvolaj v lidech, ať neblúdie, věřiec v Jezukrista, a chcme tobě rádi hověti. Neb vešken lid tobě svědectvie dává, jenž jsi člověk upřímý.“ Tehda, když bylo na jedny hody jakožto na Veliku noc, postavivše svatého Jakuba na jedné obvyšné kruchtě, počechu

^{jz} uzříte] vzrziete

⁹¹ sr. legendu „O svatém Jakubu, apoštolu božiem, mučedlníku“ v prvotisku Staročeského pasionálu z roku 1487

^{ka} Ježíše] gezielffe

^{kb} Ježíše] Gezielffe

^{kc} najprvní] nayprwnye

^{kd} člověčí] czlowieczci

^{ke} schod] zchod

velikými hlasy volati řkúce: „Ty jsi muž přespravedlivý a tebe máme poslúchati a to, což kážeš, činiti. Vidíš^{kf}, ano lid po křižovaném Ježíšovi blúdí – pověz tuto přede všemi lidmi, [90r] co se tobě zdá!“ Tehdy sv. Jakub velikým hlasem zavola a vece: „I co mne tiežete o synu člověčím, an sedí^{kg} na pravici v nebesích boha otce! A potom přijde v den súdný súdit živých i mrtvých.“ To uslyšavše křesťané, velmi se obradovali, ale židé a licoměrníci velmi se zamútivše, mezi sebou vecechu: „Zle činíme^{kh}, že to svědectvie o Ježíšovi mluvíti přepúštieme. Náhle svalme jeho po hlavě doluov, ať se jím káží.“ V tu dobu všichni židé pokřikli řkúce: „Ó, kterak jest to, že spravedlivý jsa, všaks hanebně pochybil!“ A v túž hodinu nahoru vběhše, po hlavě jeho svalili a kamením kamenovali. Tehda sv. Jakub na kolenú kleče, poprosil hospodina řka: „Prosím tebe, milý hospodine, rač jim odpustiti, neboť nevědie, co činí!“ To jeden židovský kněz uslyšav, zavolal řka: „Ej, co činíte, nechajte jeho, bohať za nás prosí, jehož vy kamenujete!“ Zatiem v túž hodinu jeden žid kdesi žrd pochopiv, dal jemu velikú ránu v hlavu, takže se mozg z jeho hlavy vykydl, jehožto křesťané pochopivše, blíž podlé chrámu pochovali. A ta svatá duše k bohu šedši, s ním přebývá věky věkoma.

{O skažení}^{92,ki} {Jeruzaléma}^{93,kj}

O tom také píše mistr Jozefus, jenž jest starých časuov příběhy spatovav [90v] snažně popsal, že Jeruzalém pro smrt spasitele našeho a pro svatého Jakuba umučenie to město jest zkaženo a židovský lid po světě rozehnán a do dnešnieho dne porobeni jsú, a řka jim hospodin ve svém předpovědění takto: „Jeruzalémské město, neostane tebe kámen na kameni! Proto že jsi nepoznalo času navštívení tvého.“ Ale že hospodin milostivý hříšných lidí, aby se polepšili, dlúho čeká, aby židé omluvy neměli, čtyrydcti let hospodin jich pokání čekal a mezi ně své apoštoly a zvláště svatého Jakuba poslal, aby jim slovo božie kázal. A když sú jich svatým napomínáním nemohli ku pokání navésti, přepustil mezi nimi hospodin hrozné zázraky. Najprvé ukázala se jedna přesvětlá hvězda, k meči velmi podobná, přes celé léto jako plamen hořiecie. Na jedny také židovské hody o puolnoci tak dlúho blýskota^{kk} stála, že jsú všickni mněli, by den byl. Několik také dní, když slunce za horu zašlo, vidění jsú vozové a množstvie oděncuov, v oblaciech se znášejíc. A potom čtvrté léto před jeruzalémským obležením jeden člověk, Ananiášov syn, toho dne na židovské letnice poče nemotorným^{kl} hlasem volati, jako by smysla zbyl, řka: „Hlas na vzchod slunce, hlas na západ slunce, hlas na kříž světa, hlas na [91r] nevěsty i na ženichy! Hlas na všecky lidi!“ To židé uslyševši, jeho se nabili. A on tím více volal řka: „Běda, běda, běda Jeruzalémskému městu!“ Proněžto před súdci jej přivedše, kázali jeho tělo až do kostí dráti. Ale proto on ani se modlil ani plakal, ale vždy volal hrozným křikem: „Běda, běda Jeruzalémskému městu!“ Proto židé ti, tak veliké zázraky vidúce, ani se polepšili, ani kterého pokání učinili. Po těch čtyrydcti letech přepustil hospodin, že Titus a Vespezianus, ta kniežata římská, Jeruzalém oblehše, to město všecko obořili. O tom se takto píše. Že Vespezianus ten den, na židovskou Veliku noc, na kterýžto den ze všeho kraje do chrámu se sebrali, mocně město oblehl, takže kteříž byli na hody přišli, v městě sú zavřieni. A když tak vojensky ležiechu, tehdy z Říma poselstvie

^{kf} Vidíš] wídieff

^{kg} sedí] fedie

^{kh} činíme] czinieme

⁹² marginální přípisek pozdější rukou

^{ki} skažení] fkaffen

⁹³ marginální přípisek pozdější rukou

^{kj} Jeruzaléma] Ieruzale

^{kk} blýskota] blizkota

^{kl} nemotorným] niemotornym

přišlo, že Vespezianus ciesařem volen. A tak ihned se pozdvih, svého syna Tita u vojšće ostaviv, do Říma jel. A když tu Titus vojensky ležal dvě létě, taký hlad v městě Jeruzalémě byl, takže otcové a matery svým synóm a dcerám a synové otcóm a materám, mužové svým ženám netoliko rukama, ale i zuby kúsajíc krmi odjímáchu. A podobní mládencové, někdy silní, mdlobú po uliciech povíjejíc se chodiec, [91v] hladem na zemi padáchu. Zatiem když lidé tak neskrovně hladem mřeli jsú, často se přihodilo, že druh druha chtě pochovati, sám naň padna umřel. A tak pro veliké množstvie těl mrtvých smradu nemohúc trpěti, museli přes zed' mrtvá těla do příkopy metati. Tehda v jednu hodinu uhlédav Titus, ano vešken příkop nametán umrlcuov a od těch těl všeccko povětríe smradu plno bylo, svoje ruce se slzami k nebi vzvedl řka: „Ty, milý hospodine, vieš, že já tímto nejsem vinen.“ A tak již hlad ku posledku byl, že jiného nemajíc, svú vlastnie obuv a lecijakés usně a řemenie vařiece jedli. A to jest ze všeho toho najhroznějšie bylo, jakož se píše to v jedněch starých knihách jménem *Scolastica historia*, že byla v Jeruzalémě jedna urozená paní přebohatá, na jejiežto duom, hladem připuzeni, když jedni mládencové se vrazilše, vše, což bylo nesnědeného, nic jie neostavivše, pobrali. Tehda ona nebožka žalostná, držíce na svú rukú své vlastní dietě jediné, jemu v oči vzezřevše a srdečně zaplakavši, promluvila k němu řkúce: „Mé přemilé a jediné děťátko, kterak já tě v téjto núzi zachovati mohu! Podiž, mé jediné narozeníčko, musieš býti své mateři krmě. A v dlúhá léta u budúcích^{km} časiach budeš pověst hrozná.“ A to řekši, [92r] své děťátko zabila a polovici jeho uvařila a druhú polovici schovala. Tehda v tu hodinu městcké strážie, vařené maso počivše, do domu toho vběhly a k téj smutnej ženě řekly: „Náhle pověz nám, kde maso vaříš^{kn}, anebo zabita budeš!“ Tehda ona nebožička, ihned hrnec otevřevši, k nim vece: „Aj, toť sem vám dobřú částku schovala.“ A když oni dietěte vařeného zazřeli, hrozná je hruoza obešla, takže jsú mluviti nemohli. Ale ona k nim vece: „Jezte, méť jest dietě, neb jak sem já je koli urodila, prvě než vy sem jeho pojedla. Nebudete měkčejšie než žena! Ani vám to bud' ohavnějš než mně, jeho vlastnie mateři. Pakli nechcete, jáť je sama sním, neb sem jeho prvě druhú polovici snědla.“ To oni uslyševše, třasúce se velikú hruozí, přeč běželi. A potom Titus Jeruzaléma dobyv, židovský chrám zbořil. A jakož židé Ježíše za třidceti peněz kúpili, takéž Titus třidceti židuov za jeden peniez prodával. A tak píše^{ko} mistr Jozefus Starého písma paměti, že v počet jest židov prodáno osmdesát a sedm tisícúov^{kp}. A jedenáct set tisícúov^{kq} umřelo jest od hladu, od meče a od rozličného úraza. A mnoho jich s sebú u vězenie vezl a tak to město zbořil a zkazil. Protož slušie každému křesťanu [92v] to na paměti míti, aby se sám, kdež muože, nemstil, ale bohu poručil, nebo on muože za tu pokoru odplatiti a nad našemi protivníky, než my žádáme, lépe pomstiti. Nebť jest hospodin v písme^{kr} svém svatém řekl: „Mně pomsta, totiž poručena bud', a jáť odplatím věky věkoma.“ Amen.

In Inventione sancte Crucis

Svatého kříže^{ks} Nalezenie proto dnešní den cierkev svatá slaví, nebo jakož toho dne svatý kříž, mnoho časuov skrytě v zemi ležav, svatú Elenú nalezen. A najprvé byl nalezen od Adamova syna, jemužto Set říkali. A to se jest stalo v ráji. Jakož se píše v Nikodémově čtení^{kt}, že když se byl Adam, prvý člověk, roznemohl, byl jest poslal svého syna Seta, aby šel

^{km} *budúcich*] buducziech

^{kn} *vaříš*] warziels

^{ko} *píše*] pieffe

^{kp} *tisícúov*] tifieczuow

^{kq} *tisícúov*] tifieczuow

^{kr} *písmě*] piefmie

^{ks} *kříže*] krzieze

^{kt} *čtení*] cztenie

k ráji a prosil anjela za olej milosrdenstvie, aby otce svého pomazal. Jemuž se svatý Michal zjevil řka: „Nepracuj nadarmo, nebo toho oleje míti nebudeš, až se dokoná pět tisíc^{ku} let a tři a třidceti let!“ V jedněch také řeckých knihách jest psáno, ačkoli to písmo není potvrzené, že svatý Michal Adamovu synu místo oleje milosrdenstvie z toho dřeva zapověděného ruozku ulomiv dal řka: „Vsad' tuto ruozku v hrob otce svého, když umře. A z též ruozky zroste dřevo, kteréž když ovoce ponese, tehda otec tvooj s svými budúciemi olej milo[93r]srdenstvie bude míti.“ A když Set, tu ruozku vzem, domů se vrátil, nalezl, ano otec jeho Adam umřel, ano již i pochovali jeho, tu ruozku na jeho hrobě vsadil a od toho času ruostla jest až do času krále Šalomúnova. Tehda král Šalomún uzřev tak krásné dřevo, kázal je zrubiti, chtě je na okrasu své sieni nadělati. Ale jakož praví to staré písmo, že to jisté dřevo nikdiež se nepřihodilo, ale vždy neb přieliš dlúhé, neb přieliš krátké bylo. A proto rozhněvavše se dělníci, jeden příklad z něho učinili přes vodu, aby přes ně lidé chodili. Potom když králová Sába k králi Šalomúnovi, slyšíce o jeho múdrosti, přijela, to dřevo uzřevši, jakož píše kniha *Scolastica*, králi Šalomúnovi pověděla řkúci: „Věř to a věz, že na tomto dřevě jeden má ukřížován býti, pro jehožto smrt židovské královstvie bude zahlazeno.“ To král Šalomún uslyšav, to dřevo hluboce v zemi zakopati kázal. Ale na tom místě potom rybník učiněn jest, kteréhožto rybníka voda, jakož se píše ve čtení^{kv}, nemocné uzdravováše. A když se umučení našeho spasitele přiblížilo, to dřevo nad vodu splynulo. A židé je vzavše, kříž svatý z něho učinili. A tak jest psáno, že to dřevo dvě stě let v zemi ležalo, ale svatá [93v] Helena, Konstantinova ciesařova máti, nalezla. O tom se takto čte. Za těch časuov bylo se sebralo rozličných cizozemcuov, jenžto vojensky se pozdvihše, přes Dunaj se přibrati zamyslili, chtiec všecky země pod se podbiti. V kterémžto vojště Maxencius za starostu bieše. A jakož praví kniha *Scolastica*, když ten Maxencius najprvé do ciesařské vlasti táhl, tehda Konstantinus ciesař se silně sebrav, k tomu mostu, ješto Malbinum slove, táhl, chtě s ním bojovati. A v tom velikém myšlení^{kw} vzhuoru vzezřev, nebeské pomoci poprosil. A když usnul, uzřel u vidění^{kx} v nebesích znamenie svatého kříže, ano se u plamenné kráse stkvie. A podlé toho anjeli stojíce, k ciesařovi promluvichu^{ky} řkúce: „Konstantine, skrze toto znamenie svítězíš!“ Tehda Konstantinus ciesař velmi se obradovav, znamenie na svém čele učiniv a na své korúhvi a na praporcích, i na oděni^{kz} svých rytieřuov znamenie svatého kříže učinil. A na svéj pravěj ruce kříž zlatý nesl. Zatiem Maxencius tajně kázal na mostě podvrtle činiti, aby ciesař tady jeda, u vodu upadl. Ale buoh tomu nechtěl. Když ciesař svými lidmi táhl k mostu, tehda Maxencius v téj pilnosti, podvrtluov zapomenuv, na most vzehnav, u vodu upadl a ihned utonul. A ciesaře Konstantina vešken lid sobě za milostivého ciesaře přijal. A potom po [94r] některých časech se pokřtil a mnohá utěšenie od boha mieval. A potom matku svú do Jeruzaléma poslal. A když svatá Helena mocně do Jeruzaléma přijela a všecky židovské mudrce k sobě přivésti kázala, řkúci k nim: „Slyšela sem, že na vás někdy buoh laskav byl, a ten mezi vámi přebýváje, nemocné vaše slinami uzdravoval. A vy jeho svými slinami uplvali ste. Mrtvé křiesil jest, a vy jeho umrtvili ste. A protož prikazuji vám: vydajte mi s sebe mistry najmúdrějšíe.“ I vydali sú s sebe výborných padesáte mistruov z tisíce^{la} volených!“ A když jest k nim mluvila o těch věcech, toho se židé ulekše, mezi sebu řekli: „Co tím

^{ku} tisíc] tífiecz

^{kv} čtení] cztenie

^{kw} myšlení] myšlenie

^{kx} vidění] widenie

^{ky} promluvichu] promluwiczu

^{kz} oděni] odienie

^{la} tisíce] tífiecze

králová miení^{lb}, že nás jest k sobě povolala?“ K němžto jeden mezi nimi jménem Judas vece: „Já viem, že jest proto přijela, aby na nás zvěděla, kde jest schováno to dřevo, na němžto Ježíš^{lc} pněl. A protož razíť vám, abyšte nepronašeli! Pakli to učiníte a jí to dřevo poviete, zajisté to vězte, že viera našeho zákona potuchne a potupena bude. Neb jest to dávno ten múdry Zacheus mému otci Simeonovi pověděl. A otec muoj mra mně pověděl řka: Pomni, synu, na to, že když bude Ježíšov kříž hledán a vydán, potom^{ld} lid židovský viece kralovati nebude. Ale ti, ješto se ukřižova[94v]nému bohu modlí, ti kralovati budú. Nebo on jest syn boha živého. Tehda já sem řekl k otci svému: Když jsú jeho otcové naši syna božieho znali, proč sú jeho ukřižovali? K tomu mi otec muoj odpověděl: To milý buoh vie, že sem v té radě nebyl. Ale často sem jim pravdu mluvil, avšak sú oni jeho proto ukřižovali. A pak třetí den z mrtvých vstal, zjevně před svými učedlníky na nebesa vstúpil. A protož, synu milý, pomni na to, aby jeho učedlníkom nikdy nečinil protivienstvie.“ Tehda židé Judovi vecechu: „My sme toho nikdá neslyšali. Ale bude li na tobě králová tázati, nepronašej jie!“ A když se všichni mudrci před královnu postavili, otázala jich, kde by bylo dřevo svatého kříže. Tehdy oni jie všickni jedním^{le} hlasem odpověděchu řkúce: „Nic o tom nevieme.“ Z toho se králová rozhněvavši, kázala je všecky spáliti. Jehožto oni se užasše, vydali Judu s sebe řkúce: „Královno, tento člověk ctného muže proroka syn jest, tení o tom nětco věděti muože.“ To královna uslyšavše, k němu jest řekla: „Vol sobě jedno ze dvého: anebo život, aneb smrt; ukaž mi, kde svatý kříž leží!“ Kněz to Juda vece: „Kterak já mohu o tom co věděti, a já sem se byl nenarodil, a již jest tomu dvě stě let minulo, jakž jest to dřevo skryto.“ K němuž královna vece: „Toť bohu sľubuji: ne[95r]povieš li mi pravdy, káži tě hladem umořiti!“ A to řekši, kázala ho v jednu hlubokú jámu vsaditi a jeho tu hladem mořiti. A když se pro veliký hlad musel poznati, kázala jeho z jámy vytáhnúti. Tehda Juda přišed k tomu miestu, kdež leželo dřevo svaté, na svú kolenú poklek, bohu se pomodlil a tak se ihned to miesto potřáslo, kdež jest svatý kříž ležal. A vyšla vuoně předivná a velmi krásná, takže Judas, tomu se divě, plesáše řka: „Zajisté, Jezukriste, ty jsi spasitel všeho světa!“ A v tu hodinu Judas podpásav se poče udatně kopati. Hlubokú jámu vykopav, tři kříže našel a vzem před královnu nésti kázal. Tehda, nemohúce rozeznati, který by byl kříž Ježísuov, stalo se jest, že toho času ponesu jednoho mrtvého ku pochovávaní. A tak vezmúc první i druhý kříž, položí na toho mrtvého. A tak nic nepoznají, cí by byl kříž. A když třetí kříž vezmú a položí na toho mrtvého, ihned z mrtvých vstane. A tak praví sv. Ambruž, že kříž Ježíšov poznán jest po téj dště, ješto byla nad Ježíšem Pilátovým rozkázáním přibita, na niežto psáno bylo „Ježíš Nazaretský, král židovský“. A v tu hodinu, když Judas svatý kříž pozdviháše, tehda diáblé u povětrí velice voláchu řkúce: „Ó Judas, cos nám učinil, již to vidíme; což jsme dřeve duší [95v] získali, to již ztratiti musíme, avšak tobě to nadarmo nenie, vždyť se toho dočekáme, že se nad tebú pomstíme^{lf}! Vzbudíme proti tobě krále jiného, jenžto vieru křesťanskú potupí, tolik nad tebú trýzní učiní, že křesťanské viery budeš musiti zapřieti.“ A to se jest stalo, že Julianus ciesař jeho jav, pro vieru do smrti jej umučil. Ale předtím Judas byl pokřtěn a bylo jemu jiné jméno křestné dáno – Quiriacus; potom biskupem v Jeruzalémě byl. A potom po malých časiach svatá Helena poslala jeho, aby svaté hřebíky našel, jakož jest to učinil, na to miesto šed, bohu se pomodlil, a ty svaté hřebíky našel, svatěj Heleně je dal. A potom po malých časiach Julianus ciesař, svaté viery protivník, prikázal po všech vlastech znamenie sv. kříže zahladiti.

^{lb} *mieni*] mienie

^{lc} *Ježíš*] Geziels

^{ld} *potom*] poto

^{le} *jedním*] gedniem

^{lf} *pomstíme*] pomltieme

A že svatý Quiriacus svatý kříž byl nalezl, proto naň Julianus tiem lítější byl, protože jej jíti kázav dlúho trýznil a nutil, aby se pohanským modlám modlil. A když k tomu nikterak svatý Quiriacus nepovolil, kázal jemu pravú ruku utíti řka: „Ta ruka jest mnoho psala proti těm, ješto se našim bohóm modlé.“ Jemušto svatý Quiriacus vece: „Nemilostivý pse, dobřes mi učinil, žes mě téj ruky zbavil! Nebo prvé, než sem v Jezukrista věřil, ta hříšná ruka mnoho jest psala [96r] proti těm, ješto v Jezukrista věří. A protože dobře se jest stalo, žes mě nad ní pomstil.“ Tehdy Julianus, kteréž největšie muky mohl vymysleti, těmi kázal sv. Quiriaca mučiti a najposléze jeho prsi kázal ostrým mečem prokláti. A tu jest skonal a milému bohu se dostal.

Viti et Modesti

*Iustorum anime in manu Dei sunt et non tanget illos tormentum malicie.*⁹⁴ Dnes cierkev svatá, matka naše, slaví a svěťí den milého sv. Víta s jeho tovaryši – s Modestem a s Krescencií, jeho pěstúnkú. A počínající matka naše o jich slávě i die takto: „Duše spravedlivých v rukú božích jsú a nedotkne jich ruka zlosti.“ Neb jsú mnohé věci, kteréžto překážejí a nedadie člověku přijíti do královstvie nebeského, totiž svět, tělo a diábel. Nebo svět odtrhá a odvodí⁹⁵ svými ctnostmi, kteréžto šenkuje, aby člověk nepřišel do ctnosti královstvie nebeského. Tělo odtrhá člověka od královstvie nebeského svými rozkošemi. Diábel odtrhá člověka svú závistí, neb závidí, že člověk má vlásti tím příbytkem, kterýž jest on ztratil, a odtrhá člověka, což najviece může. A čím lepšie jest člověk, tím viece se jemu protiví, nebo zlými v pokoji vládne. A protože jim netbá překážeti. A nenie div, že dobrých pokúšie, neb [96v] drahý jest poklad duše spravedlivého člověka. A ač se jim velmi protiví, však milý buoh jest stráže jich. A protože die: „Duše spravedlivých v rukú božích jsú.“ V kterýchžto sloviech tři věci znamenati muožeme. Najprvé svatých těchto svatý život tu, kdež die „spravedlivých“. Druhé veliké jich bezpečenstvie tu, kdež die „v rukú božích“. Třetíe jich šťastie tu, kdež die „nedotkne se jich muka zlosti“. U prvním⁹⁶ znamenajme, že svatý Vít a Modestus, jeho pěstún, a jeho chovačka slovú spravedliví pro trojí věc. Najprvé, že jsú spravedlivost a svatost milovali, jakož o tom stojí psáno v knihách Múdrosti: „Milujte spravedlnost, kteřížto súdíte zemi.“ Druhé, že spravedlivost a svatost skutkem naplňovali jsú, jakož David praví: „Zvěstovaly jsú nebesa spravedlnost jeho.“ Totížto svatí jeho, kteříž jie bránili až do smrti. A Šalomún die: „Pro spravedlivost bojuj až do smrti.“ Jenžto svatý Vít s svými tovaryši dobře naplnili jsú. Protož se čte o svatém Vítě, že když jest byl v jedenácti letech a když modlami pohlzel a jim se modliti nechtěl, od otce často byl bit. A uslyšav to Valerianus vladař, zavolal jest dietěte k sobě. A když se nechtěl modlám klaniti, kázal jeho kyji bítí, ale ramena těch a toho vladaře uschly sú i ruce. [97r] I zvolal jest vladař: „Běda mně, ruce sem ztratil!“ Jemušto svatý Vít počal kázati a své viery brániti řka: „Přistupte bohové tvoji a uzdravte tě, ač mohú.“ Jemuž on vece: „Zdali i ty to muožeš učiniti?“ Jemušto sv. Vít vece: „Mohu ve jméno božie.“ Kterýžto hned modlil se jest zaň a zdraví obdržel jest. A tak milý svatý Vít spravedlivost božie viery bránil uměním a divy. Opět spravedlivost a svatost miloval jest. Čte se o něm, že když dřevěřečeného Valeriana uzdravil, on zavolav otce jeho i řekl jest jemu: „Treskci ty sám syna svého, ať by zle neumřel i nezahynul. Tehda otec, ved jeho do domu, zpósobil hudce rozličné rozličného pokolenie a děveček množstvie, aby hráli, a jiných rozkoší, chtě skrze to úmysl jeho od svatosti odvrátiti. Ale on svatost miluje, tím vším pohrdal. Ale když otec myslil jeho zabiti, zjevil se anjel Modestovi, jeho pěstúnu, aby,

⁹⁴ Sap 3,1

⁹⁵ *odvodí*] odwodie

⁹⁶ *prvním*] prwniem

vseda na lodi^{li}, dietě Víta do jiné země vésti přikázal. A když to učinil, orlice jim pokrm nosila a mnohé tam divy činili, kázíce^{lj} vieru Kristovu a zvěstujícíe. Druhé znamenává se jich veliké bezpečenie. Neb praví se, že v rukú nosieše pěkné věci jakožto zlatí prstenové a stříbrní a toliko věci ctnostné jakožto drahé kamenie, věci vonné, jakož jsou jablka neb jiné kořenie. Tak tito svatí byli jsou v ruce božie jakžto skrze panenství, kteréž jest měl svatý Vít, skrze kteréžto [97v] panenství nazváni jsou byli v ruce božie jakžto prsten. Byli jsou v rukú božie jakžto drahé kamenie. Ó, kterak ctnostný byl jest svatý Vít v děláni divov! Také jest měl moc diáblu vyháněti. Protož čte se o něm, že syn Diokleciana císaře od diábla byl popaden, a leč by jedině Vít Lukanský nepřišel, diábel pověděl, že nikdy nevynde. Svatého Víta hledají, a nalezše jeho, k císaři přivedli. Jemuž císař vece: „Dietě, muožeš li uzdraviti mé dietě?“ Jemužto sv. Vít vece: „Ne já, ale buoh.“ I vložil na něho ruce a diábel od něho hned odšel. Také byl jest takové moci ten kámen, to jest svatý Vít, že leže v ohni, nemohl shořeti. Neb se čte o něm, že když císař vsadil jeho v žalář s Modestem, hned řetězy, jimiž byli svázáni, spadly s nich a žalář velikým světlem svietil se. A když to císaři zvěstovali, kázal jeho vyvésti a do peci hořící pustiti, ale však bez úraza z nie vyšel. A v tom utrpení^{lk} svatý Vít byl podoben svatému Janu evanjelistu, jenž z kádi vrúcieho oleje vyšel jest. Opět takové moci byl jest svatý Vít, že nad ukrutným hovadem moc měl. Neb se čte o něm, když s peci ohnivé bez úraza vyšel, lev hrozný puštěn byl, aby snědl jeho, ale však od něho mocí viery byl ukrocen – a v tom podoben byl k Danielovi. Dále tito milí svatí byli jsou v rukú božích jakžto vonná jablka. Protož muož říci svatý Vít: „Dobrá vuoně [98r] Kristova jsme.“⁹⁵ Tu vuoni čil jest jeho otec a svatí anjelé čili jsou vuoni tu. Protož čte se o něm, že když jeho otec k modlám se skloniti nemohl a když jeho byl v domu zavřel, divná vuoně v něm vyšla, kterážto otce i všechnu čedľ polila. A vzezřev^{ll} ke dveřóm otec, uzřel jest sedm anjelov u něho stojíce^{lm}, aby jeho ostříehali od sedmi hřiechuov smrtedlných. Potom svatý Vít s Modestem a Křescencií na pádla byli pověšeni, ale hned hromové chrámy modľ zbořili a mnohé zabili. Ale císař utekl ven, bil se jest řka: „Běda mně, že od dietěte sem přemožen!“ Ale oni, když sú od něho byli zproštěni, podľ jednoho potoka jsou ztopeni a tu duše vonné v dobrých skutciech pánu bohu dali jsou. Jichžto vuoni i orlice čily jsou. A když jsou zemřeli, hned jsou orlice jich těľ ostříehaly, aby od hovad a od ptákuov nebyli snědzeni. Až Florencia, urozená matka, skrze zjevenie svatého Víta ta těľa nalezla a vzavši je poctivě pochovala. Pak muka smrti slove muka očistce, kteráž jich se nedotkla, neb hned bez meškání letěľi jsou do chváľ božie věčné, do kteréžto nás dovedľ buoh otec i syn i duch svatý. Amen.

Iohannis baptiste

Dnes cierkev svatá, matka naše, pamatuje a slaví den miláčka božieho, milého svatého Jana Křtitele, kterýžto mezi syny ženskými větčí nepovstal jest Jana Křtitele. [98v] A počínající matka naše i die takto: „*Elizabeth, uxor tua, pariet tibi filium et vocabis nomen eius Iohannes.*“⁹⁶ „Alžběta, žena tvá, porodí tobě syna a nazuoveš jméno jeho Jan“ a duchem svatým naplněn bude ještě v břieše matky své a mnozí v narození^{ln} jeho radovati se budú. Svatý Lukáš praví, že ta slova, kteráž sem propověděl, jsou Gabriele archanjela k Zachariášovi, otci

^{li} lodi] lodie

^{lj} kázíce] kaziecze

^{lk} utrpení] vtrpenie

⁹⁵ sr. 2 C 2,15

^{ll} vzezřev] wrzezrzew

^{lm} stojíce] ftogiecze

⁹⁶ L 1,13

^{ln} narození] narozenie

svatého Jana. V kterýchžto {sloviech}⁹⁷ muožeme znamenati čtverú věc. Najprvé, že anjel zvěstoval jeho narozenie tu, když řekl „Alžběta, žena tvá, urodí tobě syna“. Druhé, jméno pokládá, když die „a slúti bude jméno jeho Jan“. Třetí, svatost jeho vypravuje, kdež die „a naplněn bude duchem svatým“. Čtvrté, užitek jeho svatosti ukazuje, kdež die „a mnozí v narození¹⁰ jeho radovati se budú“. Podlé prvného znamenajme, že anjel, zvěstuje narozenie svatého Jana, ukázal jeho bytí divného pro čtverú věc, kteráž jest v něm proti čtverému nedostatku, kterážto má každý člověk při svém narození^{1p}. První, že hříšný a nečistý narozuje se člověk, protož ižádný nenie čist od hříechu. Také mladí jednoho dne všichni se narozují synové hněvu. Jakož praví^{1q} apoštol: „Ten hněv ukazuje pán na dietkách, kteřížto umierají beze křtu, že zbaveny bývají a budú jeho svatého vidění, že sú se v nepravosti počali.“ Jakož praví Žaltář: „A v nepravostech mých počat sem.“⁹⁸ Druhé se člověk narozuje bláznivý a neumělý, [99r] neb děti tak bláznovy jsú v svém dětinství, že by daly jednu zemi za jablko. Protož ani dobrému ani zlému rozumějí. Třetí, že mdlý a nemocný se narozuje, protož sám sobě pomoci nemuože. O tom jest položeno u figuře v knihách Králových, kdežto Saul praví^r k Davidovi: „Muožeš li odolati Filištínským a bojovati proti nim, neb dietě jsi!“⁹⁹ Čtvrté, že pláče narozuje se, a ta piesnička jest všem obecná. Od těchto všech nedostatkův toto dietě, miláček božie, svatý Jan byl jest nevinen. Nebo proti prvniemu narodil se čistý a svatý, nebo prvé byl svatý, nežli se jest narodil. Protož praví o něm pán skrze proroka: „Prvé, než sem tě stvořil {v}¹⁰⁰ bříše, znal sem tě a dřeve, nežs vyšel z života, posvětil sem tebe.“¹⁰¹ Druhé, proti bláznivosti a neumělosti, narodil se jest z dokonalú múdrostí, neb ještě jsa v životě, poznal pána Krista a matku jeho a své matce jeho ukázal. Protož praví svatý Augustin: „Nebe a země ještě jest neviděl, a v životě jsa, poznal jest stvořitele nebe a země.“ Třetí, proti mdlobě dětinské narodilo se jest dietě silné, neb ještě jsa v mladých letech a v dětinských, šel jest na púšť. I znamenati máme tohoto dietě jeho divnú sílu. Neb za duom a za palác měl jest púšť, miesto tovaryší a čeledi měl jest zvěř. A za rozkoš měl zelinu medovú a za víno vodu. Nám dávaje příklad milý svatý Jan, [99v] abychom v těchto zemských věcech nehledali rozkoši, ale chudoby tohoto světa. Poněvadž svět tento, kterýž jest žalář, zdá se tak pěkný, co pak bude o paláci královstvie nebeského! Čtvrté proti piesni pláče, kterúžto každý zpívá, když se urodí. Ale toto dietě, než se narodilo, radovalo se jest a veselilo. Jakož praví svatý Lukáš, že když jest přišla panna Maria pozdravovati Alžběty, matky svatého Jana, a když jeho pozdravila, ihned počalo dietě plesati a radovati se v životě jejím. I řekla jest Alžběta ku panně Mariji: „I odkud mi to, že matka pána mého přišla ke mně? Neb aj, jak se jest stalo pozdravenie tvé v uší mých, zradovalo se jest dietě v radosti v životě mém!“¹⁰² Druhé zvěstuje jméno, že Jan, jenž se vykládá milost, a to jméno bylo milé bohu otci, jenž jeho v bříše pokřtil a to jemu jméno dal, jakož sám o sobě skrze Izaiáše praví: „Pán od života volal jest mě, z břicha matky mé zpomenuť jest na jméno mé.“¹⁰³ Syn, jenž jeho svým křtitelem zvolil, duchu svatému, jenž jeho mistrem byl, neb on, duch svatý, učil jeho kázati. Jakož praví skrze

⁹⁷ marginální přípisek pozdější rukou

¹⁰ *narození*] narozenie

^{1p} *narození*] narozenie

^{1q} *praví*] prawie

⁹⁸ Ps 50,7

^{1r} *praví*] prawie

⁹⁹ 1 Rg 17,33

¹⁰⁰ interlineární přípisek soudobou rukou

¹⁰¹ Jr 1,5

¹⁰² L 1,43–44

¹⁰³ Is 49,1

proroka: „Položil jest pán má usta jako meč ostrý.“¹⁰⁴ Ó, kterak ostře řezal jest ten meč, když jest řekl Herodovi: „Neslušie tobě míti ženy bratra tvého.“ Opět byl jest milý panně Mariji, kdyžto ona chtěla býti babú, neb ona jeho pěstúnkú byla; když se jest narodil, ona jeho z země zdvihla. [100r] Třetíe, pokládá jeho svatost, když die: „Naplněn bude duchem svatým.“ Jistě jeho svatost měla mnohé svědectvie. Najprvé od boha otce, že nazval jeho anjelem. *Malachie II.*¹⁰⁵: „Aj, posielám anjela svého.“ Anjelem proto nazván pro život anjelský, kterýž jest vedl, že jest pannú až do smrti zuostal. Druhé od syna, kdež jeho Kristus chválil řka: „Mezi syny ženskými nepovstal větší Jana Křtitele.“¹⁰⁶ Neb on byl jest lucerna hořecí skrze lásku, svietě se skrze anjelské přebývanie. Třetíe měl svědectvie od ducha svatého s prorokem řka: „Ty prorok najvyššieho nazván budeš.“¹⁰⁷ Čtvrté od anjelóv, jakož praví sv. Lukáš: „Veliký bude před pánem, vína ani pití silného pítí nebude.“¹⁰⁸ A vida svatý Jan evanjelista jej takového duostojenstvie býti a že takých věcí došel, řekl jest v Zjevení svém: „Viděl sem prostřed sviecnuov zlatých podobného synu člověka, oděného rúchem bielym a opásaného provázekem zlatým.“¹⁰⁹ I co se znamená skrze těch sedm sviecnuov? Jediné sedm řáduov v nebi přebývajících^{ls}. Jakož praví svatý Jan: „Vprostřed těch řáduov viděl jest Jana Křtitele.“ Páté, znamená se užitek jeho narozenie tu: „A mnozí v narození^{lt} jeho radovati se budú.“ A najprvé radují se hříšníci, neb jim cestu ukazoval do královstvie nebeského řka: [100v] „Čiňte pokání, a přiblíží se vám království nebeské.“ Radovala se jest matka jeho, neb jie od zlořečenství zprostil a rozhřešil. Radoval se jest milý buoh, že se jest jeho věrný posel narodil. I radovali sú se ti, kteříž v mukách v očistci byli, neb jim jest zvěstoval příchod pána Krista, skrze něhožto jsú vysvobozeni a zproštěni z vazby diábelké. Radoval se jest otec jeho, že jemu řeč zase navrátil skrze své narozenie, neb jest byl oněměl. Neb čte se v historii *Ecclesiastes*, že král David chtěl rozšířiti službu božie, ustavil čtyrmedcítma^{lu} kněží vyšších, z nichžto jeden byl Zachariáš, ale byl¹¹⁰ on a žena jeho, svatá Alžběta, staří bez dětí, ale když jest všel Zachariáš do chrámu, aby kaděníe a obět položil, a množstvie lidu vně před chrámem čekáše¹¹¹, i zjevil se jemu Gabriel archanjel a řekl jemu: „Zachariáši, neboj se, nebo uslyšána jest modlitba a prozba tvá. A Alžběta, žena tvá, urodí syna tobě a slúti bude jeho jméno Jan.“¹¹² Ale Zachariáš, znamená svú starost a ženy své jalovost, v tom pochybováše¹¹³. A vedlé obyčeje židovského žádáše¹¹⁴ znamenie od anjela. Ale anjel, protože jest slovóm jeho neuvěřil, ránu na něho dopustil, že jest oněměl. A když jest Zachariáš vyšel s chrámu k lidu a jeho němého učiněného poznali jsú, on ponúkáše, že by [101r] viděníe viděl v chrámě. A když se ten čas naplnil, vrátil se do domu svého. A počavši Alžběta synem, pět měsiecuov se kryla, neb se jest styděla, že jest v starosti počala. Ale šestý mesieci blahoslavená panna Maria, kterážto již byl počala pána Jezukrista, přišla k Alžbětě radující se jí, že má syna poroditi. A když ji pozdravila, svatý Jan, jsa duchem svatým naplněn, čil jest syna božieho

¹⁰⁴ Is 49,2

¹⁰⁵ Mal 3,1

¹⁰⁶ Mt 11,11

¹⁰⁷ L 1,76

¹⁰⁸ L 1,15

¹⁰⁹ Ap 1,13

^{ls} přebývajících] przebywagicziech

^{lt} narození] narozenie

^{lu} čtyrmedcítma] cztyrmedcztitma

¹¹⁰ původně zapsáno bieffe, škrtnuto a nadepsáno „bil“

¹¹¹ škrtnuto a mladší rukou na okraji zapsáno „modle se“

¹¹² L 1,13

¹¹³ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „pochyboval“

¹¹⁴ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „žádal“

přijít k sobě a radostí v břiše matky své radoval se jest. I byla jest Maria s přítelkyní svú Alžbětú tři měsiece posluhujíc jí. Ihned jest milá panna Maria rukama svýma dietě svatého Jana z země zdvihla, a hned se usta ocova otevřela. I počal jest volati: „Požehnaný pán, buoh izrahelský, jenž navštívil a učinil vykúpení lidu svému.“ A tak shromáždili sú se všichni susedé jeho a spolu radovali sú se a řekli sú jemu: „Jaké toto dietě bude, nebo vešken svět jest obveselilo!“ Protož narozenie jeho cierkev svatá světí, jakožto Kristovo narozenie a matky jeho panny Marie.

Petri et Pauli

*Ego vos elegi de mundo, ut eatis et fructum afferatis et fructus vester maneat.*¹¹⁵ Slova, kteráž sem nyní na počátku kázni hodu dnešního propověděl, jsú slova pána [101v] našeho Jezukrista, psaná ve čtení^{lv} svatého Jana v položení^{lw} XV., kterážto slova pán Kristus podobně řeci mohl k těmto dvěma^{lx} apoštoloma, k svatému Petru a k svatému Pavlu, výkladem takovým řka: „Já sem vás vyvolal z tohoto světa, abyšte šli a užitek přinesli, jenž na věky zuostane.“ Nuže, najmilejší^{ly} křesťané, již při této řeci znamenati máme, že pán buoh vyvolil sobě tato dva apoštoly, svatého Petra a svatého Pavla, jakožto dvě jasné sviece^{lz} k osvěcování temnosti duší křesťanských. A to dobře znamenáno jest v třetích knihách Královských v položení desátém, kdež psáno stojí, že biechu¹¹⁶ udělání jako dvě ruce, držiece stolici Šalomúnovu. Šalomún se vykládá jakožto pokojný a znamenává milého Krista, jenž nám svú smrtí a svú krví drahú, vise na svatém kříži, pokoj a věčný mír mezi námi a otcem svým nebeským zjednal, kterýžto mír a pokoj dále poručil a ostavil tomuto světu, chtě, aby křesťané věrní pokojně spolu bydlili, kterýmžto také pokoj svóy i v nebesiech poslibil dáti. Jakož o tom Kristus ve čtení svatého Jana vymlúvá řka: „Pokoj muoj dávám vám a pokoj muoj zuostavuji vám ne tím obyčejem, jako svět dává.“¹¹⁷ Pak skrze stolici Šalomúnovu znamenává se cierkev svatá, totiž zbor křesťanský, na kteréžto milý buoh sedí^{ma} a odpočívá duchovně jakožto král milostivý [102r] na stolici svého božského milosrdenstvie, uděluje kajícím lidem odpuščenje hřiechóv, hledajícím spasenie svého, uděluje dobroty své a lásky božskéj. A těm, jenž k němu tlukú a volají modlitbami nábožnými, dává věčné obradování. A k tomuť nás sám Kristus pobieží a napomíná tu, kdež praví^{mb} ve čtení svatého Lukáše, řka takto: „Proste, a budeť vám dáno. Hledajte, a naleznete. Tlucte, a budeť vám otevřieno.“¹¹⁸ Pak skrze ruce, jenž takovú stolici Šalomúnovu držale, znamenávají se tato dva milá apoštoli, svatý Petr a svatý Pavel. A to pro troje podobenstvie, kteráž ruka do sebe má. Jedno podobenstvie jest to, že ten úd ruka obecně obnažena bývá. Takéž tito svatí apoštolé obnaženi byli všeho statku a všeho zboží tohoto světa. Neb všechno, což jsú na tomto světě měli, to jsú všechno pro buoh opustili, chtiece v tom pána Krista, mistra svého, jenž pro nás všechno opustil následovati. A protož směle řeci mohli k milému Kristu: „Ej, všeho jsme nechali a šli sme za tebú, co nám za to odplaceno bude?“¹¹⁹ A pán Kristus jim zase odpověděl řka takto: „Vy, jenž

¹¹⁵ J 15,16

^{lv} čtení] cztenie

^{lw} položení] polozenie

^{lx} dvěma] dwie

^{ly} najmilejší] naymileyffie

^{lz} sviece] fwietie

¹¹⁶ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byli“

¹¹⁷ J 14,27

^{ma} sedí] fedie

^{mb} praví] prawie

¹¹⁸ Mt 7,7

¹¹⁹ Mt 19,27

ste mne nasledovali a mne ste se pridrželi, budete sedeti v den súdny v stoliciech, súdiece dvanáctero pokolenie lidu izrahelského. A za to, co ste pro mě opustili, stokrát více vám navrátím v království^{mc} nebeském.“¹²⁰ A snad by [102v] někdo řeci mohl: „Co jest svatý Petr tak mnoho toho statku po sobě ostaviti mohl, jsa chudým rybářem, leč slechka nějakú starú siet neboli nevod rybí a lodičku a jiných nástrojův rybářských, kterýmiž se živil, toť veliké bohatství býti nemohlo!“ Vymlúvá je z toho svatý Řehoř řka takto: „*In hac re pensandus est plus affectus quam res aut effectus.*“ Při takové věci, co se svatého Petra dotýče, více má býti vážen úmysl a vuole člověčie nežli skutek aneboli ta věc, kterúž člověk po sobě ostaví. Jistě dosti jest svatý Petr nechal, a ačkoli málo jest měl, tehda jeho úmysl ten byl, kdyby pak velmi mnoho měl, že by rovně též byl učinil. Mám za to, že málo jest pohříechu mezi námi takových Petróv, ješto by takový úmysl měli, neb všichni téměř obecně více sobě vážíme to počasné zboží minulé nežli věčné, nevzpomínajíce na to, že se každý narodil nahý a nahý do země se vrátiti musí. A to, což po sobě ostaví^{md}, komu se dostane, tak skoro nepílnému^{me} jako pílnému^{mf} a tak brzo k zatracení^{mg} jako k spasení^{mh}. Ruka také svým obyčejem více núze trpí^{mi} nežli jiný úd, neb někdy zimu a někdy také horkost a někdy úraz. Takéž také tato dva apoštolí mnohem více trpěli jsú nežli jiní. Nebo svatý Pavel, ten sám o sobě píše^{mj} k Korintóm v položení^{mk} XX., řka takto: „Potřikrát sem metlami mrskán, jednu kamenován, třikrát na [103r] moři potonoval a v nebezpečenství^{ml} býval. Den a noc v mořskéj hlubině byl sem. Cestú často pracuje, často sem mezi lotry, mezi morděři jednak na vodách, jednak na zemi, i zde i onde protivenství veliké mieval a jiných podlé toho mnoho nehod.“¹²¹ A mnoho pořád utrpenie svého vše v té řeči vymlúvá, jehož pro ukřácení nechám. Ruka také podlé přirozenie svého velmi věrná jest jiným údóm těla člověčieho, takže s jinými údy vždy nětco utrpenie má, a to jest zjevné. Neb když člověka na životě kde co pobolí, ihned k tomu miestu bolnému rukú sáhne a pomaže. Takéž tito svatí apoštolé často utrpenie mievali. A protož o nich praví^{mm} v knihách *Ecclesiastes, VIII. capitulo*: „Toť jsú dva mužé milosrdenství, jichžto spravedlnosti nepřijmú zapomenutie.“ Ó, jak jest milosrdný byl svatý Pavel, když jest řekl: „Kto jest medl, já sem silen, kto pohoršen bývá, já nebývám.“ Kterak také milosrdný byl svatý Petr, když onomu nemocnému, jenž v chrámě, dnú zlámán jsa, nemocen ležal a svatého Petra za alnužnu prosil, velmi ochotně a milostivě jemu odpovědě řka: „*Aurum et argentum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do.*“¹²² „Zlata a stříebra, tohož u mne nenie, než to, což mám, toť tobě dám. Ve jméno pána mého Jezukrista, vstaň a choď a buď zdrav!“¹²³ A tak ten kulhavý vzkochiv vzhuoru, ihned bieše¹²⁴ zdrav a prost a chodil jest za svatým [103v] Petrem, chvále pána boha. A lidé, vidúce toho chromého již uzdraveného, chodiece a boha

^{mc} království] kralowftwie

¹²⁰ sr. Mt 19,28

^{md} ostaví] ořtawie

^{me} nepílnému] nepielne^v

^{mf} pílnému] pielne^v

^{mg} zatracení] zatraczeni

^{mh} spasení] řpafenie

^{mi} trpí] trpie

^{mj} píše] pieffe

^{mk} položení] polozenie

^{ml} nebezpečenství] nebezpečenftwie

¹²¹ 2 C 11,25

^{mm} praví] prawie

¹²² Act 3,6

¹²³ sr. A 3,6

¹²⁴ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byl“

chválíce, divili sú se tomu a nětco tím strašlivi biechu¹²⁵, vidúce, že tomu nemocnému tak se přihodilo. A protož dosti jest svatý Petr tomu chudému učinil, a by byl více měl zlata nebo stříebra, také by jemu rád byl dal. Jest také ruka velmi platná a užitečná k rozsievání semena všelikého. A protož praví Šalomún múdrý: „*Mane semina semen tuum et vespere non cesset manus tua.*“¹²⁶ „Ráno rozsievaj semeno své a večer,“ totiž zmladu čiň skutky dobré a i k starosti nepřestávaj dobře činiti. Ó, kterak blahoslavené byly ruce těchto svatých dvou apoštoluov, jenž na tomto světě pílň^{mn} rozsievali božie sémě, kážíce^{mo} bez přestání slovo božie a vieru křesťanskú, kterýmžto kázáním mnoho židuov i pohanov na pravú vieru obrátili sú. Jakož o nich praví prorok v Žaltáři řka takto: „*In omnem terram exivit sonus eorum et in fines orbis terrae verba eorum.*“¹²⁷ „Po všie zemi vyšel jest zvuk jejich a až k končinám světa vyšla jsú jejich slova.“ Vyvolil také pán buoh sobě tato dva svatá apoštoly jakožto dvě sviece k osvěcování duší lidských. Jimžto Kristus řekl slova, jenž psána jsú ve čtení svatého Matúše, řka takto: „Vy jste světlo tohoto světa.“¹²⁸ Nebo na takového krále, jakož jest Kristus, neslušie malé světlo anebo aby měl jedno světlo, ale dvě. A protož podobně o nich řečeno jest: „*Fecit Deus duo lumi[104r]naria magna.*“¹²⁹ „Učinil jest pán buoh dvě velicie světla.“ A zajisté velicie, neb jejich^{mp} kázní a jejich učením cierkev svatá svietí se skrze vieru jakožto slunce. Ó, jak jasné světlo byl jest milý svatý Petr, jenž rozpálen jsa ohněm ducha svatého, když bieše¹³⁰ na modlitbách s pannú Marijí a s jinými apoštoly na nějakém domu tu v Jeruzalémě a duch svatý byl jest jim seslán v ohnivých jazycích, a počali sú mluviti jazyky rozličnými, jakož o tom psáno v Skutciech apoštolských v položení pátém: „Ještě Petr řeči nebyl dokonal, sstúpil duch svatý nade všecky, jenž slyšeli jeho slova.“¹³¹ Ó, jaké jest také světlo byl svatý Pavel, jenž netoliko, že byl osvícen múdrosť a uměním nad jiné lidi na tomto světě, ale mezi anjely byl osvícen. Jakož se o něm čte v epištole k Korintským měščenóm v rozdielu dvanáctém tu, kdež sám píše, ale nejmenuje sebe, a praví^{mq}: „*Scio hominem raptum usque ad tercium celum.*“¹³² „Viem člověka vtrženého až do třetieho nebe.“ Jenž jest převěděl tajné věci, kterýchžto člověku nepodobno vymlúvati, a protož v jeho chvále zpievá cierkev svatá řkúci: „Ó, přeslavné světlo všech kosteluov, totiž všeho křesťanstvie, jasnější nad slunce světlostí duchovní.“ Také vyvolil pán buoh tato dva svatá apoštoly, svatého Petra a svatého Pavla, jakožto pevnú a tvrdú skálu, totiž [104v] gruntfešt viery křesťanskéj. Neb Kristus jednoho času tázáše¹³³ se svých apoštoluov takovú řečí, jakož v dnešním^{mr} čtení stojí psáno, řka k nim takto: „Koho pravie lidé, jenž by byl syn člověka, totiž panny Marie?“ I odpovědie jemu řkúce: „Mistře milý, někteří lidé pravie o svatém Janu Křtiteli pro svatost života jeho, jenž tak svatý život vedl, že mnozí lidé měli ho za Krista. A někteří pak praví o Eliášovi pro zjevnost moci jeho. Neb Eliáš byl tak mocný u pána boha v svých prozbách, že oheň na veliké, mocné lidi z nebe posielal. Také se modlil pánu bohu a uprosil, že dešť

¹²⁵ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byli“

¹²⁶ Eccl 11,6

^{mn} pílň] pielnie

^{mo} kážíce] kaziecze

¹²⁷ Ps 18,5

¹²⁸ Mt 5,14

¹²⁹ Gn 1,16

^{mp} jejich] gegiech

¹³⁰ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byl“

¹³¹ A 10,44

^{mq} praví] prawie

¹³² sr. 2 C 12,2

¹³³ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „tázal“

^{mr} dnešním] dnefniem

tři léta pořád a šest měsíců ov nepřešel. A potom opět uprosil jest, že dešť biele¹³⁴ k utěšení^{ms} lidskému. Někteří praví o Jeremiášovi pro dokonalost milosrdenství, neb Jeremiáš tak byl velmi milosrdný, že lidských hříchův častokrát plakal. A někteří praví, že mají za Krista jednoho z prorokův, totiž Elizea, pro hlubokost múdrosti jeho.“ To byla odpověď apoštolská na Kristovo otázanie. I die k nim dále pán Kristus: „Ale vy pak, moji mladší, zač mě máte, totiž koho vy mne pravíte, že bych já byl?“ Jako by řeči chtěl milý Kristus: „Vám sem zjevil to vše, což sem od svého otce nebeského slyšel, a měli byste o mně lépe věděti nežli jiní lidé.“ Tehda svatý Petr jakožto kníže a hlava apoštolská, s žádným se neporadiv ani se potázav, tudíž nemeškaje, die nadhlas zjevně řka takto: **[105r]** „Poněvadž nás tiežeš, zač bychme tebe měli, jáť pravím, žes ty Kristus, syn boha živého.“ A protiv tomu odpovie jemu Kristus řka takto: „Petře, a jáť tobě pravím, žes ty ten Petr, totiž ta skála, a na tu skálu ustavím cierkev svú.“ A dále jemu die takto: „Blahoslavený jsi Šimon Bariona!“ Šimon tak mnoho řečeno jest jakožto „sprostný“, a „Bariona“, to se vykládá jakožto syn holúbkův. „Neb ne tvé tělo ani krev tvá o mně zvěstovala ani toho sám od sebe máš, ale otec muoj nebeský, jenž jest v nebesiech. A protož tobě dám klíče království nebeského.“ I mohl by někto řeči: „Milý hospodine, proč si tak hříšnému člověku klíče poručil, jenž tebe potřikrát zapřel, jenž jest křivý přísazník, přísáhl a slíbil s tebou a podlé tebe do žaláře i na smrt jíti, a potom od tebe utekl a zapřel tebe?“ Muož na to odpověď taková býti, že to učinil pro utěšenie všech hříšných, aby žádný hříšník nepozúfal protiv milosti božské a aby věděli, že člověka hříšného, jenž se k němu navrátí a želé věrně svých hříchův, chce učiniti člověka svatého a velikého v království^{mt} nebeském. Při těchto sloviech mohl by opět dále řeči: „Poněvadž Kristus dobře věděl, že by svatý Petr po něm býti měl pastýřem a hlava cirkve svaté a všeho křesťanstvie, proč toto na něho přepustil, že se tak zapomenul a že **[105v]** jeho potřikrát zapřel?“ Na to nám mluví svatý Řehoř, že se to proto stalo, aby svatý Petr, jsa hlavú jiných lidí, vzpomínaje na svú křehkost a na své viny i na hřiechy, tím větší slitování a milosrdenství také měl s jinými hříšnými a k jejich rozhřešení. A ačkoli svatý Petr na tom se zapomenul, avšak potom milost u pána boha získal a uprosil. A protož dán bude svatý Petr na příklad prelátóm, kněžím a těm, ješto jiné zpravovati mají, aby od něho naučenie vezmúce, k svým osadným tím milosrdnější byli. A tiem také obyčejem neporučena jest moc kněžská anjelóm, ale lidem jakožto sv. Petru a náměstkóm jeho, to jest kněžím. Neb by taková moc anjelóm byla dána, jenž hřešiti nemohú, tehdy by anjelé nebyli tak milosrdní a chtěli by každého hřiechu bez milosti mstítí. Ale poručena jest lidem, a ne všem také lidem, než jedné samým kněžím, aby kněz, jakžto člověk sám sebe v svých nedostatcích a hřieších znamenaje, pak k cizím hřiechóm tím větší měl smilování a utrpenie. A protož nemají býti voleni preláti, biskupové a kněží neumělí, ale rozumní a múdří, aby uměli rozeznati nehody a hřiechy lidské. Již bych já také řeči mohl: „Divíš se tomu, že svatý Petr potřikrát pána Krista zapřel. Ale tomu se nedivíš^{mu}, že ty ho ne třikrát, ale na tisíckrát^{mv} v roce zapříš!“ Neb praví sv. Bernart: **[106r]** „Kolikrát člověk smrtečně hřeší, tolikrát pána boha živého zapří.“ A protož znamenajme, kolikrát v roce smrtečně zhřešíme. Svatý Petr, ten pro troje zapření rúchu na hrdle nosil jest, ješto jí slzy z očí svých utieral. Neb kolikrát koli zpomenul na to laskavé rozmlúvanie milého Krista aneboli na to zapření, nemohl se vzdržeti, ihned plakati musil a od velikého, častého pláče tvář jeho již jest byla zčernalá a usvadlá, jako by jje byl opálil. Poněvadž

¹³⁴ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byl“

^{ms} *utěšení*] utieffenie

^{mt} *království*] kralowftwie

^{mu} *nedivíš*] nediwiefs

^{mv} *tisíckrát*] tificczkrat

pak svatý Petr pro troje zapření toliko plakal, kterak pak plakati nemá hříšný člověk, jenž stvořitele svého na mnohokrát zapří^{mw}, dopúščeje se hříechuov smrteđných. A by tomu buoh chtěl, že by – vezma příklad na svatém Petru – hříechy své oplakati mohl. A ač by již toliko plakati nemohl jako svatý Petr, ale za tak časté zapření vypusť jedínú slzu z svého srdce a s svých očí, jistě tím ukrotíš hněv boží a obměkčíš^{mx} jeho, že bude milostiv tvému zhřešení jako kterému svatému Petru, neb takové slze jsou milému bohu mnohem vděčnější nežli jiné utrpenie. A to se dobře shledalo na tomto svatém Petru, na svatěj Maří Majdaléně a mnoho jiných, ješto takovými slzami dobyli sobě milosti u pána boha a odpušćenie svých hříechuov. A ačkoli svatý Petr proti pánu Kristu velice se byl zapomenul, avšakž jeho na jiné [106v] apoštoly vždy miloval. A toho tím dosvědčil, že jej vrátným svým a klíčnícem nebeským učinil, že ne k jednomu pokoji, ale ke všemu království^{my} svému. A dal jemu moc zavřieti a otevřieti, když jest k němu řekl tato slova řka: „*Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in celis.*“^{d35} „Petře, což koli na zemi sviežeš, to buď svázáno i v nebesiech.“ A což kolivěk na zemi rozviežeš, to buď rozvázáno i v nebesiech. A tu jistú moc dal také pán buoh jeho náměstkóm, to jest všem kněžím. Jiná kniežata neboli králové mají vrátné ukrutné a protivné a nemilosrdné, neradí chudého před pána na zámek pustie. Ale pán a král náš Kristus učinil svým vrátným svatého Petra, jenž jest milosrdný a dobrotivý, jenž ne skrytě, ale zjevně klíče v ruce držie, jako by řekl: „Jděte ke mně všichni, chudí i bohatí, mladí i staří, zdraví i nemocní, hotov sem vám království nebeské otevřieti, jestliže kto za to prositi bude a budete li tlúci modlitbami nábožnými.“ Miloval také pán Kristus svatého Petra nad jiné apoštoly tím obyčejem, že jemu všechno křesťanstvo na tomto světě poručil. Svatému Janu evanjelistě, tomu jest poručil matku svú pod křížem, a to bylo znamenie veliké lásky^{mz}. Ale svatého Petra, toho ještě výše miloval, když jemu vešken svět poručil, pro kterýž se dal i na smrt umučiti, a opustiv [107r] dědictvie, totiž nebesa, přijal na se člověčenství. A chtěl člověkem býti, aby člověka vykúpil. A pak ty jisté lidi tak vykúpené poručil pán buoh svatému Petru, aby je zpravoval a opatroval, když k němu řekl: „Petře, miluješ li mě?“ A on odpověď: „Pane, miluji tě.“ „Pasiž ovce mé!“ Těch jistých ovec, to jest věrných křesťanów na tomto světě. A viery křesťanské svatý Petr byl jest tak pilen, že potom pro ně dal se na smrt umučiti. Neb čtem o jeho svatém životě, že toho času, když svatý Petr a svatý Pavel tu v Římě slovo boží a vieru křesťanskú kázali, pak slyšiece to starší^{na} v městě, velmi jim to protivno bylo. I myslili na to, kterak by obec proti nim zbúřili. A Šimona čarodějníka nad ně ciesaři Nerovi římskému zchválili a svatě apoštoly potupili. Jakož se to i dnes ještě děje, že mnozí u diábla a jeho služebníków a služebnic jakožto u čarodějníků a čarodějnic více hledají ščestie a spasenie svého nežli u řádných a statečných lidí. Tehda stalo se, že mnozí lidé skrze řeč svatých apoštolów a jejich kázání obracovali se na pravú vieru k milému pánu bohu i bylo, že se lidé dvojili a búřili se proti sobě. A mezi tím Šimon čarodějník s své zlosti bude mnoho zlého o svatém Petru mluvíti, že jest čarodějník a že lidi z pravé cesty svodí. I uvěřili sú tomu mnozí lidé jeho zlosti, neb mnoho [107v] divów svými čáry jednal, někdy činil, že se had měděný hýbal jakžto živý a že se modly kamenné smály, i sám také a též diábelskú mocí u povětří^{nb} létal. A svatý Petr protiv tomu božskú mocí nemocné uzdravoval, slepým zrak dával, diábly vyháněl a mrtvé křiesil. I řekl jest svatý Petr lidem, aby se jeho varovali. A tak,

^{mw} zapří] zaprzie

^{mx} obměkčíš] obmiekczięfs

^{my} království] kralowftwie

¹³⁵ Mt 16,19

^{mz} lásky] lafke

^{na} starší] ftarflie

^{nb} povětří] powietrze

že lidé byli roztržití, jedni s Šimonem čarodějníkem, druzí s svatým Petrem stáli. A uslyšav to Nero císař, káže toho čarodějníka Šimona před se přivolati. A když před císaře kročí, počne svú tvář měniti, že jednak jako mládenec, jednak jako starý člověk proměňováše¹³⁶ se. Pak znamenav to Nero císař, měl jeho za pravého syna božieho. Ale svatý Petr protiv tomu pravil, že by byl lživý a nečistý čarodějník, jenž lidi klamá a na všem jest protivník boží. Tehda ten čarodějník jde k císařovi i die jemu takto: „Slyš mě, milý císaři, jáť sem syn boží, jenž sem z nebe stúpil, až do sie chvíle měl sem protiv sobě nepřitele Petra, jedno jeho samého, než již se jeho zlost množí, žeť i Pavel s ním káže Kristovu vieru. A protož nepomyslíš li o to některak o jejich bezživotí^{nc}, jistě to věz, žeť královstvie tvé zahyne. Pak nazajtrie svoláni byli obapolně před císaře, svatý Petr i ten čarodějník, i budú se přemítati a hádati rozličnú řečí. I die [108r] Šimon císařovi: „Jižť dále Petra, svého nepřitele, trpěti nemohu, než příkáži anjelóm svým, aby přijduce pomstili mě nad ním.“ Odpovie jemu svatý Petr řka takto: „Nic se anjelóv tvých, diáblóv, nebojím, než oni se mne více bojte mocí pána Jezukrista, jímž se ty lživě činíš!“ Tehda císař die svatému Petru: „I kterak, Petře, nebojíš se Šimona, jenž jest pravým bohem a vie všechny věci tajné?“ I die k tomu svatý Petr a řka: „Poněvadž pravíšnd, že vie všechny věci tajné, nechať povie, co já nynie myslím aneboli co činiti chci.“ I káže sobě svatý Petr chleba tajně podati, a požehnav to, zdobí jej v rukú. Tehda Šimon rozhněvav se i die takto: „Vstupte, věžníci a psi moji, a snězte Petra tu před císařem!“ A tudiež ukázali se velmi velicí psi, chtiece se o svatého Petra pokusiti. Tehda svatý Petr, vzem chléb i vrže jej před psy, a ihned jako by se propadli, nebylo vídati žádného. I die svatý Petr k císařovi: „Pravilť sem tobě, císaři, dřieve, žeť jest zlý a diábelský člověk. A protož jižs to sám slyšal a viděl. Pravil tobě, císaři, o anjelech, a ukázalť psy.“ Tehda Šimon počne se opět chlubiti, že by chtěl mrtvé křiesiti. I stalo se, že nějaký mládenec umřel. A císař povola před se Šimona i svatého Petra i položi jima takovú pokutu, aby hrdlo propadl, ktož by mrtvého vzkřiesiti nemohl. A když Šimon podvakrát [108v] čáry své jednal, viděno bylo, že umrlec jako by hlavú hýbal. Tehda chtěli svatého Petra na smrt odsúdiť. Ale svatý Petr řekl jim řka: „Nekvaptež ještě mú smrtí, než učinite jedno, jestliže tento mládenec živ, jakož se vám zdá, i nechať chodí, jie a mluví^{ne}, a pakli toho neučiní, tehda vězte, žeť jest oblud. Ale nechať Šimon od lože odstúpi.“ A když odstúpil, tehda se umrlec nehýbal více. A pak svatý Petr, zdaleka stoje, i die řka: „Ve jméno pána mého Jezukrista toběť, mládenče, pravím, aby vstal a chodil!“ Kterýž ihned vstal živ jsa. A viděvše to lidé, chtěli Šimona ukamenovati. Ale Šimon vyšed na nějakú vysokú věži, i bude v povětří létati. Tehda Nero císař die k svatým apoštolóm: „Jižť vidím, že lid svodíte a že Šimon jest pravý buoh.“ Tehda milý svatý Petr dá se milému pánu bohu na modlitbu i die: „Přikazujiť vám, anjelóm pekelným, abyšte čarodějníka doluov upustili!“ Jenž hned doluov upadl a slomil hlavu, a zdechne hanebně. A viděv to Nero císař, že takového člověka ztratil, i bude po něm velmi truchel a zamúcen. A ihned z toho svatě apoštolu na smrt odsúdi. I káže, aby svatého Petra ukřižovali a svatému Pavlu, jenž byl měščenín římský, tomu aby hlavu sľali. A když je již spolu na smrt vedli, tehda die svatý Pavel k svatému Petru: „Pokoj tobě věčný budť, bratře milý, jenž jsi slúp a gruntfešt viery křesťanské, [109r] pastýř ovec božských.“ Obrátiv se k němu zase svatý Petr, i die jemu takto: „Běť se u pokoji, učedlníku a příkazateli, lidský vuodce spravedlivých a jejich spasenie.“ A tak pak svatého Petra, obrátivše nohama vzhuoru a hlavú doluov, ukřižovali. A svatému Pavlu jeho svatú hlavu sľali. Tu pak lidé, ješto při tom stáli, viděli jsú anjely

¹³⁶ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „proměňoval“

^{nc} *bezživotí*] bezziwotie

nd *pravíš*] prawiefs

^{ne} *mluví*] mluwie

svaté, stojíce s korunami s ruože uvitými, jenž duše svatých apoštolův korunovali a vnesli do království nebeského. A takť jsou milí světi apoštolé život svůj na tomto světě dokonali; bylo by dlhé pravenie. Než povstanúce nahoru, tím nábožněji prosme jejich svaté milosti, poněvadž jsou tak veliké moci před pánem bohem, ať nám ráčí u pána boha uprositi hříechom našim odpuščením a po tomto životě dopomohú nám k království^{nf} nebeskému, kteréhož nám dopomáhaj buoh otec i syn i duch svatý. Amen.

Iakobi

*Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Matthei capitulo XX.*¹³⁷ A tak, najmilejšie, když jsou svatí apoštolé, svatý Jakub a svatý Jan, bratři vlastní, synové Zebedeovi, žádali jsou přijíti k radosti nebeské, o kteréž jim pán Kristus i také jiným apoštolům častokrát pravil a vymlúval. A pak jednoho času když se Kristus bráše do Jeruzaléma i pojal s sebou dvanácte svých mladších^{ng}, i bude [109v] s nimi rozmlúvati řka takto: „Aj, teď jdeme do Jeruzaléma a syn člověka,“ totiž panny Marie, „poddán bude kniežatům židovským a mistróm jejich a potupí jeho k smrti. A poddadie jeho lidem ku posmievání^{nh}, k ubičování, a třetie den z mrtvých vstane.“ A když již Kristus svú řeč dokonál a vymluvil, tehda tato dva, totiž svatý Jakub a svatý Jan evanjelista, poslali svú milú matku na Krista, aby s ním mluvila, zda by jim uprositi mohla království nebeské. A když tak s svými syny před Krista přistúpí, i die jemu řkúci takto: „Prosím tebe, rci a zjednaj, ať tato dva syny má sednú s tebú, jeden na pravici a druhý na levici v tvém královstvíⁿⁱ.“ A protož zdá mi se tak, že dosti nerozumně prosili jsou, právě jako by někdo chtěl žíti, a nic nenasev. A také jako by někdo chtěl žold bráti, a nikdy se v boji neukázav. Aneboli dědictvie míti dřeve, nežli by toho zaslúžil, a nikdy o to nepracovav. A protož Kristus ne mateři, ale synóm odpovie takto řka: „*Nescitis, quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?*“¹³⁸ „Neviete, co prosíte. Mužete li píti kalich, jenž sem já pil?“ Jako by řekl: „O veliké věci stojíte a za velikú věc prosíte, ale kterak; k velikým věcem nemuož tak snadně přijíti, leč usilováním a velikú prací.“ A protož praví „mužete li píti kalich, kterýž sem já pil“. V kterýchžto sloviech pán Kristus vede nás [110r] a napomíná ke dvojí věci. Jedno, abychom trpěliví byli v mukách a v protivenství^{nj}. A to vymlúvá v tom slově, jakož praví řka „mužete li píti kalich“. Druhé klade se jim na příklad tu, kdež praví „kterýž sem já pil“. A protož kalich někdy v Starém zákoně bylo jest náčiní jakožto číše aneboli řepice, z kteréhož jsou lidem nemocným dávali píti nápoj lékařský. A pak duchovním^{nk} rozumem a podobenstvím písmo^{nl} svaté pokládá a vyčítá o pítí^{nm} z kalicha. A protož znamenaj, že jeden kalich slove pokušenje diábelského. A o tom kalichu praví Jeremiáš prorok, capitulo XXI.: „*Calix aureus Babilonis in manu Domini inebrians terram.*“¹³⁹ „Kalich zlatý z Babylona v ruce boží opojí zemi a víno jeho budúť píti všichni lidé.“ Skrže kalich babylonský znamená se diábelské pokušenje, jenž pokušuje člověka v něčem pěkném a rozkošném tohoto světa biedného, potěšuje člověka, aby jeho tím snadněji mohl zklamati. Pak takový kalich, totiž pokušenje diábelského, tehda jest v ruce božie, když

^{nf} *království*] kralowftwie

¹³⁷ Mt 20,22, původně zapsáno II., přepsáno mladší rukou

^{ng} *mladších*] mladffiech

^{nh} *posmievání*] pofmiewanie

ⁿⁱ *království*] kralowftwie

¹³⁸ Mt 20,22

^{nj} *protivenství*] protiwenftwie

^{nk} *duchovním*] duchowniem

^{nl} *písmo*] piefmo

^{nm} *pítí*] pitie

¹³⁹ Jr 51,7

jemu pán buoh přepustí člověka pokusiti. Neb diábel nemuož člověka pokusiti, leč jemu od boha přepuštění dáno. A toho kalicha podává čert všem, když jich pokúšie. Než někteří jsú, ješto jeho nepřijímají, jako ti, ješto se takového pokušení brání a protiví. Ale druzí je přijímají, jako ti, ješto jemu v jeho pokušeníⁿⁿ [110v] přivolují. A o těch, ješto kalicha pokušení nepřijímají, psáno jest v prorocství^{no} Izaiášově, jenž mluví takto: „*Posui coram filiis domus Rechabitarum, ciphos plenos et calices.*“⁴⁴⁰ „Posadil sem před syny z čeledi Rechabitskéj řepice a kalichy plny vína, řekl sem ‚píte‘, a oni nechtěli píti.“ Také rovně diábel napájie lidi a šenkuje jim, i onoho i tohoto pokušení, jednak smilstvie, jednak obžerstvie, jednak cizoložstvie, jednak vraždu, jednak kostky, jednak ten prokletý tanec. A tak jinými hříechy smrtdelnými, a to jest pak vše na vuoli člověčí, chceš li to přijíti, či li nechtěš. Než radímť každému pod věčným zatracením, aby nepřijímal toho pitie, neb jestliže je přijmeš a napiješ se, totiž že jemu v tom povolíš, tehda jistě duši svú jedem smrtdelným napojíš^{np} a věčně otrávíš^{nq}. A pak ti, jenž kalich od diábla přijímali, znamenání jsú skrze šenka krále faraona, jenž když bieše do žaláře u vězení vsazen, viděl jest ve snách vidění, o kterémžto rozprávěje, bude praviti a řka: „Viděl sem před sebu vinný kořen, jenž měl troje réví, a to se ponenáhu proměnilo a rostlo v zlato a po okvetení dospieváchu hroznové. A kalich faraonuo, ten bieše v mů rukú, v kterýžto sem hrozny vydavoval a dal sem píti faraonovi.“ Pak tomu duchovně máme takto rozuměti. Šenk faraon znamená člověka hříš[111r]ného, jenž jest v žaláři, totiž v moci diábelské. Před takovým člověkem hříšným jest vinný kořen, to jest tento svět, jenž v své rozkoši ktve jakožto kořen vinný. Na tom hroznú, totiž na tomto světě, roste troje révie, neb všeliký hříech, jenž se v světě děje, jest radost očí, pýcha a rozkoš života. To troje réví roste v zlato, když takovému hříechu bude povoleno. A tehda hroznové dospievají, kdyžto hříech již bude skutkem spáchán. Tehda šenk kalich v rukú drží, když již člověk hříšný v hříších se zastará a zůstane. A tehda z hroznú víno vydavuje, když rozkoši v hříších hledie. A pak tehda faraonovi kalicha podává, když již člověk hříšný ve všem vuoli diáblu naplňuje. Takový kalich byl jest mrzek svatému Jakubu, nechtěl ho přijíti, neb ústavně byl jest v božie bázni, varoval se hříechův, netbal jest marnosti tohoto biedného světa. A opustiv všechno, což měl, následoval jest pána Jezukrista. Druhý kalich slove kalich počasné muky aneb počasného protivenstvie a utrpenie. O tom také píše prorok Jeremiáš, XLVIII. *capitulo*: „*Ecce quibus non erat iudicium ut biberent calicem, bibentes bibebant.*“⁴⁴¹ „Ej, praví ti, v nichžto nebylo rozeznání, aby pili kalich, pijíce pili jsú.“ To slovo vymlúvá Kristus k těm, jenž zde na tomto světě počasně kvílení [111v] budú a muky neboli protivenstvie trpí^{nr}, aby potom věčně kvílení a mučení nebyli. A protož praví ti, v nichžto nebylo rozeznání, aby pili kalich. To jsú ti, jenž před bohem dobří jsú a úplně dokonalí, takže by pro hříechy neměli mučení býti, tiť jsú pili pijíce, to jest mnoho protivenstvie na tomto světě psotném a biedném trpěli jsú. Jakožto Job spravedlivý, pán náš Ježíš Kristus, matka jeho panna Maria, svatí apoštolé, svatí mučedlníci. A protož také člověk, jenž jest mnoho hříechův učinil, milého pána boha často hněval, měl by protivenstvie rád trpěti, kteréž pán buoh pro hříechy naň sešle, neb tiem očiščuje naše hříechy, aby v mukách pekelných věčně netrpěl, neb utrpenie tohoto světa, ktož právě chce znamenati, jestiť velmi krátké protiv onomu, jakož potom trpěti budem, jehož nás pán buoh rač uchovati. Ačkoli krátké, avšakž

ⁿⁿ *pokušení*] pokuffenie

^{no} *prorocství*] prorocztwie

¹⁴⁰ Jr 35,5

^{np} *napojíš*] napogiefs

^{nq} *otrávíš*] otrawiefs

¹⁴¹ Jr 49,12

^{nr} *trpí*] trpie

kto je mile a pokorně trpí^{ns}, jest duši velmi užitečné. A toho máme příklad na mnohých lidech Starého i také Nového zákona, jenž jsou taková protivenství měli. A když by toho nebylo protivenství, mnozí by pána boha zapomenuli. Neb psáno jest v knihách Příslovie, *capitulo 2.*: „*Quem diligit Dominus, illum corrigit.*“^{d42} „Kohož pán buoh miluje, toho on treske.“ A jakož otec synovi, takéž se jemu slibuje. I zpomínal^{nt} na to pevně milý svatý Jakub. [112r] Neb když se jeho a bratra jeho svatého Jana tázal pán Kristus řka takto: „Mužete li píti kalich, jenž sem já pil?“, totiž „můžete li trpěti muky, jakož sem já trpěl?“ Odpověděli bez otazu ihned řkúce: „Můžem.“ Jako by řekli: „To vše, což na nás přijde trpěti utrpenie a protivenství na tomto světě, hotovi jsme a rádi chcem trpěti, abychom u věčné radosti v tvém království^{nu} s tebú bydleti mohli.“ Takový kalich utrpenie a protivenství svatý Jakub často pil, neb mnoho protivenství až i na smrt pro království nebeské trpěl jest. Jakož potom uslyšíte. A to všechno protivenství a ty muky, ješto je trpěl, konec vzaly. Ale radost nebeská, ješto za to vzal, ta trvá navěky a konce nevezme. Neb také k takovým praví Kristus skrze proroka v Žaltáři řka takto: „*Cum ipso sum in tribulacione, eripiam eum, et glorificabo eum.*“¹⁴³ „S^{nv} takovým sem v jeho nůzi, zbavím a zprostím jeho, totiž nepřátel jeho, a oslavím jeho a věčností dnův radosti své naplním jeho.“ Ó, kterak milé slovo slyšeti těm, jenž pro pána boha zde protivenství trpie! Třetí^{nw} kalich jest kalich krve syna božieho, jenž v sakramentu posvěcena bude. O tom kalichu píše apoštol svatý Pavel k Korintóm, *capitulo 3.*¹⁴⁴: „*Calix benedictionis sangwis Christi est.*“ „Kalich požehnání jest krev Kristova.“ Ovšem krev milého Krista podob[112v]ně muož nazvána býti kalich požehnání. Neb jeho krví jsme vykúpeni^{nx} a k věčnému požehnutí^{ny} a blahoslavení^{nz} přijdem. Jakož o tom praví svatý Jan v knihách Tajemství božieho řka takto: „*Lavisti nos sanguine tuo et fecisti nos Deo nostro regnum.*“^{d45} „Omyls nás krví svú od nečistoty našich hřiechův a zjednals v nás bohu našemu přiebytek a království.“ Toho kalichu, totiž krve milého Krista, kněz, když mši slúží, v sakramentu u oltáře účasten bývá, kdyžto krev milého Krista v sakramentu posvěť a přijímá. A netoliko kněz účasten jest přijímání téj svátosti, to jest krve syna božieho, ale také i všecti věrní křesťané, jenž při mši nábožně stojí, účastni jsou skrze vieru. Neb tak věriece, že jest tu krev božie, přijímají také duchovně. A protož muož každý křesťan rád ke mši choditi a při mši státi, neb jestliže ji nábožně slyšeti budeš, účasten budeš přijímání těla i krve božie. Takový kalich krve božie přijímal jest milý sv. Jakub s jinými apoštoly na poslednie večeri, kdyžto Kristus vzem kalich poděkoval bohu otcí, podal jim řka: „Toť jest kalich nového zákona, jenž pro vás i pro mnohé vylit bude k odpuštění^{oa} hřiechóm.“ Jest také kalich nebeské radosti, o kterémžto praví skrze proroka v Žaltáři řka: „*Et calix meus inebrians quam preclarus est*“^{d46} [113r] „A kalich muoj napájecí kterak přejasný jest.“ Skrze ten kalich znamenává se nebeská radost. A ktož se tam dostane, budeť syt i opojen všeliké

^{ns} trpí] trpie

¹⁴² sr. Pr 3,12

^{nt} zpomínal] zpomienal

^{nu} království] kralowftwie

¹⁴³ Ps 90,15

^{nv} S] Z

^{nw} Třetí] Trzetie

¹⁴⁴ 1 C 10,16

^{nx} vykúpení] wykupenie

^{ny} požehnutí] pozehanie

^{nz} blahoslavení] blahoflawenie

¹⁴⁵ sr. Ap 5,9

^{oa} odpuštění] odpufczenie

¹⁴⁶ Ps 22,5

chuti, takže všie této práce zdejšíe, všie psoty, tesknosti a protivenstvie zapomene. A o tom pravi^{ob} Izaiáš prorok řka: „*Oblivioni tradite sunt angustie priores et abscondite sunt ab oculis vestris.*“¹⁴⁷ „K zapomenutí^{oc} oddány jsú dřevní tesknosti a skryty jsú od vašich očí.“ V tom kalichu žádosti nebeskéj pán buoh dáva a šenkuje víno výborné nazbyt a v sytosti svatým svým. A ktož se jeho jednu napije, nebude žiezniv věčně, aniž muož smuten býti, aniž také umře, než budeť živ věčně a tuť nebude žádného nedostatku, žádné žalosti než plná a dokonalá radost, jenž nepomine věčně. Ó, blaze tomu bude každému, jenž zde na tomto světě bydlejí, že duostojen bude požívati toho kalicha, to jest radosti věčnéj v nebeském království^{od}. Jest také pekelný kalich trpkosti aneboli muky. A o tom pravi prorok v Žaltáři řka: „*Ignis, sulphur et spiritus procellarum pars calicis eorum.*“¹⁴⁸ „Oheň, síra, větrové, búření vln mořských bud’ částka aneb oddiel kalichu jich.“ Znamenaj při těchto sloviech, kterak spravedlivě pán bude súditi každého. Oheň neuhašený bude v pekle pro hřiech lakomstvie. A jakož ta žádost aneb srdce člověka lakomého nikdy [113v] syto aneboli plno nemuož býti peněz a bohatstvie. Síra bude v pekle pro hřiech smilstvie. A o tom píše svatý Jan v knihách Tajemstvie božieho: „*Pars illorum erit in stango ardenti igne et sulfure.*“¹⁴⁹ „Částka jich aneboli oddiel jich bude v ohni pekelném, jenž se pálí ohněm a sírou.“ A toho máme duovod na těch dvě městú, totiž Sodoma a Gomora, na kterážto města pán buoh seslal pro jejich smilstvie děšť s ohněm a sírou smiešenú¹⁵⁰. A dobře podobné jest, aby v pekle naplnění byli smradu sirného věčně, kteříž se přídrželi hřiechu smilstvie a rozkošné žádosti. Budúť tam větrové a búření vln mořských pro hřiech pýchy. A o tom píše prorok Izaiáš takto: „*Cor superbi quasi fervens mare quiescere non potest.*“¹⁵¹ „Srdce pyšného jakožto moře vsteklé odpočinúti nemuož.“ Kteréžto búření přináší piesek a bláto, jenž potom utlačeno bude. A jakož právě, když se moře zbuří, vznášejí se vlny nad jiné vlny, takéž srdce a myšlenie člověka pyšného nemuož odpočinúti a viec se buří, vznášeje se nad jiné lidi, ono urozením, múdrostí, krású, lepotú, rúchem svým a jinými věcmi, zhrzeje a potupuje bližnieho svého. A protož dobře podobné, aby ti, jenž se zde na tomto světě u pýše nad jiné vznášeli, aby v pekle poníženi byli mukami pekelnými, kdežto odpočinutie žádného míti nebude. A [114r] protož svatý Jakub, chtě se vystřící, aby toho kalicha pekelného neokusil, protiv ohni lakomstvie měl jest zvláštní obranu, totiž štědrost k dávaní alnužny lidem chudým. Protiv smilství^{oe} vedl jest čistotu. A protiv pýše pokoru. I prázdnen byl takového kalicha pekelného. A netoliko těmi ctnostmi, ale také i jinými zaslúžil jest na milém bohu mnoho duostojenstvie. Neb čtem o jeho svatém životě, že svatý Jakub byl jest syn Zebedeov, sestřenec panny Marie a bratr vlastní svatého Jana evanjelisty. A nazván jest Veliký svatý Jakub ne tiem obyčejem, že by větčieho vzrůstu anebo že by větčí postavy byl nežli druhý svatý Jakub, ale protoť slove Veliký: jedno pro zavolání, že jeho Kristus dřeve povolal k apoštolství nežli druhého svatého Jakuba; druhé také pro většie známost a obcování, že většie obcování měl s ním Kristus nežli z druhým tiem kusem, že jej k svému tajemství brával jakožto tehdy, když se před ním a před svatým Petrem a před svatým Janem na hoře Tábor přetvářel a řekl jest jim řka: „Vidění tohoto abyšte žádnému nepravili, lečť syn člověka panny Marie z mrtvých vstane.“ Třetie také nazván jest Veliký svatý Jakub,

^{ob} *praví*] *prawie*

¹⁴⁷ Is 65,16

^{oc} *zapomenutí*] *zapomenutie*

^{od} *království*] *kralowftwie*

¹⁴⁸ Ps 10,7

¹⁴⁹ Ap 21,8

¹⁵⁰ tak v rukopise

¹⁵¹ Is 57,20

^{oe} *smilství*] *fmillftwie*

protože prvni mezi apoštoly muky a smrt pro jméno božie trpěl jest. Jakož o tom Johannes [114v] Beleth praví^{of} a pokládá, neb když slovo boží v Samarii kázáše a v židovstvu, potom jide také do Hispanie, a takže kázni jeho nic prospěšná nebyla, neb jedno devět jich tu na vieru obrátil. A proto ostaviv dva po sobě, aby tu kázali vieru křesťanskú, a sedm jich s sebou pojal, i vrátil se zase do židovstva. Než Johannes Beleth, jenž jeho život popsal, ten jedno o jednom praví^{og}, ješto by tu v Hispanii na vieru obrátil. A když se zase do židovstva přibral a božie slovo tu kázal, najde tu nějakého čarodějníka Hermogena tak řečeného. Pak ten jistý Hermogenes poslal k svatému Jakubu Fileta, mladšieho svého, a několika licoměrníkuov k tomu židovských, aby Filet, mladší^{oh} Hermogenov, svatého Jakuba múdrostí svú a uměním svým před židy přemohl a přehádal, že by kázanie jeho bludné a falešné bylo. A když ho svatý Jakub ve všech kusiech pravdivým duvodem přede všemi přemohl a mnoho divov před ním ukázal, i vrátil se Filetus zase k svému mistru, potvrzuje kázani a učení svatého Jakuba, že by úplně pravdivé bylo a že by se jeho chtěl držeti. A radí jemu, aby se i on jeho držal a postúpil po něm a byl jeho mladším^{oi}. Tehda Hermogenes čarodějník, rozhněvav se protiv Filetovi, mladšiemu svému, zjedna to, že se nikam z miesta hnúti nemohl čáry svými. I die [115r] jemu: „Uzřím však, zproští li tě ten tvooj Jakub!“ A Filetus ukázal se svatému Jakubu. A svatý Jakub poslal jemu tu rúchu, jakož jí pot s sebe utieral. A káže jemu, aby řekl: „Hospodin, ten pozdvihuje těch, jenž padnú. Hospodin, ten zproščuje svázané.“ A tudiež bieše zase prost, že mohl jíti, kam se jemu zdálo. A tak haněje jeho čáry, i jide zase k svatému Jakubu. Tehda Hermogenes zavola diáblóv a přikáže jim, aby svatého Jakuba i s Filetem svázané oba k němu přivedli, aby se nad nimi pomstil, aby se jemu potom neporúhali a jeho v mistrovství^{oj} nehaněli. A když diáblové přišli k svatému Jakubu, i počechu v povětrí^{ok} řváti rkuce: „Jakube, apoštole boží^{ol}, prosíme tebe, smiluj se nad námi, neb dřeve, než čas náš přišel, již hoříme!“ Odpovie svatý Jakub rka: „Proč ste ke mně přišli?“ Řekli jemu: „Hermogenes přikázal nám, abychom tě a Fileta sviežice^{om} k němu přivedli, než netáhli sme k tobě přijíti, ihned anjel boží^{on} svázal nás řetězy ohnivými a velmi nás kvílí.“ I die jim svatý Jakub: „Rozvěž vás anjel boží a jdětež k Hermogenovi a ke mně ho sem svázaného přiveďte. Než radímť vám a přikazuji, neurazujte jeho!“ A diáblové odešli, a svázavše Hermogena čarodějníka, i vedú ho k svatému Jakubu rkuce takto: „Poslals [115v] nás, abychme sluhy božie jímali, a tu jsme více mučeni byli, nežli v pekle jsúce.“ I dějí k svatému Jakubu rkuce: „Apoštole boží^{oo}, daj nám moc nad ním, abychom tvých i také svých nechutí nad ním se pomstili a pomstiti se mohli.“ Odpovie jim svatý Jakub: „Teď máte Fileta, proč ho nedržíte?“ A oni řekli sú: „Nemóžem robáčka neboli najmenšieho červíčka, jenž s tebou jest, dotknúti se ani smútití.“ Tehda svatý Jakub die Filetovi: „Filete, abychme zlého zlým neodplacovali, než dobrým abychom zlé odplacovali, jakož nás mistr náš Kristus učí, a protož Hermogenes, ten tě dřieve byl svázal, ale ty ho již rozvěž.“ Styděl se za to Hermogenes. A svatý Jakub die jemu: „Jdi svobodně, kam chceš, nenieť v našem učení^{op}, byť se kto bezděky měl obrátiti

^{of} *praví*] prawie

^{og} *praví*] prawie

^{oh} *mladší*] mladffie

^{oi} *mladším*] mladffiem

^{oj} *mistrovství*] mifrowthwie

^{ok} *povětrí*] powietrze

^{ol} *boží*] bozie

^{om} *sviežice*] fwieziecze

^{on} *boží*] bozie

^{oo} *boží*] bozie

^{op} *učení*] uczenie

na vieru křesťanskou než dobrovolně.“ Odpoví jemu Hermogenes a řka: „Jáť znám hněv diábelský, ač mi nětco dáš, ať bych při sobě nosil, zajisté udávíť mě čerté.“ Tehda svatý Jakub da jemu berlu svú, a tento Hermogenes bral se přeč, a což měl knih v tom umění^{oq}, všecky chtěl spáliti. Ale svatý Jakub nedal jemu jich spáliti, aby vnově pálenie některých lidí neurazili, než káže jemu do moře vmetati. A když již knihy do moře vmetal, i vrátil [116r] se zase k svatému Jakubu, a padna k jeho nohám, die jemu řka takto: „*Liberator animarum, accipe penitentem!*“ „Spasiteli duší, prosím tebe, přijmi mě, kajcieho,“ jehožs to dřieve jakžto nepřitele a utrhače až do sie chvíle jsi trpěl. Tehda svatý Jakub bude jej učiti viere křesťanské a potvrdí^{or} jeho, že bude dokonalý člověk, přebýváje v bázni božie. A bude prospievati v ctnostech, takže se také mnoho divóv skrže něho dálo. A viděvše to židé, že se Hermogenes na vieru obrátil, rozhněvali sú se. A šedše k svatému Jakubu, budú jemu láti, proč by jméno Krista ukřižovaného kázal a velebil. A svatý Jakub dovedl jim jejich vlastním^{os} písmem a přesvědčil je, že se Kristus měl naroditi, i také, že by měl umučen býti. Slyševše ty pevné a podobné duovody, mnoho židuov přistúpili k tomu a přijali vieru křesťanskú. Než v ty časy bieše nějaký biskup židovský Abiatar tak řečený. Ten zbuří některé židy proti svatému Jakubu, takže vloživše jemu provaz na hrdlo, i vedú jej dále k Herodovi Agrippe, jenž ho tudiež odsúdí^{ot} a káže mu jeho svatú hlavu stieti. A když ho již na popravu vedli, ležieše na cestě člověk nemocný, jenž bieše dnú zlámaný. A ten bude volati k svatému Jakubu, aby jeho uzdravil. Jemužto svatý Jakub vece řka: „Ve jméno pána Jezukrista [116v] vstaň a buď zdráv, chval pána boha, stvořitele svého.“ A tak jest ihned vstal a bieše zdráv. Tehda písař králuov Joziáš tak řečený, jenž ho na provazi vedieše, viděv ten veliký div, i padne k jeho nohám a bude žádati milosti a prositi, aby ho také k viere křesťanské přijal. A znamenav to biskup Abiatar, kázal ho jíti, i die jemu řka: „Leč téj viery zapříš^{ou} a jméno Kristovo pohaníš^{ov}, budeš i s Jakubem zahuben.“ Die jemu Joziáš: „Zlořečený ty jsi a prokleti^{ow} buďte tvoji bohové, než jméno pána mého Jezukrista buď pochváleno i býti má na věky.“ Tehda biskup židovský káže jemu kamením jeho usta svatá ztlúci. A vzkázal Herodovi, proše jeho, aby jej i Jakuba kázal stieti. A když již měli stínáni býti, svatý Jakub prosil, aby jemu lahvicu podali s vodú, v kteréžto vodě pokřtí Joziáše. A tu pak hlavy jejich oběma jsú stínány. A tak jest ten duostojný apoštol pro jméno božie a pro vieru křesťanskú svouj život dokonal, pro kteréžto smrt vzal jest odplatu věčnú v nebeském království^{ox}. Mnoho také svatý Jakub po své smrti divuov na tomto světě činil na posílení^{oy} křesťanské viery. A všech jiných nechajíce pro ukrácení, o jednom vám chci pověděti. Takže člověk nějaký dopustil se byl velmi hrubého a velikého hřiechu. A takže kněz biskup toho města [117r] setně jej namluvě, že se zpovieda. A když se jemu zpovieda, nebude jeho smieti ten biskup rozhřešiti tak velikého hřiechu, než bude jemu biskup ten raditi, aby vezma napsaný ten hřiech na lístku, i donesl dále k svatému Jakubu. A když by den svatého Jakuba přišel, že by jemu, sviati maje, aby ten hřiešník s obětí svú položil ten lístek na oltář. A tak tento hřiešník to vše učinil podlé rozkázání biskupova. A bude svatého Jakuba prositi, aby ráčil zaň orodovníkem býti před milým bohem. A po malěj chvíli ten hřiešník jde k oltáři, i najde

^{oq} *umění*] umienie

^{or} *potvrdí*] potwrdie

^{os} *vlastním*] wlaŃtniem

^{ot} *odsúdí*] ofŃudie

^{ou} *zapříš*] zaprziefš

^{ov} *pohaníš*] pohaniefs

^{ow} *prokleti*] prokletie

^{ox} *království*] kralowŃtwie

^{oy} *posílení*] posieleni

lístek otevřený a písmo^{oz} všecko shlazené. A takže tento hříšník znamená, že jemu svatý Jakub uprosil milost a že jemu ten hrubý hřích pán buoh již odpustil. Tehda ten člověk s velikú radostí vzda chválu pánu bohu a svatému Jakubu, že takového hřícha zproštěn. A poněvadž pak svatý Jakub jest téj moci před milým pánem bohem, že on muož hřiechóm odpuštění obdržeti, a protož my hříšní, povstanúce nahoru, prosmež jeho svaté milosti, ať nám také ráčí na pomoc býti před milým pánem bohem k uprošení^{pa} a odpuštění^{pb} našim všem hřiechóm, abychom my příkladem jeho trpěli mile protivensvie na tomto světě a trpiece obdrželi sobě tím odplatu věčnú v nebeském království^{pc}. A toho nám všem dopomáhaj buoh otec i syn etc.

[117v] *Maria Magdalene*

„*Laudate Dominum Deum vestrum, qui non deseruit sperantes in se, et in me adimplevit misericordiam suam.*“ {*Iudith XIII.*}^{152.153} Slova tato, kterážto sem na počátku kázni propovéděl, jsú slova téj ctnéj ženy Judit, kterážto slova řekla jest a vylúvala k židóm ten čas a tu chvíli, když kniežeti Olofernovi tak řečenému ve spaní^{pd.154} hlavu jeho sřezala a židovstvo s jeho mocí, jenž v těžkém obležení bieše¹⁵⁵, skrze to zprostila a vysvobodila. Ta jistá slova tato duostojná paní svatá Maří Majdalena podobně také řeci mohla i také k jiným křesťanóm řkúci takto: „Chvalte hospodina, boha svého, jenž nenechává doufajících^{pe} v se, a nade mnú, služebnicí svú, naplnil a dokonal milosrdenstvie své.“ Ovšem pán náš Kristus veliké jí milosrdenstvie ukazoval, když ji z moci diáberské, kterážto velice obtiežena byla, zprostil. A odpustiv jí všecky jejie hřiechy, a laskavě ji k své milosti přijal. A protož svatá Maří Majdalena v těch sloviech vylúvá dvojí věc. Jedno jest, že pána boha velebí^{pf} a vzchvaluje. A to se znamená v těch sloviech, jakož praví „jenž nenechává těch, kteříž veň úfají, a nade mnú, služebnicí svú, ukázal své milosrdenstvie“. I móžem podlé toho znamenati, že pán Kristus téjto ženě svaté, Maří Majdaleně, čtverú milost ukázal. Najprvní milost byla jest [118r] ta, že jí vždy laskavě a dobrotivě očekával, zda by se na své hřiechy rozpomenula, zda by se kdy ku pokání navrátila, vždy pán Kristus jí v tom hověl milostí svú. Neb tak veliká hříšnice byla, že již jméno své byla ztratila, takže ji žádný vlastním^{pg} jménem, totiž Majdalenú, nejmenoval, ale obecně ji jmenováchu¹⁵⁶ zjevnú hříšnicí. A protož mluví prorok Izaiáš, *capitulo 3.*: „*Expectat Dominus, ut misereatur nostri.*“¹⁵⁷ „Očekává hospodin, aby se nad námi smiloval, a radosten bude, odpúščeje vám, totiž vaše hřiechy.“ A protož žádný pro své hřiechy, jakž koli těžké, nemá člověk pro nic zúfati v milosrdenství^{ph} božím. Neb pán buoh vždy milostiv jest a všechno učiniti muože, kromě že nemilosrdný býti nemuože. Jakož o tom skrze proroka Jeremiáše sám praví řka takto: „Nechci ani žádám smrti člověka hříšného, ale vice, aby se obrátil a živ byl, totiž se mnú věčně.“ A dále také pán

^{oz} písmo] píefmo

^{pa} uprošení] vproflenie

^{pb} odpuštění] odpuffczenie

^{pc} království] kralowftwie

¹⁵² marginální přípisek pozdější rukou

¹⁵³ Jdt 13,17–18

^{pd} spaní] fpa^e

¹⁵⁴ na okraji je mladší rukou připsáno „nij“

¹⁵⁵ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byla“

^{pe} doufajících] dovfagicziech

^{pf} velebí] welebie

^{pg} vlastním] wlastniem

¹⁵⁶ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „jmenovali“

¹⁵⁷ Is 30,18

^{ph} milosrdenství] milofrdenftwie

Kristus praví ve čtení^{pi} svatého Matúše řka takto: „*Non veni vocare iustos, sed peccatores.*“^{d58} „Nepřišel sem proto na tento svět, abych dobrých a spravedlivých povolal, ale hříšných.“ A to Kristus na této svaté panie dobře ukázal, jenž mnohými nečistými hříchy zhyzděna a zmazána byla a drahně času ov se v nich kochala. Avšakž pán buoh velmi milostivě jí ku polepšení a ku pokání očekával. A nikdy jí [118v] o takové hříchy podlé své lásky a spravedlnosti na jejím těle nepotreskal. Neb by pán buoh spravedlnost svú protiv ní chtěl byl vésti podlé jejího zaslúžení, byla by odsúzena k peklu a k věčnému zatracení^{pj}. Neb jsú mnozí byli, jenž menší hříchy páchali a v takových hříších zemřeli. A podlé spravedlnosti božské poddáni jsú v muky pekelné k věčnému zatracení^{pk}. Ale tato hříšnice, ačkoli větčí hříchy páchala, avšakž skrze želení a pokání, kteréž za ty hříchy činila, smířila se se pánem bohem. A pán buoh jí rád k své svaté božské milosti přijal a odpustil jí všechno, čehož se koli dopustila. Neb není div, že se člověk hříchu dopustí, ale větší div jest, že se hříchu káti netbá. Jakož o tom mluví^{pl} svatý Augustin: „*Humanum est peccare, sed diabolicum in peccato perseverare.*“ „Lidské jest hřešiti, ale diábelské jest v hříších ležeti a přebývati.“ A protož svatá Maří Majdalena i s jinými kajícími^{pm} lidmi podobně řeci muože ta slova, jenž jsú psána v knihách Trenorum, *capitulo 3.*: „*Misericordie Domini multe, quia non sumus consumpti.*“^{d59} „Milosrdenství boží veliké jest na tom, že pohubeni nejsme pro naše hříchy.“ Takové milosrdenství pán buoh lidem hříšným, jenž toho hledie, i dnes ukazuje. A protož ne ihned člověka o to kvílí, ale hovie pán buoh a očekává, aby člověk ostal [119r] hříchov a přijal svaté pokání. Ale mnozí pohříchu takového pokání netbají činiti a plniti obmeškávají, a proto v těžký hněv božie upadují a přicházejí. A potom zajde nemoc a snad smrt, a tak zemrú v hříších, pokání svatého nesplnieše, i podáni budú k sídu božiemu. O takových mluví^{pn} apoštol sv. Pavel řka takto: „*An divicias bonitatis eius, et paciencie, et longanimitatis eius contempnis.*“^{d60} „Zdali bohatství dobroty jeho neboli pokory jeho a jeho věčnosti nevědomě vzhrdáš?“ A zda nevieš, že dobrota jeho připravuje tebe ku pokání? Ale podlé tvé zapeklosti a nekajícího^{po} srdce svého pokládáš sobě lehce hněv boží a spravedlivého sídu jeho, jenž zjeven bude den súdný, toho ty netbáš. A protož znamená to a pamatuje každý člověk hříšný obyčejem a příkladem této svaté panie Maří Majdaleny, dokovadzs živ a zdráv, čiň každý rád svaté pokání za své hříchy a najdeš milost u pána boha, jakož ona jest nalezla, a uchováš se budoucího sídu a hněvu božieho, jenž přijíti na den súdný všem hříšným nekajícím lidem. Druhú milost učinil jí pán buoh, když jí jako kající všechny její hříchy odpustil. O takové milosti psáno v knihách *Ecclesiastes*: „*Quam magna misericordia Dei et propiciacio illius convertentibus ad se.*“^{d61} „Ó, kterak veliké milosrdenství [119v] božie a smilování jeho k těm, jenž se k němu skrze pokání zase navracují.“ Tu velikú milost ukázal pán Kristus této hříšnici svaté Maří Majdaleny, jenž se k němu skrze pokání zase obrátila, a protož jí všechny hříchy odpustil tehda, když k ní

^{pi} čtení] cztenie

¹⁵⁸ Mt 9,13

^{pj} zatracení] zatraczenie

^{pk} zatracení] zatraczenie

^{pl} mluví] mluwie

^{pm} kajícími] kagieczimi

¹⁵⁹ Lam 3,22

^{pn} mluví] mluwie

¹⁶⁰ R 2,4

^{po} nekajícího] nekagieczieho

¹⁶¹ Sir 17,28

řekl tato slova: „*Remittuntur ei peccata.*“¹⁶² „Odpuštěno jí bude mnoho hřiechův, neb jest mnoho milovala.“ O takovém jejie pokání mluví^{pp} sv. Řehoř na dnešnie čtenie a praví takto: „*Cogitanti mihi de Marie penitencia, flere magis licet, quam aliquid dicere.*“ „Rozpomínaje na pokánie svaté Maří Majdaleny, více mi se plakati chce, nežli co o tom rozprávěti.“ A kamenné by srdce bylo, kteréhož by slze téjto hřiešnice neobměkčily. Rozuměla dobře, co činila, ale nechtěla se uskrovniti ani miery míti v tom, což jest jednala. A dále svatý Řehoř, vše v téj jedné řeči, praví takto: „Nad hodovníky v hostinu přišla, nejsúci prošena ani také pozvána, mezi hostmi při jejich kvasu a hodování slze s svých očí šcedře vylévala.“ A opět takto praví dále: „Znamenajte, bratří a milé sestry, v jakém želení tato žena byla, jenž mezi hostmi, kteréžto ten Šimon k sobě byl pozval, nestyděla se plakati, neb šerednost svých hřiechův shledala!“ A protož k studnici milosrdnéj, totiž ku pánu Kristu, aby omyta byla, pospiechala. A proto zevnitř **[120r]** na svém svědomí sama sebe velice se styděla, nic se jie nezdálo, čeho by se zevnitř před lidmi styděti měla. Tu, jenž svatý Lukáš hřiešnicí jmenuje, svatý Jan Marií nazývá. Tu zajisté Marii počítáme, z kteréžto, jako svatý Marek praví, že pán buoh sedm diáblův vypudil. A což se skrže sedm diáblův znamená? Nic jiného než sedm smrtedlných hřiechův. Neb jakož praví svatý Augustin: „*Quodlibet peccatum habet suum demonium.*“ „Všeliký hřiech smrtelný má své zvláštnie diábelstvie“, ješto takovému hřiechu panuje, a každý diábel má své muky. Zvláště těmi sedmi diábly tato svatá Maří Majdalena obklíčena byla. Neb sedm hřiechův smrtelných, ačkoli v hřiešnéj duši jsú, avšakž nějakým podobenstvím^{pq} jsú nazváni hřiechové smrtelní. Čtvrté podlé rozličné moci, kteréžto v údech těla člověčieho mají a jednají. První diábel, ten panuje hlavě. A protož podlé toho můžem dobře znamenati, jak mocně čert Luciper, jenž pýchú vládne, posedl byl jejie hlavu, zvláště k okrášlení^{pr} jejie hlavy, jenž hlavu svú častokrát připravovala a okrašlovala rozličným obyčejem a ozdobením svých vlasuov, rúch a šlojříuov svých, zápon, věncuov a mnoho jiných věcí, kterýmžto připravováním častokrát lidi vzbudila **[120v]** ke zlému myšlení^{ps}, ke zlé žádosti i také ke zlému skutku, a tím hřiechem ten jistý diábel mnohé lidi duchovní i světské, muže i panny i také ženy zklamává a zavozuje, jenž hlavy své nevěduce, kterak je najprvé proměnití, mají rozličné obyčeje v nošení rúch na hlavě, vymýšlejíce ono čepce, ono věnce, nevědie, kterak se v tom postaviti mají, vznášejíce hlavy své k pýše a k chudému člověku, k bližniemu svému, stydí se hlavy své pokloniti. O takových mluví prorok Izaiáš, *capitulo 3.:* „*Elevate sunt filie Syon, et ambulaverunt collo extenso.*“¹⁶³ „Pozdvihly jsú se dcery Sion a chodily jsú hrdlem zvedeným.“ Ten jistý diábel hlavu téjto hřiešnice drahně časuov k takovéj pýše vznášel, ale když skrže pokání z jejieho srdce vypuzen bieše, tehda tu jistú hlavu, ješto ji dřeve pyšně vznášela a ku pýše strojila, tu potom k nohám milého Krista velmi pokorně sehnula a poklonila. Vzpomínala dobře na ta slova, kteráž svatý Pavel praví, řka takto: „Jakož jste úduov svých poddávali nečistotě a k hřiechu, takéž poddajte jich zase slúžiti k dobrým skutkům v poctivosti.“ Druhý diábel, totiž diábel smilstvie, ten panuje v zraku a v očí. A toho máme duovod a podobenstvie na králi Davidu, jenž uhlédav Bersabé, krásnú ženu, manželku Uriáše, ana **[121r]** se umývá, pak skrže to vidění a takový zrak zapáli se v jejie lásce, a spáchal s ní skutek cizoložstvie. A podlé toho zjednal dále, že muž jejie, ten rytieř Uriáš, od nepřátel u boji zabit bieše, dal jemu list zapečetěný, aby jeho podal úředníkům a vládařům jeho, v němž jim psal, prikazuje pod milostí, když by s nepřáteli boj

¹⁶² sr. L 7,47

^{pp} *mluví*] *mluwie*

^{pq} *podobenstvím*] *podobenftwiem*

^{pr} *okrášlení*] *okrafflenie*

^{ps} *myšlení*] *myfflenie*

¹⁶³ Is 3,16

podjítí chtěli, aby toho rytieře napřed jako na špici šikovali; tak se i stalo, že hned s prvniemi zabit bieše. A protož hled', k čemuť připravuje cizoložstvo. A protož prosí prorok v Žaltářu řka: „Hospodine, odvráť oči mé, aby marnosti neviděli!“¹⁶⁴ I znamenati muožem, jak velice zrak svatú Maří Majdalenu byl obklíčil, jenž častokrát oči své nestydlivě s smilnú slechka žádostí na mužskou tvář vrhla a obrátila a pak jakož se zrakem svým a očima svýma takového hříechu dopustila. Takéž proti tomu očima svýma zase odčinila a diábla toho vyhnala. Neb s svých očí tolik trpkých slz vypustila, že jimi nohy milého Krista jako u potoce šcedře a dobře omyti mohla. O takové vodě takových slz mluví svatý Řehoř *super Ezechielem* řka takto: „*O, felix aqua, per quam omnis pariter morbus diluitur.*“ „Ó, přeščastná voda, totiž slz srdečných, jimižto nečistota všelikého hříechu omyta a očištěna [121v] bývá i všechna šerednost přikryta bude.“ Ó, spasená slze, jenž duši čistíš^{pl}, svědomie obvlažuješ a k nebesóm cestu ukazuješ. A srovnáť se s ním svatý Bernart a řka takto: „Ó, přeblahoslavená slze, s tebuť jest milosrdenstvie, jenž před obličejem hrozného súdce jíti se nestydieš a ortel neboli přisud proti hříešnému stavuješ a protiv nepřátelóm na nás žalující, neb ty tam docházíš, kdež tělo přijítí nemuože.“ A svatý Jeroným takto praví: „Více diábly urážejí slze nábožné nežli muky pekelné.“ Třetíe diábel, obžerstvie neboli lakota, ten v ustech panuje. A o tom máme příklad na onom bohatci rozkošném, jenž ústavně¹⁶⁵ chtěl rozkošně jísti a píti. O němžto psáno ve čtení^{pu} svatého Lukáše, *capitulo 16.*: „A na chudého Lazara a biedného hleděti nechtěl ani vzpomenúti.“ A potom, jsa v mukách pekelných, prosil od Lazara kropet vody, aby obvlažil jazyk svůj, a ta se jemu dostati nemohla. Ten také čert lidi i podnes na tomto světě velmi posedl a obklíčil, neb více jich jest, jenž stojie o rozkošné časté jiedlo a pitie nežli o puost a utrpenie těla svého, chtiece každú chvíli plni býti, jichžto buoh břicho. A protož častokrát se přiházie, že to, což v utěšení^{pv} a v rozkoši spijeme a snieme, toho potom nemocí těžce požíci mosíme. Ten jistý čert v ustech téjto svaté paní také velmi panováše¹⁶⁶, ale [122r] když potom skrže svaté pokánie vyhnán byl, tehda ten hříech, jehož se usty dopustila, zase odehnala, když nohy milého Krista usty svými pokorně líbala. Čtvrtý diábel, lakomstvie, ten vládne a panuje v rukú. A to se shledalo na onom bohatém mládenci, jenž chtieše¹⁶⁷ menšie stodoły zbořiti a větčí ustaviti, řekše¹⁶⁸ k sobě a k svéj duši takto: „Ej, milá duše, hoduj a bud' veselá, měj se dobře, však máš mnoho zboží na mnoho let tobě zjednané, netřeba tobě o nic péči míti!“ Ale toho jest nevěděl, jakož jemu potom jest řečeno: „Ó, blázne nemúdrý, i co činíš^{pw}! Přijdú k tobě čerté a požádají od tebe duše tvéj, a to, což jsi připravil a nahotoval, komu to zuostane?“ A protož znamenaj, jak mocně diábel lidi na tomto světě posedl jest tím hříechem, totiž lakomstvím^{px}. Jakož o tom praví prorok Jeremiáš řka takto: „Od největšieho až k najmenšiemu, od najstaršieho až k najmladšiemu, všichni snažili se k lakomství^{py} a k tomu jsú přiložili srdce své. Ten také diábel v rukú svaté Maří Majdaleny velice panováše¹⁶⁹ tím obyčejem, že mnoho statku svého marně a nestatečně utracováše¹⁷⁰, ne

¹⁶⁴ Ps 118,37

^{pl} čistíš] cziftiefs

¹⁶⁵ mladší rukou přepsáno na „ustavičně“

^{pu} čtení] cztenie

^{pv} utěšení] vtieffenie

¹⁶⁶ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „panoval“

¹⁶⁷ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „chtěl“

¹⁶⁸ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „řekl“

^{pw} činíš] cziniefs

^{px} lakomstvím] lakomftwiem

^{py} lakomství] lakomftwie

¹⁶⁹ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „panoval“

¹⁷⁰ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „utracovali“

k alnužně aneboli k užitku chudých lidí, ale k těmto světským marným věcem rozdávala jest. Ale když takový diábel pokáním svatým od ní vypuzen byl, to, což byla rukama zhřešila, to také rukama zase opravila tehda, když [122v] je ochotně a mile vztáhla k obmývanie nóh spasitele svého, milého pána Krista, a k ščedrému rozdávaní^{pz} alnužen svatých chudým. Pátý diábel jest lenost, a ten panuje nohám, jenž často brání a překází člověku, kteréhož posedne, aby nešel k boží službě, k svatě zpovědi, na kázání slyšeti slova božieho, a brání putovati za hříechy a jiných skutkův spasitedlných, jakož mnozí lenochové jsú, jenž blízko kostel mají, i zaspie mše svatě a ledva jednu v témni k kostelu přijdú, a to ne pro náboženstvie, ale slechka z obyčeje, že vidie jiné dobré křesťany, ani jdú, a nesmějí pro jiné doma zuostati, bojíce se, aby nebyli pomlúváni, a přijdúce k kostelu, ješče varují se do kostela vjíti, než túlají se okolo kostela, zpravujíce lidi aneboli rozmlúvajíce o nestatečných a nepilných věcech, a též i též nahlédnú do kostela jako pes do kuchyně, jako by jim kostel smrděl. A toho zdejšíe osadní veliký obyčej mají, že budú časem chodiece volati, když kněží mše svatě slúžie, velmi tím hlasným mluvením a voláním překážejíce. Ten diábel také svatú Maří Majdalenu byl posedl a v jejie nohách panováše¹⁷¹, tehda, když raději šla k tancóm, k jiným nepílným^{qa} marnostem tohoto světa, nežli by byla šla za pánem Kristem. Ale když potom ten diábel pokáním svatým od ní vyhnán [123r] bieše¹⁷², tehda, což dřeve nohama hřešila, to také nohama odčiniła jest, když pokorně u jeho svatých nóh stáše¹⁷³ a klečieše¹⁷⁴. Šestý diábel panuje v žluči a jest pán hněvu, jenž skrze takový hněv přivozuje člověka k vraždě a k mnoho zlému. A to se shledalo na onom zlém Kainu, jenž bratra svého Abele z pravého hněvu zamordoval. Ten také diábel v hněvivých srdcích a lidech zde na světě i podnes panuje. Neb vidíme, že častokrát pro jediné slovo velmi maličké člověk náhlý, hněvivý zburí se, že ho všichni lidé ledvy ukrotie. Takový diábel v žluči téjto svatě ženy také panováše¹⁷⁵, když ku pánu Kristu a k svému bližniemu pravé lásky nevedla. Neb když toho čerta želením hříechóv svých a pokáním svatým od sebe odpudila a chtěla zase odčiniti, což protivenstvie bližniemu ukazovala, když z veliké lásky pánu Kristu nohy jeho drahú mastí mazala. Sedmý diábel, totiž nenávisti, ten panuje srdci. Ten také diábel mnohé na tomto světě posedl jest, neb vidíme^{qb} to zjevně, netáhne se komu dobře vésti, ihned jich sto jiných, ješto jemu v tom nenávidí a nepřejí. A bude li kto dobrý v ctnostech chválen, proti tomu bude mnoho jiných závistivých utrhačov, jenž by neradi slyšeli, aby co dobrého o kom mluveno bylo. A ten diábel také chvíli panováše¹⁷⁶ v srdci svatě Maří Majdaleny, když pána boha pro své hříechy nenáviděla [123v] a tento svět jest milovala. Ale když již pokáním^{qc} od ní byl vypuzen, což jeho dřeve pro své hříechy velice nenáviděla, tolikéž ho potom srdečně a pevně milovala. A protož zaslúžila jest slyšeti, že jie pán Kristus řekl ta slova: „Odpuščení jsú jie mnozí hříechové.“ Neb pána Krista přieliš mnoho milovala. Ó, jakú radost, jaké utěšenie mohla míti tato svatá Maří Majdalena, když k ní Kristus řekl, že jie hříechové jejie odpuščení jsú! A že ta, jenž dřeve byla dcera diábelská, bude dcerú milého Krista. Ta, jenž dřeve byla dcera věčnéj smrti, bude dcera věčného života. A to vše skrze želení svých hříechóv a věrné

^{pz} rozdávaní] rozdawanie

¹⁷¹ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „panoval“

^{qa} nepílným] nepielnym

¹⁷² část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byl“

¹⁷³ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „stála“

¹⁷⁴ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „klečela“

¹⁷⁵ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „panoval“

^{qb} vidíme] widieme

¹⁷⁶ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „panoval“

^{qc} pokáním] pokaniem

skrúšenie a pravé pokání. A pro toho má každý křesťan rád v pokání státi a to s pilností plniti proto, aby múk pekelných tím lépe mohl býti prázdnen, a také proto, aby při svém skončení^{qd} v kajícím životě a v svatém pokání^{qe} shledán býti mohl. Již jste slyšeli, kterak skrze sedm hříechuov smrtedlných sedm se diáblóv znamenává a kterak takoví čerté údóm našeho těla panují, kterýchžto také jinačejí od sebe vyhnati nemuožem než svatým pokáním, jakož jsú od téjto hříešnice svaté Maří Majdaleny odehnáni. Slyštež {*super ewangelium*}¹⁷⁷ pak již dále, jakú jie věcí pán Kristus tuto milost učinil. Ukázal jí pán Kristus tuto milost, že ji vždy pěkně a laskavě vylúval. Najprvé vylúval ji [124r] proti hospodáři Šimonovi, kterýž pána Krista pozval bieše¹⁷⁸ na hody k sobě, jehožto Kristus dřeve uzdravil od nemoci malomocné. Svata Maří Majdalena návodem a radú sestry své Marty, a také dotekši se nětco svědomie svého, bosýma nohama, prostovlasá, nabravši drahé masti, beze všeho studu u veliké pokoře brala se tam mezi ty hostě na ty hody, a stojící szadu, jako by hodna spředu naň hleděti nebyla, i padla k jeho svatým nohám a plakala a tolik slz s svých očí vylela, že dosti bylo k omývání milého Krista, a nechavši plakání, vlasy svými jeho svaté nohy otierala, ačkoli rúch jiných dosti měla. A potom na znamenie větčí lásky ty jisté svaté nohy usty svými pokorně líbala. A protože častým a náramným chodem jeho svaté nohy nětco se byly ssedaly, i zmazala je drahú mastí. A viděv to Šimon hospodář, i bude sám v sobě nětco reptati a řka: „By tento byl prorokem, věděl by jistě, jaká jest tato žena, jenž se jeho tak dotýká, neb jest veliká hříešnice.“ Tehda Kristus, znamenav jeho reptanie a myšlenie jako ten, jemuž nic skryto nenie, i die jemu Kristus, chtě jako tuto ženu omluviti, řka takto: „Šimone, mámť tobě nětco mluvíti nebo praviti.“ Odpovie jemu: „Mistře, prav.“ Vece jemu Ježíš^{qf}: „Dva dlužníky biechu¹⁷⁹ dlužni jednomu lichevníku jistú summu peněz, [124v] jeden pět set peněz a druhý padesát peněz, a nemajíce, čím by zaplatili, odpustil oběma ten dluh. Pověz mi, kterého z těch dvú více miluje?“ Odpovie Šimon: „Toho více miluje, jemuž více dluhu odpustil.“ Die k němu Ježíš^{qe}: „Právě jsi uhodl a právě mluvíš^{qh}. Takéž i tobě já řeci mohu. Přišel sem k tobě do tvého domu, nepodals vody k obmývání mých nóh, ale tato žena nechtěla přestati omývati nóh mých slzami svými. Nedals mi políbenie, ale tato žena nepřestala jest nóh mých líbati a drahú mastí mazala. A proto že více milovala, více jie bude odpušćeno.“ Omlúval ji také pán Kristus protiv jejie sestře Martě, jenž ji vinila, že by ráda prázdnila, když Marta Kristovi řekla: „Hospodine, nenie tobě o to péče, že sestra má Majdalena dá mi samé pracovati?“ Jako by řekla: „Ráda prázdni a lenosti vede, a protož tu s tebú sedí^{qi}.“ Odpovie Kristus Martě, jako více vážie nábožnost Majdaleninu nežli Marty posluhování i jejie práci, i die k Martě: „Marta, Marta, pečlivá jsi a mýtíš se při častém posluhování. Maria, sestra tvá, ta sobě nejlepší stránku vyvolila, kteráž nebude odjata od nie.“ Omlúval ji také pán Kristus Jidášovi, jenž pravil, že by byla mrhačka. Neb tehda, jakož svata Maří Majdalena vzemše funt drahé masti, i vlela Kristovi na jeho [125r] svatú hlavu, reptal jest protiv tomu řka: „Proč se tato mast radějí neprodala za tři sta peněz, a to aby mezi chudé rozděleno bylo, nežli se tak marně vylela?“ Nemienil v tom Jidáš chudých, ale více sám sebe, aby jemu byli poručili, aby on tu mast prodal, a prodada, nětco od toho byl ukradl.

^{qd} *skončení*] fkonczenie

^{qe} *pokání*] pokanie

¹⁷⁷ marginální přípisek pozdější rukou

¹⁷⁸ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byl“

^{qf} *Ježíš*] geziels

¹⁷⁹ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byli“

^{qe} *Ježíš*] Geziels

^{qh} *mluvíš*] mluwiefs

^{qi} *sedí*] fedie

A pretože řekl jemu pán Kristus: „To, což tato žena měla, to učinila, chtěla se utéci, aby mazala tělo mé ku pohřbu mému.“ Čtvrté a poslednie učinil jí pán Kristus tu milost, že ji povolal k životu věčnému. A to pro její velikú vieru, kterouž jest k němu měla. A to se znamená v těch sloviech, když k ní řekl: „*Fides tua te salvam fecit, vade in pace!*“¹⁸⁰ „Viera tvá, tať tě jest spasila, jdiž u pokoji!“ A protože podobně svatá Maří Majdalena řeči mohla, slyševši tuto řeč od Krista, řkúci takto: „Proměnils mi, pane bože, pláč muoj v radost a obdařils mě veselím.“ Kterýžto radosti dobyla jest mnohým utrpením života svého, ješto je na tomto světě u velikém a těžkém pokání mile a nábožně vedla. Neb čtem o jejíem svatém životě, že svatá Maří Majdalena byla jest kněžna urozením rodu a pokolení královského. Otcí jejímu bylo jest jméno Syrus a máti její nazvána byla Gucaria. I měla s bratrem svým Lazarem a s Martú, sestru svú, po otcově a mateřině smrti na svojoj díel ten hrad [125v] Majdalum, od něhož sobě přijmí dobyla, že jí říekáchu¹⁸¹ Majdalena, kterýžto hrad záleží dvě míli od Nazareta. A měla k tomu Betanii a tu krajinu nedaleko okolo Jeruzaléma. Drahně dědictvie svého přirozeného měli jsú. A když se potom svatá Maří Majdalena k rozkoši a k lahodnosti tohoto světa byla oddala a plně k tomu uložila a bratr její Lazar s svéj strany hledieše¹⁸² řádu rytieřského, Marta, sestra jejich, jakožto opatrná a pílňá^{qj} hospodyně, tak jejich i svojoj díel snažně zpravováše¹⁸³, rytieřóm a panoším svým poctivú potřebu dávající, a zvláště k chudým lidom jako matka jejich alnužnu svú laskavě a velmi milostivě se ukazovala. A když tak svatá Maří Majdalena v bohatství^{qk} a v zboží^{ql} hojnost měla, chtěla také v rozkoši své tělesné a světské vuoli svú k své libosti míti, neb rozkoš a bohatstvie jedno druhého se nádrží. Ta potom, nepomniece na to, že jest kněžna a rodu královského, všie poctivosti i studu zapomenuvši, tak jest přieliš bydlela světsky a život svojoj vedla, aniž já více řeči chci, že jí již lidé nejmenovali jiným jménem než hřešnicí. A pak jakož pán Kristus i zde onde hledě, spasenie našeho kázal. Slyševši, že Kristus přišel tu do města Jeruzaléma a že by jiesti měl s tím licoměrníkem, jehož pán Kristus již byl [126r] předtím uzdravil, nabravši s sebu masti drahéj, i brala se tam k němu do toho domu, opustivše vešken stud a hanbu, jakož jste dřeve slyšeli. A tak nakrátce, jakož dřeve bez studu hřešila, takéž tu před mnohými hostmi, kterýchžto ten Šimon na hody byl k sobě pozval, žádného se neliknující, bez studu hledala od pána Krista smilování nábožným pláčem a trpkými slzami, utieraním svých vlasuov, líbaním svých ust a mazáním drahé masti. A jakož údy těla svého hřešila a pána boha hněvala, takéž těmi údy chtěla zase dosti učiniti a milého boha tím ukrotiti. I obdržala to úplně, čehož jest žádala, totiž tu milost odpušćenie svým hřiechóm. A potom opustivše úplně tento svět a marnosti světské, viec se nádržala milého Krista, jenž jie pro její velikú lásku, kerúž k němu měla, mnoho dobroty ukázal. Takže byla jeho milostnicí, proč? Neb k její prozbě Lazara, bratra jejíeho, z mrtvých vzkřiesil. A Martu, sestru její, jenž sedm let krvotok trpieše¹⁸⁴, uzdravil. Také se jie po svém svatém vzkřiešení^{qm} najprv zjevil a ukázal, učinil ji společnicí a tovaryškú apoštolskú v kázání^{qn} slova božieho. Neb po božím na nebesa

¹⁸⁰ sr. L 8,48

¹⁸¹ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „říekali“

¹⁸² část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „hleděl“

^{qj} pílňá] pielna

¹⁸³ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „zpravovala“

^{qk} bohatství] bohatftwie

^{ql} zboží] zbozie

¹⁸⁴ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „trpěla“

^{qm} vzkřiešení] wzkrzieffenie

^{qn} kázání] kazanie

vstúpení⁹⁰ léta čtrnáctého, když již židé předtím svatého Štěpána, prvního mučedníka, byli ukame[126v]novali, apoštoly svaté a jiné mladší⁹¹ Kristovy z židovské země že jsou je přeč vyhnali, rozešli se apoštolé do rozličných krajín a zvláště kázati vieru křesťanskú a slovo božie. I bieše¹⁸⁵ také v ty časy s apoštoly svatý Maximinus, jenž byl jeden ze dvú a sedmdesáti mladších Kristových. A tomu svatý Petr svatú Maří Majdalenu byl poručil. A tak apoštolé jsúce rozehnáni, i šli každý v svú stranu. Ale svatá Maří Majdalena s Martú, sestrou svú, a s bratrem Lazarem zuostali tu spolu s svatým Maximinem. A židé potom, zvěděvše, že jsou křesťané, vsazevše je spolu na nějakú lodí, nedavše jim ani vesla ani přívozníka, i pustí je tak na moře, aby ztonuli. I připluli jsou k nějakému městu Marsilii tak řečenému. A tu jsúce, kázala ústavně vieru křesťanskú. A všechny lidi toho města Marsilii i téj všie krajiny obrátila k milému bohu na vieru křesťanskú. A zbořivši modly diábelské a chrámy jejich, i kázala kostely stavěti. A potom tu pak v tom městě svatého Lazara, bratra jejího, lidé toho města biskupem volili. A odtud opět božím zjednáním brali jsou se dále s svatým Maximinem do jiného města do Aquensie, kteréhožto města všechny lidi na vieru křesťanskú obrátili. A pak v tom městě obec a lidé svatého Maximina biskupem zjednali a volili. A potom svatá Maří Majdalena, túžiece po pánu [127r] bohu, chtiece se k nebeským věcem přiblížiti, i šla jest na velikú púšť. A tu v nějaké jeskyni anjelskýma rukama připravené⁹² třidceti let pořád přebývala, takže jest o ní žádný nevěděl. Na kterémžto místě nebylo ani vody ani kterého koření ani co tu rostlo, čím by se obživovala, a to proto, aby skrze to každý tím lépe mohl rozuměti, že by jí pán buoh ne túto potřebú zemsčú, ale nebesčú choval a krmil. Tu zajisté na tem místě také anjelé svatí sedmkrát na každý den od země vzhuru u povětří vznášeli, a tak vznášejíce, nebeským jí pokrmem krmili. I bieše některaký kněz, jenž do sebe měl ten obyčej, že vždy v puostě chodil na púšť, žádaje sám bez obcování⁹³ lidského ten čas bydliti, aby tělu svému tím větčí utrpenie činil a pánu bohu v súkromí tím snažnějí poslužiti mohl. Ten kněz jde také na tu púšť, kdežto svatá Maří Majdalena přebýváše, i uděla sobě jatku neboli búdu nedaleko od téj jeskyně, kdež ona bydlela, jako by mohlo býti desatery hony. A tak jednu chvíli, když ten kněz na svých modlitbách bieše, i bude slyšeti hlasy a zpievanie anjelské, ani jie vzhuru u povětří vznášejí. Tu pak chtě na jistost zvěděti, co by to dvorného bylo, i běre se tam k tomu místu a k téj jeskyni. A když již přišel, jako by [127v] mohl kamenem dovrci, i nebude smieti dále jíti. Než stoje tak a poruč se pánu bohu, i bude volati řka: „Zaklínám tě pánem bohem, jsi li člověk neboli jaké rozumné stvoření, jenž v téj jeskyni přebýváš, aby mi odpověděl a se mnú mluvil!“ Odpovie jemu svatá Maří Majdalena i die takto: „Přístup sem blíže pamatuje se.“ A když přistúpí, i die jemu: „Slýchals kdy v svatém čtení aneboli zpievající o Mariji hříšnici, jenž nohy pánu Kristu omývala svými slzami a vlasy otírala?“ Odpovie ten kněz a řka: „Viem a četl sem o tom často. A již jest tomu více než let třidceti, jakož se to dalo.“ „A protož věz, žeť sem já ta Maria, jenž sem zde na této púšti třidceti let přebývala, a žádný živý o mně nevěděl. A jakož jsi včera slyšel hlasy anjelské zpievající, tak sem ta všechna léta slýchala, a protož zjevenoť mi jest od pána boha, že se z tohoto světa již mám bráti. Prosím tebe, duojdi tu do města k Maximinovi biskupu, jenžť mne on dobře zná, a pověz jemu ode mne, aby ten den na boží vzkříšení v jitřní hodinu, jakožť obyčej má na hodiny vstávati, ať ke mně do kostela přijde a tuť také o tom času shledá.“ A tak tento kněz jde bez meškání do města k tomu biskupovi. I zpraví⁹⁴ ho úplně všech věcí, [128r] kterak

⁹⁰ vstúpení] wftupenie

⁹¹ mladší] mladšie

¹⁸⁵ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byl“

⁹² připravené] przyprawenu

⁹³ obcování] obcowanie

⁹⁴ zpraví] zprawie

se jemu na téj púšči príhodilo. Tehda biskup svatý Maximinus vstana, i jde sám do kostela, i najde svatú Maří Majdalenu v kuoře, ano ji anjelé svatí mezi sebu drží a dva lokty ji nad zemí vznesli. A ona složivši ruce, modlila se milému pánu bohu. A když kněz k ní jíti nesměl, i díe jemu: „Přistupiž sem, milý otče, blíže a neliknuj se dcery své.“ I přistúpil, ano tvář jejie svietí se jako slunce. Tehda tu velmi nábožně a pokorně zpoviedavši se tomu biskupu, i přijala od něho tělo božie. A tak povzlehši před oltářem, i skonala a dala pánu bohu svú milú duši. Tu pak svatý Maximinus velmi poctivě pochoval jejie tělo svaté. A tak ta milá svatá Maří Majdalena dokonala život svůj. Pak mnohoť jest divuov živa jsúci činila i také po smrti na tomto světě, o kterýchž by bylo dlúho praviti. A protož ať bych vám tesknosti neučinil, povstanúce nahoře¹⁸⁶, poručme se najprv milému pánu bohu a potom milěj svaté Maří Majdaleně, vzpomínajíce^{q1} na její svatý život. Prosmež ji tím pílnejší^{q2}, ať nás naučí, kterak bychom hříechy své měli oplakati a jich želeti a pokáti se jich mohli. A pokajíce se, těch se nedopúšćeli a budúcích^{q3} hříechuov tím snažnějí se vystřiehati mohli. Aby každý z nás při svém skončení^{q4} duostojně [128v] slyšeti mohl ta slova, kteráž téjto svaté paní řečená jsú: „Odpúšćej se tobě hříechové mnozí!“ K tomu nám všem dopomáhaj buoh otec i syn i duch svatý i milá svatá Maří Majdalena. Amen.

Laurency

Dnešnieho dne máti naše cierkev svatá a my, křesťané, synové jejie, pamatujem a obchodíme hod milého svatého Vavřince, toho duostojného mučedlníka božieho, o jehožto životě a umučení^{qx}, jiných řečí nechaje, vám dále praviti budu. Svatý Vavřinec, jakož o jeho životě píše Johannes Beleth, byl jest rodem z Hispánie, a jsa jáhnem posvěcen na třetie svěcenie od svatého Sixta, do Říma byl jest přiveden. Neb svatý Sixtus, jakž jest byl do Hispánie zašel, i hledal tu v Hispánii dva mládence, to jest svatého Vavřince a přietele svatého Vincencie. A seznav, že jsú dobrých obyčeuov a života svatého, pojal je s sebu do Říma. I ostal tu v Římě svatý Vavřinec s svatým Sixtem. Než přietel jeho svatý Vincenci, pobyv tu s nimi několiko časuov, i vrátil se zase do Hispánie. A tu potom za ciesaře Diokleciána, velikými a rozličnými mukami umučen jsa, život svuoj skonol. A pak svatý Sixtus milého svatého Vavřince učiní arcidiakonem [129r] v římském kostele a nechá ho tu s sebu. I bieše těch časuov nějaký ciesař Filipus tak řečený, ten měl syna, jemuž také Filip říekali. A ti příjemše vieru křesťanskú, i budú velice vieru křesťanskú množiti a síliti. A všie pílností^{q5} jako věrní křesťané budú křesťany rozmáhati a jich zbraňovati, kostely, kláštery stavěti a nadávati. Ten jistý ciesař Filipus měl u svého dvora nějakého rytieře, jemuž jméno bylo Decius, a ten velmi slovuten bieše v rytieřských bězích, jakžto v bojích, a zvláště na moři byl jest velmi rozumný a umělý k takovým věcem. I stalo se, že v ty časy některaká země Galia tak řečená zprotivila se tomu ciesaři Filipovi a ciesař vypravil tam toho rytieře Decia, aby tu zemi podrobil a přivedl v moc a v panstvie ciesařstvie římského. A když tam vypraven bude, i bude se jemu na všech věcech, oč se kolivěk pokusí, velmi dobře vésti a všecky věci k jeho vuoli puojdú. A tak nakrátce že dobude on téj země, a svítěživ, i jede zase do Říma. A zvěděv to ciesař Filipus, že tento rytieř Decius zase jede, chtě jemu to k většie cti učiniti, i jede protiv němu až do Bernie a přivítá ho vděčně a velmi mile. Ale lidé zlého srdce mají ten obyčej, že čímž více cćeni budú, tím v většie pýchu na[129v]dýmájí a vznášejí. Takéž ten jistý rytieř Decius,

¹⁸⁶ slovo přeškrtnuto mladší rukou, nadepsáno cosi nečitelného

^{q1} *vzpomínajíce*] *wzpomienagiecze*

^{q2} *pílnejší*] *pielniegi*

^{q3} *budúcích*] *buducziech*

^{q4} *skončení*] *fkonczenie*

^{qx} *umučení*] *vmuczenie*

^{q5} *pílností*] *pielnoŃti*

nejsa vděčen téjto cti a toho dobrodiní, ješto jemu pán jeho ciesař ukazoval, i bude tajně o ciesařstvie státi a o bezživotie pána svého mysliti. A když ciesař pod stanem na svém loži usnuv odpočíváše, tak ten rytieř Decius tajně do stanu kroči a ciesaře ve spiečky udávě. A což tu čeledi bylo, ješto s ciesařem byli přijeli, jedny penězi přeplatí a druhé prozbú umluví^{qz} a třetie k sobě hruozú přitáhne. A s tím nemnoho meškaje, pospiešil se k Římu. A slyšav to syn ciesařuov, že otec jeho tak jest zahuben, velice se toho Decia bál, a tak vešken poklad svůj i také otcuov svatému Sixtu poručil, a to proto, jestliže by od toho rytieře Decia byl zahuben, aby pak svatý Sixtus ty poklady na kostely a chudým lidom pro buoh rozdal. A tak ustúpiv jeho ukrutnosti, i bydlel i zde onde, a to tajně, aby ho Decius nezahubil. A tak slyšiece to Římané, že ciesař pán jejich takově s světa sšel a zahuben a že se Decius rytieř k nim blíží, vyjeli protiv němu a přijali ho za ciesaře a za pána. A aby nedomnievali se, že by pána svého ciesaře zrádně a nevěrně byl umořil, i bude náčitě veliké ukrutnosti vésti a zvláště protiv křesťanom, prikazuje přísně, aby křesťany bez milosti mučili a aby je bili [130r] a mordovali, chtě se tím jako očistiti, že by pána svého proto zahubil, že nepravému bohu slúžil a jinú vieru vedl protiv ustavení^{ra} pohanskému. Tu pak v takovéj ukrutnosti prikázáním a vuolí Deciovú mnoho tisíce^{rb} křesťanuov umučeno a zmordováno, mezi kterýmižto Filip, syn ciesařov, také jako mučedník viery křesťanské pro jméno Jezukrista smrt vzal. A potom, když již Decius v svú moc všel, i ptal se o pokladiach pána svého tisařových, i vydán jemu bude svatý Sixtus, že by Krista za boha následoval a že by on poklady ciesařské měl a zachoval. A tak Decius kázal ho jíti a do žaláře vsaditi, až by zatím vymyslel nějaké muky, kterými by ho od křesťanské viery odvedl, a aby poklady, kteréž zachoval, zase navrátil. A svatý Vavřinec za ním jda, bude volati řka: „*Quo progredieris sine filio, pater?*“ „Otče milý, kam se bez syna béřeš?“ Kam, kněže svatý, bez služebníka pospiecháš? A tys nikdy mše svaté a oběti pánu bohu bez sluhy nenavykl činiti. Což se do mne nelíbí a zdalis mne, nečestného služebníka, shledal, dosvědč toho, statečného lis však sobě služebníka vyvolil. Odpovie jemu svatý Sixtus řka takto: „*Non ego te desero, fili, neque derelinquo.*“ „Nenechám já tebe ani opustím, milý synu.“ Než větčie boj a pokušenie tobě zjednáno jest a třetie den za mnú puojdeš. I zjeví svatý Sixtus svatému Vavřinci všicky [130v] poklady a prikáže, aby je chudým rozdal. Tehda svatý Vavřinec nic nemeškaje, dnem i nocí ptal se po chudých křesťanech, a kdež kterého zvěděl, každému uděloval podlé toho, jakož komu potrebie bylo. I přišel posel nějakéj vdovy do domu, jenž mnoho křesťanuov s sebú tajně přechováváše, a ta jest měla těžkú nemoc v hlavě, kteroužto svatý Vavřinec uzdravil a téj nemoci zbavil. A těm chudým, ješto je tu s ní shledal, omyv jim jejich nohy, rozda mezi ně alnužnu podlé rozkázanie svatého Sixta. A téj také noci přišed k jednomu křesťanu, u kteréhožto nalezl člověka slepého, a učiniv nad ním znamenie svatého kříže^{rc}, i osvětil ho a navrátil jemu oči a zrak jeho zase. A když svatý Sixtus tomu ukrutníkovi Deciovi v tom svoliti nechce, aby se diábelským modlám klaněl, i prikázal Decius, aby jemu jeho svatú hlavu sťali. A když již svatého Sixta na smrt vedechu, viděv to svatý Vavřinec, i bude za ním volati velikým hlasem a řka takto: „*Noli me derelinquere, pater sancte, quia thesauros tuos iam expendi!*“ „Ó, otče svatý, nerodiž mě po sobě zuostaviti, neb poklady tvé, kteréš u mne ostavil a mně jsi je poručil, všechnyť sem vydal a podlé tvého rozkázanie ztrávil!“ A tak slyšiece to rytieře, že svatý Vavřinec poklady jmenuje, i vezmú svatého Vavřince a podadie jeho u vězenie. A tu pak Decius die jemu: „Kde jsú poklady kostelnie, kteréž při sobě cho[131r]váš?“ A když svatý Vavřinec jemu na to nic

^{qz} *umluví*] vmluwie

^{ra} *ustavení*] vřtawenie

^{rb} *tisíce*] tisícze

^{rc} *kříže*] krzieze

neodpovie, podá jeho dále vládařovi svému Valerianovi a poručil jemu, aby svatý Vavřinec jedno sobě volil, nebo poklady vydal a modlil se bohóm jich, anebo aby muky rozličné trpěl. A ten pak Valerianus podal ho dále Ipolitovi u vězenírd, jenž svatého Vavřince i s jinými mnohými křesťany do žaláře vsázal. I bieše tu v žaláři s nimi u vězení někaký pohan Lucillus tak řečený, a ten v tom vězení sedě, vyplakal byl sobě oči, že nic neviděl. Jemužto svatý Vavřinec slíbě, jestliže by vieru a křest přijíti chtěl, že by jemu božie mocí zrak chtěl navrátiti. A tak ten slepý Lucillus bude prositi, aby ho pokřtil, a svatý Vavřinec vzem vody, i vleje na jeho hlavu a pokřtie ho ve jméno božie, a ten slepý ihned prozřel^{re}. I šlo k němu mnoho jiných slepých, kteréž svatý Vavřinec všechny osvěcoval. A viděv to Ipolitus, i die jemu řka: „Vavřince, ukaž mi poklady!“ Odpovie jemu svatý Vavřinec: „Ó, Ipolite, kdyby chtěl v pána mého Jezukrista věřiti, jistě ukázal bych tobě poklady a podlé toho i věčný život tobě slibuji.“ Tehdy die jemu Ipolitus: „Když bych to skutečně shledal, jako ty pravíš^{rf}, chtěl bych tebe já v tom poslechnúti.“ A ihned téj hodiny Ipolitus uvěřil jest a dal se pokřtiti se všie [131v] svú čeledí. A potom přikáže Valerianus Ipolitovi, aby svatý Vavřinec předeň byl přiveden. I die svatý Vavřinec Ipolitovi: „Jděme spolu, neb mně a tobě čest a slavnost má býti zjednána.“ A když tak oba před súd přivedena budeta, opět svatého Vavřince o pokladiach tázati budú. Tehdy bude žádati, aby jemu za tři dni dali přiročí, že by jim chtěl poklady ukázati, a oni jemu svolí toho. A tu pak svatý Vavřinec v těch třech dnech sebrav, což najvíce mohl chudých, slepých a chromých, i přivede je všechny před Decia. I die jemu: „Nuže, ted' máš poklad věčný, jenž nikdy nepohyne, jehožto nikdy také neubude; těchto chudých ruce ten poklad, po kterém ty se ptáš, do nebes jsú odnesli.“ A tak rozhněvav se Decius, kázal jeho svatě tělo háky železnými dráti, chtě jeho tím přinutiti, aby se jeho bohóm modlil. Odpovie jemu svatý Vavřinec řka: „*Infelix ego has epulas semper optavi*.“ „Nešťastný zlý ukrutníče, jáť sem téj rozkoši dávno žádal, tím mě ty nic neuhrozíš ani zamútiš.“ A tak Decius nemaje na tom dosti, i kázal ho kyji bítí a rozpálené železné plechy káže k jeho svatému tělu přikládati. I die k tomu svatý Vavřinec: „Pane Jezukriste, buď milostiv mně sluze svému, neb omluven jsa, nezapřel jsem jména tvého svatého, a jsa mučen, vymlúval sem chválu tvú a moc tvú.“ A tak die jemu Decius: „Viem, Vavřince, že ty čáry svými odbýváš múk a trápenie [132r] a klamy své ze mne strojíš^{rg}. A protož dnes to bohóm svým slibuji – nebo je následovati musíš, anebo tě rozličnými mukami káži trápati a mučiti!“ A svatý Vavřinec die jemu zase řka: „Nemóžeš tolik muky na mě vymysliť, ještě jsem jich hotovější více trpěti pro jméno božie.“ A tu opět Decius káže jej palicemi olovenými velmi dlúho bítí. A svatý Vavřinec modlil se milému bohu řka: „Pane, hospodine, rač přijíti duši mú.“ A tudiež uslyšán hlas z nebe, že by ješče více pro vieru trpěti měl a více bojovati. Tehda Decius rozhněvav se, i die těm, jenž při tom stáli, řka takto: „Slyšeli ste, kterak čerté tohoto Vavřince čarodějného těší, jenž ani bohuov našich chce následovati ani se kterých múk bojí ani také na kniežata co tbá!“ I káže jej opět těmi háky dráti. A svatý Vavřinec posmieva se, i bude milému pánu bohu dieky a chválu vzdávati a bude za ty prositi, kteříž ho mučili. I stáše také při tom tu chvíli nějaký rytieř Romanus řečený, znamenav stálost svatého Vavřince, ihned v pána boha uvěřil. A svatému Vavřincovi die řka: „Vidím před tebou pěkného mládence stojíce^{rh}, jenž otierá a léčí rány těla tvého. Protož prosím tebe, neopúšťej mne a pospěš, aby mě pokřtil.“ A slyšev to Decius, i die dále Valerianovi, vládaři svému, řka: „Já již jiného nerozumiem, než že sme čáry tohoto

rd vězení] wiezenie

^{re} prozřel] przozrzel

^{rf} pravíš] prawieś

^{rg} strojíš] łrogięś

^{rh} stojíce] łtגיעזע

Vavřince přemožení, [132v] že jemu žádnú mukú odolati nemóžem.“ I káže ho opěť do žaláře vsaditi. A Romanus rytieř přinesa předeň vědro s vodú, padne k jeho nohám a bude žádati, aby ho pokřtil. Jehož ihned, jak se pokřtil, zlý Decius káže kyji bíti, a potom káže jemu jeho svatú hlavu stieti. A viděv to Ipolitus, že tento rytieř Romanus tak zahuben, i plakal jest srdečně, a chtě se také ohlásiti, že by také křesťanem byl. I die k němu svatý Vavřinec: „Vnitř na srdci pána boha zachovaj, a když tebe zavolám, tehda přijdi a poslechni mne.“ A potom Decius káže před se přiněsti všecy nástroje múk rozličných, i die svatému Vavřinci řka takto: „Vavřince, ješče se rozpomeň a následuj bohy mé, a pakli toho neučiníš, tehda věz, že tuto celú noc v mukách ztráviti musíš.“ Odpovie jemu svatý Vavřinec řka: „Slyšels jednu, žeť má řeč nenie skrytá, než to, cožť mluvím^{ri}, to jest zjevné.“ A znamenav to Decius, že všechny řeči darmo se mluvie, i die k služebníkóm svým řka: „Přineste mi lože železné, ať na něm odpočívá tento hrdý a neposlušný Vavřinec!“ A tak služebníci přinesli rošt železný, a obnaživše svatého Vavřince, i vloží jej na ten rošt, a přiviežíce ho řetězy železnými, i budú na tom roštu nemilostivě pěci, podkutávajíce uhlé. A když jej již pekli, tehda sv. Vavřinec vzhlédna na toho Decia, i die jemu řka takto: „Ó, nešlechtný a biedný ukrutníče, již jsi [133r] jednu stranu upekli, obrátě ji, jeziž!“ A s tím, poděkovav pánu bohu, vzda milému pánu bohu duši svú a v tom dokona život svooj a umře. Ten pak ciesař Decius s svú radú s Valerianem nechavše těla na roště, velikú hanbú odtud pryč museli odjíti. A potom Ipolitus, jakož ho sv. Vavřinec pokřtil, nazajřie s svatým Justinem vzemše jeho svaté tělo, zmazavše drahú mastí, poctivě je pochovali. Jenž potom mnoho divuov na tomto světě činil jest, mezi kterýmižto divy o jednom vám praviti budu. Čtem o jeho svatěj milosti, že tu v Římě byl jest nějaký súdci nebo rytieř Ščepán jmenovaný, jenž častokrát miluje a bera dary, z pravého učinil křivého, a tak proměňoval pravdu, že jeho zjednáním a pomocí častokrát křivda napřed šla a pravda potupena byla, jakož takových súdčí i dnes na světě dosti jest. Ten jistý Ščepán držal dva domy, totiž jeden, jenž svatému Vavřinci byl odkázán, a druhý svatěj Agnešce odkázaný křivě a bezprávně odsúdil a potom je k sobě přitáhl a mocí to svú držal. I stalo se, že umřel, a duše jeho před božie súd vedena bude. A viděv to svatý Vavřinec, přistúpiv před pána boha s svatú Agneškú, i budú naň žalovati, že by mocí a bezprávě [133v] to, což jim bylo oddáno, držal. A pán buoh jako súdce spravedlivý vyda protiv němu přísud a řka: „Poněvadž by jemu cizie milo bylo bezprávně držeti a že dary bera prodával pravdu a téj zamlčal, má na Jidášovo miesto a v též muky poddán býti. Ale že svatý Proiectus, jehož ten jistý súdí Ščepán velice miloval a rád jemu slúžil, ten jemu u svatého Vavřince a u svatěj Agnešky milost uprosil, takže jemu ještě třidceti dní prodleno bude zdravě, aby se toho i jiných svých hřiechuov tím pílnejší^{ri} mohl pokáti a milost božie získati mohl. Poněvadž pak svatý Vavřinec takovéj moci u milého boha jest, prosmež jeho svaté milosti, ať nám u boha ráčí milost uprositi, abychom se hřiechuov pokáti mohli a pokajíce se pekelného ohně zbaveni byli a obdrželi sobě nebeské královstvie. Toho nám všem dopomáhaj buoh otec i syn i duch svatý, rcemež všichni spolu amen.

In die Assumptionis

*David^{rk} et omnis Israhel deducebant archam Domini in iubilo. Capitulo, Primo Paralipomenon, XV.*¹⁸⁷ Slova, kteráž sem na počátku kázni nynie propověděl, psána jsú v Prvních knihách *Paralipomenon* v rozdielie patnástém. Kterážto slova podobně o tomto dnešním duostojném hodu do nebe přijetí milostivěj [134r] panny Marie nějakým příkladem

^{ri} *mluvím*] mluwiem

^{ri} *pílnější*] pielniegi

^{rk} *David*] Auid

¹⁸⁷ 1 Par 15,28

a podobenstvím^{r1} môžu mlúvena býti, a tak se vykládají. David a vešken lid israhelský nesli aneboli vezli sú archu božie s veselím. Jakož nám praví^m svatý Jeroným: „*Nulli dubium, quin totum ad laudem et gloriam filii pertineat, quidquid digne genitrici sue exhibitum fuerit.*“ „Žádný v tom nepochybuj, že to vše ke cti a chvále synově slušie, což rodičce jeho duostojně ukazujeme a činíme^m.“ Jako by řeči chtěl svatý Jeroným: každý za to měj, že což koli cti a chvály milěj panně Mariji činíme^o, to také i jejímu synu milému pánu Kristu činíme^p, neb jejich věc jest v takovéj jednotě, že ničiemž dielni nejsú, než což jednomu z nich cti učiníme, jako bychme i druhému učinili. A protož abychom ukázaním jednostajné^q cti i syna, totiž milého Krista velebili, i matku jeho pannu Mariji chválili, hodné jest o tom nětco pověděti, což by matce k chvále a synovi k slavnosti slušeti mohlo. A protož věděti máte, že panna Maria, božie matka, pro mnohé jejie svobody a duostenstvie, kteréžto mnohými figurami a podobenstvím^r tak úplně nemohú vypraveny býti, rozličnými jmény v svatém písmě^s bude nazvána a jmenována. Někteří pro výsost a svatost jejieho života nebem ji jmenují. Pro roz[134v]množení milosti nazvána bude zemí. Pro hlubokost a pro ponížení pokory nazvána bude mořem. A pak pro čest a pro slavnost, kteréž jsou otcové staří někdy arše v starém zákoně činili, podobně také archú bude nazvána. O téj arše, o milěj panně Marii, miením vám dále praviti, než toho tak dokonati nemohu bez milosti ducha svatého a bez pomoci milěj panny Marie. A protož k uprosení^t takovéj milosti vezmúce na pomoc tu jistú naši řečníci, k jejiežto prozbě nic odpovědíno nenie. Prosmež ji, ať nám všem spolu ráčí uprositi u svého milého syna milost ducha svatého, abych já vám o téj duostojnej arše panně Mariji tak vymluviti uměl a vy abyšte tomu tak srozuměti a zachovati mohli, tak aby buoh milý s svú milú matkú i se všie říší nebeskú skrze to byl pochválen a my hříšní na těle i na duši utěšeni býti mohli. A ať by nám to tím ochotnějí ráčila vyjednati. Pozdravmež ji tím anjelským pozdravením, kteréž mimo jiné modlitby najraděj slyší, rcemež tím nábožnějí Zdráva Maria až do konce. A protož, najmilejší, při dřevních^u sloviech čtverú věc pamatovati máme. Najprvé duostojnost toho a těch, jenž jsou tu archu, totiž pannu Marii, přijímali a nosili. Druhé obyčej cti a slavnosti, ješto sú jie, téj arše činili. Třetí povýšení téj archy, to jest panny Marie, kterák jest povýšena. Čtvrté [135r] znamenati máme toho všeho duchovnie obradování, a protož poněvadž dnešní hod o panně Marii a o jejie do nebe vzetí, jenž se skrze takovou archu znamenává, pamatujem a obchodíme, znamenati máme, kterým obyčejem aneboli podobenstvím^v panna Maria k arše bude přirovnána. Ale nedomnievajte se, bych tu archu mienil, kteréž Noe pro potopu božím^w rozkázaním byl udělal, než jináf jest archa byla, k kteréžto panna Maria bude přirovnána. O kteréžto arše psáno v knihách Mojžiešových *Exodi*, že bylo jest nějaké náčiníčko jako škrínka udělané z dřevie Sechim, jenž jest velmi lehké, pěkné a pevné a nepadně se poruší a nepadně shnije. A ta jistá archa měla na dél puol třetieho lokte a v širokost puol druhého

^{r1} *podobenstvím*] podobenftwiem

^m *praví*] prawie

^o *činíme*] czinieme

^o *činíme*] czinieme

^p *činíme*] czinieme

^q *jednostajnej*] geftoftagney

^r *podobenstvím*] podobenftwiem

^s *písmě*] piefmie

^t *uprosení*] vproffenie

^u *dřevních*] drzewniech

^v *podobenstvím*] podobenftwiem

^w *božím*] boziem

loktě a na výsost také také puol druhého lokte, kterůžto archu židé a otcové starého zákona u velikém duostojenství^{rx} a u veliké cti vždy měli. A což najpílnějších klénotuov a svátostí měli, to vše v téj arše a v téj škríni chovali. Neb v té arše chovali jsú ty dvě tafle neb ctě kamenné, na kterýchžto pán buoh Mojžiešovi popsáno dal své desatero přikázání. Také tu jsú chovali knihy Deutronomí, v kterýchžto popsáno bylo ustavenie zákona židovského. Chován také v téj arše ten průtek Aaronuov, jakož mezi jinými dvanásti průtky prokvetl a ovoce přinesl. A k tomu vědro s mannú, [135v] s tím nebeským chlebem, jímžto pán buoh židy na púšči čtyrydceti let krmil. K téj arše panna Maria bude přirovnána. Nejprvé panna Maria nazvána bude archú pro zachování manny toho chleba nebeského. Neb jakož stará archa takový chléb a mannu v sobě zachovala, takéž panna Maria chovala v sobě toho a ten chléb, jenž sám o sobě praví^{ry} ve čtení svatého Jana řka: „Jáť sem chléb živý, jenž sem z nebe sstúpil, a jestliže kto okusí a jísti bude z toho chleba, bude živ věčně.“¹⁸⁸ Nazvána jest také panna Maria archú pro dobrotu smilování, neb jakož ta stará archa jinde nestála než tu na tom místě, kdežto židé hleděli milosti a smilování, jakož o tom píše kniha *Exodi*. „*Pones propiciatorium super archam*.“¹⁸⁹ Takéž milosrdnost a smilování spojeno jest k této naše arše, panně Marii. A protož v její chvále jmenujem ji matkú milosrdenstvie, neb o niej praví^{rz} svatý Bernart: „*Sileat misericordiam tuam, virgo beata, qui eam in suis necessitatibus invocata sibi non senserit affuisse*.“ „Mlčeti muože o tvém milosrdenství^{sa}, panno blahoslavená, každý ten, jenž nazýváje tě v svých núzách, a neshledává, by jemu milosrdenstvie tvé prospěšno a pomocno bylo.“ A dáleť praví^{sb} takto svatý Bernart: „A protož my, služebníci tvoji, při jiných tvých ctnostech radujem se tobě, chválece čistotu a panenstvie tvé, pokoře se tvéj dívající, ale milosrdenstvie tvé nuzným najsladšie vuoně, to tím milejí [136r] přijímáme, čím častěji tebe jím nazýváme.“ Jest také panna Maria nazvána archú pro duostojnost a pro povýšení. Neb jakož dřéve v starém zákoně archa jejich mezi jiným vším^{sc} náčiním a mezi jinými jejich klénoty, což jich mohlo býti v chrámě božiem, byla jest najduostojnější^{sd} a najpílnější^{se} klénot, takéž archa naše, panna Maria, mezi vším^{sf} stvořením, což ho pod nebem i v nebi jest, najduostojnějšíe klénot jest a vším^{sg} stvořením vládne a panuje. Jakož sama o sobě mluví^{sh} v knihách *Ecclesiastici*, *capitulo XXIII*.: „*Ego in altissimis habito et tronus meus in colupna nubis*.“¹⁹⁰ „Já v najvyššiem stavení bydlím a stolice má na oblakovém slúpě.“ A svatý Bernart přimlúvá se k tomu řka takto: „*Et si multa facta sunt in creaturis, nihil tam magnificum, tam excellens fecerunt opera digitorum Dei*.“ „Ačkoli mnoho divných věcí při stvoření božském jest stvořeno a zjednáno, avšak mezi tím vším stvořením skutkové rukú božských nic tak velebného a tak duostojného nezjednali“, jako tuto milú naši archu, milostivú pannu Marii přešlechtilú. Nazvána jest také panna Maria archú pro čest a častú službu, kterůž jsú dřéve židé staréj arše činili. A zvláště

^{rx} *duostojenství*] duoftogenftwie

^{ry} *praví*] prawie

¹⁸⁸ J 6,51

¹⁸⁹ Ex 26,34

^{rz} *praví*] prawie

^{sa} *milosrdenství*] milofrdenftwie

^{sb} *praví*] prawie

^{sc} *vším*] wffiem

^{sd} *najduostojnější*] nayduoftoynieyffie

^{se} *najpílnější*] naypielnieyffie

^{sf} *vším*] wffiem

^{sg} *vším*] wffiem

^{sh} *mluví*] mluwie

¹⁹⁰ Sir 24,7

proto, neb David a synové israhelščí trojí službu neboli trojí čest arše svéj ukazovali jsú a činili, kterúžto také čest a službu pán buoh se všie říší nebeskú naše arše, panně Mariji, svéj [136v] matce miléj, učinil jest a ukázal. Neb jakož otcové staří archu svú radostně nosili, řádně do chrámu uvedli a na počtivém místě postavili, takéž ta troje čest královně naše, panně Marii, jest ukázána. Neb skrze Davida, jenž se vykládá mocné ruky, znamená se duchovně pán buoh všemohúci^{si}. Skrze syny israhelské znamená se všechna říše nebeská, jenž jakžto dnes naši milú archu pannu Marii radostně nesli, čestně a duostojně do nebe uvedli a na počestném místě posadili. A řekl sem dřeve, že otcové starého zákona archu svú radostně do chrámu nesli, o tom psáno v knihách Královských, *capitulo VI.*, že David a obec synuov izrahelských nesli archu božie z domu Obededom tak řečeného do města Davidova, to jest do Jeruzaléma. A ta jistá obec synuov israhelských byla rozdělena v sedm zástupuov aneboli rot. A David ten také byl ozdoben sedmi chóry.¹⁹¹ Takéž duchovně rozuměti máme, že náš milý David pán Kristus a všechna obec synuov israhelských, to jest všechna čeled říše nebeskéj, nesli jsú naši archu pannu Marii z domu Obededom, totiž z tohoto světa, do města Jeruzaléma, to jest do královstvie nebeského. A ten jistý náš David Kristus byl jest ozdoben sedmi chóry, totiž sedmi rotami rytieřstva nebeského. Jako svatými [137r] anjely, patriarchami, proroky, apoštoly, mučedlníky, spovědlníky a svatými děvicemi. S těmi sedmi rotami pán Kristus, náš milý David, odnesl jest dnešnieho dne naši milú archu pannu Marii, kteréžto nesenie podobně znamená jest u figuře, jenž psána v prvních knihách Hester, *capitulo I.*, tu, kdež se čte, že král Asverus přikázal sedmi komorníkóm panenským, jenž ústavně posluhovali před obličejem královským, aby královnu jeho před krále přivedli, vstavíce na ni korunu a připravíce ji v rúcho jejie královské na to, aby všem kniežatóm svým a všemu lidu ukázal jejie sličnost a jejie krásu.¹⁹² Skrze kterýchžto sedm komorníkuov duchovně muožem rozuměti sedm zástupuov dvoru nebeského dřeve jmenovaných, jenž tuto královnu nebeskú pannu Marii před pána boha, krále všemohúcieho, korunovanú přivedli, aby všem kniežatóm nebeské říše i také nám hříšným ukázal jejie krásu, to jest jejie milost a jejie lásku. Dále znamenajte, že otcové starého zákona archu svú radostně nesenú řádně do chrámu uvedli. Jakož o tom psáno stojí v knihách Paralipomenon, *capitulo V.*, když Šalomuon, syn Daviduov, kázal do chrámu vnésti všechno náčiní a klénoty od stříebra a od zlata a od drahého kamenie, kteréž otec jeho David byl zjednal k ozdobení^{sj} a k okrášlení^{sk} chrámu, i ostavil to [137v] všechno tu v chrámě, aby bylo místo pokladu v domu božiem. Potom sebrav všechny, což jich bylo stařejšiech a znamenitějších s synuov izrahelských a což bylo kniežat a hajtmanuov ze dvanásti pokolenie, aby se sjeli tu do Jeruzaléma, i poručil jim, aby přivezli archu božie s Sion, z města Davidova. I přišli jsú všichni synové israhelščí ku králi Šalomúnovi den hodu jejich slavného. A když všichni spolu biechu starší, tehda kněžie jejich vzemše archu i také jiné náčinie a klénoty, jenž k chrámu slušely, i nesli do chrámu. A posadili archu na najduostojnějším místě, na tom oltáři, jenž slove *sancta sanctorum*, kdežto nižádný obecný člověk jíti nesměl než jedno ten jakžto najsvrchnějši biskup, kterýž ten týden o chrámu zpravoval a jednal, ten na to místo, kdež archa stála, chodil jest.¹⁹³ Skrze toho krále Šalomúna, jenž se duchovně vykládá pokojný, duchovně rozuměti máme pána boha, jenž v svém božství^{sl} pokojen jsa, pokojně

^{si} všemohúci] wfemohuczie

¹⁹¹ sr. 2 Rg 6,1–15

¹⁹² sr. Est 1,10–11

^{sj} ozdobení] ozdobenie

^{sk} okrášlení] okraľlenie

¹⁹³ sr. 2 Par 5,2–14

^{sl} božství] boľtwie

všetchny věci jedná a spravujesm. Ten pán buoh, sebrav všechny stařejšie nebeských duchuov, měščan, kniežat a hajtmanov dvoru svého nebeského, uvedl tu naši milú archu, pannu Marii, do chrámu královstvie svého s mnohú rozkoší, s rozličným ozdobením, s mnohými drahými klénoty a přípravú. Ale že panna Maria jakžto dnes do chrámu nebeského uvedena jest v čtvernásobniem [138r] ozdobení^{sn} a okrášlení^{so}. Jedno jest to bylo, že při takovém svém nesení^{sp} i také uvedení^{sq} měla jest množstvie kniežat a rytieřstva nebeského, jakož jste již o tom slyšeli. Druhé, že uvedena byla u velikém bohatstvíst, ale ne v takovém bohatství^{ss}, jakož lidé na tomto světě o ně stojí a milují k svému horšiemu, kteréž Kristus zóve falešné bohatstvie, ale u pravém, ctném bohatstvíst, to jest rozmnožení^{su} v ctnostech, obdržení milosti božskéj a jiných skutkov spasitedlných. A totoť slove pravé bohatství, kteréž panna Maria za poklad měla a toho všeho nad jiné lidi všechny plna byla. Jakož o tom psáno v knihách *Proverbiorum, capitulo ultimo*: „*Multe filie congregaverunt divicias, tu sola supergressa es universas.*“^{d94} „Mnohé dcery hrnuly a zbieraly bohatstvie. Než tys jediná sama svým bohatstvím^{sv} přesáhla jiné všechny.“ Mezi kteréžto bohatstvie smilování a milosrdnost jejie, ješto mnohým služebníkóm a služebnicím často ukazuje, zvláštěť muože počteno býti. Jakož nás k tomu pobieží řkúci takto, jakož čtem v jejích diviech *etc.* Uvedena jest také dnes panna Maria s nevýmlyvnú krású. Neb jakož královny tohoto světa svým králóm a chotem dávány budú s mnohým okrášením a ozdobením^{sw} rúcha čistého a ctného, takéž královna naše, panna Maria, v okrášlení^{sx} rozličného rúcha choti svému pánu bohu jest vydána. Neb tomu mile věřiti muožem a máme, že ta [138v] duostojná královna s tělem i s duší do nebes vzata jest. A protož tělo jejie bylo přioděno čtverým rúchem, totižto jasností, netrpelivostí, lechkostí a šlechtilostí. A pak duše jejie svatá přioděna byla trojím rúchem a trojím^{sy} oděvem jakžto poznáním, milováním^{sz} a požívaním^{ta} zbožie nebeského. Než jakož sem dřéve řekl, že panna Maria s tělem i s duší do nebes jest vzata, mám toho na svědomí svatého Bernarta, jenž o tom mluví^{tb}, řka takto: „Poněvadž pán buoh těla svých svatých tak chtěl uctiti, aby tím více od křesťanov ctěna byla a navščevoována.“ Jakžto těla svatého Petra, svatého Pavla a jiných mnohých svatých, že jich tělóm zde na světě zjednáno jest miesto, kdež je lidé navščevují a k ním^{tc} putují. A by pak to již tak bylo, že by tělo panny Marie zde na zemi někde bylo pozuostalo a že by od věrných křesťanov mělo ctěno býti a že by někde jistého miesta také nemělo, aby je křesťané navščevovali a k němu putovali, však pán Kristus tím obyčejem učinil by, jako by zapomenul matky svéj a jako by péče neměl o jejím svatém těle, jenž však

sm *spravuje*] zprawuge

^{sn} *ozdobení*] ozdobenie

^{so} *okrášlení*] okrafflenie

^{sp} *nesení*] nefenie

^{sq} *uvedení*] vvedenie

st *bohatství*] bohatftwie

^{ss} *bohatství*] bohatftwie

st *bohatství*] bohatftwie

^{su} *rozmnožení*] rozmnozenie

¹⁹⁴ Pr 31,29

^{sv} *bohatstvím*] bohatftwiem

^{sw} *ozdobením*] ozdobeniem

^{sx} *okrášlení*] okrafflenie

^{sy} *trojím*] trogiem

^{sz} *milováním*] milowaniam

^{ta} *požívaním*] poziwaniam

^{tb} *mluví*] mluwie

^{tc} *ním*] niem

sám prikazuje, abychme otce i matku ctili. A protož nenie podobné, aby to pán Kristus matce svéj učinil, poněvadž toho jiným svatým, ješto jsú menšieho duostojenstvie, nežli jest matka jeho, toho přeje, že mají zvláštie miesto k odpočívání^{td} svých těl^{te} a k pohřbu svému. Ale skrze to, že křesťané k jejiemu tělu zde na zemi ne[139r]putují, i muože tomu každý rozuměti, že těla jejieho na zemi nenie, než že jest s tělem i s duší do nebe vzata. Neb praví o tom svatý Bernart řka takto: „*Decuit Deum, qui de honore parentum edidit preceptum, primo honorare parentes, ut fieret quod scriptum est, cepit Iesus facere et docere.*“ „Slušné a podobné bylo pánu bohu, jenž prikázání o starostech, aby ctěni byli, ustavil najprv matky svéj poctiti, aby se stalo to, což psáno jest, počal Ježíš činiti a učiti.“ A k většímu uvěření^{tf} přivozuje opět svatý Bernart takový příklad, kdež praví^{tg} takto: „*Transite ad me omnes etc.*“ „Jděte ke mně všichni, a od mých milostí budete naplněni.“ Kterážto milost dobře shledána jest na jednom člověku duchovním, o němžto v jejích divích máme psáno: „Poněvadž dřevo svatého kříže, na kterémžto Kristus ohavně vise malú chvíli odpočíval, od křesťanuov tak velice bude ctěno, v jakéj pak cti má jměna býti ta milá matka, v jejímžto těle pán Kristus devět měsiecuov odpočíval!“ A poněvadž pán buoh matku svú zbavil a prázdnu učinil téj první kletby neboli zlořečenie, jenž Evě a jiným všem ženám řečena jest, že u velikéj bolesti plod svéj roditi mají. Také ji druhéj kletby dobře zbaviti mohl, totiž aby se v popel zase neobrátila, jakož my se obracujem, neb ji tak velice miloval, že při svých velikých mukách již umieraje, měl o nie péči, když ji svatému Janu poručil. A protož slušie dobrotě božskéj, aby [139v] panna Maria netoliko na duši oslavena byla, ale i na těle také. Neb pán Kristus vice jest povinen ctíti tělo jejie nežli duši, jakož pravíth svatý Augustin řka takto: „Neb z jejieho těla přijal jest člověčenstvie, jímžto dokonal naše spasenie, ale z duše jejie nic nepřijal, ješto by k tomu slušelo.“ Znamenajtež dále, že panna Maria jakžto dnes uvedena jest do nebe u velikéj rozkoši. A protož anjelé svatí znamenajíce jejie tak velikú rozkoš a zvlášče svobodu nějakým jako divením o niej pomlúvají. Jakož psáno *Canticum, capitulo VIII.* řkúce takto: „*Que est ista que ascendit de deserto deliciis affluens innixa super dilectum^{ti} suum.*“¹⁹⁵ „Která jest to, jenž se nahoru sem běře z púšče toliko rozkoší^{tj} jsúci ozdobena, povzhlevši na svém milíku.“ Jako by řekli podlé řeči milého svatého Bernarta: „Jaká jest to a odkud je, že z púšče tohoto světa sem k nám do nebe jdúci, toliko rozkoši přišlo. Ano se zde mezi námi taková rozkoš neshledává, jenž ústavně slavnosti božie požívání^{tk} a z potoka rozkoší božských bývámy nasyceni a napájeni, která jest ta, jenž z tohoto světa, na němžto nic jiného nenie než práce, žalost, tesknost a mnozí nedostatkové, běře se sem mezi nás v takovéj neslýchanéj rozkoši?“ Ale ne tím obyčejem pomlúvali anjelé jako pochybující o niej, že by jim panna Maria známa nebyla, ale nějakým jako divením, jakož sem dřéve řekl, vymlúvali to. Neb dřéve nevedali, by který svatý v tak velikém duostojenství^{tl} nahoru do nebe vstúpil [140r] jako tato královna anjelská, milá panna Maria. Ale kterak jest umřela a život svéj na tomto světě skonala, o tom psáno máme. A ačkoli ty věci tak úplně ne tak se dály, jakož v těch knihách psáno stojí,

^{td} *odpočívání*] odpoczíwanie

^{te} *těl*] tiech

^{tf} *uvěření*] vwierzenie

^{tg} *praví*] prawie

th *praví*] prawie

^{ti} *dilectum*] delictum

¹⁹⁵ Ct 8,5

^{tj} *rozkoši*] rozkoffie

^{tk} *požívání*] poziewanie

^{tl} *duostojenství*] duoftogenftwie

kteréžto písmotm někteří přičítají svatému Janu Evanjelistě, že on o tom tak psal a skládal. Avšakž k zbuzení^{tn} většieho náboženstvie kostel svatý dopúščí o tom praviti a muož tomu každý z lásky mile věřiti, že když po božiem na nebe vstúpení^{to} panna Maria dvě a dvadecet let po svém synu na světě bieše, i bydlela tu v městě Jeruzalémě v svém domku nedaleko od téj hory Sion. A apoštolé svatí, ti se také sem i tam byli rozešli do rozličných krajín a zemí kázati lidom vieru a slovo božie. Tu pak jsúci panna Maria na každý den dřeve, než pokrm přijala, schodila a obhlédla všechna ta miesta mučenie syna svého milého, kde se jemu co dalo, co jemu kde židé na kterém miestě činili. A jednéj chvíle když po svém synu velmi túžila, žádajíc ho viděti, i bude velmi náčitě plakati. A tudiež anjel svatý v takovéj tesknosti zjevil se jie, nesa palmu v ruce, i die k ní řka takto: „Pozdravena bud', panno blahoslavená, přijmi požehnánie od svého syna milého, pána Jezukrista! Ted', panie má milá, rozkázáním syna tvého, přinesl sem tobě z ráje tuto palmu, kteroužto při marách nésti kážeš, když duši svú s těla pustíš^{tp}, a toť se třetí den státi má, neb syn tvój [140v] již tebe čeká. Matka milosrdná odpovie anjelovi řkúci takto: „Posle božie, jestliže sem u svého syna milost našla, tehda za trojí věc syna svého prosím. Jedno, aby bratřie moji milí, apoštolé, ke mně se sešli, abych je ješče před svú smrtí viděti mohla. Druhé, abych zlého ducha při svém skončení^{tq} neobhlédla. Třetíe, aby syn můj milý po mú duši sám ráčil přijíti.“ Odpovie jie anjel řka: „Panie má milá, v tom ve všem, čehož žádáš, úplně budeš uslyšána.“ I stalo se, když svatý Jan Evanjelista v Efezu kázáše slovo božie, tudiež nebe počne hřímati, a oblak přikryv milého svatého Jana, i vtrhl ho nahoru a nesl ho a posadil před tím domkem, v kterémž panna Maria bydlela. Uhlédavši ho panna Maria, velmi tím radostna byla. I die k němu řkúci takto: „Jane, milý synu, pomni na ta slova, kteráž k tobě syn muoj, umíraje na kříži, vymlúval, když mě tobě za matku poručil a tebe mně za syna miesto sebe ostavil. Ted' sebe poručuji tobě, neb třetíeho dne mám se s tělem rozlúčiti. A tuto palmu aby ty nesl před mými marami, na kterýchžto tělo mé neseno bude.“ Odpovie jí svatý Jan řka: „Ó, milý pane bože, by to mohlo býti, že by také i jiní všichni apoštolé s námi zde byli, abychme tím čestnějí tělu tvému obchod učiniti mohli!“ A netáhl svatý Jan řeči svéj dokonati, tudiež obhlédne se, i uzří^{tr}, že božím^{ts} zjednáním všichni apoštolé spolu před tím domkem [141r] panny Marie pohromadě biechu. A jeden na druhého hledě, i budú se jeden druhému diviti, kterak se tak vnáhle všichni shledati mohli, a dále rozmlúvali spolu, co by to nového mělo^{tt} býti. Tehda svatý Jan vynde k nim, i zjevie jim věci všechny, že by panna Maria z tohoto světa jíti měla. A když bieše již jako o puol noci, ukáže se jie pán Kristus u velikéj světlosti a s množstvím^{tu} anjeluov nebeských. A vzem duši své matky, nesl ji s sebou do královstvie svého nebeského. A apoštolóm přikázal, aby tělo jejie svaté donesli do údolě Jozafat, a to v novém hrobě, kterýž by našli, čestně pochovali a při jejím hrobu aby do třetího dne očekávali, až by se k nim zase vrátil. Tehda apoštolé svatí vemše na máry tělo jejie svaté a svatý Jan s palmú napřed jdíeše, i vyšli jsú z města zpievájice. Než pán buoh, ten je byl oblakem přikryl, že jich nižádný viděti nemohl, jedno což hlas a zpíevanie jejich slyšeli, sstúpili sú také k tomu a mezi ně anjelé svatí, zpíevájice píesně nebeské. A slyšície lidé u městě takové hlasy a zpíevanie, a žádného nevidúce, vyndú z města, i bude jeden druhého

tm písmo] píefmo

^{tn} zbuzení] zbuzenie

^{to} vstúpení] wftupenie

^{tp} pustíš] puftieš

^{tq} skončení] fkonczenie

^{tr} uzří] vzrzie

^{ts} božím] boziem

^{tt} mělo] milo

^{tu} množstvím] množftwíem

tázati, co by to bylo. Tehda jeden die z nich a řka takto: „Jáť jiného nerozumiem, než žeť apoštolé nesú tělo Marie k hrobu; podřme, znamenajme a pospěřme za nimi, a zmordujem je a tělo jejie spálime.“ A když ji zhonili, tehda knieže židovské najprv se mar chvátí, chtě tělo panny Marie z mar svrci. Ihned jemu ruce uschnú a tak [141v] k marám přilnú, že jich pro nic nemohl odtrhnúti. A což s ním jiných bylo, ti všichni zpuosobem božím^{tv} oslepeni budú, že jeden druhého viděti nemohl. Znamenav ten div knieže židovské, bude volati řka: „Ó, svatý Petře, prosím tebe, budř mi na pomoc!“ Odpovie jemu svatý Petr řka: „Jsměť nynie v službě naše panie, panny Marie, a protož tvěho uzdravenie nynie hleděti nemóžem. Avřakž jestliže v pána Krista a v tu, kteráž ho porodila, věřiti budeř, nadějem se s^{tw} pomocí božie, že uzdraven budeř.“ Die jemu to knieže řka: „Věřím úplně v Jezukrista jako v pravěho boha a i v tu jeho milú matku, jenž ho v svém těle nosila.“ A tak ihned po téj řeči ruce jeho zdrávy a prosty budú, že jich od mar zase mohl odjíti. Tu pak políbiv máry, i byl uzdraven. I die jemu dále svatý Petr: „Vezma palmu od svatěho Jana, kladř na lidi, a jestliže věřiti budú, jejich zrak bude jim zase navrácen.“ A tak se i stalo. Potom podlé rozkázanie božieho nesli tělo svatě do údolě Jozafat a tu je v novém hrobě poctivě pochovali. Pak třetieho dne potom přišel pán Kristus s velikým množstvím^{tx} anjeluov svatých i die k nim řka: „Pokoj vám!“ Odpovědie všichni: „Chvála tobě, hospodine!“ I die dále k nim: „Co se vám zdá, jakú bych ukázal čest svéj milěj matce?“ Odpovědie jemu apoštolé svatí: „Dobře podobno by bylo, milý Pane, jakožs ty svítěživ, smrti kralujeř v nebi, takéž hodné jest a duostojné, aby vzkřise tělo svéj milěj matky, i posadil ji v [142r] nebi na pravici^{ty} sobě, a tak aby věčně s tebú přebývala, kteráž tudiež z mrtvých vstala.“ A tak Kristus navrátiv duři v tělo, i vzal matku svú s tělem i s duři do královstvie nebeského. Ale kterak jest stará byla panna Maria tehda, když jest umřela, piře Epimachus, že byla sedmdesáte let stára. A to tak vyčítá, že v čtrnáctém létě jsúci, počala pána Krista a v patnáctém létě jej porodila a tři a třidceti let s ním na světě bydlela a po jeho na nebe vstúpení byla ještě dvě a dvacet let živa, to mář plně sedmdesát let. Ale že panna Maria s tělem i s duři nade všechny anjelské chóry dnes povýřena jest a věčně odpočívá v království^{vz} nebeském, k tomu máme takový duvod a takové podobenstvie: Když král Šalomún a obec izrahelská archu starěho zákona radostně nesenú, řádně do chrámu uvedenú, mezi dvěma cherubínoma na najduostojnějším miestě čestně postavili a usadili, neb cherubínové byli jsú obrazové udělánie s čistěho zlata, majíce křiedla tím obyčejem jako anjelé. Ti cherubínové zavěřeni byli nad tím oltářem, jenž slul *sancta sanctorum*. A na tom oltári král Šalomún archu židovskú postaviti kázal. Takěž náš milý Šalomón pán Kristus se všie říři nebeskú archu naši, pannu Marii, mezi dvěma cherubínoma, mezi božským a stvořením^{ua}, přirozeně usadil jest, vynímajíce saměho pána boha a syna jeho. Tehda nade všechno [142v] anjelské a lidské stvořenie v nebesiech panna Maria posazena jest a povýřena. A toho máme figuru a podobenstvie psáno v Třetích knihách Královských, *capitulo II.*, slovy takovými: „*Positus est thronus matri Salomonis, quae sedit ad dexteram eius.*“^{d96} „Postavena stolice mateři Šalomuonově, jenž seděla na pravici jemu.“ I řekl k ní král, syn jejie: „Pros, matko má milá, neb nenie podobné, bych tvář svú odvrátil, totiž bych tobě čeho odpověděł, zač prositi budeř.“ Podlé kterěhož podobenstvie rozuměti móžem, že naši královně panně Marii stolice a seděnie zjednáno jest, tudiež pod pánem bohem najblíže.

^{tv} *božím*] boziem

^{tw} *s*] z

^{tx} *množstvím*] mnozftwim

^{ty} *pravici*] prawiti

^{vz} *království*] kralowftwie

^{ua} *stvořením*] ftworzeniem

¹⁹⁶ 3 Rg 2,19

Aniž jest podobné, by pán náš Kristus menšie jest matce svéj ukázal nežli Šalomún svéj, jenž jest nade všecko stvoření povýšena. A protož podobně panna Maria mezi pánem bohem a mezi námi, jeho stvořením^{ub}, jakžto u prostředku usazená, zvlášče pro nás hříšné proto, aby v nebi mezi pánem bohem a mezi námi vedla úřad jakžto věrná naše řečnice a úmluvčie, jenž mezi stranami prostředek vede. Jakož o nie praví svatý Bernart: „*Advocatam premisit peregrinacio nostra, que tanquam iudicis mater et mater misericordie fideliter et efficaciter salutis nostre negocia pertractabit.*“ „Siroba naše vyslala před sebu řečnici, jenž jakžto máti sudieho a jakžto matka milosrdnstvie věci spasenie našeho věrně a statečně jednati bude.“ Ona jest prostřed nás. Onať jest ta, skrze kterouž jsme došli milosrdnstvie tvého, pane bože. Ale proč [143r] panna Maria mezi bohem a námi usazena jest u prostředku? Zpravuje nás toho svatý Bernart řka takto: „*Deus in omnibus et per omnia providens nobis miseris trepidacionem nostram solatur.*“ „Pán buoh obmýšleje a opatruje nás nuzných, ve všem těší ztrašenie naše, ozdobuje vieru, posiluje naděje, zúfanie odhánie, strach vznáší.“ A dále svatý Bernart v téj jedné řeči mluví^{uc} takto: „*Ad patrem verebaris accedere, o peccator, solo auditu terreris.*“ „K otci se styděl přistúpiti, člověče hříšný, jedním^{ud} slyšením jsa sstrašen.“ K synovi, totiž k Ježíšovi, utekls se, jehož tobě buoh otec dal řečníkem. Co dále toho býti muože, jehož by takový syn od takového otce neuprosil, jenž pro jeho počestnost uslyšán bývá? Otec miluje syna a všechny věci poddal synovi v jeho moc a v jeho ruce. A zdali se bojíš^{ue} přistúpiti k němu, však jest bratr tvój, krev a tělo tvé, pokúšen ve všem bez hříechu. *Hunc tibi Maria dedit fratrem.* „Tohoť tobě panna Maria za bratra dala.“ A zdali by se styděl jeho božskéj moci. Neb ačkoli ráčil býti člověkem, avšak vždy proto bohem zuostal. Chceš li pak řečnika k synovi míti, uteč se k Mariji, matce jeho, jistě čistěť jest člověčstvie v panně Mariji, netoliko že jest čista všelikého hříechu, ale čista jest zvláščností. Neb jie saměj jakžto matce milosrdnstvie poručena jest milosrdnost, na kteroužto o spravedlnosti nic neslušie. A protož pro [143v] zvláštnie ctnost, kteroužto syn k nie jakžto k matce má, od něho bude uslyšena. Uslyšíť^{uf} jistě syn matku, uslyšíť také i otec syna svého. Ostatně a posledně panna Maria nazvána bude archú zvlášče proto, neb jakož otcové stařie, když se jim zdálo, že by pána boha rozhněvali, ihned se utekli k arše, když pána krotiti chtěli, to před archú činili. A pakli proti nepřátelóm boj chtěli podjítí, tehda archu s sebu nesli. Takéž i my činiti máme, kolikrát pána boha svými hříchy rozhněváme, utecme se k arše, totiž ku panně Marii, a pakli se hříechóv chcme pokáti a hněv božie ukrotiti, učiňme to před archú, to jest před pannú Marií, prosieje jie, ať ona nás se pánem bohem smieří. A jestliže boj jakého pokušenie neboli protivenstvie trpíme^{ug}, nesme s sebu, totiž mějme na paměti, v našem srdci archu, totiž pannu Marii. A to nám také radí sv. Bernart řka: „Jestliže se vytrhne pohnutie jakého pokušenie, vzhlédni na hvězdu a nazývaj pannu Marii, neb jest velmi milostiva. A protož podlé rady sv. Bernarta i také jiných doktoruov, uložiece úplně naději svú v tu milostivú naši archu, v pannu Marii, vstanúce nahoru a pokleknúce nábožně a pokorně, prosmež jejie svatěj milosti, ať naše modlitby, ačkoli malé a nehodné, ráčí přijíti a ráčí nás omluviti k svému milému synu v těch věcech, což jsme jich hřešiece často páchali. A poněvadž [144r] jejich věc jest v jednotě, prosmež dále, ať nás s svým synem smieřiti ráčí a uprositi nám milost k našemu zhřešení, abychom takově, skrze jejie prozbu hříechuov pozbudúce, přijíti mohli k věčnéj radosti tu,

^{ub} *stvořením*] ftworzeniem

^{uc} *mluví*] mluwie

^{ud} *jedním*] gedniem

^{ue} *bojíš*] bogiefs

^{uf} *Uslyšíť*] vlyffiet

^{ug} *trpíme*] trpieme

kdež bychom matku i s synem na věky chválili bez přestání v nebeském království^{uh}. Toho nám všeho dopomáhaj buoh otec i syn i duch svatý, rcemež všichni amen. {1658}¹⁹⁷

Wartholomei

„*Iam non dicam vos servos, sed amicos.*“ *Iohannis XV.*¹⁹⁸ Slova, kteráž sem na počátku kázni propověděl, psána jsú ve čtení^{ui} svatého Jana v rozdíle XV., kterážto pán Kristus mluvil jest k svým svatým apoštolóm, a vykládají se takto: „Již vás nebudu nazývati sluhami¹⁹⁹, ale nazývati vás budu přátely svými.“ Neb pán Kristus apoštoly své nazýval přátely a někdy služebníky a někdy také chtěl jim roven býti tím obyčejem, že jim sám posluhoval jakžto nejmenší z nich, jakož o tom na mnohých místech máme psáno. I mohl pán Kristus tato slova také k svatému Bartoloměji říci řka: „Již vás nebudu nazývati služebníky, ale přátely svými.“ Ovšem obyčejem světským mluviece, když knieže neboli pán shledá vieru²⁰⁰, pílnost^{uj} a stálost rytieře neboli služebníka svého, bude ho velebiti a chváliti před svými přátely v jeho víře, že se naň dobře může [144v] ubezpečiti. Tím obyčejem také pán Kristus, knieže nebeské, velebí a chválí svatého Bartoloměje, rytieře svého, jak věrně se jeho nádržal a jak věrně jemu slúžil a ve všech věcech vždy jeho vuoli činil jest a naplnil. Protož pro takovou vieru nazývá ho pán buoh přítelem svým věrným, ale ne služebníkem. I jest velmi hodné a užitečné pána boha přítele míti. Jedno proto, že jest mocný a muož člověka obrániti ode všech jeho nepřátel vidomých i nevidomých. Druhé proto, že jest bohatý a šcedrý, muož člověka, ktož toho na něm zachová, obdařiti i nadati počasným i věčným bohatstvím^{uk} a toho, komuž ráčí, šcedře uděluje a udává. Neb v písmě svatém shledáváme tři člověky svaté, kteréž pán buoh přátely svými nazýváše²⁰¹, k kterýmžto také tento svatý Bartoloměj podobně muož přirovnán býti. Jeden byl Abraham, druhý Mojzieš a třetí svatý Jan, křtitel boží^{ul}. Neb jakož tito plnili příkázanie božie a činili jeho vuoli, takéž svatý Bartoloměj naplnil vuoli boží. O Abrahamovi také psáno máme, když jemu pán buoh řekl: „Abrahame, beš se dále s své země a od známosti své a jdi do země, kterouž ukáži tobě.“ Tudiež Abraham bieše²⁰² poslušen pána boha a bral se do té země, kdež jemu pán buoh ukázal, a pak pro takové poslušenství nazval ho pán přítelem svým. Takéž [145r] mohu říci o svatém Bartoloměji, jenž vuoli a příkázání božie ihned naplnil a ve všem poslušen byl. A zvlášče když ho do Indie poslal, aby tam vieru křesťanskú kázal. Jakož o tom dále při jeho životě psáno máme. Když svatý Bartoloměj božím rozkázáním přišel do Indie, jenž jakožto kraj světa záleží, a jsa tu, i šel ihned do chrámu, v kterémžto bieše²⁰³ modla Astarot tak řečená, i přebýval tu v chrámě jako jiný pútník; a v té modle čert bydlěše, jenž pravil, že by nemocné mohl uzdravovati. A když již chrám pln nemocných nanesen bieše²⁰⁴, žádajíce a očekávající uzdravení míti, a když odpovědi neda, tehda šli jsú do jiného města, v kterémžto městě jiná modla bieše²⁰⁵ Berit tak řečená. A když budú tázati, proč by jim jejich buoh Astarot odpovědi dáti nechtěl, jako

^{uh} *království*] kralowftwie

¹⁹⁷ marginální přípisek pozdější rukou

¹⁹⁸ J 15,15

^{ui} *čtení*] cztenie

¹⁹⁹ na okraji připsáno mladší rukou „služebníky“

²⁰⁰ mladší rukou přepsáno na „věrnú“

^{uj} *pílnost*] pielnost

^{uk} *bohatstvím*] bohatftwiem

²⁰¹ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „nazýval“

^{ul} *boží*] bozie

²⁰² část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byl“

²⁰³ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byla“

²⁰⁴ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byl“

²⁰⁵ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byla“

prvé dával, odpovie jim tato druhá modla, totiž Berit, a řkúci takto: „Buoh váš svázán jest řetězy ohnivými a mluvíti nemuože od téj chvíle, jakž svatý Bartoloměj do vašeho města přišel.“ Odpověděli tito měščené řkúce: „Jaký jest to Bartoloměj?“ Odpověď jim diábel: „Jestíř přietel boha všemohúcieho, a protoř jest sem do této země přišel, aby vsecky diábelské modly odtud vypudil a vyhnal.“ „A protoř pověz nám o něm znamenie, kterak bychom ho poznati mohli a shledati.“ I die k nim ta modla: „Jestíř člověk podstaty prostřednie a mář vlyasy černé a kadeřavé, tělo bílé a oči veliké a bradu dlúhú a nětco málo šedi[145v]ých vlasuov. Mář plášč bílý purpury vyražovaný a v šesti a ve dvaceti letech oděv jeho nikdy se nepokazil ani kterým smradem porušil. Stokrát ve dne a stokrát v noci se modlí²⁰⁶ klekájice, chodí s ním anjelé božie, jenž ho neopustí, by kdy ustal, by kdy lačen neboli žízniiv byl, vřdyř jest v jedné mieře veselé tváři, vsechno opatří. A vsech lidí jazykóm rozumie. A když ho již hledati budete, bude li chcěti, najdete ho, a paklíř nebude chcěti, pro nic jeho nenajdete. A to, což já nyní s vámi mluvím, již on to vsechno vie. A protoř prosímř vás, když ho najdete, proste ho, ař sem ke mně nepřichází, ař by mi anjelé jeho tež neučinili, jakož jsú tovaryři mému u vašem městě učinili.“ A když ho po dva dni pílně^{um} hledali, a nalěsti ho nemohúce, tehda potom jednoho dne zvolá jeden člověk diáblem posedlý velikým hlasem řka: „Ó, apoštole boží^{un} Bartoloměji, rozpalujř mě modlitby tvé!“ Die k němu svatý Bartoloměj: „Umlkni a vystup z něho!“ A ihned zbaven byl toho diábelstvie. A protože svatý Bartoloměj poslušen byl pána boha, nazván byl přietelem božím^{uo} a dal jemu pán buoh moc k vyhnání diábly. A protoř chceš li ty také býti přietelem božím, radímř, budiž pána boha poslušen a čiň jeho vuoli a plň přikázání jeho, jako svatý Bartoloměj učinil, a onř tebe za přietele rád míti chce a zvoliti. Druhý přietel byl jest Mojžieš, k němužto pán buoh častokrát [146r] mluvil jako přietel s přietelem. Ten jistý Mojžieš přikázáním božím vyvedl lid božie z Ejiptu do slíbené země. Ejiptus duchovně vykládá se jako temnost a znamenává hřiechy. Takěž svatý Bartoloměj vyvedl jest svým naučením lid v téj zemi Indii z temnosti mnohých hřiechóv do slíbené země královstvie nebeského. Jakož o tom dále máme psáno, že král Polimius měl dceru diábelstvím^{up} dávno posedlú. Slyšev divy svatého Bartoloměje, to učini a pošle k němu a prosi jeho, aby k němu přišel a uzdravil dceru jeho. A když apoštol přijide, najde ji, ana řetězy svázána, a jestliže se kto k ní přiblížil, jakožto pes každého zkúsala. Tehda svatý Bartoloměj co učiní? Káže ji rozvázati, aby prosta byla. A tak k ní řádný nesměl přistúpiti. Tu pak svatý Bartoloměj die k nim: „Jář již diábla svázaného držím, a vy se bojíte k ní přistúpiti!“ A ihned zproštěna byla diábelstvie. Tehda král Polimius, viděv tento veliký div, i kázal na velblúdy naklásti zlata a stříbra i drahého kamenie, chtě apoštola tím podařiti a uctiti. A když ho služebníci hledali, pro nic ho nalěsti nemohli než tepruv ráno, když sám král v svém pokoji bieše²⁰⁷. I ukáže se jemu svatý Bartoloměj i vece²⁰⁸ k němu: „I proč si mě s tím zlatem a stříbrem celý den hledal? Tito darové potřebni jsú těm, jenž se ptají po zemských a po časných věcech, ale jář nic takového nežádám.“ Tu [146v] pak svatý Bartoloměj bude králi rozprávěti o vieře a zvlášče o našem vykúpení^{uq}, kterak nás Kristus svú smrtí svatú vykúpil, a mnoho jiných spasitelných věcí učil ho. A při téj řeči die dále svatý Bartoloměj tomu králi: „Jestliže by křest a vieru chtěl přijíti, chtěl bych tobě ukázati

²⁰⁶ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „modlil“

^{um} pílně] pielnie

^{un} boží] bozie

^{uo} božím] boziem

^{up} diábelstvím] diabelftwiem

²⁰⁷ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byl“

²⁰⁸ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „řekl“

^{uq} vykúpení] vykúpenie

boha tvého řetězy svázaného.“ Tehda druhého dne, když biskupové pohanští modlám obět činili, biedný diábel počal volati řka: „Přestaňte, hubenci, a nečinite mi téj oběti více, abyšte horšieho netrpěli. Nebť já nynie od anjeluov Kristových, jehož jsú židé umučili, řetězy ohnivými svázán jsem!“ A ihned po takovém volání čerté, založivše se všech stran provazy, chtiechu²⁰⁹ tu modlu převrátiti, i nemohli. Ale apoštol svatý Bartoloměj prikázal čertovi, aby vynda odtud tu modlu zetřel a zkazil. Jenž vystúpiv, jiné všechny modly, což jich v chrámě bylo, zrušil a zetřel. Potom svatý Bartoloměj vzdal dieky a chválu milému bohu a modlil se, jehožto modlitbú mnoho nemocných od rozličných nemocí uzdravováno bylo. Pak ten chrám svatý Bartoloměj pánu bohu osvětil jest a čertovi na púšť odjíti kázal. Tu jistě nad chrámem zjeví se anjel božie a na čtyřech úhlech prstem svým znamenie svatého kříže^{ur} učiní a napíše i die takto: „Jakož sem vás od vašich nemocí uzdravil, takéž tento chrám od všeliké nečistoty posvěcen bude a očistěn. A toho, jenž dřeve tu přebýval, tohož sem [147r] na púšť odeslal, ale vždyť ho vám ukáži. A když ho uzříte^{us}, nebojte se, než takové znamenie, jako sem na tomto kameni napsal, takovým se každý na čele svém znamenaj.“ Tehda ukáže jim múřenína černějšieho než keré saze, s ostrú tváří, z dlúhú bradú, a vlasy až na nohy sahají, oči ohnivé jako železo ohnivé a z ust vypúščeje plamen jako s síry připravený, řetězy ohnivými svázaného. I die tomu čertu anjel svatý: „Proto žes apoštolovo prikázanie učinil a žes všechny modly v chrámě porušil a pokazil, rozvieži tě, aby šel na takové miesto, kdež žádný člověk nebydlí a aby tam byl až do dne súdného.“ A když již rozvázán a prost bieše²¹⁰, s velikým hřmotem a řvaním zminul, že ho potom žádný více nevedal. Ale anjel boží, ten se zase do nebe bral, ano naň všichni lidé hledí. A tak král z ženú svú i s dětmi i se všiem lidem pokřtil se a přijal vieru křesťanskú, a opustiv královstvie, prikázal se svatému Bartoloměji, i bude jeho učedníkem. A znamenavše to biskupové, jenž v chrámě posluhovali, sebravše se i jdú spolu všichni k bratru královu, jemužto říekáchu²¹¹ Astrages. I žalovali jsú králi říkúce, že chrám bohuov našich zrušen, modly pokaženy a zetřieny jsú. A kterak král Polimius, čary svatého Bartoloměje zklamán jsa, přijal vieru našim bohóm protivnú. Slyšev to Astrages král od biskupuov tyto řeči, [147v] rozhněvav se náčite²¹², i pošle tisíce oděncóv, aby svatého Bartoloměje jali a přivedli ho předeň. A když ho přivedli, i řekl jemu král Astrages: „Ty lis ten, jenžs převrátil bratra mého?“ Odpovie jemu apoštol řka: „Jáť sem bratra tvého nepřevrátil, ale obrátil.“ Vece²¹³ jemu Astrages: „Jakožs ty zjednal a kázal bratru mému, aby on opustil bratra svého a tvého boha následoval, takéžť já zjednám, že boha svého zapřieti musíš a mého boha následovati.“ Odpovie jemu svatý Bartoloměj: „Králi, toho boha, jehož prvé bratr tvój následoval, toho sem já svázal a svázaného ukázal, a aby modly porušil a zlúpil, k tomu sem ho přinutil. A protož, králi, jestliže ty též bohu mému učiniti muožeš, hotov sem já modly tvé následovati a jim se klaněti. A pakli já mocí boha svého tvé bohy zetru a zkazím, uvěř, králi, v boha mého.“ A netáhne svatý Bartoloměj této řeči dokonati, přijde králi poselstvie, že buoh jeho Valdach spadl s slúpa, na kterémž byl postaven, a na kusy se zetřel. Slyšev to král, že se jeho bohovi taková věc přihodila, náčite²¹⁴ se rozhněva a velikými hněvy rúcho, kteréž na sobě měl, bude dráti. A ihned svatého Bartoloměje káže kyji býti a tak ubitého káže zaživa odřieti a jeho svatú hlavu jemu stieti káže. A v tom umře

²⁰⁹ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „chtěli“

^{ur} kříže] krzieze

^{us} uzříte] vzrziete

²¹⁰ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byl“

²¹¹ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „říekali“

²¹² část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „náramně“

²¹³ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „řekl“

²¹⁴ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „náramně“

a skona svůj život svatý. Tu pak křesťané vzemše jeho svaté tělo, poutně pochovali. Ale král Astrages a ti biskupové, jenž svatého Bartoloměje tak umučili, od čertuov zdáveni jsúce zemřeli sú hanebnú [148r] smrtí v svých hříších. Potom pán buoh skrze zásluhu svatého Bartoloměje mnoho divuov na tomto světě činil jest, o kterýchžto bylo by mnoho praviti. A protož poněvadž svatý Bartoloměj u pána boha veliké moci jest, služmež jeho svaté milosti tím pílňej^{ut} a prosme jeho svaté milosti, ať nám ráčí u pána boha také milost uprositi a po smrti ráčí nám dopomoci věčné radosti. Toho nám dopomáhaj buoh otec i syn i duch svatý. Amen.

Nativitatis beate Virginis

To jest ten den duostojný, všemu světu utěšený, jemužto se radují všichni zbožní {a věrní křesťané}²¹⁵ i také kúrové anjelští, v němžto se veselí všechny sieně nebeské. Protož se již utěš, všeho světa národe lidský! Neb již děkující pánu bohu, všecky tváři lidské bohem stvořené, vstaňte již s jistú nadějí, všichni hříšní, slyšiece tak přeslavné panny noviny. O narození^{uu} tak přeslavné panny, ješto sobě ji zvolila trojice svatá. Toť jest ten den přežádúcí před věky trojice svaté v tajemství^{uv} skrytý. A již s nebeského pokladu vyňatý všemu světu na utěšenie. Ó, kterak před jejím svatém porození časem vešken svět smutně vzdycháše²¹⁶, v strastné žalosti mrúce a naděje žádněj k bohu nemajíce. Než všichni valem před peklo aneb u věčné peklo jdúce a k bohu vzhuoru nemohúce, než vždy tam v temnostech jsú byli a rozličné strasti tam jsú trpěli. A protož již se jest nám ta narodila, ješto do nebes nám řebřík přistavila. Ten řebřík jest Jakub [148v] patriarcha viděl, jenž na zemi stoje nebes dosaháše²¹⁷. Takéž téjto dívky pokora od zemi do nebes dosahá a k nám na zemi boha přitáhla. A protož znamenaj řebříka tak předraheho, ty, hříšný člověče, i se mnú, ještos někdy byl rozpáčený k milému bohu, to již jistú nadějí míti muožeš, že vzendeš bezpečně po tom řebříku tu, kdežto věčně boha viděti budeš i se mnú. A protož přístup, hříšný člověče, k téj kolébčičce^{uw,218} a opatř tu mladú panenku ležieci. A protož máš dětinské obezřenie, ale všech nebeských pokladuov máš v sobě schráněnie. A protož, najmilejší křesťané, toť jest ta božie zvolenička, otcem bohem předpověděná, jakož jest psáno v Prvních knihách Mojžíšových, kdež jest řečeno tomu pekelnému hadu: „Nepřiezen učiním^{ux} mezi tebú a mezi ženú, a tať tobě ztroskotá hlavu tvú.“²¹⁹ Tu praví^{uy} jeden mistr řečený Filbertus biskup: „Co jest hlavu hadovu, totiž diábluov, ztroskotati? Jediné jeho veliké moci vítězsky se obrániti a jeho pokušenie silni zuostati. A protož byla li kdy která ženského národa, ješto by byla tak veliké vítězství učinila! Ó, zajisté nikdá jest nenalezena ve všem starém zákoně až do nynějších časuov, v nichžto Maria, matka božie, na svět se narodila. Ješto s nebe na zemi pokorú svú přitáhla pána boha, a pod svú podnož diábla potlačivši, mocně jeho hlavu ztroskotala. A tak všem hříšným za obránci [149r] jest dána. Toť jest ta královnička narozená, o niežto anjelé v nebesích zpievají. A pak archú jsú rozličná viděnie mievali a svatí proroci prorokovali. O niež také evanjelistové v Novém zákoně ve čtení jsú psali, apoštolé svatí jsú kázali.

^{ut} pílňej] pielniegi

²¹⁵ marginální přípisek pozdější rukou

^{uu} narození] narozenie

^{uv} tajemství] tagemftwie

²¹⁶ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „vzdychal“

²¹⁷ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „dosahal“

^{uw} kolébčičce] kolebcziczte

²¹⁸ mladší rukou přepsáno na „kolébce“

^{ux} učiním] vcziniem

²¹⁹ sr. Gn 4,15

^{uy} praví] prawie

A protož, ač nevieš, ale věz: toť jest ten keř hořieci Mojžiešovi zjevený, jež jest hořel, a neshořel. Takéž tato²²⁰ milá panna Maria duchem svatým zažžena všie milosti plna bieše²²¹, v svéj svatosti vždycky hořieci, s svú milostí plna bieše²²² a svú milostí všechny hřiešné těší, ta milost v nie se množieše²²³, neb svú duši beze všeho hřiechu chováše²²⁴, ale pána boha nade všecko milováše²²⁵. Toť jest zlaté vědro, v němžto manna nebeský chléb schován bieše²²⁶, a anjelskú mannu v sobě nesla, ješto všechny hřiešné krmí, pracné lidi sílí. Toť jest ten prut Aaronov nadpřirozený běh, kterýž druhý den ovoce s sebe jest vydal. Takéž tato duostojná panna Maria bez člověčí pomoci nadpřirozený běh porodila nám – to svaté ovoce pána Jezukrista, ješto jest po obém rozkošný, anjelóm i lidem dobrým, ale ne zlým. Nebo jakožto slunečný paprslek skrze stkló procházie a stkla nic neurazí, takéž náš milý spasitel, v jejie život svatý vstúpiv, naroditi se z ní ráčil, a to bez porušení jejie čistoty. Toť jest jistě Gedeonovo znamenie – *wellus rose* – skropenie, skrze něžto měl poznání míti²²⁷ nad [149v] nepřátely svítězenie. Takéž tato duostojná panenka Marie panna, duchem svatým jsúci skropena, světu na utěšenie dána. Jistě nám jest dala znamenie, že ktož silně chce svítěziti a hřiechóm se mocně brániti, ten i nad svými diábly, nepřátely šerednými, svítězí a bude míti milost božie. Toť jest krále Daviduov kmen neb kořen přesvatý, od něhožto pošel květ převonný boha otce jediný, o němžto Izaiáš prorok prorokoval řka: „Vynde prut z kořene Jesse, z něhožto kořene květ vzende.“²²⁸ Ten prut dnešní den světu vznikl, od něhožto květ pošel – všeho světa spasitel. Toť jsú ta drahá vrata Ezechielem prorokem vidína ke²²⁹ vzhodu²³⁰ slunce obrácená, o nichž takto píše: „Viděl sem vrata u božieho domu zavřena; tu pak promluvil anjel ke mně a řka: Tato vrata, kteráž vidíš, nebudú otevřiena a člověk žádný nepuojde skrze ně, než budú na věky zavřiena.“²³¹ Ó, divné proročstvie tvé, Ezechieli, viděnie! Avšak jest divnějšíe tvého proročstvie naplněnie, ještos syna božieho porodila a v své čistotě navěky jsi zuostala. A protož, najmilejší^{uz}, slyštež také, co praví^{va} Jeremiáš prorok o téj duostojné panny porození^{vb}: „Aj, toť hospodin učiní novú věc v světě: žena obklíčí muže!“ Jako by řekl: vnově světu matka narozená boží mocí novým činem nikdá v světě neslýchaným nadpřirozený [150r] běh schrání v svém životu – muže, syna svého jediného, k němuž jest duostojně přiřtována²³². Neb jakž se brzo počala v bříše mateřiném, svatá jest byla. Jakož anjel o nie Joachimovi byl pověděl řka takto: Tvá hospodyně Anna počne a porodí dceru, jiežto jméno bude Maria. Tať prvé, než se narodí, svatá bude. A zvláštním činem služebnice božie v čistotě bude.“ Toť jest ta hvězda stkvúcie, o niež prorok Balaam prorokoval řka: „Vzende světlá hvězda stkvúcie

²²⁰ původně zapsáno „tako“, přepsáno soudobou rukou

²²¹ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byla“

²²² část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byla“

²²³ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „množila“

²²⁴ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „chovala“

²²⁵ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „milovala“

²²⁶ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byl“

²²⁷ snad soudobou rukou je nadepsáno „e“, naznačující opravu na znění „mieti“

²²⁸ Is 11,1

²²⁹ mladší rukou přepsáno na „k“

²³⁰ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „východu“

²³¹ Ez 44,2

^{uz} *najmilejší*] *naymilyfšie*

^{va} *praví*] *prawie*

^{vb} *porození*] *porozenie*

²³² část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „připravena“

z Jákobova národu.²³³ Ta se hvězda tehdy zjevila, když se narodila milá panna Maria. Pak Maria znamená se morská hvězda. To jest jje jméno dobře vzděno²³⁴. Nebo jakož morská hvězda plavajícím přes moře v noci cestu ukazuje, takéž duostojná panna Maria všechny hříšné přes nebezpečnostvie tohoto světa moře vodí. O tom nám praví Filbertus biskup: „Na tu jistú hvězdu slušie všem hleděti, ktož nechtie blúdit.“ Nebo ktož na ni hledí, ten ani větrem marné chvály ani protivenstvím^{vc} s pravé cesty zblúdí, ale bezpečně přijde k břehu věčného odpočívání. Také praví svatý Bernart: „Ve všech potřebách, v nůzi, v rozličném nebezpečnostvív^{vd} i ve všem duostojné panny {Marie}²³⁵ pros a ji na paměti měj, neb jest pomocnice veliká.“ Nebo ktož ji spomocnicí má, tenť nezablúdie ani se rozpácí ani se kdy čeho báti bude. A protož, milá hvězdo morská, {panno}²³⁶ Maria, Matičko ne[150v]beská, na věky mezi ženami jsi požehnána! Pro tvé svaté narození, jenž tobě vešken svět s tvým milým synem chválu vzdávají, ten den tvého svatého narození dřieve²³⁷, jenž²³⁸ jsou lidé nevěděli. A protož tvé svaté narození, jenž se měla naroditi, slavili v nebeském království^{ve}. A potom jednomu svatému otci zjeveno bylo, aby den tvého svatého narození v svaté církvi přikázáním byl duostojně pamatován, v němžto předuostojném dni pamatování potřebno jest nám všem slaviti duostojně. Ó, přemilostivá panno Marie, matičko božie, nás hříšných nerač zapomenúti. Učijte²³⁹ všichni tvú svatú spomoc, kteříž koli pamatují duostojně tvé svaté narození, abychme skrze tvú svatú prozbu přišli k nebeské radosti, k nepřestálé chvále, k věčnému životu tu, kdež ty, duostojná panno {Maria}²⁴⁰, přebýváš s svým milým synem, jenžto tě nade vše stvoření královnú učinil věky věkoma²⁴¹. A protož běda bude všem pikhartóm, jenž pravie o panně Mariji, utrhajíce jejie svaté milosti a řkúce, že panna Maria jest jako jiná žena. Ó, běda těm bude po smrti, utrháčóm! A takže sem tuto popsal, co panna Maria činila po svém svatém narození do svého oddání za Jozefa, muže již starého a velmi stydlavého. A tak o tom svatý Jeroným našel a jest písmo^{vf} zjevně psáno, že to svaté dítě, panna Maria, tři léta vstáři²⁴² bieše²⁴³, Joachim a Anna do chrámu božieho ji s obětí přivedli a bieše²⁴⁴ k oltáři [151r] po patnásti stupních vjíti²⁴⁵. A protož divným činem to tak mladé dítě panna Maria tak beze všie pomoci po těch stupniech k oltáři vjide²⁴⁶, jako by v starých letech byla. Tu obět ofěrovavše, dceru svú pannu Marii s jinými pannami v chrámě božím ostavivši²⁴⁷, domů se vrátišta²⁴⁸. Tu dievka svatá boha chválíc nábožně bydlěše²⁴⁹ a často

²³³ sr. Nu 24,17

²³⁴ přeškrtnuto, vedle toho na okraji mladší rukou připsáno „nazváno“

^{vc} *protivenstvím*] *protiwenftwiem*

^{vd} *nebezpečnostvív*] *nebezpecezenftwie*

²³⁵ interlineární přípisek pozdější rukou

²³⁶ interlineární přípisek pozdější rukou

²³⁷ škrtnuto, mladší rukou nadepsáno „prvé“

²³⁸ škrtnuto, mladší rukou nadepsáno „než“

^{ve} *království*] *kralowftwie*

²³⁹ škrtnuto, mladší rukou nadepsáno „protož“

²⁴⁰ interlineární přípisek pozdější rukou

²⁴¹ na tomto místě je zapsáno a přeškrtnuto slovo „amen“

^{vf} *písmo*] *piefmo*

²⁴² škrtnuto, mladší rukou na okraji připsáno „starú“

²⁴³ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byla“

²⁴⁴ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byla“

²⁴⁵ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „přivedena“

²⁴⁶ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno rukou na „vcházela“

²⁴⁷ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „ostali“

²⁴⁸ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „vrátila“

²⁴⁹ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „bydlela“

anjely vídající a utěšení mnohé od boha mievající. Jakož píše svatý Jeroným *Kromacio* k Eliadorovi, že ten obyčej panna Maria v stařejších letech mějše²⁵⁰, ráno počínáše²⁵¹ až do třetí hodiny, což bylo třeba božiemu chrámu, to ona vše dělala. A pakli kdy s chrámu vyšla a kto ji potkaje²⁵² „dobré jitro“ nebo „dobrý den“ nebo „dobrý večer“ řekl a ji tak pozdravil, ona jinak žádnému jest nepoděkovala ta duostojná panenka než „pochválen {bud’}²⁵³ buoh“. O niež také praví svatý Ambrož v knihách o divích: „A protož matka božie byla pokorného srdce, také říedko mluvila, tichého chodu byla, vzezření stydlavého, ctných mravuov plna.“ Nebo o nie praví^{ve} svatý Jeroným a píše^{vh} list *Kromacio* k Eliodorovi, že téj dievky svatěj nižádný hněvivú neviděl ani kto od nie zlé slovo slýchal, ale jejie řeč jest milosti plná a milá, byla slyšeti, jako by byla bohem promluvená. A tak bieše²⁵⁴ velmi opatrná při svých pannách a toho velmi ostřiehal, aby nižádná žádnú řečí nezhřešila, aniž se kdy zasmála, ani kdy jedna druhé křivdu na čem učinila, [151v] ale aby vždy pána boha chválila, toť jest ona radila. Byla také v jedení^{vi} a v pití^{vj} velmi skrovná, jakož o ní svatý Ambrož v knihách o pannách takto píše: že panna Maria byla jest skrovná, jenž jedla a pila ne pro chut ani také pro rozkoš, ale pro svého života posílenie, neb vždy na boha vice než na pokrm myslila. Skrovně také spala, a to bedlivým srdcem ze sna k bohu vzdychající a procietiece vždy jest pána boha chválila. Svatý Jeroným nalezl v jedněch židovských knihách takto psáno, že panna Maria byla černého obočí, v rukú prstuov obdélních^{vk}, vlasuov na hlavě nakadeřavých, promluvenie múdrého, chodu tichého, ve všech mraviech obyčeje šlechetného. A tak že jest byla svatého urozenie, ktož koli v jejie tvář vzezřel, ten ihned počil v svém srdci a v svém pomyšlení^{vl} zlém, že všeho zlého zbaven byl. To také utěšenie v chrámě jmějieše²⁵⁵, že jie anjel nebeský pokrm přinášieše²⁵⁶, a tak s jejie svatú milostí ochotně pomlúvaje a jejie srdce velice k bohu zažéhaje, dávaje jie rozuměti, že božím přikázáním mají se ode všeho zlého ostřiehati. A zatím když tak v chrámě bohu slúžieci ke třinácti letóm byla jest přišla, podlé obyčeje dávnieho ustavenie jal se kněz, jenž bieše²⁵⁷ těch časuov chrámový biskup, zjevně v chrámě volati, aby kteráž by panna v chrámě bydlejší²⁵⁸ čtrnácte let, šla domuov a v stav manželský aby [152r] vstúpila. To jiné panny uslyševši, domuov se vrátily. Ale milá panna Maria, ta se jest omluvila řkúci takto: „Na to sem tuto dána, abych bohu slúžila, a také manželstva mně třeba nenie, aniž jeho žádám, neb sem silně bohu svú čistotu slíbila.“ To chrámový biskup uslyšav, na srdci se zamúti, a tak die sám k sobě řka: „Neviem, co mám tomu učiniti, s jednéj strany tomu písmo chce, aby což kto bohu slíbí, aby to člověk bohu plnil.“ A z druhé strany proti ustavení^{vm} dávních starost jejich ji v chrámě nechati nesměl. Proněžto sobě umyslel všech mudrcuov. Najprvé zákonských zvláště k sobě jest pozval, a tak chtě se s nimi raditi, co by z toho bylo

²⁵⁰ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „měla“

²⁵¹ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „počínala“

²⁵² část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „potkal“

²⁵³ interlineární přípisek pozdější rukou

^{ve} *praví*] *prawie*

^{vh} *píše*] *pieffe*

²⁵⁴ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byla“

^{vi} *jedení*] *gedenie*

^{vj} *pití*] *pitie*

^{vk} *obdélních*] *obdelniech*

^{vl} *pomyšlení*] *pomyšlenie*

²⁵⁵ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „jmějiece“

²⁵⁶ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „přinášel“

²⁵⁷ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byl“

²⁵⁸ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „bydlela“

^{vm} *ustavení*] *vftawenie*

učiniti. A když se k hodóm všichni sešli, v téj radě na tom jsou zuostali, aby se všichni bohu na modlitby dali, za to pána boha pílň^{vn} prosiec, aby jim ráčil pán buoh zjeviti, co by oni z toho měli učiniti. A když tak na modlitbách oni stáli, i přišel jim hlas řka: „Vizte, což jest Izaiáš prorokoval, toho se vy držte: Vymkne prut s kořene Jesse a květ z kořene vzende a odpočine na něm duch božie.“²⁵⁹ A to všichni uslyševše a tomu srozuměvše, prikázali, aby všichni příbuzní z národu krále Davidova, ješto v manželství^{vo} ještě nebyli, aby každý svůj prut do chrámu přinesli, a čí by prut z nich prokvetl, to by byl ten, jemuž by panna Maria měla oddána býti. Mezi nimižto byl jeden z národu krále Davidova, jemužto jméno bylo Jozef, muž [152v] vši cti plný, a ten v sobě pomyslel a řka: „Neslušief mně starému tak mladé dietě pojíti. Proněžto když všichni své pruty do chrámu přinesli, tehdy Jozef svůj prut kradmo ven s chrámu vynesl. A zatiem, když od pána boha žádného druhého zjevenie neměli, opět jsou se na modlitby oddali. A tu jim hlas odpověděl řka: „Jednohoť tu nenie s jeho prutem, jemužto dievka svatá měla by oddána býti.“ A to oni uslyševše, na Jozefa se vzeptavše, jemu s prutem do chrámu přijíti kázali. A jakž brzo přišel, tak ihned prut jeho vzkvetl a holúbek s nebes přiletěv, na tom prútku sedl jest. Proněžto sú všichni poznali, že za Jozefa dievka svatá měla oddána býti, jakož se jest tak stalo, že zaň ihned oddána byla. A tak odtad Jozef vstav, do města Betléma šel jest, aby tam potřebu hodóm svatebním připravil. A to se vše dalo, jakož jest duchem svatým bylo zpuosobeno. A odtad také dievka svatá vstavši, s sedmi svými družičkami do města Nazareta k otci a k mateři do svého domu se jest vrátila a tu přebývající bez přestánie v své komoře bohu se modlila a na čas také svatého písma^{vp} knihy pílň^{vq} čtla. A tu se dokonalo, což jest bylo před věky bohem otcem zpuosobeno. Amen {na věky věkův}²⁶⁰.

O Navštívení^{vr} panny Marie

Dnes cierkev svatá ctí a velebie hod slavný milěj panny Marie navštívenie, když jest milá panna Maria na[153r]vštievila milú svatú Alžbětu. A to jest cierkev svatá ustavila a pamatuje tu radost, kdež milá panna Maria měla jest tu radost s svatú Alžbětú, když milá panna Maria byla jest počala syna svého, totiž pána Ježíše^{vs} Krista. A milá svatá Alžběta také jest syna počala, milého svatého Jana, křtitele božieho. Jakož ste o jeho narození^{vt} milého svatého Jana nedávno slyšeli. Ale toto svaté navštívenie stalo se jest ku panně Mariji skrze anjela. Nebo když jest anjel Gabriel navštívil milú pannu Marii a zvěstoval jí, že porodí syna, když jest k nie řekl: „Zdráva, milosti plná, buoh s tebou!“ A milá panna Maria, uslyševši to pozdravenie, lekla se jest velmi. I řekl jest anděl k ní, totižto ku panně Marii: „Nerod' se lekati, Maria, nebos nalezla milost u hospodina. Aj, počneš a porodíš syna, jemužto jméno bude Ježíš^{vu}; ten bude veliký a syn najvyššieho nazván bude. A dá jemu pán buoh stolicu otce jeho Davida, královstvie jeho, a bude kralovati v domu Jákobově na věky. A královstvie jeho nebude konce.“ To jest řekl anjel ku panně Marii. To slíbenie od boha všemohúcieho židé jsou měli, a to jsou dobře věděli. Ale oni jsou se domnievali, že jim dá pán buoh krále zemského, nebo jsou zle jeho svaté řeči srozuměli. A nadáli jsou se, že ten král bude jim dán

^{vn} pílň] pielnie

²⁵⁹ Is 11,1–2

^{vo} manželství] manzeltwie

^{vp} písma] piefma

^{vq} pílň] pielnie

²⁶⁰ marginální přípisek pozdější rukou

^{vr} Navštívení] nawłftiewenie

^{vs} Ježíše] gezieffe

^{vt} narození] narozenie

^{vu} Ježíš] geziefs

a že bude kralovati jako i jiní králi zemščí. Nebo milý buoh pro jejich zlost byl jest shladil jim semeno královské a královstvie židovské bylo jest odjato od židuov. [153v] A byli poddáni pohanóm a museli slušeti pod ciesaře pohanského. A tak židé domnievali se, že milý buoh zase jim navrátí královstvie židovské a že jim dá krále mocného, kterýžto vyjme je z moci pohanské. Ale milá panna Maria nedomnievala se tak jako tito židé. Ale ona jest věděla z ducha svatého, jaký to král bude, pán Ježíš, že bude král nebeský. Jakož milý pán Ježíš sám řekl jest Pilátovi, když jej Pilát tázal: „Jsi li ty král židovský?“ Nezapřel milý pán Ježíš, že by králem nebyl. Ale řekl jest {pán Ježíš}²⁶¹: „Královstvie mé nenie z tohoto světa. By bylo mé královstvie s tohoto světa, služebníci moji bránili by mne, abych nebyl od židuov na smrt vydán.“²⁶² A proto židé více jej měli v nenávisti, že jej chtěli před králem udělati, vidúce jeho velikú svatú moc. Nebo když ráčil milý pán Ježíš^{vv} a komuž ráčil, ukázal se velmi dobrotivý a mocný, jakožto učinil židóm, když jsú onu ženu přivedli před jeho svatú milost, popadenú v cizoložství^{vw}, a kterak sú se tu všichni ukradli od jeho svaté milosti, že jediná ta žena sama jest byla ostala před jeho svatú milostí. A podruhé byl se jim ukázal mocný, když jest byl přišel do Jeruzaléma do chrámu, když jest jim převracel stolice prodavačóm a kupcóm a kdež jest jim byl rosypal penieze. A vymrskal je ven s chrámu řka: „Duom muoj duom modlitebný nazván bude, a vy ste jej učinili jeskyní lotrovskú!“²⁶³ Tu jest okázal svú svatú moc, že žádný jemu jediného slova řeči nesměl. A [154r] protož židé, vidúce jeho velikú moc, byli by jej králem udělali. Nebo měli sú většie pečlivost o královstvie zemské nežli o královstvie nebeské. Jakož pohřiechu i nynie tyto časy nalézá se to mezi lidmi, že více stojí o zemské věci nežli o nebeské. Jakožto sedlák celý týden bude pracovati a dělati velmi pílň^{vx}, ráno vstane a nerad by zmeškal jediné hodinky. Ale o nebeské věci pohřiechu když má pracovati jednu v témdni, ještě se jemu zdá těžko do kostela jíti. Ú, běda každému takovému, ktož tak zapomíná^{vy} na svú duši. Nebo což těchto^{vz} časných věcí naděláš, toť všecko zde ostane, nic s sebu nevezmeš. Strach pohřiechu by takovým lidem, kteříž toliko zemských věcí hledají a na svú duši zapomínají, by jim nebylo řečeno, jako onomu bohatci řečeno jest, kterýž také o zemské věci pracoval a již byl mnoho zhromáždil a stodoly své rozšířil a hojně do nich navezl. A řekl sám k sobě: „Hoduj, duše má, nebo máš na mnohá léta zhromážděného zboží dosti!“²⁶⁴ A to jedné sám sobě myslil, a k tomu myšlení^{wa} ihned řečeno jemu: „Ó, blázne, blázne – tuto noc diábel vytrhne tvú duši, a což jsi zhromáždil, čí to bude!“²⁶⁵ Takovým všem to řečeno bude, kteřížto ve dne i v noci vždycky hledie přílišného zboží tohoto světa a na svú duši zapomínají. Ale každý člověk dělný má tu opatrnost míti, že časem má také hleděti, čím by byl živ, a také časem má jíti k službě božie a má svého spasenie hleděti, aby byl [154v] lidsky živ na světě a ne hovadsky. Nebo hovado všelijaké, ptáčekové i jiná zviefata, kadyž koli jde, jedné jiedla a pitie hledie, a to tu chvíli, když se jemu chce. Ale pohřiechu mnozí lidé jsú horší nežli hovada, jakožto ožralci, opilci, kteříž leží ustavičně v krčmách den ode dne a leje v se bez přestání, ano se jemu nechce. Zajisté

²⁶¹ marginální přípisek pozdější rukou

²⁶² J 18,36

^{vv} Ježíš] geziels

^{vw} cizoložství] cizoložftwie

²⁶³ Mt 21,13

^{vx} pílň] pielnie

^{vy} zapomíná] zapomiena

^{vz} těchto] tiezkhto

²⁶⁴ L 12,19

^{wa} myšlení] myšlenie

²⁶⁵ L 12,20

pravím, že takoví lidé jsou horší nežli hovada, nebo hovado, když se jemu nechce, nejí ani pije, by je zabil. Ale poněvadž jest milý buoh povýšil člověka nade všecko stvoření, dal jemu rozum, má jeho požívati, aby nebydlel jako hovado, máje pečlivost jedné o jedení a o pití. Ale tak, aby myslel o nebeské věci, aby poslouchal rady milého pána Ježíše^{wb}, kdež sám praví^{wc}, řka takto: „*Primum querite regnum Dei etc.*“²⁶⁶ „Najprvé hledajte kráľovstvie božieho a spravdnosti jeho, a potom vsecky věci vám přidány budú.“ Ale navrátím se zase a chci vám pověděti o tomto velebném a slavném hodu milé panny Marie. I také čtenie svatě dnešnieho hodu, kteréž se vykládá slovo od slova takto: „V ten čas povstavši, Maria šla jest přes hory s chvátáním do města Judova a vešla jest do domu Zachariášova a pozdravila Alžběty. I stalo se jest, když uslyšela Alžběta pozdravenie panny Marie, i zradovalo se jest dítě v břiše jejíem a naplněna jest Alžběta duchem svatým a zvolala jest hlasem velikým řkúci: Blahoslavená jsi ty mezi ženami i požehnaný plod břicha^{wd} tvého!“ Aj, zajisté, když se jest stal hlas pozdravenie tvého [155r] v uších mých, zradoval se jest mládenec v břiše mém, a blahoslavená jsi, že jsi uvěřila, nebo ty věci dokonají se v tobě, kteréž jsou tobě pověděny od boha. I řekla jest Maria: Velebí duše má hospodina i zradoval se jest duch muoj v bohu spasiteli mém, nebo vzhlédl jest na pokoru dievky své! Aj, protož mne budú nazývati blahoslavenú všichni národové, nebo učinil mně veliké věci, kterýž mocný jest a svatě jméno jeho. A milosrdenstvie jeho od pokolenie až do pokolenie bojícím se jeho. Učinil jest moc v ramenu svém, rozptýlil hrdé mysli srdce jich, složil mocné s stolice a povýšil pokorné. Žiezlivé naplnil dobrých věcí a bohaté pustil marné. Přijal Israhel dítě své, rozpomenul se jest na milosrdenstvie své. Jakož jest mluvil k otcóm našim, k Abrahamovi a semenu jeho navěky.²⁶⁷ Dítě najmilejší, dnes cierkev svatá ctí a velebí hod milé panny Marie navštívení milé svatě Alžběty, když jest navštívila milú svatú Alžbětu. A to se jest bylo stalo potom, když milá panna Maria již byla počala pána našeho Jezukrista, když jest byla řekla anjelovi: „Kterak se to stane, a já sem muže nepoznala“²⁶⁸, totiž když jie zvěstoval, že počne syna a porodí. I řekl jie anjel: „Duch svatý přijde v tě a moc najvyššieho zastieni tobě. A protož což se z tebe narodí, syn najvyššieho nazván bude.“²⁶⁹ A pověděl jie anjel o milé svatě Alžbětě a řka: „A aj – Alžběta, příbuzná [155v] tvá, i ona počne syna v starosti své.“²⁷⁰ Jako by anjel božie takto řekl: „Ty pravíš^{we}, panno Maria, a tážeš se, kterak by to mohlo býti, poněvadž jsi muže nepoznala, že jest to proti přirození^{wf} lidskému, že žádná bez semene mužského nemuož počíti. A poněvadž pán buoh vsecky věci z ničeho, takéť muož proměnit i přirozenie lidské, jakož jest učinil i Alžbětě, přítelkyni a známěj tvěj, že ona v starosti své v osmdesáti letech počala jest synem, nebo jest to proti všemu přirození^{wg} lidskému. Nebo což se zdá u lidí nepodobné, u boha všecko jest podobné. Nebo on, všemohúcí buoh, mocen jest všecko učiniti, což ráčí, jako mocný pán.“ A tak milá panna Maria, když jest byla uvěřila a počala synem, totiž milým pánem Jezukristem, a jakož pokládají doktorové svatí, že milá panna Maria počala, že ihned celý pán Kristus byl jest v její svatém životě. A tak milá

^{wb} Ježíše] gezielfe

^{wc} praví] prawie

²⁶⁶ Mt 6,33

^{wd} břicha] brziecha

²⁶⁷ L 1,39–55

²⁶⁸ L 1,34

²⁶⁹ L 1,35

²⁷⁰ L 1, 36

^{we} pravíš] prawiefs

^{wf} přirození] przirozenie

^{wg} přirození] przirozenie

panna Maria pamatovala jest tu řeč, kterúž jje byl anjel pověděl o Alžbětě, o jejie přítelkyni. A ihned povstavši, šla jest na hory s pospíchaním do města Judova a vešla jest do domu Zachariášova. Nebo Zachariáš byl jest otec milého svatého Jana, křtitele božieho, a Alžběta máti jeho. A protož cierkev svatá pamatuje tu radost, kterúž jest měla milá svatá Alžběta pro navštíevenie milěj panny Marie. Nebo jakož jste slyšeli v svatém čtení^{wh}, když jest milá panna Maria přišla do domu, kdež jest byla milá svatá Alžběta, jedné [156r] že jest zaslyšela hlas pozdravení milěj panny Marie, ihned mládenec v břiše jejie zradoval se jest, totiž milý svatý Jan. A tak pravie doktorové svatí, že by byl poklekl v břiše své matky a radoval se jest příščí milému pánu bohu. A proto z radování milá svatá Alžběta byla jest naplněna duchem svatým, jakož ste slyšeli ve čtení, kterak milá svatá Alžběta řekla jest hlasem velikým řka: „Požehnaná jsi ty mezi ženami i požehnaný plod břicha tvého“, nebo jest již věděla skrze ducha svatého, že se tu syn boží vtělil, kterýž má vykúpiti veškeren svět. A protož dále řekla jest: „Odkud mi jest to dáno, že máti pána mého přišla jest ke mně?“ Jako by takto řekla: „I kterak sem já toho zaslúžila, že matka pána mého přišla jest mně posluhovati. Ješto bych já měla k ní jíti a jí posluhovati. A nejsem toho hodna, by ty mně posluhovala, poněvadžs ty již většie a duostojnějši nade všecy ženy, nebs ty již královna nebeská, ty jsi povýšena nade všecy kuory anjelské, ty jsi matka božie. A ty jsi ta brána, kterúž jest vyšel Ezechiel. Ty jsi ten keř, kterýž jest viděl Mojžieš, ješto jest ohněm hořel, a neshořel a svú zelenost přirozenú měl. Ty jsi ta archa, v kteréžto arše chléb nebeský chován byl. Ty jsi toho osiehla, jehožto vešken svět osiehnúti nemohl. Ty jsi matka milosrdenstvie. Ty jsi ten prut Aaronuov, na kterémžto ten předrahý květ, pán Kristus, vykvetl. Na tobě jsú se všicka proročská písma^{wi} dokonala. [156v] Ty jsi najmilostivějšie orodovnice za každého hříšného člověka.“ A protož milá svatá Alžběta řekla: „Ó, kterak sem já toho zaslúžila, že matka pána mého přišla jest ke mně, nebo když sem jediné slyšela hlas pozdravenie tvého, ihned se děfátko zradovalo v břiše mém! A blahoslavená jsi, jenž jsi uvěřila, nebo se to tobě dokoná, což jest tobě řečeno od anjela.“ Znamenaj, kterak milá svatá Alžběta věděla, co jest jí řečeno bylo od anjela, a ona tu nebyla ani jje kto pravil, ale věděla jest to milá svatá Alžběta skrze ducha svatého. Dále ve čtení^{wj} svatém řečeno jest, kterak jest milá panna Maria řekla z pokory srdce svého: „Velebí duše má hospodina i zradoval se jest duch muoj v bohu spasiteli mém, nebo vzhlédl jest na pokoru dievky své.“ Znamenaj, kterak milá panna Maria nazvala se dievkú na znamení toho, kohož milý buoh povyšuje na tomto světě, ten se má ponižovati. Kěž jest milá panna Maria nazvala se matkú anebo královnú nebeskú, jakož jest jí byla! Ale pro velikú pokoru nazvala se jest dievkú. Jakož jest řečeno v svatém čtení^{wk}, že milá panna Maria řekla jest „nebo vzhlédl jest na pokoru dievky své“. Znamenaj, kterak veliká ctnost jest pokora svatá, nebo pokora milú pannu Mariji vyzdvihla jest nade všecy kuory anjelské. Ale pýcha neboli hrdost z krásného anjela učinila jest škaredého diábla. A protož řekla jest milá panna Maria, jakož jste slyšeli ve čtení: „Učinil jest moc v ramenu svém,²⁷¹ [157r] rozptýlel hrdé mysli srdce jejich, složil mocné z stolice a povýšil pokorné.“ Dále v svatém čtení řečeno jest: „Přijal Israhel dietě své a rozpomenul se na milosrdenstvie své, jakož jest mluvil k otcóm našim, k Abrahamovi a semenu jeho na věky.“ Tu ve čtení dotýče se toho, kterak Abrahamovi bylo jest zaslíbeno vtělenie milého pána Ježíše; a protož ve čtení^{wl} svatém dotýče se Abrahama a semena jeho. Jako by takto řekl: „Již milý buoh rozpomenul se na své svaté milosrdenstvie

^{wh} čtení] cztenie

^{wi} písma] piefma

^{wj} čtení] cztenie

^{wk} čtení] cztenie

²⁷¹ na tomto místě je zapsáno „roz“

^{wl} čtení] cztenie

a již jest naplnil svojoj svatý slib, což jest slíbil otcóm našim, že jest poslal svého milého syna na svět, aby vykúpil otce naše z temnosti a z pekla věčného.“ Nebo žádný před umučením milého pána Ježíše, by byl najsvětější, nemohl přijíti do nebeského království^{wm}. A protož milá svatá Alžběta a milá panna Maria věděly jsú skrze ducha svatého, že skrze vtělenie milého pána Ježíše přiblížilo se jest lidské spasenie, že se má naroditi vykupitel a spasitel všeho světa. A protož sú se radovali milá panna Maria a milá svatá Alžběta. A tak cierkev svatá, totiž všecek zbor věrných křesťanuov, světi tento hod milé panny Marie, pamatujíce tu radost. Též i my dnešní den máme se radovati spasiteli našemu milému pánu Ježíši Kristu, jeho svatému přiščí, že jest ráčil přijíti na tento svět a skrze svú smrt nevinnú ráčil nás vykúpati od věčného zatracenie. A dokonávaje svaté čtenie, svatý Lukáš die takto: „I zuostala jest [157v] panna Maria s ní, totižto s svatú Alžbětú, jakžto tři měsiece, totiž že jie jest posluhovala milá panna Maria svatěj Alžbětě tři měsiece, když jest ležela při mladém, totiž při porodu svatého Jana. A potom se navrátila do domu svého milá panna Maria.“²⁷² A protož věrní křesťané pamatují tu radost, světiece tento velebný hod navštívení milěj panny Marie, že jest navštívila milú svatú Alžbětu. Též i my máme se dnešní den radovati, nebo jakož sú se oni radovali na zemi a již se radují v nebeském království^{wn}, takěž i my, budeme li se zde radovati dobře činíce, potom se také budem s nimi radovati v nebeském království^{wo}, do kteréhož královstvie nebeského rač nám dopomoci buoh otec i syn i duch svatý, vše jeden hospodin. Amen.

De sancto Matheo

Při těchto sloviech, jakož svatý Lukáš v dnešním čtení^{wp} o svatém Matúši píše, že pán Kristus, uhlédav ho na mýtě sediece, řekl k němu: „Matúši, jdi po mně!“²⁷³ Znamenati máme, že svatý Matúš mnohými obyčejí pána Krista jest následoval. Jedno kvapně a náhle a rychle, neb k jedinému slovu páne Kristovu, neočekávaje v tom dlúhého prodlenie ani dlúhé chvíle, ale ihned bez meškánie nechav mýta a opustiv lakomstvie, duom, dědictvie i přátely své, šel jest za pánem Kristem, nádržal se jeho pílně^{wq} jako pána a mistra svého. Neb praví svatý Jeroným, že nějaká jasnost [158r] z jeho božské tváři vycházies, takže zrakem svého božstvie mnoho lidí k sobě táhl jest, jenž proto za ním šli a jeho se nádržali, a poněvadž pán buoh tu moc kamení dáva jakožto tomu kamení, jenž slove *magnes*, kterýžto kámen podlé přirozenie svého táhne k sobě železo a jiné věci, o mnohem více pán buoh, stvořitel všeho světa, mohl jest přitáhnúti k sobě, kohož ráčil. A protož znamenav to milý svatý Matúš, šel jest za pánem Kristem a nádržal se jeho, vzpomínajíce na slova ta proroka Izaiáše, kdež praví^{wr}: „Hledajte pána boha tehda, když ho najíti muožete.“²⁷⁴ Ale pohřiechu mnozí jsú mezi námi, ješto více čerta hledají nežli pána boha, jakož jsú smilníci, cizoložníci, lúpežníci, dráči, lichevníci, tanečníci, kostkáři, čarodějníci, opilci a jiní takoví hřiešníci, když malú věc ztratí aneb zmrhají, s velikú pilností hledají, aby ji zase našli. Ale pána boha, jehož pro své hřiechy již mnoho let ztratili, a toho netbají zase najíti, aby hřiechuov nechajíce navrátili se k milému pánu bohu a následovali jeho dobrými ctnostmi a dobrými skutky. Následoval také svatý Matúš pána Krista úplně a dokonale, nic nepozuostavuje. A protož podobně mohl

^{wm} *království*] kralowftwie

²⁷² sr. L 1,56

^{wn} *království*] kralowftwie

^{wo} *království*] kralowftwie

^{wp} *čtení*] cztenie

²⁷³ sr. L 5,27

^{wq} *pílnie*] pielnie

^{wr} *praví*] prawie

²⁷⁴ sr. Is 55,6

řeci svatý Matúš s svatým Petrem a s jinými apoštolami řka: „Ej, teď jsme opustili všechno a následovali sme tebe.“²⁷⁵ A co jest toho, ješto svatý Matúš pro pána boha opustil, jistě to všechno, což [158v] jest kde měl, jakož sem dřeve řekl, vešken statek svůj, přátely své a potom i sám sebe; najprv opustil přátely své. Ó, jak velmi dobrou směnu svatý Matúš učinil, že dal smrtedlné přátely za nesmrtedlné, totiž za pána Krista a za všechnu říši nebeskú. Neb nemáme věrnějšího přiatele nežli pána Krista. A když nás již všichni přátelé odpadnú a v núzi naší nás nechají, tehda sám milý Kristus pán, otec náš, s námi zůstane, ukazuje lásku a přiezen přátelóm svým. Opustil také statek svůj pro pána boha a na tom jest velmi múdre učinil. Neb jakož Šalomon praví, že bohatstvie zle a neřádne dobyté pohruzuje duši do pekla, a protož radí prorok v Žaltáři: „Jestliže vám bohatstvie přibývati bude, nerodíte příkládati k němu myslí své anebo srdce svého.“ Opustil také svatý Matúš sám sebe pro pána boha, neb nětco veliká věc jest opustiti sám sebe, jakož jest svatý Matúš učinil, že netoliko statek svůj opustil a přátely své, ale by sto životuov byl měl, všechny by pro pána boha byl nasadil a povážil. Následoval také svatý Matúš pána Krista přeznivě tím obyčejem, že potom pánu bohu a jeho apoštolóm všem doma veliké hody činil, kteréžto hody nebyly v sobě tak pyšné a nákladně přípravné, jakož slušie. Ale tím úmyslem počtený za veliké hody, že v tom žádost a ochotnost svatého Matúše více vážena [159r] bude neb byla nežli co jiného a že pána Krista s velikú žádostí laskavě do svého domu přijal. Následoval také svatý Matúš pána Krista užitečně, neb svým kázáním a svým učením ku pánu bohu obrátil jest mnoho lidí. Neb čte se v jeho diviech, jakož syn Ejipovi, tomu králi, byl umřel. Tehda ten král Ejipus poslal po svatého Matúše a prosil, aby syna jeho z mrtvých vzkřísil. Tu pak svatý Matúš, vzdav modlitbu svú ku pánu bohu, tudiež ho zase z mrtvých vzkřiesil. A viděv to král, poslal po všie své zemi, aby se všichni k němu sešli a viděli boha v osobě člověcie. Sešli se lidé s dary, s klénoty rozličnými, chtiece svatému Matúši to obětovati a jej tím darovati. Jimžto svatý Matúš odpovie řka takto: „Dobří lidé, co činíte, jáť bohem nejsem, ale jsemť sluha pána Jezukrista, než z toho zlata a stříbra ustavtež bohu ke cti a k chvále kostel, aby tu buoh chválen byl.“ A tak se i stalo, že počavše dělati, i dokonali to dielo o tom kostelu ve třidceti dnech. A potom ten král Ejipus s královnú svú i se vším svým lidem přijal jest křest svatý a vieru křesťanskú. A protož hled, jak veliký užitek svatý Matúš pánu bohu zjednal jest a jak pána boha následoval v jeho službě. Dále svatý Matúš následoval pána boha ustavičně, neb až do téj smrti bez rozpaky nepřestal jest následovati pána boha, až ho i dosáhl skrze hrozné, veliké muky, kteréž jest pro něho [159v] trpěl. Neb dokudž člověk jest v rozkoši tohoto světa a nic protivného a nic nesnadného netrpí, ten nemnoho pána boha miluje, aniž se bojí božieho přikázanie. Ale když již svět a rozkoš jeho opustí a počne milovati boha, tehda tepruv otevřen bude rozum a smyslové jeho. Takéž tento svatý Matúš, dokudž byl v rozkoši tohoto světa, nemiloval jest pána boha ani také v jeho přikázání^{ws} přebýval. Ale když svět tento opustil a nádržal se pána boha, tak velice jej miloval, že jeho až i do téj smrti neopustil. Neb čte se dále při jeho svatém životě, že král Ejipus, jehož svatý Matúš s jeho se všemi lidmi pokřtil, ten po své smrti zůstavil dceru Epigenii tak řečenú. A tu jistú dceru svatý Matúš, učiniv ji mniškú, posvětil ji a oddal ji pánu bohu v téj čistotě, kteréž pánu bohu slíbila. Pak po smrti toho krále Ejipa na jeho miesto bude jiný král vyvolen, Hirtakus tak řečený. Ten jistý král Hirtakus zapáli se žádostí v lásce této panny a slíbi svatému Matúšovi polovici svého královstvie dáti, jestliže by zjednati mohl, aby jemu k manželství^{wt} povolila. Die jemu svatý Matúš, aby obyčejem předka svého v neděli do kostela přišel a tu před tú pannú slyšal,

²⁷⁵ Mt 19,27

^{ws} přikázání] przikazanie

^{wt} manželství] manzeltwie

jak hodné jest a pánu bohu vzácne manželství svaté. Slyšav to tento král Hirtakus, s velikú radostí bude kvapiti, aby tím spěšnějí k kostelu mohl přijíti, naděje se, že by svatý Matúš téjto panně k manželství^{wu} raditi [160r] mienil, aby ho za manžela pojala. A když tu v kostele budú a lidé se zberú, tu svatý Matúš o stavu a o řádu manželském dlúho rozpravil. A od toho krále bude velice chválen, jiného nevěda a jiného v tom neshledávaje ten král, než že by tú řečí svatý Matúš tuto pannu přemluviti měl, aby jemu k manželství^{wv} svolila. A pak dále svatý Matúš die také těm lidem, kteříž se k tomu byli sešli, řka takto: „Viete dobře a můžete tomu srozuměti dobře, když by který služebník královu chotí, kterúž král sobě vyvolil, sobě zjednati chtěl, netoliko, že by tím králuov hněv a nemilost získal sobě, nébrž i smrti by takový hoden byl a zaslúžil, ktož by takovou nelibost králi ukázal. Takéž tobě, králi, řeči mohu: Poněvadž vieš, že tato panna věčnému králi jest oddána, kterak ty muožeš choti mocnějšieho sebe za manželku pojíti, avšak by sobě získal věčný hněv a nemilost božie?“ Slyšav tu řeč král Hirtakus, bude velmi horliti na svatého Matúše, a tak v těch hněviech přeč odšel. Ale svatý Matúš, nic se jeho neliknuje, po dokonání^{ww} svatých mší tepruv právě, jakož slušie, víloval^{wx} a posvětil tu pannu a přidal jie k tovaryšství^{wy} více než dvě stě jiných panen, jenž tu s ní přebýváchu. A když již svatý Matúš mši dokonával, poslal král jednoho svého ukrutného služebníka, jenž svatého Matúše, an ještě u oltáře, jej zamordoval, a tak život svuoj tím mordem skonol. Potom když tento král [160v] téjto panny, aby jemu k manželství svolila, pro nic namluviti nemohl, a tak rozhněvav se, káže klášter vuokol se všech stran zapáliti, aby ta panna i s jinými shořela. Tudiež zjevi se jie svatý Matúš a ten oheň božie mocí od toho kláštera odpudil, kterýžto oheň potom na králuov duom přestúpiv, i spálí jej veškeren, takže sotně král s svým synem z toho ohně mohli ujíti, a to s lidskú pomocí. A potom tento král Hirtakus byl jest poražen od pána boha nemocí trudovatú. A nemoha se toho zhojiti, sám se potom svým mečem vlastním^{wz} zamordoval. A pak lidé téj země bratra téjto panny králem jsú volili. Jehož také svatý Matúš předtím byl pokřtil, jenž sedmdesát let potom kralováše, služby božie šíře a vieru křesťanskú rozmáhaje, a to až do svého skončenie. A protože svatý Matúš stále pána boha následoval, jeho vuoli a poslušenstvie a přikázanie ve všem plnil, pro takovou jeho stálost a poslušenstvie dal jest jemu pán buoh moc nad mnohým stvořením, aby ho poslušno bylo. Neb jakož praví^{xa} *Ecclesiastes*: „Ktož se boha bojí, také všechny věci se jeho bojie.“²⁷⁶ A takže svatého Matúše poslušno bylo nerozumné stvořenie. A o tom tak máme psáno, když svatý Matúš v múřenínské zemi kázáše slovo božie, i našel tu dva čarodějníky, Zarona a Arfaxat tak řečená, jenž lidi sprostné svým učením diábelským s pravé viery svozovali, zbavujíce je zraku, slyšenie, chodu a na jiných údech těla jejich uražující^{xb}, že těch požívati nemohli, [161r] jako by toho potřebie bylo. A již jsú v takovou moc vnikli, že je lidé jakž za bohy měli. A tak slyšev svatý Matúš takovou jejich zlost, to, což oni ke škodě lidské a ku potupení^{xc} lidskému svú zlostí jednali, to svatý Matúš k jejich uzdravení^{xd} a k jejich spasení^{xe} zase opravoval. A tak jedné chvíle přivedú s sebou dva ješčery

^{wu} manželství] manzeltwie

^{wv} manželství] manzeltwie

^{ww} dokonání] dokonanie

^{wx} víloval] wiliowal

^{wy} tovaryšství] thowaryzftwie

^{wz} vlastním] wlaftniem

^{xa} praví] prawie

²⁷⁶ sr. Eccl 8,12

^{xb} uražující] vrazugieczce

^{xc} potupení] potupenie

^{xd} uzdravení] vzdrawenie

velmi šeredná, jenž z ust a z chřípí svých oheň sirný vypúšťejíce, velmi mnoho lidí tím jsú mořili. A tak znamenav to svatý Matúš, požehnav se znamením svatého kříže^{x^f}, i vyšel jest protiv nim, a jedné, že ho ti ješcerové uzřeli, tak ihned padli jsú před jeho nohami, jako by zesnuli. I die svatý Matúš čarodějníkóm: „Kde již jest vaše umění? Probud'te je a kažtež jim vstáti, muožete li!“ A když se k tomu lidé sešli, ve jméno božie prikázal těm ješceróm, aby odtud přeč odešli, jenž ho ihned poslušni jsúce, i odešli, žádnému nepřekazivše a žádnému neuškodivše. A pak netoliko, že svatý Matúš ku pánu bohu poslušenství plnil, ale to vše pokorú svú ozdobil, ješto ji i k milému bohu i tak k lidem vždy ústavně vedl. A pro takovú jeho pokoru pán buoh povýšil ho ve mnohých věcech a dal jemu moc, že mrtvé křiesil, slepé osvěcoval, diábly vyháněl a mnoho jiných divuov na světě činil jest. A pak naposledy pán buoh povýšil ho také v nebesiech, že jest nebeským měščenínem a tovaryš anjelský, bratr [161v] apoštolský zároveň s svatými mučedlníky a dědic království nebeského. A protož chceme li sobě to dědictvie obdržeti, následujmeš milého svatého Matúše v těch věcech, jakož jste slyšeli. Nebť jest on dán na příklad nám všem hříšným, aby žádný protiv božiemu milosrdenství^{x^g} nezúfal. A jestliže jeho v těch věcech následovati budem, jistě a bezpochybně obdržíme sobě tůž milost, kterúž jest on obdržal v království^{x^h} nebeském. Toho nám všem dopomáhaj Buoh otec i syn i duch svatý. Amen.

Simonis et Iude

*Dabo duobus testibus meis auctoritatem predicandi et predicabunt. Apokalipsis, capitulo XI.*²⁷⁷ „Dám dvěma svědkoma mýma moc kázání a prorokovati budú.“ Slova, kteráž sem na počátku kázni propověděl, píše evanjelista svatý Jan v knihách Tajemství svého. A jsú slova milého pána boha, jenž podobně mohú mluvna býti o těchto dvou svědkú, o svatém Šimonu a Judě, jejichžto hod a den dnes pamatujem a světíme^{xⁱ}, jenž jsú byla dva věrná svědky božie tím obyčejem, že jméno jeho a vieru po všem světě kážíce^{x^j} a svědčíce, jako jim i jiným svým apoštolóm rozkázal, když je nadechl duchem svatým, a řekl k nim tato slova: „Přijměte ducha svatého, a budete mi svědkové v Jeruzalémě a ve všem židovstvu a v Samarii a na konec světa.“²⁷⁸ V kterýchžto sloviech trojí [162r] věc znamenati máme, ješto na kazatele viery křesťanské sluší. Jedno jest moc k kázání^{x^k}, a to se znamenává v těch sloviech tu, kdež pán buoh praví^{x^l} řka: „Dám totiž jakožto ten, jenž toho mocen jest dáti.“ Druhé jest pravda v sloviech a v řeči, jenž má na kázání býti. Neb na tom místě jiné nemá býti praveno než to, což jest pravého, a to se znamenává v těch sloviech, kdež pravie: „Dvěma svědkoma mýma moc, aby kázali, neboť na svědky slušie, aby pravdu pravili a pravdu svědčili.“²⁷⁹ Třetí jest užitek, jenž z kázni pochází, a to se znamenává v těch sloviech, kdež pravie „a prorokovati budú“, totiž jakožto prorokování užitečné a spasitedlné věci kázati budú. A protož pán buoh dal jim, svatým apoštolóm, plný dokonalý rozum, aby ho poznali, jakož pán buoh skrze Jeremiáše proroka vymlúvá řka: „Dabo eis cor et scienciam.“²⁸⁰ „Dám jim srdce a umění.

^{x^e} *spasení*] fpafenie

^{x^f} *kříže*] krzieze

^{x^g} *milosrdenství*] milofrdenftwie

^{x^h} *království*] kralowftwie

²⁷⁷ Ap 11,3

^{xⁱ} *světíme*] fwietieme

^{x^j} *kážíce*] kaziecze

²⁷⁸ A 1,8

^{x^k} *kázání*] kazanie

^{x^l} *praví*] prawie

²⁷⁹ Ap 11,3

²⁸⁰ Jr 24,7

Neb sem já hospodin a oni budú nazváni lidem mým a já slúti budu páнем jejich.“ Znamenaj, jaký rozum měli tito svatí apoštolé Šimon a Juda. Věděli sú dobře, že všechny věci na tom světě jsú minulé a netrvalé. A protože tento svět i to vše, což jest v světě, pro jméno božie opustili, když jsú ku pánu Kristu řekli řkúce: „*Ecce, nos relinquimus*²⁸¹ *omnia et secuti sumus te.*“²⁸² „Aj, všeho jsme nechali a všechno sme pro tě opustili a následovali sme tebe. Co za to máme míti?“ A pán Kristus odpovie jim [162v] řka: „Vy, jenž jste mne následovali a svůj statek pro mě opustili, stokrát více za to vezmete a věčný život za to obdržíte.“²⁸³ A protože hled', jak nerovná směna to jest, bychme to chtěli na paměti míti, že za počasné věci chce nám dáti věčné, za smrtnost život věčný a za biedu a tesknost utěšenie. Jistě by velmi nemůdrý člověk byl, jenž by takové směny nechtěl přijíti. Seznali sú také apoštolé svatí skrze vieru pána Krista v jeho božství, že jest pravý buoh. A protože se k němu držali a netoliko, že jsú přikázanie jeho držali a vuoli jeho činili, ale i rady jeho i naučenie vždy poslušni byli. Neb jsú dobře věděli, že jim nic nesnadného a nic nepoctivého ani zlého nerozkáže, jakožto na pány sluší; pán poctivý nic zlého neumie rozkázati a nerci rozkázati, ale o zlých, nepoctivých věcech nerad také mluvití slyší, a protože svatí apoštolé činili jsú vuoli božie a jeho svatě přikázanie. Neb řekl jest pán buoh k nim: „Ktož slyší mé přikázanie a zachová je, toť jest ten, jenž mě miluje. A ktož mě miluje, ten bude milován od mého otce nebeského a já jeho miluji a sám se zjevím, totižto v mém božství^{xm} a v mém člověčenství^{xn}. A protože mě milujete, uzříte^{xo} tvář mú. Ale milovníci tohoto světa, tiž mne neznají, neb netbají přikázanie mého.“²⁸⁴ A protože znamenaj, člověče hříšný, jenž tyto věci počasné více sobě vážieš nežli věčné a že pána boha svého nemiluješ, toť jest [163r] tím, že srdce rozumného nemáš, aby ho mohl poznati, a protože ho nemiluješ. Nebo by ty uměl pána boha poznati skrze vieru, jako apoštolé svatí sú jej poznali, jistě že by ty ho také miloval a činil by jeho rozkázanie. Ale poněvadž ho nynie jako milostivého a jako laskavého pána znáti nechceš, a protože věziž, že ho potom poznáš a poznati musíš, ačkoli nerad, jakžto súdece hrozného a hněvivého. Než to poznánie den súdný nic platno nebude. Neb protože ty ho zde na tomto světě znáti nechtěl, aby ho miloval, takéž on tebe den súdný znáti nebude, ať by tě spasil a aby tě múk zprostil podlé slova čtenie svatého, jenž píše svatý Matúš, když dieš podlé jiných hříšných: „Pane, pane, otevři nám!“ A on zase odpovie za věrné: „Pravím vám, neviem o vás, totiž nic, a neznám vás, kto jste vy.“²⁸⁵ I bylo by lépe a podobněji, abychom pána boha raději zde poznali jakožto laskavého pána nežli jako súdece hrozného. A ač k tomu tak múdrí a rozumní^{xp} nejsme, ale prosme pána boha, ať nás rozumem osvietiti ráčí, milostí svú svatú a nadšením ducha svatého, abychme ho úplně a právě poznati mohli a poznajíce jej milovali jako pána a boha svého milého. Dal také pán buoh těmto apoštolóm Šimonovi a Judovi tu milost, aby²⁸⁶ rostli ve ctnostech a v dobrých skutciech plodni byli. Neb by jich pán buoh takovou milostí nebyl podařil, nebyli by pánu bohu mohli [163v] tolik užitku přiněsti. A protože právě pán Kristus ve čtení^{xq} svatého Jana, *capitulo XXV.*: „*Qui manet in*

²⁸¹ tak v rukopise

²⁸² Mt 19,27

²⁸³ sr. Mt 19,29

^{xm} *božství*] *bozŕtwie*

^{xn} *člověčenství*] *czlowieezenŕtwie*

^{xo} *uzříte*] *vzrziete*

²⁸⁴ J 14,21

²⁸⁵ sr. L 13,25

^{xp} *rozumní*] *rozumnie*

²⁸⁶ na tomto místě znovu zapsáno slovo „aby“, předěl řádků

^{xq} *čtení*] *cztenie*

*me et ego in eo, hic fert fructum multum.*²⁸⁷ „Ktož ve mně přebývá skrze vieru a pevnú lásku a já v něm, ten nese mnoho ovoce, totiž užitku spasitedlného.“ A protož tito svatí apoštolé přebývali v Kristu a Kristus v nich skrze pevnú lásku, i přinesli sú mnoho ovoce, totiž mnoho tisíce lidí k viere křesťanské a k nebeskému království^{xI}. Oni jsú zajisté naplnili to, což jim Kristus řekl ve čtení^{xS} svatého Matúše řka: „*Sic luceat lux vestra coram hominibus.*“²⁸⁸ „Tak se svěť světlo vaše před lidmi, ať by lidé viděli vaše dobré skutky, i chválili pána boha, kterýž v nebi jest.“ Světlo jejich, kterýmž jsú na tomto světě svietili, bylo jejich obcovanie svaté, kteréžto mnohými ctnostmi ozdobeno bylo jakožto věrú a doufáním pevným, ješto k milému bohu měli. Skrze kteréžto vieru mnoho divuov na tomto světě činili. Také jsú měli k milému Kristu plnú a dokonalú lásku, kteréžto láskú mnohá protivenstvie na tomto světě mile a pokorně trpěli. A protož k nim řekl Kristus tato slova ve čtení^{xI} svatého Lukáše, *capitulo XXIII.: Vos estis qui mecum permansistis in temptationibus meis.*²⁸⁹ „Vy ste, jenž jste se mnú zuostali v mém protivenství^{xU} a v mém pokušení^{xV}.“ Ale pohřiechu mnozí jsú zde na tomto světě, ješto proti tomu činie, jenž božie milost při křtu svatém přijímají. Avšakž přijmúce tu milost, nic v ctnostech nerostú ani se v dobrých [164r] skutciech rozmnožují. Než mnohem více, když k svým letóm a k svému rozumu duojdú, k hřiechóm se uloží, a tak potom s jednoho hřiechu v druhý upadují, a připadne li na ně jaké pokušenie, totiž nemoc neb hlad neboli jiné které protivenstvie, kteréžto slechka pán buoh pro jejich hřiechy na ně prepustil²⁹⁰, i repcí pak protiv tomu a nejsú pak pokorni v tom a trpělivi, jakož^{xW} pak psáno jest, že kohož pán buoh treskce neboli káže, toho miluje.²⁹¹ A protož k zachování^{xX} takové milosti napomíná nás svatý Pavel k *Corinthiorum 6.* řka: „*Fratres, hortamur vos, ne in vacuum Dei gratiam recipiatis.*“²⁹² „Bratřie milá²⁹³, napomínáme vás, abyšte milosti božie nadarmo nepřijímali.“ Neb ktož skrze dobré skutky v ctnostech nepřijímá, den súdný takový musí počet dáti pánu bohu o všech věcech. A protož příkladem těchto milých svatých apoštoluov máme sebe pokúšeti v ctnostných a spasitedlných skutciech, aby nám den súdný pánu bohu nebylo třeba počtu dáti, ale aby o nás raději řečeno bylo to slovo, jakož prorok v Žaltári píše: „*Ibunt sancti de virtute in virtutem.*“²⁹⁴ „Puojdú dobří a věrní křesťané z jedné ctnosti do druhé.“ Dal jest také pán buoh apoštolóm svatým múdrost, kteréžto múdrostí vieru křesťanskú múdře a rozumně kázati by mohli. Jakož o tom ve čtení^{xY} svatého Lukáše pán Kristus sám k nim mluví^{xZ} řka takto: „*Ego dabo vobis os et sapienciam, cui non poterunt resistere omnes adversarii vestri.*“²⁹⁵ „Jáľ vám dám [164v] usta a múdrost toliko k mluvení múdrosti, kteréž se nebudú moci zprotiviti všichni vaši nepřieteli.“ Ovšem dal jest pán buoh

²⁸⁷ J 15,5

^{xI} *království*] kralowftwie

^{xS} *čtení*] cztenie

²⁸⁸ Mt 5,16

^{xI} *čtení*] cztenie

²⁸⁹ L 22,28

^{xU} *protivenství*] protiwentwie

^{xV} *pokoušení*] pokuffenie

²⁹⁰ část slova škrtnuta a mladší rukou nadepsáno „dopustil“

^{xW} *jakož*] gehoz

²⁹¹ sr. Hb 12,6

^{xX} *zachování*] zachowanie

²⁹² 2 C 6,1

²⁹³ přepsáno mladší rukou na „milí“

²⁹⁴ Ps 83,8

^{xY} *čtení*] cztenie

^{xZ} *mluví*] mluwie

²⁹⁵ L 21,15

apoštolóm múdrosť, aby pravdĕ, jenž se dotýče viery, právé srozumĕli. Dal jim usta, aby takovú vieru jiným lidem vymlúvati a kázati umĕli, jenž mistra mĕli ducha svatého, i dobre svatí apoštolé mlúviti umĕli, a to, což jsú mlúvili, to jsú mlúvili skrze ducha svatého. Jakož na jiném miestĕ ve čtení^{ya} svatém sám Kristus praví: „*Dum steteritis ante reges et presides.*“ „Když stanete před králi a vladaři, nerodte mysliti, co byšće mlúvili, tu hodinu bude vám dáno, co mlúviti máte. Neb nejste vy, jenž mlúvíte^{yb}, ale duch otce vašeho nebeského jest, jenž za vás mlúví.“²⁹⁶ A protož na znamenie toho seslán byl duch svatý apoštolóm v ohnivých jazyciech, aby v sloviech a v řeči úmluvni byli a v múdrosti božské byli osvíceni. A to přijetí a seslání ducha svatého bylo jim velmi potřebno proto, aby je naučil, kterak by vieru kázati mohli a kterak by viery zbraňovati mohli protiv protivníkom božím, kterážto viery tato dva svatá apoštolý svatý Šimon a svatý Juda, až do té smrti pevnĕ a statečně bránili. Jakož o tom při jejich životiech pílnĕji^{yc} máme psáno. A protož, najmilejšie, znamenajmež jejich svatý život. Čte se, že svatý Šimon a svatý Juda byli jsú sestřenci milé panny Marie, neb svatá Anna, jakož ste často slýchali, mĕla jest tři muže a s každým mužem mĕla jest jednu dceru. Najprvnie muž jejie, to jest byl Joachim, a s tím mĕla tu [165r] Marii, jenž oddána byla Jozefovi pro nižádný smilný skutek. Ale více proto, aby ji opatroval a o ni péči mĕl, když by porodila syna svého pána Jezukrista. Druhý muž svatĕj Anny byl jest Kleofáš a s tím také mĕla jednu dceru, řečenú Marii. Ta Maria oddána byla mužovi Alfeovi. A ta porodila čtyry syny – Šimona a Judu, Jakuba Menšieho a Jozefa Spravedlivého. Třetie jejie muž byl Salomé, s tím také mĕla jednu Marii. A ta oddána byla mužovi Zebedeovi a s tím Zebedeem ta třetie Maria mĕla jest dva syny, totiž svatého Jana evanjelistu a svatého Jakuba většieho. A protož dobre rozumĕti muožem podlé toho čísla, jakož jste již slýchali, že tito svatí apoštolé Šimon a Juda byli sú po mateři přátelé milému bohu, než tomu rozumĕj, že Kristus jiným obyčejem pošlý a oni také jiným. A protož o tom nynie nemám času vám mlúviti, ale o těchto dvú apoštolú dále mlúviece, že jsú viery křesťanské statečně bránili. Máme psáno, když jsú i zde onde slovo božie kázali, a potom do té země Persii přišedše, i našli tu dva čarodĕjníky, totiž Zaroen a Arfaxat tak řečená, kteřížto pro svatého Matĕje z země múřenínské byli utekli a nikdiež v té zemi nesměli ostati. I stalo se, že Varadach, knieže krále babylonského, mĕl trhnúti proti jinému králi z Indie, jenž jeho pánu mocí do země byl vtrhl, chtě Persii, tu zemi, pohubiti, aby ho odtud vyhnal. I mĕli ten obyčej, že dřeve, nežli [165v] kam vytrhli, vždy potaz vzali s těmi modlami diábelskými, a chtiece zvĕdĕti, kterak se jim protiv nepřátelóm jich zvede, aby jim o tom povĕděly, jako se to dĕje i dnes od mnohých, ješto nějaké pochybenie na vieře mají, když co takových věcí jednati mají. Pak co činie blázni a bláznice, že utiekají se najprv k čarodĕjnicím, a ptajíce se, kterak se jim má zvĕsti, hledajíce^{yd} u čerta ščestie svého. A kdeť se čert učil pravdy praviti! A protož pravím, leč by písmo^{ye} svatĕ klamalo, jenž nám praví o diáblu, že jest lhář i otec jeho. A viem to jistĕ, že jedna anebo více jest jich v mé osadě, ale nechci jich ještĕ jmenovati. A protož těmto div nebyl, že se k modlám utiekali, neb jsú pohané byli a nemĕli viery, ale na křesťany to neslušie. A protož vystřiehajte se takových povĕr, ať vás čert neosidlá a dále u většie nedóvĕrenie neuvede. A protož ponechajme toho nynie. A když to knieže svých těch čertovských modl se tázalo, kterak by se jemu proti nepřátelóm zvĕsti mĕlo, a nemoha od nich žádnĕj odpovĕdi míti, i jide k jiným modlám, ješto nedaleko odtud

^{ya} čtení] cztenie

^{yb} mlúvíte] mluwiete

²⁹⁶ sr. Mc 13,9 a L 21,12–15

^{yc} pílnĕji] pielniegi

^{yd} hledajíce] hledagiecze

^{ye} písmo] piefmo

v jiném městě biechu. A když tu bude, povědie jemu ti čerté v tom druhém městě a řkúce, že od téj chvíle, jakož ta dva apoštoly do vašeho města přišla, bohové vaši svázání jsú, takže ani mluvíti mohú ani žádné odpovědi dáti umějí. A uslyšav to knieže Varadach, i káže jich pílň^{yf} hledati a káže [166r] na nich zvědětí, jací jsú to lidé a proč sú do země přišli. Tehda shledajíce je, i přivedú je k tomu kniežeti, jenž s svatými apoštoly mluvíti bude, tieže se jich, proč by přišli. Odpověděchu jemu apoštolé: „Urozením jsme židé, než řádu jsme křesťanského a jsmeť Kristovi služebníci a přišli sme sem pro vaše spasenie.“ Tehda die jim dále to knieže: „Mámť nynie jiné věci činiti, žeť vás slyšeti nemohu, než když se zase vrátím, chcíť vás vyslyšeti a s vámi dále rozmluviti. Jemužto opět dějí apoštolé svatí řkúce takto: „Lépe by bylo a mnohem platnějí, aby najprv toho poznal, jehožto pomocí mohl by nad nepřátely svými svítěziti a přemoci nepřátely své.“ I die jim to knieže řka: „Podlé vaše řeči, jakož vy pravíte^{yg}, tehda byšte většie moci byli nežli bohové moji. A protož prosím vás, povězte mi, jaký konec vezme tento muoj boj s mými nepřátely, abych se podlé toho uměl zpravovati.“ Odpověděchu²⁹⁷ jemu apoštolé řkúce: „Shledáš, žeť bohové tvoji křivi jsú a pravdyť nemluvie. Dáváme jim moc a povolenie k tomu, aby mluvíli a pověděli tobě, kterak se vám v tom pobití^{yh} s vašimi nepřátely zvésti má.“ A když těch svých diábluov tázati budú, tehda čerté budú praviti, že náčítě velmi veliké pobitie bude a že s obú stranú mnoho lidí bude zmordováno. Slyšiece to apoštolé, budú se tomu posmievati. A knieže vzhled na ně, i [166v] die k nim řka takto: „Mne strach veliký pocházie, a vy se posmieváte.“ Odpověděchu jemu apoštolé řkúce: „Nerodť se báti, neboť s námi mír a pokoj k vám sem přišel. A zajtra ten den třetie hodinu přijedú k tobě poslové od tvých nepřátel z Indie a tobě se v tvú moc úplně poddadie.“ A tak uslyševši tu řeč biskupové židovští, i dějí k tomu kniežeti řkúce takto: „Ještě poslúcháš jejich řeči, a protož hlediž, ať se nestane, když se jejich řeči najviece ubezpečíš, anoť tě nepřátelé i s námi přikryjí.“ A na to jsú takto odpověděli apoštolé: „Však slyšiete, že k tomu, což pravíme^{yi}, žádného příročí nejmenujem, jakožto za mesiac neboli za týden, než pravíme^{yj} prostě, že zajtra ten den bez boje u pokoji nepřátelóm svým odoláte a svítězíte, takžeť se vám u vaše ruce a u vaši moc plně poddadie.“ Tehda to jisté knieže, chtě jejich řeči nejistost přijíti, káže apoštolóm tiem pílňejí, aby jich o to pokázal. A když bieše²⁹⁸ nazajtrie druhý den, přijedechu²⁹⁹ poslové od nepřátel z Indie podlé toho, jakož apoštolé prorokovali. I dadie se tomu kniežeti na milost, aby je i jiné podlé nich k věčnému mieru přijal. Tu pak knieže, shledav pravdu svatých apoštoluov, i chtieše³⁰⁰ ty biskupy židovské kázati spáliti. Ale apoštolé svatí toho bránili řkúce: „Ne protoť jsme sem přišli, abychme živé hubiti měli, ale viece proto, abychom mrtvé v hřieších vzkřísiti a obživiti mohli.“ A takže v téj zemi [167r] Persii zuostali jsú celý rok a tři mesiece. A jsúce tu, viece než šedesáte tisícúov lidu s králem a s kniežaty na vieru křesťanskú obrátili a pokřtili. A protož vyvolil pán buoh ty apoštoly jakožto dva statečná rytieře, aby bojovali pro vieru křesťanskú až do téj smrti, jakož jsú to dobře ukázali. Neb čte se dále o jejich svatém životě, že ta dřeveřečená dva čarodějníky, Zaroen a Arfaxat, znamenajíce, že lidé rádi naučenie těchto svatých apoštoluov poslušni jsú a že apoštolé svatí veliké divy činí a lidí mnoho na vieru se obracuje, bylo

^{yf} pílň] pielnie

^{yg} pravíte] prawiete

²⁹⁷ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „odpověděli“

^{yh} pobití] pobitie

^{yi} pravíme] prawieme

^{yj} pravíme] prawieme

²⁹⁸ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byl“

²⁹⁹ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „přijedú“

³⁰⁰ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „chtěl“

jim to veľmi protivno, i šli do jiného mesta, v němžto sedmdesáte těch biskupuov bieše, ješto se diábelským modlám klaněli a jim se modlili. Pak ti biskupi zbúřili sú lid toho města protiv svatým apoštolóm tak, když by apoštolé mezi ně do toho města přišli, aby je k tomu přinutili, anebo aby se modlám klaněli, anebo aby jim smrt učinili. Apoštolé do toho města Sanyr přišli. Tehda ihned je zjímali ti biskupové a vedú je do toho chrámu, kdež ty modly diábelské v něm biechu³⁰¹. A netáhnú apoštolé tam kročiti, tudíž čerté velikými hlasy volati budú a řkúce: „I co nás kvielíte a co nás mučíte, apoštolé boha živého? Jedno že jste sem přišli, těžkými mukami jsme obtieženi!“ Tehda anjel božie zjevil se svatým apoštolóm, i die k nim řka: „Jedno sobě ze dvojieho volte: anebo jejich záhubu a shlazení, [167v] anebo vaši smrt a umučenie.“ Tehda apoštolé svatí k lidem toho města a k těm biskupóm takto dějí řkúce: „Abyšte věděli, že modly vaše plny jsú čertuov, a ted’ před vámi prikazujem jim, aby odtud vyšli a ty slúpy aby porušili a zetřeli!“ Tehda ihned viděni byli dva diábly černá jako múřenínové, že z těch soch a slúpuov vycházejí. A zetřevše ty slúpy a sbořivše, s velikým křikem a řvaním volajíce, brali se přeč odtud. A vidúce to biskupové, ihned řítiechu³⁰² se na apoštoly svaté a na tom miestě oba dva zamordovali. Ačkoli veliká jasnost na nebi bieše³⁰³, avšakž taková búrě se vztrhla, blýskani^{yk} a hřímanie, že toho žádný člověk vypravití nemuož. A pak v tom jistém búření^{yl} chrám rozpadl se a na tré se obořil. A ty dva čarodějníky oheň s nebe spáli jako hlavně. A takovým divem mnoho se opět lidí na vieru křesťanskú obrátí. A potom král z Persii, vzem jejich svatá těla, i odnesl je do svého města, tu pak kázal kostel ve jméno jich ustaviti a posvětiti, kdež se pánu bohu a těm svatým apoštolóm čest a chvála dála, a ihned se snad děje pro jejich zaslúženie. A protož chceme li my takéž k téj odplatě přijíti, bojujmež protiv hříchóm a proti pokušení diábelskému a služmež rádi apoštolóm svatým. Nebť oni jsú velikého duostojenstvie před pánem bohem, že den súdný seděti budú v laviciech súdiece dvanáctero pokolenie Israhelské, [v] kteréžto [168r] číslo my křesťané také sme osazeni. Také je písmo^{ym} svaté nazývá muže milosrdenstvie tiem obyčejem, že oni sobě milosrdnost zjednali a jiným také, ktož toho na nich žádati budú, též milosrdenstvie rádi zjednati miení. A poněvadž nám toho potřebie jest, prosmež těchto svatých apoštoluov, svatého Šimona a Judy, ať nám ráčí na pomoc býti k obdržení^{yn} milosrdenstvie božieho. A abychom pomoci jejich hřiechóm a pokušení diábelskému pevně odolati mohli a doslúžiti se královstvie nebeského, a k tomu nám dopomáhaj buoh otec i syn i duch svatý, rcemež všichni nábožným srdcem „amen“.

Omnium sanctorum

*Gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in celis. Mathei capitulo quinto.*³⁰⁴ Najmilejší křesťané, máti naše, cierkev svatá, a my, křesťané, synové jejie, dnešnieho dne pamatujem a obchodíme den a hod duostojný všech božích svatých vespolek, k jejichžto velebnosti a utěšení^{yo} pán Ježíš^{yp} Kristus na skonanie čtenie dnešnieho vylúvá k nim tato slova řka takto: „*Gaudete et exultate etc.*“ „Radujte se a veselte se, neb odplata vaše veliká jest v nebesiech.“ Kterážto slova mluvil jest v své první kázni k svým mladším a k jiným

³⁰¹ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byly“

³⁰² část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „řtíli“

³⁰³ část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „byla“

^{yk} *blýskani*] blizkani

^{yl} *búření*] burzenie

^{ym} *písmo*] píefmo

^{yn} *obdržení*] obdrzenie

³⁰⁴ Mt 5,12

^{yo} *utěšení*] vtieffenie

^{yp} *Ježíš*] geziefs

zástupuom veň věřícím^{yq}. A i dnes je řeči muože ke všem vyvoleným a ke všem svým svatým, jenž se s ním radují v jeho království^{yt} nebeském, [168v] kdežto žádných nedostatkuov a žádné truchlosti nenie. A jakož právě k zvláštniemu hodu a k veselí mocného krále žádný neznámý a žádný cizozemec připuštěn nebude, jenž by to úplně mohl shlédnutí a takové hody obezřítí, takéž zvláštiech hoduov božích, ješto je pán buoh s svými svatými jedná, žádný shlédnutí, žádný také úplně vymluviti nemuož. Jakož o tom praví^{ys} svatý Augustin řka takto: „Slavnost a odplata božích svatých, kteréžto u pána boha věčně požívají, jest tak veliká, že ji žádný změřiti nemuož. Tak mnohá, že nemuož býti šacována. Jest tak drahá, že konce nikdiež nemá, věru úplně nemuož býti osažená, láskú a nadějí nemuož býti spojená.“ Než tieže nás svatý Bernart i praví^{yt} k nám takto: „Netoliko množstvie nebeského dvoru, ale i jejich všech pán a stvořitel nás očekává, abychom k těm hodóm přišli.“ A netoliko pro nás, jako sám pro se. Neb ačkoli svatí žádají, a vždy v plnú dokonalost bez nás nepřijdú, než všech očekávati budú, dokovadž jedno který jest na světě, k věčnému životu jest vyvolený. Jakož o tom píše^{yu} svatý Jan v knihách Tajemstvie svého, *capitulo* 5., a řka takto: „Škřek a volání svatých, jenž volají ku pánu bohu takovými slovy řkúce: Pomsti, hospodine, krve naší!“³⁰⁵ Ne tím obyčejem volají, aby buoh toho pomstil nějakú horlivú a hněvivú pomstú, ale žádajíc svrchovaně a v dokonalost přijíti [169r] naším nahrazením, a proto volají. I vzali jsú na to odpověď nebeskú, že jim řečeno: „Ještě shovějte malú chvíli, až naplněno bude číslo bratruov vašich“³⁰⁶, kteréžto číslo žádnému jinému než samému pánu bohu svědomo jest. Neb jakož podobno nenie, aby kto tak múdrý a tak mistrný byl, jenž by změřiti uměl výsosť nebeskú a širokost^{yv} zemskú a hlubokost pekelní, anebo zčísti právě mohl piesek morský a krópěje dčové a hvězdy, jenž na nebi jsú, než sám pán buoh, jenž ty i jiné věci spravuje^{yw} a jedná k své božské vuoli, a svú božskú mocí a múdrostí všecko z ničehož stvořil. Takéž nenie podobné, by kto číslo božích^{yx} svatých uměl rozhodnutí než jediný sám pán buoh, s nímžto takoví svatí v jeho příbytku ústavně bydlí a přebývají. Avšakž jakož svatý Jan v dnešní epištole neúplně počítaje pokládá, najprv sto a čtyrydcati a čtyry tisíce^{yy} popsaných. A potom praví^{yz} : „Viděl sem zástup tak veliký, jehož žádný zčísti nemóže.“³⁰⁷ Ale proč k takové radosti a k takovému veselí kázání a zpíevaní máme? Protože se děje na bezpečném, čistém a blahoslaveném miestě v domu božím, totiž v příbytku nebeském, v němžto žádný jiný, jedně sami blahoslavení a vyvolení božie bydlé. O kterýchžto ten slavný prorok David znamená přítomně nynější biedu tohoto světa. A protiv tomu znamenajíce^{za} věčného blahoslavenstvie, mnoho rozkoše, všem těm ke cti, jenž ho již jsú [169v] účastni a toho požívají, praví^{zb} takto: „Blahoslaveni jsú, jenž přebývají v tvém domu, na věky věkuov

^{yq} věřícím] wierzcziem

^{yt} království] kralowftwie

^{ys} praví] prawie

^{yt} praví] prawie

^{yu} píše] pieffe

³⁰⁵ Ap 6,10

³⁰⁶ sr. Ap 6,11

^{yv} širokost] zirokoft

^{yw} spravuje] zprawuge

^{yx} božích] boziech

^{yy} tisíce] tífiecze

^{yz} praví] prawie

³⁰⁷ Ap 7,9

^{za} znamenajíce] znamenagiecze

^{zb} praví] prawie

chváliti tebe budú.³⁰⁸ A podobně ti, jenž v takovém domu bydlé, pána boha chváliti mohou. Neb svatý Bernart praví o bydlení^{zc} na tomto světě, tak mluví a pokládá řka: „O životu a bydlení na tomto světě jiného praviti neviem, než že jest život pracný a porušený a všech trpkostí plný. Při takovém životě pýcha se nadýmá, psota ztenčí, rozkoš rozpaluje, lačnost zhubeňuje, pečlivost zužuje, bohatstvie znášie, chudoba ponizuje, mladost búří, starost shrbí, čert nepřeje, svět pochlebuje, tělo rozkoš má, duše bude oslepena, vešken člověk zamúcen bude. A pak po tom po všem hrozná smrt nadejde, marné radosti takového života taký konec činie. A když pak člověk skoná, jako by nikdy na světě nebyl.“ To jest vše řeč svatého Bernarta. A pak o blahoslavenství^{zd} jejich, totiž všech božích svatých a o jejich příbytku, mluví svatý Augustin v knihách *De civitate Dei* řka takto: „*Consideremus inclitam urbis nostre felicitatem, in quantum considerare possibile est.*“ „Znamenajme našeho města předrahu slavnost, jako což podobně znamenati muožem a rcemež s prorokem: příbytek všech radostných jest v tobě.“ Neb tu nenie život starý ani která bieda k starosti. Tu žádný nenie němý, žádný nenie chromý, žádný nenie ohyzdný ani také škaredý tam nebydlí. Neb na tom miestu všichni se zberú, [170r] což vyvolených bude, v dokonalost mužskou, v té míře³⁰⁹ a v té stáří, jakož pán Kristus byl tehda, když pro nás trpěti jest ráčil. A tomu tak rozuměti, že najmladšie děťátko bude tak veliké, jako Kristus byl, totiž ve třidcátém a v puol třetím létě, kdyžto umřiti ráčil. A najstarší^{ze} člověk také v téj stáří bude, jakož Kristus byl v těch letech, jakož jste slyšeli. A pak dále všie v téj jedné řeči svatý Bernart praví: „Co slavnějšího mimo takový život býti muože, kdežto pečlivosti a chudoby nenie, ani mdloba které nemoci, tu žádný uražen nebude, žádný se nehněvá, jeden druhému nezávidie. Lakomstvie žádného strachu diábelského, žádných múk nebude pekelních, smrt žádná tu moci žádné nemá, ale věčná nesmrtnost a věčná radost a veselé tu bude, nižádné nesnáze než všechna svornost tu bude, u věčném pokoji a míru dokonalém zjednány jsú všechny věci.“ A drahně o tom jiné řeči svatý Bernart vymlúvá, o němž by dlúho praviti bylo. A protož všie pilností myslme na to, aby chom do takového miesta a k takovému příbytku přijíti mohli, a nebuď nám těžko trpěti zde na tomto světě, což bychom pro takový věčný život trpěti měli. Neb svatý Bernart, namlúvaje všelikú duši, mluví k ní řka takto: „Ó, duše, bychom zde na světě na každý den muky trpěti měli, bychom pekelnú muku a pekelný oheň dlúhú chvíli na sobě zde měli trpěti!“ Všeho bychom sobě za nic vážiti neměli proto, abychme Krista v jeho velebnosti viděti mohli [170v] a k jeho svatým v nebesiech přilúčení byli u věčné blahoslavenstvie. Kristus, spasitel náš, pokládá a vyčítá osm stupňov v dnešním čtení, kterýchžto stupňov k věčnému blahoslavenství^{zf} dále jako po vzchodu jíti máme. {protož}³¹⁰ O³¹¹ takovém blahoslavenství vám dále praviti miením, ale toho takově³¹² prověsti nemohu bez milosti {daru}³¹³ ducha svatého. A protož k uprošení takové milosti prosmež nábožně panny Marie, ať nám obapol³¹⁴ milost ducha svatého uprositi ráčí, a ať by to tím ochotnějí ráčila učiniti, pozdravmež ji tím anjelským pozdravením řkúce {takto}³¹⁵ Zdráva Maria až do konce.

³⁰⁸ Ps 84,5

^{zc} *bydlení*] Bydlenie

^{zd} *blahoslavenství*] blahoflawenftwie

³⁰⁹ na okraji zapsáno znovu „mirze“

^{ze} *najstarší*] nayftarffie

^{zf} *blahoslavenství*] blahoflawenftwie

³¹⁰ marginální přípisek pozdější rukou

³¹¹ na okraji připsána jakási dvě nečitelná slova mladší rukou

³¹² část slova škrtnuta a mladší rukou přepsáno na „tak“

³¹³ marginální přípisek pozdější rukou

³¹⁴ mladší rukou nadepsáno „všem vespolek“

³¹⁵ interlineární přípisek pozdější rukou

A pak v knihách, jenž slovú *Martholegium*, tu jest tak psáno, když by číslo svatých v celém roce mělo počteno býti, tehda na každý den přišlo by, že by zahubeno bylo pět tisícův^{z8} křesťanuov kromě toho dne, jakož se nové léto počíná, jenž byl den jejich boha, totiž té modly Janus, že na ten den žádný křesťan zahuben nebyl. A co jich pak sešlo od těch let a od těch časuov, jakožto popisováno. Na počátku dnešního čtenie vylívá evanjelista svatý Lukáš a jmenuje najprv jedno blahoslavenstvie tu, kdež praví: „Blahoslavení chudí duchem, neb jejich jest královstvie nebeské.“³¹⁶ Ačkoli písmo^{zh} svaté o rozličnej chudobě pokládá, avšak na tom místě čtení svatého Kristus jiných chudých nemiení než ty, jenž jsú blahoslavení duchem, totiž kteříž pro buoh a pro lásku božie všechno bohatstvie a vešken statek svojoj opustíc, dobrovolnú chudobu sobě zvolí^{zi} a ji vedú a následují. [171r] O takových chudých mluví svatý Jakub řka takto: „Zdali pán buoh nevyvolil chudých, bohatých u viere, dědice královstvie svého!“ Jako by řekl: Neb takoví slovú blahoslavení^{zj}, protože již královstvie nebeské zajisté koupili sú. A pak ve čtení svatého Matúše mluvě pán Kristus, velebě takové chudé, praví takto: „Všeliký, jenž opustí otce a mateř svú, ženu, děti nebo rolí pro jméno mé, stokrát viece za to vezme a věčný život za to obdrží.“³¹⁷ A protož Kristus k takovým praví: „Nebo vaše jest královstvie nebeské.“ Neřekl Kristus „máte diel v mém království“^{zk}, ale řekl prostě, že „váše jest“. Jako by řekl pán Kristus: „Protože ste zbožie a bohatstvie tohoto světa pro mě opustili, mějte za to královstvie nebeské. I muožem podlé této řeči dobře srozuměti, že pán Kristus nemiení všech chudých, totiž těch, kteříž před kostelem sedají neboli kteříž po vsech sem i tam žebřic chodí a lidskú alnužnu berú, neb takoví dobrovolné chudoby nenásledují, ale snad bezděčně chudobu trpie. A proto takoví^{zl} nejsú blahoslavení^{zm}, leč takovú chudobu, kteroužto pán buoh na ně přepustí³¹⁸, pro buoh mile a pokorně trpie, jehož³¹⁹ pohřiechu málo jest těch mezi námi, ješto by v chudobě trpělivi a pokorni byli. A nedarmo pán Kristus radí, abychom toho minulého zbožie přieliš netbali a nemilovali. Neb člověk, kterýž zbožím obtiežen nenie, snáze a lehčeji odjíti muože, kam se jemu zdá. A toho máme duvod a příklad na řeřivých podlé přirozenie svého. Řeřiví, když z těchto krajín přes moře přeč leceti miení, [171v] ujímají sobě na jídle a na těle, aby nětco těla svého složili, aby jim těžkost v jejich letu nepřekážela. Takéž dokonalí a svatí lidé, chtiec přes moře tohoto světa přeč leceti, znamenajíce^{zn}, že jsú obtíženi některými věcmi, ješto by jim překážeti mohli na moři, složie s sebe těžkost bohatstvie a zbožie počasného příkladem milých svatých apoštoluov, jenž jsú milému Kristu řekli: „Ej, toť jsme všeho nechali a následovali sme tebe.“³²⁰ A protož múdří nestáli sú obecně o zbožie, nébrž pravili, že by nemúdří byli ti, jenž bohatstvie neopustili, aby k múdrosti mohli přijíti; takéž zajisté nemúdří jsú ti, jenž počasného zboží opustiti netbají, aby nebeského mohli dosáhnúti. Šalomún múdřý, ačkoli jemu od pána boha volení bylo dáno, aby prosil, zač by chtěl, avšakž neprosil za bohatstvie, ale prosil jest za múdřost. A jakož podlé přirozenie žádné zviere a žádný pták nemiluje

^{z8} tisícův] tífieczuov

³¹⁶ sr. L 6,20

^{zh} písmo] píefmo

^{zi} zvolí] fwoli

^{zj} blahoslavení] blahoflawenie

³¹⁷ Mt 19,29

^{zk} království] kralowftwie

^{zl} takoví] takowie

^{zm} blahoslavení] blahoflawenie

³¹⁸ mladší rukou nadepsáno „dopustí“

³¹⁹ mladší rukou nadepsáno „jakož“

^{zn} znamenajíce] znamenagiecze

³²⁰ Mt 19,27

zlata ani stříbra kromě koby, toho ptáka, aniž také ptáčat svých chová, dokudž na nich peří nepočne černati, takéž jedné sami lakomci a lichevníci, kupci a dráči peníze a zlato milují a v zemi je chovají, aby nebylo nalezeno. A takoví také pak dietek svých nemilují, leč jim podobni budou, totiž v chování peněz, v braní lichev, v lúpeži a v krádeži, jakož otcové jejich jsou činili. A protož takovým nebude dáno království nebeské, ale budou z něho vyhnáni jako koba, jenž byl z archy puštěn a ostal na mrše a nevrátil se zase do archy. To o prvním²⁰ blahoslavenství²¹. [172r] Znamenajetež druhé blahoslavenství, o kterémž Kristus v dnešním čtení²¹ praví: „Blahoslavení tiší neboli krotcí.“³²¹ Cassiodorus u výkladu na Žaltář praví²¹, že ti zvláště slovů krotcí, kteřížto žádného zamútití a uraziti nemiení, totiž ani na jeho cti, ale každému se slíbí a každému chcie dobře učiniti. A taková pokora jest jedna z čísla jiných ctností. A člověk, maje takovou ctnost, pokorně se staví²⁸ k svému bližnímu, trpí od něho mile všeliké protivensťvie. A o takových mluví²¹ *Ecclesiastes*, *capitulo 24.*: „Šťastný jest ten, jenž na své mysli zamúcenie nemá.“ A protož takovým Kristus krotkým a pokorným takto mluví²¹ řka: „Neb oni vlásti a držeti budou zemi, a to trojnásobně, totiž tu zemi, ješto ji těží jakožto rolí, tu zemi, ješto nosí, to jest vlastnie tělo, tu, ješto po ní túží, to jest ráj a království nebeské. O první zemi jakožto o těžící máme figuru a podobensťvie v knihách *Genesis* o Jozefu, jenž od svých vlastních bratruov trpěl jest prodání, že jsou ho prodali, trpěl jest závist, utrhanie a mnoho zlého. Avšak potom volen byl vládařem nad Ejiptem, takže bez jeho vuole a bez jeho rozkázanie nic se tu v téj zemi Ejiptu státi nemohlo.³²² A k tomu jest přišel svú zvláštní pokorú. Ale o hněvivých a o zlobivých mluví²¹ *Ecclesiastes*: „Stolice kniežat pyšných pán buoh zkazí a káže pokorným na nich seděti.“³²³ O druhé zemi, totiž o těle, ješto je nosíme, psáno také v knihách *Genesis*, *capitulo 3.*: „Země jsi a v zemi [172v] se obrátíš.“³²⁴ A pak o třetí zemi, totiž o ráji, ješto oň stojíme, máme figuru na Mojžiešovi. Neb protože Mojžieš byl jest najpokornější v zemi, obdržel jest tu zemi sobě, totiž ráj věčný, kteroužto zemi krotcí a pokorní také obdrzie, ale hněviví a ukrutní také³²⁵ země odlúčení budou. Třetí blahoslavenství pán Kristus v dnešním čtení²¹ vyčítá řka takto: „Blahoslavení, jenž pláčí, nebo oni utěšeni budou.“ Na ta slova mluví²¹ Crisostomus řka: „Blahoslavení²¹ jsou ti, jenž hříechuov svých věrně pláčí a želejí.“ A mnohem blahoslavenější jsou ti, jenž cizích hříechuov pláčí a želejí.“ Neb ktož cizího hříechu pláče, znamenie jest, že ten již svého hříechu nemá, kteréhož by měl plakati. A tak při téjto řeči znamenati máme, že paterá jest příčina, jenž člověka k pláči zbuzuje. Jedno jest, když se člověk rozpomene na své hříechy vlastnie a na ně sám pláče. Druhá příčina k pláči jest za cizí hříechy, že člověk, maje slitování k svému bližnímu, bude plakati jeho hříechuov. Třetí

²⁰ *prvním*] prwniem

²¹ *blahoslavenství*] blahoflawenftwie

²¹ *čtení*] cztenie

³²¹ Mt 5,5

²¹ *praví*] prawie

²⁸ *staví*] ftawie

²¹ *mluví*] mluwie

²¹ *mluví*] mluwie

³²² sr. Gn 37,45

²¹ *mluví*] mluwie

³²³ L 1,52

³²⁴ Gn 3,19

³²⁵ mladší rukou nadepsáno „od té“

²¹ *čtení*] cztenie

²¹ *mluví*] mluwie

²¹ *Blahoslavení*] blahoflawenie

příčina k pláči jest, když člověk zpomene na to biedné a nuzné na světě bydlenie, že to opláče. Čtvrtá příčina k pláči jest nevědomie a pochybenie o věčných mukách, neb žádný sobě doufati nemuož svéj dobroty aneboli jaké skončení vezme z tohoto světa. Pátá příčina k pláči jest prodlenie života věčného, že toho očekávati musíme a že k tomu tak snadně, tak brzo přijíti nemuožem, jako bychom rádi, a toho také zvláště plakati máme. O čtvrtém blahoslavenství^{zz} praví^{aaa} dále pán Kristus řka takto: [173r] „Blahoslavení, jenž lačni a žíznivi jsou pro spravedlnost, neb oni nakrmeni budou.“³²⁶ Znamenitě tu Kristus praví^{aab}, že ti jsou blahoslavení, jenž lačnější pro spravedlnost, ale ne ti, ješto stojí o múdrot světskú neboli o sílu tělesnú, ale o spravedlnosti. Neb spravedlnost, jakož praví^{aac} svatý Augustin: „*Est virtus dans unicuique, quod suum est.*“ „Spravedlnost jest ctnost, dávajíc každému to, což jeho jest“, totiž pánu bohu a bližniemu svému, abychom ho ctíli, protože nás jest stvořil. Lásku jemu dáti máme jako svému milému spasiteli, totiž abychom ho milovali, protože jest nás vykúpil. Jmáme jemu dáti bázen jakožto súdci spravedlivému, jehož se pro nic ukryti nemuožem. A bližniemu svému trojí věc také máme dáti. Totíž svrchním poslušenstvie, abychme jich poslušni byli v dobrém a poctivém. A svornost svému bližniemu, abychom okazali³²⁷. A pak nižšíemu dobrodění^{aad}, abychom jim dobrotivě činili. Sami sobě také máme trojí věc dáti, totiž: čistotu srdci svému, abychom je v čistotě chovali. Opatrnost duši své, abychom ji od hříechuov smrtedlných ostříehali a tělu svému bázen a utrpenie, aby k hříechóm hotovo nebylo. A protož nedarmo Kristus praví^{aae}: „Blahoslavení, jenž lačnost a žiezlivost mají k spravedlnosti, ne k marnému učení^{aaf}, aby se učili těmto kratochvilným světským věcem, ješto se těla dotýčí a od pána boha lúčí, ale spasitedlným, jenž by pána boha zachovati mohli a duši svú spasili. A takoví nakrmeni nebudú. Neb o takových praví^{aae} prorok řka: [173v] „Lačni a žíznivi jsúce, duše jejich v kostech zemřely jsú.“ Nebudú nasyceni ti, ješto penieze a počasně věci příliš milují, jakožto lakomci a lichevníci, jenž nikdy syti peněz býti nemohú. O kterýchžto mluví^{aah} prorok řka: „Bohatým nestávalo, totiž zbožie počasného, a protož lačni a žíznivi byli.“ Páté blahoslavenstvie pán Kristus dále vyčítá ve čtení^{aaí} svatém řka: „Blahoslavení milosrdní, nebo oni milosrdenstvie duojdú.“³²⁸ Podobně po spravedlnosti pán Kristus pokládá milosrdenstvie. Neb milosrdenstvie bez spravedlnosti chýlí se nětco k odpuštění a k slitování. Ale spravedlnost bez milosrdenstvie chýlí se nětco k přiesnosti a k ukrutnosti. Avšakž jedna se k druhéj drží podlé rovnosti. A protož právě výklad milosrdenstvie jest cesta a cíl spravedlnosti, a to tím obyčejem, aby nenáhlilo k trestání. A pak spravedlnost jest³²⁹ ctnost milosrdenstvie, aby milosrdnost tak lehce vážena nebyla, i pokládá svaté písmo^{aaí} o rozličném milosrdenství, o kterýmž by dlúho bylo praviti. Šesté blahoslavenstvie Kristus ve čtení svatém vymlúvá: „Blahoslavení čistého srdce, neb

^{zz} *blahoslavenství*] *blaho[lawenftwie*

^{aaa} *praví*] *prawie*

³²⁶ Mt 5,6

^{aab} *praví*] *prawie*

^{aac} *praví*] *prawie*

³²⁷ původně zapsáno „okázaní“, přepsáno mladší rukou

^{aad} *dobrodění*] *dobrodienie*

^{aae} *praví*] *prawie*

^{aaf} *učení*] *vczenie*

^{aae} *praví*] *prawie*

^{aah} *mluví*] *mluwie*

^{aaí} *čtení*] *cztenie*

³²⁸ Mt 5,7

³²⁹ na tomto místě je znovu zapsáno slovo „jest“, nepřeskrtnuto

^{aaí} *písmo*] *piefmo*

oni boha viděti budú.³³⁰ Toto blahoslavenstvie proto na šestém místě posazeno bude, neb Adam, otec náš a člověk první, šestý den to zmrhal a potratil, kteréhožto potom Kristus pán v šestém věku šestého dne zase dobyl a navrátil. A protož aby někdo v slunce hleděti mohl, sluší k tomu trojje věc. Jedno jest, aby člověk měl zrak zdravý. Neb takto praví svatý Augustin: „Očima krhavýma protivné [174r] jest světlo, ješto zdravýma bylo jest milé.“ Druhé, aby člověk slunce mohl ohlédnúti, slušie k tomu jasnost, totiž čisté a jasné povětríe. Neb když by v povětríi mšla byla, tehda by slunce pro mlhu nemohl viděti. Slušie k tomu také moc taková, aby oči pevně mohl otevřítí, sice by nepadně slunce uzřel. Také o pánu Kristu podobně řeci mohu, jehož písmo^{aak} nazývá sluncem spravedlnosti; ktož ho zde i také v nebesiech viděti žádá, ten musí míti čistý rozum bez bludu a bez pochybenie, aby o něm jiného nevěděl ani myslel než jako o pravém bohu a pravém člověku. A protož kacieři a pikharti, ti nevidí pána boha, neb oko srdce jejich skrze rozličné bludy jest slepé a temné. O takových psáno v knihách Múdrosti, *capitulo I.*: „Zlost jejich oslepila jest je.“ Potřebie jest také, abychom pána Krista – to milé a jasné slunce – viděti mohli, jasností čistou bez přimiešeného^{aal} lakomstvie všelikého. Neb jistě lakomstvie jest oheň z dýmem smiešený, jenž oko našeho srdce jakožto mšla zastiení a zatemní, že pána boha právě viděti nemuožem. O takovém ohni pána Krista, to pravé slunce, mluví prorok řka: „Připadl oheň, a neviděli slunce.“ Také abychom pána Krista, to pravé slunce, viděti mohli, slušie k tomu, aby člověk srdce své skrze náboženstvie pevně mohl otevřítí. Jakož praví prorok: „Okuste a vizte, jak jest vonný a sladký hospodin.“³³¹ Sedmé blahoslavenstvie pán Kristus v dnešním čtení^{aam} vymlúvá řka takto: „Blahoslavení pokojní neb synové božie nazváni budú.“ Na ta slova mluví výklad, že trojeho pokoje neboli mieru člověku jest [174v] potřebie, totiž aby se pánem bohem pokoj měl, s svým bližním a sám s sebú. Se pánem bohem máš pokoj míti, aby ty jeho úplně poslušen byl a mimo jeho vuoli aby nic nečinil, z bližním svým, aby jemu bezpráví odpustil, sám s sebú, aby žádosti tělesné statečně odolal. I praví znamenitě „blahoslavení pokojní“, abyšte věděli, že jiní slovú pokorní a jiní pokojní. O pokorných neboli o tichých prvé jste slyšeli, ale pokojní slovú ti, jenž k opravě, k zachování a k jednání pokoje jako sám k sobě i také k jiným pilnost svú, což najsnažnější mohú, činí a jednají, jimžto války³³² a nesnáze míly nejsú. Ale k rušení pokoje paterá věc překáží jakožto války, nesnáze, búřenie, neposlušenstvie a truchlosti. A protož ti slovú pokojní, jenž k uložení válek a k roztržení nesnází v ukrocení^{aan} búře, v upokojení^{ao} nezbednosti a v uklizení truchlosti svú všie snahú se vkládají, aby to staveno bylo. A takoví jsú praví synové božie, jakož sám Kristus o takových praví a řka, že synové božie nazváni budú, totiž od lidí života nynějšího, od múdrých v sídu a v práviech. Jakož psáno v knihách Múdrosti, *capitulo 5.*: „Ej, jak jsú počtení v číslo synuov božích^{aap}!“³³³ A od pána Krista nazváni budú synové v odplatě věčné, když pán Kristus die: „Podlé požehnání otce mého přijmete královstvie vám připravené jako synové na věky věkóm.“ Osmé a poslednie blahoslavenstvie vymlúvá také pán Kristus na skonání čtenie svatého řka takto: „Blahoslavení, jenž protivienstvie trpie pro spravedlnost

³³⁰ Mt 5,8

^{aak} písmo] píefmo

^{aal} přimiešeného] przymieffe°

³³¹ Ps 34,9

^{aam} čtení] cztenie

³³² původní pravděpodobně chybný zápis přepsán mladší rukou, na okraji mladší rukou připsáno „války“

^{aan} ukrocení] vkroczenie

^{ao} upokojení] upokogenie

^{aap} božích] boziech

³³³ Sap 5,5

a ne pro zlost jako ukrutníci zlí neboli lúpežníci.³³⁴ O kterýchž praví svatý Petr v své první Kanonice, *capitulo 3.*, [175r] řka takto: „Žádný z vás, totiž z dobrých křesťanov, netrp jako vražedník, zloděj neboli jako zlí trpie.“³³⁵ Ale pro obranu spravedlnosti, jako jsú činili oni dobří, Machabeus, jenž v starém zákoně pro zákon boží^{aaq} statečně bojoval. Neliknujíte se nasaditi života a statkuov svých a mnoho jiných svatých prorokuov jakožto Jeremiáš, Izaiáš, svatý Jan, křtitel boží^{aar}, a téměř všichni mučedlníci, jenž jsú pro spravedlnost těla svá nasadili a zemřeli jsú pro pravdu boží^{aas}. A zdali by kto mněl, že by taková ukrutnost tepruv po božím narození protiv dobrým³³⁶ a svatým lidem vznikla neboli se počala, věrně nic. Než od počátku světa bylo, že zlí dobrým vždy protivní byli a ukrutní. Toho duvod máme na Kainu a na Abelu, na těch dvú bratří. Neb Kain jsa zlý protiven byl vždy Abelovi dobrému; Ezau zlý nenáviděl bratra svého Jákoeba dobrého. A mnoho jiných zlých, jenž se protivili dobrým. A protož pomněme na to a držme se raději k dobrým, ctnostným lidem, nevedúce ukrutnosti jeden protiv druhému. Pakli nám co pro^{aat} spravedlnost přijde trpěti, trpmež to mile a pokorně. Neb skrze to jisti budem bez pochybení královstvím nebeským. A proto vstanúce nahoru a pokleknúce tím pílňěji^{aaú} a nábožněji, prosmež najprvé pána boha všemohúcieho, stvořitele všech svatých, a potom matky jeho milé panny Marie. A všech svatých anjeluov, patriarchuov, prorokuov, apoštoluov, mučedlníkuov i zpovědlníkuov, i všech svatých panen a vdov i svatých paní, [175v] k jejichžto tak mnohé prozbě nejmělo by nic podobného býti odpověděno, ať nám pomocni jsú. Najprvé, abychom to osmero blahoslavenstvie pevně zachovati mohli. A abychom duostojni byli slyšeti ta slova, jenž pán Kristus na konci dnešnieho čtenie vymlúvá ke všem svým svatým řka: „Radujte se a veselte se, neb odplata vaše hojná jest v nebesiech.“³³⁷ A k tomu království^{aav} a k téj hojnosti a odplatě nebeské dopomáhaj mně i vám buoh otec i syn i duch svatý. [Amen.]

De sancto Martino

Dnešní hod cierkev svatá pamatuje a obchodí den svatého Martina, toho kniežete a biskupa duostojného, jehožto život, jiného nechajíte, vám pořád praviti miením. Svatý Martin, ten duostojný kněz, byl jest urozením z města Sabarie tak řečeného. A záleží v Panonii, v téj krajině, v Papii, v tom městě, tu jest vzchován. Otec jeho byl jest pohan a byl člověk veliké moci, takže jměl pod sebu v svém vladařství^{aaw} tisíce rytieřuov. A bieše v tom řádu za časuov ciesaře Konstantina a za ciesaře Juliána. A když syn jeho svatý Martin byl dvanácte let vstáři, ihned v své mladosti, duchem svatým jsa nadšen, varoval se marnosti tohoto světa a lehkosti, držal se k milému bohu. Protiv otcově vuoli šel do kostela a požádal přijíti zákon viery křesťanské a zvláště křest svatý. A ihned z toho chtieše se na púšť bráti a na púšti zuostati, by byla mladost jeho let to sněsti mohla. A když bylo,³³⁸ [...] [176r] že ciesaře znamenajíte, že sešli rytieři dobrodružstvie rytieřského pro starost vésti nemohli, jakož by toho potřebie bylo, i zjednali tak, aby synové jejich otce své v tom zastúpili a rytieřstvie na jejich miestě

³³⁴ Mt 5,10

³³⁵ 1 P 4,15

^{aaq} boží] bozie

^{aar} boží] bozie

^{aas} boží] bozie

³³⁶ původně zapsáno „dobrých“, přepsáno mladší rukou

^{aat} pro] pra

^{aaú} pílňěji] pielniegi

³³⁷ Mt 5,12

^{aav} království] kralowftwie

^{aaw} vladařství] wladarzftwie

³³⁸ na tomto místě zřejmě omylem zapsáno „a“

zpravovali. A když také svatý Martin, již patnácte let maje, od svého otce přinucen bieše k řádu rytieřskému a že se k tomu pasovati musel, nikdy více služebníkuov míti nechtěl, než jednoho pacholka toho měl. Jemužto svatý Martin více slúžil nežli pacholek jemu, vytierajíce jemu třeviece, a z jedné mísy s ním jedl, takže jiní mládenci a rytieři mladí více ho za mnicha měli nežli za rytieře. A takovú svú dobrotu a pokoru zvedl byl sobě svatý Martin, že obecně všickni naň laskavi byli a jej milovali. A jednoho času v zimě u veliké mrazy uda se jemu jíti do města i potka se s nějakým chudým člověkem nahým a velmi odraným, jehožto všichni pomínuli a žádný jemu alnužny nepodal. Tehda svatý Martin pomysli sám v sobě, že pán buoh toho chudého naň zachoval a že by on byl ten chudý, jehožto by alnužnú svú měl obdařiti. Vyjma meč svúj z nožen, plášť svuoj, jenž na sobě měl, napoly jej rozkroji, neb již více neměl. I dá tomu chudému jednu polovici a druhú polovicí sám se oděje. Tehda potom druhé noci viděl jest svatý Martin u vidění^{aax} tú částkú rúcha svého pláště, kerěz chudému byl oddal, pána Krista přioděného a množstvie anjeluov svatých okolo něho, k nimžto Kristus mluvil řka: „Martin, ješče nejša pokřtěn, tímto mě rúchem při[176v]oděl.“ A protož milý svatý Martin nehleděl v tom nižádné chlúby, než znamenaje v tom moc a dobrotu božskú, když již osmnácte let stár bieše, pokřtiti se kázal a k prozbě toho vladaře, jenž rytieře zpravoval, podvoli se, že by ještě dvě létě rytieřstvie vésti chtěl, než po dvú létú chtěl by zase vzdáti a toho prázdnen býti. A mezi tím dřeve, než dvě létě minulo, přihodi se, že pohané císařovi do země vtrhnú do Galie tak řečené. A císař Julianus sebrav lidi, penieze a žold rytieřóm rozdav, i vypravi se protiv pohanóm, chtě brániti země a chtě se s pohany polem bíti. Tehda svatý Martin již nechtě více rytieřstvie hleděti, také peněz a žoldu podlé jiných rytieřuov nechtěl bráti, než řekl jest tak císařovi: „Ciesari, jáť sem již rytieř boží^{aaý}, mněť již mečem bojovati více neslušie.“ Rozhněvav se císař, i die jemu, že by ne pro duhovenstvie, ale více slehka pro strach ustydaje se boje, rytieřstvie své vzdal a toho se odpověděl. Jemuž svatý Martin směle a bez strachu zase odpovie řka takto: „Shledáš to, ciesari, že zajtra ten den tak beze všeho oděnie přede všemi tvými lidmi státi budu a jménem pána mého Jezukrista a znamením svatého kříže, ne helmú ani štítem jsa ohrazen, ani pomocí jiné brani, než mocí božskú porazím zástupy a vojska nepřátelská.“ I káže císař na to hleděti a zjedná, aby protiv nepřátelóm tak bez oděni na špici byl šikován, chtě jeho hrdinstvie shlédnutí podlé té řeči, jakož se zamlúval. Nazajtří pohané, nepřátelé [177r] císařovi, poslali posly své, dávajíce se jemu na milost se vším svým jměním a biechu spolu přátelé. A proto nenie div, že pán buoh takové vítězstvie^{aaž} dal protiv jeho nepřátelóm, a to skrze zaslúženie svatého Martina, a že se to stalo bez krve proletie. A potom svatý Martin nechaje rytieřstvie i šel jest k svatému Hilariovi, pitavskému biskupu. A od toho jsa posvěcen, k prvniemu svěcení napomenut bude ve snách od pána boha, aby otce svého a mateř svú, jenž ještě pohané biechu, navštievil a na vieru křesťanskú obrátil. A pak tú cestú jda navštieviti otce svého, rozličná protivenstvie trpěl – od padúchuov měl býti zamordován, kteréžto potom na vieru obrátil. Přišed do Medioala, čert vzem na se osobu člověčí, potka se s svatým Martinem a bude ho tázati, kam by jíti mienil. A on vece: „Kam mě pán buoh poslal.“ Diábel odpovie jemu řka: „Martine, kdež koli puojdeš a kam se obrátíš, věz, žeť diábel vezde překážeti bude.“ Na to svatý Martin takto odpovie řka: „Hospodin, ten jest pomocník muoj, nebojím se, by mi čert co mohl učiniti.“ A jedině, že svatý Martin tu řeč dokonal, ihned diábel zmizal, že jeho více nevidal^{aba}. A tak tu jsa, mateř svú na vieru obrátil,

^{aax} vidění] widzenie

^{aaý} boží] bozie

^{aaž} vítězstvie] wietieztwie

^{aba} nevidal] niewiedal

ale otec jeho, ten v tom bludu pohanském zuostal. A potom, když kacieřství ariánské počalo se rozmáhati i zde onde po světě, a svatý Martin pílne^{abb} toho zbraňováše. A protiv tomu bieše, zjevně ho o to pokázavše a ubivše, i vyhnali ho z města, jenž na nějaký ostrov, kterýž odtud nedaleko v moři byl, sám jediný s jedním^{abc} knězem převezl se a přebyl tu [177v] několiko časuov. A potom uslyšev, že by se svatý Hilarius biskup měl zase vrátiti, i běžal protiv němu a u nějakého města u Pitavy tak řečeného ustaviv klášter, i přebyl tu s ním; i posvětil ho svatý Hilarius knězem. A když potom lidé toho města Turonia neměli biskupa, ačkoli svatý Martin toho velice se bránil, avšak jako bezděky a bez jeho vuole přinutili jej k tomu, že biskupstvie musí přijíti. A tu pak biskupem jsa posvěcen, chtě hluku a obcovanie lidského u městě býti prázdnen a aby pánu bohu tím volněji a pokojněji slúžiti mohl, i stavěl klášter dvě míli od toho města. A tu maje s sebou osmdesáte jiných mnichuov a zákonníkuov, mladších svých, veliké utrpenie životu svému činil jest, duchovní život vedl. A tak bydlel s svými mnichy, že mnohá okolnie města z toho kláštera kněží a mnichy brali a pro jejich svatý život za biskupy volili. A pak pro velikú svatost jeho života poslušny jsú jeho byly mnohé nerozumné věci jakožto oheň, voda, dřievie, zvierata, hadové a jiné rozličné stvořenie, jakož by o tom mnoho praviti bylo. A protož jednu chvíli sám k sobě řekl: „Všeliké stvořenie to jest mne poslušno, ale zlí lidé mne nechtie poslušni býti.“ Byl jest také svatý Martin veliké pokory. A to ukázal, že člověka malomocného a všem lidem ohavného, jenž se s ním v Paříži^{abd} potkal a jej v jeho ohydnú tvář políbil. A skrze takové políbenie ten nemocný uzdraven byl. Velikého duostojenstvie byl jest svatý Martin tím kusem, že přirovnán byl svatým apoštolóm, a zvláště pro milost ducha svatého, jenž nadeň vstúpil v ohnivé osobě jako i na svaté apoštoly. [178r] A protož jej svatí apoštolé jako společníka svého i též navštěvovali a u něho bývali. Jakož o něm psáno v Dialogu svatého Severa a svatého Havla, jenž jsú byli mladší jeho a drahně o jeho duostojenství^{abe} a o jeho životu psali jsú. Neb jednoho času, když svatý Martin v své celi sám sedieše a svatý Sever s svatým Havlem jako mladší jeho před celí stáchu, i byli nětco strašlivi, protože jsú slyšeli, ano jich tam s svatým Martinem v celi drahně spolu rozmlúvá. A když potom s svatým Martinem o to mluvili, tiežiece se jeho, kto by s ním v celi tak rozmlúval, odpověď jim svatý Martin řka: „Poviem vám, ale prosím vás i zaklínám, abyšte o tom žádnému nepravili. Paní má s svatú Nětíší a s svatú Cecilií, tyť jsú ke mně byly přišly a se mnú jsú rozmlúvaly. A netoliko, že by toho jednoho dne u mne byly, ale často i též ke mně přicházejí. I apoštolé svatí, svatý Petr s svatým Pavlem, ti také u mne bývají.“ Jměl jest také svatý Martin veliké milosrdenstvie k chudým a nuzným lidem, rozdávaje jim šcedře alnužnu svú. A to se na tom ukázalo, když jednu chvíli do kostela jdieše a nějaký chudý velmi odraný, na něm šat žádný nebieše, i přikázal arcijáhnovi svému, aby chudého přioděl. Znamenav to svatý Martin, že tento v jeho rozkázaní dlí a odtahuje, odšed v súkromie, aby ho lidé neviděli, i svleče s sebe sukni, i da ji tomu chudému a káže jemu rychle přeč odjíti. A když ho tento arcijáhen napomínati bude, aby svatú mši odslúžil, jakož toho dřeve obyčej měl, die jemu svatý Martin, že by slúžiti nemohl, leč by prvé chudý přioděn byl. Tento nerozuměje tomu a také vida, že kápě [178v] ještě svrchu na něm byla, nenadál se, by pod kápí tak náh byl. A také nevěděl, co by právě učiniti měl. I die jemu opět svatý Martin jako dřeve řka: „Darmo odtahuješ, leč chudého odbudem a přiodějem, mněť mše svaté slúžiti nelze.“ Tehda tento arcijáhen hněviv jsa, i jde na trh i kúpí za pět stříbrných peněz nějakú hubenú a krátkú suknicu, i vrže ji horlivě před svatého Martina. Tu

^{abb} pílne] pielnie

^{abc} jedním] gedniem

^{abd} Paříži] parziz

^{abe} duostojenství] duoftogenftwie

pak svatý Martin vzem tu suknicu, i obleče ji tajně na se, ano rukávi jedno po loket krátcí i sice jedno také po kolena dlúhá, netba toho svatý Martin, jde slúžiti svaté mše. A když svatú mši slúžil, tehda kúle ohnivá viděna byla nad jeho svatú hlavú. A kdyžkolvěk ruce zhuoru vzdvihnutí měl, tehda protože rukávy u suknicu krátké byly, ruce jeho až po loket obnaženy biechu. Tu praví^{abf} Johannes Beleth, že anjelé svatí viděni byli, jenž jemu tu chvíli drahými tkanicemi a drahým kamením tu nahost, kdež rukávu nedostalo, přiodievali a příkrývali. Byl jest také svatý Martin veliké múdrosti toliko k poznání nepřitele svého čerta, neb nemohl se čert tak přetvořiti a tak proměnit, by ho svatý Martin nepoznal. A tak jedné chvíle, když se jemu diábel ukáže v královské osobě jako král v koruně královské a v rúše purpurovém jasným vzezřením s velmi ochotnú tváří, a tak hladíce na se, i budú oba dlúho mlčeti a jeden k druhému dlúho nepromluví, až potom diábel jde^{abg} k svatému Martinu řka takto: „Martine, poznaj mě, jáť sem ten Kristus, jehož ty následuješ, a pro tě [179r] sem s nebe na zemi sstúpil, abych se tobě zjevil a ukázal.“ A tak slyšav to svatý Martin, duchem svatým jsa naučen, nic k jeho řeči neodpověděl. Opět diábel die k němu řka takto: „Martine, nic v tom nepochybuj, než věř mi úplně, žeť sem já Kristus, pán tvojoj.“ Odpovie čertovi řka takto: „Pán Kristus neřekl jest, že by v purpurovém drahém rúše, ne v stkvúcí zlaté koruně na tento svět chtěl přijíti.“ A dále die jemu svatý Martin: „Když Krista, pána svého, v tom rúše a v té postavě uzřím, s těmi ranami, v té koruně, jakož na kříži visel, tehdať řeči tvé uvěřím, což mi pravíš^{abh}.“ A ihned diábel k jeho řeči zmizal jest a pomínul, jako by zemí propadl. Obdařil ho také pán buoh takovou milostí, že smrt svú dávno před svým skončením zvěděl. A to jisté své skončení bratřím svým zvěstoval, nebo když jemu síla a moc přirozená počala odcházeti a že již se k jeho skončení^{abi} blížilo, a tak svolav bratřie své a mladší své, i pověděl jim, že již má umříti. Tehda všichni plačície a velmi žalostně, dějí k němu řkúce takto: „Proč nás, otče milý, chceš opustiti? A komu nás své zde poručíš? Sáhnuť na tvé stádo po tvé smrti vlci hltaví a draví.“ A tento, vida jejich pláč a kvílenie, nemoha se vzdržeti, i die k nim u velikém pláči řka takto: „Hospodine milý! Znamenáš li, že bych lidu tvému ještě na světě co hoden byl, nic mi práce těžká nenie, buď v tom, milý bože, vuole tvá svatá.“ [179v] Nevěděl svatý Martin, na čem dobře učiniti. A protože těchto jemu líto bylo zuostati a s Kristem také již požádal býti. A tak když ho nětco těžce kvílilo a mladší^{abj} jeho napomínali prosiece, aby nětco podlé prostřietí kázal na to luože, jakož žíně jeho ležieše, odpovie jim a řka: „Milí synové, nesluší na křesťana, aby jinačeji umřel než na holé zemi a na popele. A protože, bychť vám nynie příklad ostavil, hřešilt bych na tom.“ Oči své i také ruce vždy zhuoru k nebi zdviženy měl a ústavně se pánu bohu modlil. A měl ten obyčej, že více vznak nemocen jsa ležal. A když ho mladší a bratří jeho prosili, aby pro polehčenie nemoci své na bok tělo své obrátil, pro nic nechtěl, než řekl jim řka: „Nechte mne tak, najmilejší bratří, ať raději do nebe hledím nežli v zemi, aby duše má k hospodinu byla poslána.“ A netáhl jest těch slov vymluviti, ihned uhléda čerta, an jemu v nohách stojí, očekávájice jeho skončenie. Jemužto svatý Martin die řka takto: „Co tu stojieš, hovado ukrutné, doufám pánu bohu, že na mě nic neshledáš díelu svého. Nebo toť mne dnes v svú rozkoš pán buoh na věky přijme. A pánu bohu svému tu duši, kerúž mi jest dal, v jeho ruce obětuji a poručím.“ A s tím ihned život svojoj dokona. Při jeho skončení^{abk} bylo slyšeno zpievání anjelské, jenž duši jeho provodili do královstvie nebeského. A pak toho dne, když svatý Martin pánu bohu duši svú dal, svatý Ambrož, biskup

^{abf} *praví*] *prawie*

^{abg} *jde*] *gdi*

^{abh} *pravíš*] *prawiefs*

^{abi} *skončeni*] *fkonczenie*

^{abj} *mladší*] *mladffie*

^{abk} *skončeni*] *fkonczenie*

mediolanský, když mši svatú obyčejem svým slúžil, tehda mezi epištolú uda se jemu usnutí. [180r] A když ho žádný probuditi nesměl a jeho jáhen, jenž mše pomáháše slúžiti, nesměl epištoly čísti bez jeho rozkázanie až tak daleko, když již jako po třech hodinách bieše, převáží se tento, i obudí svatého Ambrože a die jemu řka takto: „Otče svatý, již jest hodina minula a lidé tesklivi jsú, čekajíce rozkaz mně, sluzě svému, epištolu čísti.“ Odpovie jemu svatý Ambrož řka takto: „Nerodíte sobě stýskati. Bratr muoj Martin, ten duši svú pánu bohu poslal. A tomu sem za duši mši slúžil. Ale poslednie modlitby pro vaše obuzení, téj sem dokonati nemohl.“ A tito znamenavše čas a hodinu, doptali se potom toho, že svatý Martin rovně o tom času umřel, jakož jim svatý Ambrož pravil. Takže pán buoh při jeho svatém životě i také po jeho smrti skrze jeho zaslúzenie mnoho divuov na tomto světě ukazoval jest. Neb živ jsa, tři mrtvé z mrtvých vzkřiesil, diábly z lidí vyháněl, malomocné očišťoval a zvláště od zimnice uzdravoval a mnoho jiných divuov za svého života činil. A pak po smrti také drahně divuov na tomto světě činil, mezi kterými divy jiných nechaje o jednom vám zvláště praviti budu. Biechu dva tovaryše biedná a velmi pracná – jeden byl slepý a druhý sražený a na údech zlámaný. Tento slepý musel na sobě toho sraženého nésti a tento sražený slepému cestu ukazoval, kudy by měl jíti. Tak žebráním obchod svooj majíce a lidé pro jejich biednost měli jsú k nim milost, dávali jim rádi alnužnu svú. A takže jsú drahně [180v] peněz sebrali, aniž také velmi žádali uzdravenie svého. A tak slyšiece, že by tělo svatého Martina do nějakého kostela mělo přinešeno býti a že by mnoho nemocných uzdravoval na tomto světě, tehda tato dva tovaryše, slepý a zlámaný, bojiece se, aby tady mimo ten duom, v kerémž bydleli, nebylo neseno, a že by snad skrze jeho svaté tělo uzdraveni byli a že by jim skrze to zšel jejich obchod, a protož chtěice toho uzdravenie prázdni býti, co učinili? Vzem tento slepý toho sraženého na se, i berú se jinú cestú, jinú ulicí, tú, kdež se najméně nadáli, by tady tělo jeho svaté mělo neseno býti. A když jsú tak utiekali, aby se s jeho svatým tělem nepotkali, tehda ihned božím zpuosobem jako pravú náhodú potkají se s jeho tělem svatým a protiv jejich všie vuoli a jako bezděky, buď jim libo, nebo žel, oba uzdravena byla, aby svatý Martin a pán buoh podlé toho a skrze to tím více chválen a ctěn byl. A poněvadž pak pán buoh nevděčným milost činí a ukazuje protiv jejich vuoli, což pak neučiní těm, jenž plnú vuoli a naději k němu mají! Protož nahoru povstanúce, prosmež tím nábožnějí svatého Martina, ať nám ku pánu bohu ráčí na pomoc býti a všemohúci hospodin skrze jeho pomoc a zaslúzenie ráčí nám milostiv býti a naše hříechy odpustiti. A po tomto životě ráčí nám dáti příbytek královstvie nebeského, keréhožto královstvie dopomáhaj nám všem buoh otec i syn i duch svatý. Amen.

De sancta Elizabeth

Najmilejší^{abl} křesťané! Ke cti a k chvále téj duostojné paní svaté Alžbětě dnešnieho dne cierkev svatá a křesťané věrní pama[181r]tují³³⁹ a obchodí jejie hod svatý, jenž pro mnohé ctnosti a mnohé duostojenstvie, kterým jest na tom světě od milého pána boha byla ozdobena, hodna jest všie cti i chvály zde na zemi i také v nebesiech. O jejiežto svatém životě tak máme psáno, že jest byla urozenie a rodu královského, dcera uherského krále Andreáše tak řečeného. A ihned s své mladosti dětinské věci a světské kratochvíle opustivši, přichýlena byla k milému pánu bohu a k jeho službě. A jsúci ještě jedno pět let stará, ústavně chtěla v kostele býti. A tu vždy modlitby své říekající, jednak klečela, jednak na zemi se vztáhla. A ačkoli ani psáti, ani takově čísti v knihách neuměla, avšakž častokrát vezmúci žaltář před se, i činila, jako by v žaltáři čtla, proto, aby leciktos věda, že jako prázdna nenie na její modlitbách, tím jie méně překáželi při své hře a při svéj kratochvíli, když s jinými

^{abl} *Najmilejší*] Aymileyfii

³³⁹ na horním okraji stránky se nachází delší latinský text, značně vybledlý

děvečkami v prstence hrajíce kratochvíl svú měla, pána boha vžda na paměti měla, žádných takových nepilných a lehkých řečí nemluvila. A jestliže co kdy získala, toho všeho jiným chudým děvečkám desátek dávala, pobiezejíc jich a namlouvající je, aby páteř a Zdráva Maria častokrát říkaly pánu bohu a jeho milé mateři rády slúžily. Neb ona pannu Mariji za svú orodovnici měla. A svatého Jana evangelistu za stráží své čistoty byla volila. A když již málo starší byla, chtiece marnost a rozkoši tohoto světa prázdna býti, viac tělu svému též na jiedle i na pití, ono na rozkošněž [181v] lehání, nětco utrhalo, aby protivensství^{abm} tělesnému odolati mohla. Děvečky své k ctnostem a k božie službě vedla, k svým modlitbám jmenovité číslo mějieše. A ač těch někdy pro některú neprázdnost vyříkati úplně nemohla a že jie děvečky k spasení přinutily, ale v noci vstanúci, tím raněji své modlitby obmeškané tím nábožněji splnila. Svátky přikázané tak svatě, tak nábožně světila, že sobě rukávuov šiti nedala, od svatých mší nikdy nešla, leč by mše svatá úplně byla dokonána. A protože dána jest na příklad všem pannám, jenž čistotu milují, aby na jejie čistotu vzpomínající také podlé toho se táhnúti mohly, a tak v panenské čistotě život vedla. Přikázáním otce svého, ačkoli nerada, přinucena bude přijíti stav manželský a oddána bude lantkrabi^{abn} tyrynskému. A ačkoli takový stav manželský rozkázáním otce svého byla přijala, avšak mysl jejie proto vždy více přichýlena byla k čistotě nežli k žádosti smilné. Jakožto zjevně ukázala, kdyžto mistru Konrátovi, v jehožto pěstování a zpovědi bieše, slíbila, jestliže by muže svého přetrvala, po jeho smrti chtěla by v čistotě býti až do svého skončení. A pak v tom jistém stavu manželském najprvé muži svému a potom všem vuobec tak se jest byla zachovala, že ode všech ctěna a milována byla k milému bohu. A jakého utrpenie k svému tělu a jaké šcedrosti a milosrdenstvie měla jest k chudým, to mnohé věci ukazují, k svému náboženství^{abo} činila jest velikú milost, že častokrát rychlým chodem před svými dievkami k kostelu se [182r] utekla, aby nějakú tajnú modlitbu a milost u milého pána boha uprositi mohla. Častokrát také v noci, ačkoli muž jejie o to jie přimlúval i také za to prosil, aby tělu svému odpočinula, avšakž vždy proto nenechávala, než vždy modliteb svých říekati o puolnoci vstávala. A tak tu byla s nějakú pannú svú, ješto jie nad jiné věřila, zjednala, ač by kdy zaspala, že by na modlitby nevstala, ale aby ji ubudila. A pak jedné noci přihodi se, že svatá Alžběta zaspala vstáti na modlitby a tato panna jejie, jakož ji budila, a tak chtiece svatú Alžbětu nohú strčiti, aby procítla, i strči pana, muže jejieho. A tento procítiv, znamená se, kterak ty věci přicházejí, nic k tomu nevece a pokorně to smlčal. A i též s velikým pláčem prosila muže svého, aby jie toho ráčil příti a jie v tom neráčil překázeti, aby pánu bohu tím duostojněji poslúžiti mohla, v takovou se také svatá Alžběta pokoru dala, že lehkých úřaduov jakožto práce o chudých lidech ve jméno božie se podvolila. A to s velikú láskú vše jednala. Neb jednu velmi nemocného na tváři i také na hlavě ohyzdného pojemši s sebu, hlavu jeho v luono své vloživši, ostříhala jemu vlasy s hlavy a jeho hlavu umyla a vyčistila. A panny jejie se tomu posmievaly. A v kostele jsúci, netřela se napřed státi, než vše se k chudým hrnula a s chudými ráda obcovala. A ačkoli královského rodu byla a velikú kněžnú, avšak nechtěla, aby ji kto kněžnú neboli paní nazývali než prostě Alžbětú. A tak veliké utrpenie tělu svému činila, [182v] neb nikdy lněného rúcha ani žádné košele pod svými sukňemi nemievala než žíni ostrú a rúcha vlněného požívala. A mnoho bdění a mnoho postuov činila. A tajně někdy od muže vstanúce, tak dlúho se milému bohu modlila, až usnula. Častokrát také velela se svým děvečkám, když tak sama s nimi byla, metlovati, vzpomínající na to, že pán Kristus pro nás bičován, chtiece se jemu jako tím zase oplatiti a tělo od smilné žádosti odvésti. A mnoho jiného utrpenie podlé

^{abm} protivensství] protiwenftwie

^{abn} lantkrabi] lantkrabie

^{abo} náboženství] nabozenftwie

mistrovy Konrátovy rady i také sama od sebe sobě a tělu svému činila, zle dobytého zboží nikdy nepožívala, krmí drahých a pitie rozkošného se varovala, časem sedieci s mužem za stolem, hýbala usty, rukama svýma sem i tam přemietala, jako by velmi jedla. A potom vstanúce od stola, vezmúce chléb a vodu, s některými svými děvečkami jedla. A protož muž jejie, chtě jí k tomu pomocen býti, nechtě jejieho úmysla dobrého rušiti, i povolí jí k tomu a zjedná jie a ukáže k jejie potřebě spravedlivé cinže, aby odtud potřebu měla i s jinými děvečkami, ješto také život svojo podlé ní jejím příkladem vedly. A ačkoli veliká paní a mocná kněžna byla, však tak jejie bohatstvie a zboží tohoto světa mrzko jie bylo, že nikdy svého zachovati nechtěla, než vše, což kde míti mohla, to vše s chudými strávil^{abp} a na jejich potřebu šcedře vydala. A tím, což rukama svýma vydělala, jakožto předením a šitím, tím obchod svojo měla a tím se živila, takže ji chudí lidé jako za matku měli. A častokrát, když [se] jí peněz nedostalo, rúcho své a klénoty prodati kázala, **[183r]** aby chudým měla co dáti. A jiné skutky svatého milosrdenstvie ústavně jednala. Potom žádající svatá Alžběta, aby muž její^{abq} u vieře a v dobrých skutciech rostl a přijímal, i bude ho snažně napomínati, aby dojel k božiemu hrobu, aby se tím lépe mohl milému bohu zachovati. Tento poslechno jejieho svatého naučení pro spasenie duše své. I zdvihne se s hospodinem k božiemu hrobu a tím lépe, aby se milému bohu mohl zachovati, a tak pak jsa podlé vuole a zpuosobu božieho, tam umře a dokona život svůj v službě božie a u vieře křesťanské. A potom, když smrt muže jejieho již prohlášena byla po všech Turinciech, že by umřel, někteří jeho panoše, vidúci, že tato mezi chudé tak šcedře rozdává, zženú ji s hradu a odlúčí ji ode všeho. A tato, nevěduci se kam dieti, vzemše dietky své, jide tu do nějakého domu, kterýž pod hradem bieše, dočekavši noci v krmníce svinském, tu obleží, děkující pánu bohu, že k téj chudobě, kteréž dávno žádala, takově přišla. Potom abatyše, jejie tetka, slitovavši se nad jejie chudobú, jela dále k jejiemu ujci, k knězi, biskupovi bramburskému, pojemše svatú Alžbětu s sebu, jenž ji velmi mile přijal a obdrže ji tu s sebu, chtě ji opět vydati za muž. A zvěduce to děvečky jejie, budú tím velmi žalostny a velikým pláčem zjevie to svaté Alžbětě, že by ujec jejie tak o nie mienil. Kteráž jim k tomu odpovie řkúci takto: „Nerodťe sobě o to nic stýskati, dcery milé, úfám pánu bohu mému Jezukristu, jemuž sem čistotu svú **[183v]** věčně slíbila, že úmysla mého neporuší a lidskú radu a úmysly jejich jinak proměnie. A jestliže by mě vždy ujec muoj bez mé vuole k tomu chtěl oddati, nebude li tomu jinak zbýti, ale sama sobě nos uřeži, žeť mne vždy žádný tak ohavné a tak škaredé nepuojuje.“ A když tak rozkázáním ujce svého na nějaký hrad nesena byla, aby tu přebyla, až by ji někomu statečnému podobně a poctivě mohl vydati. Tehda božím zjednáním, že by tělo a kosti muže jejieho od onud přes moře tu do země převezeno bylo, i přikáže biskup, ujec jejie, aby odtud zase svezena byla a protiv tělu a kostem muže svého vyšla. A tu pak kněz biskup velmi nábožně s svatú Alžbětú a s jinými kněžími to jisté tělo muže jediného velmi duostojně a velmi poctivě přijmú a pochovají. Potom svatá Alžběta vzemše na se hubené a pokorné rúcho, šerú sukni a plášť šerý lehkého a hrubého sukna, jedné, že nahost těla svého přiodieti mohla, pak dobrovolnú chudobu volila a tu ve jméno božie mile a pokorně trpěla. Pak otec její^{abr}, král uherský, zvědév to, že by dcera jeho, svatá Alžběta, v tak velikú chudobu zašla, vypravi k ní nějakého hrabě svého, aby ji zase k otci přivedl. Jenž přijev k ní a uhlédav ji, ana v sprostném chudém rúše sedí^{abs}, pokorně přadúci svú vlnu, jedno lekna se a druhé dívaje se tomu, die k ní a řka: „Nikdy vídáno nenie, by dcera králova v tak lehkém rúše choditi a vlnu přísti měla!“ A tak bude jí v tom velmi

^{abp} *strávila*] ztrawila

^{abq} *její*] gegie

^{abr} *její*] gegie

^{abs} *sedí*] fedie

želeti. [184r] A když s ní pílň^{abt} mluvíti bude, aby se zase k otci vrátila, že by poctivě měla chována býti a že by takových nedostatkuov neměla trpěti, a mnoho jiných řečí k ní vymlúval. Než velmi krátce ona jemu odpovíe řkúci: „Jest mi chutnějí a milejí tuto chudobu trpěti s chudými, nežli bych bohatstvie křivého s bohatým zle požívala.“ A tak tento hrabě, slyšav jejíe úmysl, že se tak pěkně v tom ustanovila, nechaje ji tu, jede sám zase domuov. A když tak svatá Alžběta mysl svú a naději k milému bohu přichýlila a uložila podlé toho, prosila jest snažně milého boha zvláště za to, aby jie pán buoh tím ráčil obdařiti, any jie toto pomínulé zbožie mrzko bylo, aby na to neměla tbáti, v kteréžto prozbě pán buoh ji uslyšal. A potom prodavši to, což jejíeho věna bylo, díel těch peněz mezi chudé rozdala a z ostatka špitál krásný zjedнала a ustavila, v kterémžto mnoho chudých nemocných a pracných chovala, sama jim jakožto služebnice jejich posluhující, ony krmiece, ony omývající^{abu}, jedněm stlala, druhé na svých plecích, kdež potřebie bylo, nosila a mazala i léčila je, z ohavnosti a z nečistoty jejich vypierající se kochala. A malomocné na svém luoži kladla a zúvala je a obláčila je. A to vše s velikú radostí a s velikým utěšením, nic se jie v tom nestýskalo, což s nimi měla práci, a vedla je zmladu k ctnostem – některé k řemeslu a některé do školy a do klášteruov, [184v] jakž na kterých srozuměla, tak je zjedнала. A když se již k tomu času blíželo, že pán buoh milostnice své z tohoto světa biedného ráčil povolati, a za to královstvie zemské, kteréž jí mrzko bylo, chtěl dáti královstvie nebeské, i zjeví se jí pán Kristus a die k ní řka: „Jdi sem ke mně, má najmilejší milostnice, u věčné stany mého královstvie nebeského.“ A když jednu nedaleko před svým skončením velmi nemocna bieše, obrátivši tvář svú k stěně, i bude velmi vesele zpíevati, a takže se bude jedna služebnice, ješto s ní tu chvíli bieše, pílň^{abv} tázati, co by tím ona mienila, že tak těžce nemocna jsúci zpíevá. Odpovíe svatá Alžběta řkúci takto: „Chciř pověděti, cožť jest. Tak ptáček mezi mnú a mezi stěnú tak náčítě, sladce zpíeváše, že i mě také k zpíevaní zbudil.“ A potom, tak nemocna jsúci, nikdy teskliva nebyla ani smutna, než ústavně milého pána boha chválila a vesele vše trpěla. Potom když již znamenala, že již měla skonati, i die k svým služebnicím řkúci takto: „Již se puolnoci blíží, o kterémž se času Kristus pán pro nás ráčil naroditi, jenž mi také zjedнан čas k mému skončení^{abw}. Pane Kriste, muoj jediný, v tvoje ruce porúčím dnes duši mú.“ A s tím ihned duši pusti. Tu pak vidění ptáci mnozí, ješto se navrch kostela byli sletěli, kteřížto jindy nikdy vídání nebyli. Ti jsú také tak sladce zpíevali, že se tomu všichni lidé divili a jiného nevěděli, než že jsú byli anjelé svatí. Pláč také veliký bieše od chudých lidí, ješto ji jako za matku měli, [185r] i také od jiných obecných lidí. Tělo jejíe dni čtyři tak bez pohřebu leželo, od něhožto tak rozkošná vuoně pocházela, že mnoho nemocných uzdravovala. A protože tak veliké svatosti a tak velikého duostojenstvie před pánem bohem jest byla a tak velikého milosrdenstvie k chudým, pracným, nuzným lidem, ješto je měla, pán buoh obdařil ji tú milostí, že s jejíeho svatého těla olej jest tekl mnoho let, jenž rozličné nemocné léčil a hojil. Mnoho také divuov a znamenie milý buoh skrže zásluhu miléj svatěj Alžběty na tomto světě ukazoval a na mnohých lidech činil, o kterýchž by bylo dlúho a mnoho praviti. Avšak abychem jejíech divuov ne tak úplně smlčeli, o jedněm vám pověděti chci. Bieše některaká děvečka Beatrix tak řečená, jenž u velikých a těžkých nemocech mnoho let pořád ležela. A pak těmi velikými nemocmi tak skrčena bieše, že se nazdvihnúti nemohla, a pak hrbové i napřed i nazad byli škaredě zdělali se, takže jedno ruce na koleně vloziece, nemohúc se zprostiti. A tak máti jejíe, slyševši, že svatá Alžběta tak veliké divy činí, vsadivši dceru v nějaký koš, i nese se

^{abt} pílň] pielnie

^{abu} omývající] omywagieczci

^{abv} pílň] pielnie

^{abw} skončení] [konczenie

s ní k hrobu do toho kostela, kdež tělo jejie odpočíváše. A když tu deset dní pořád bieše s svú dcerú a žádného zproštění nad túto děvečku nebylo shledáno, tehda máti jejie rozhněvavši se, i bude sama v sobě reptati řkúci takto: „Alžběto, všem jiným, ktož se k tobě utiekají, jim zpomáháš a milost ukazuješ, [185v] ale mně biedné a smutné nechteš uslyšeti. A protož teď se již s svú dcerú odsud zase přeč беру, nejsúci utěšena. A protož věz, kohož koli najdu, tohož já každého odvedu, že toliko cti a chvály od lidí nebudeš míti.“ A když již přeč odjide a že již míli nebo puoldruhé odtud bieše, a dcera jejie velikú bolestí plakáše a v tom i usne. A když usne, v tom usnutí jako ve snách uzří velmi krásnú náčité paní s jasnú tváří, jenž jejie prsi i chřbeta pomazala a řekla k nie: „Vstaň a choď a buď zdráva!“ Tak potom procítivši ta děvečka a své bolesti i všie ohavnosti jsúci zproštěna, i bude mateři praviti to jisté vidění, kteréž ve snách viděla, i biechu obě velmi radostny a utěšeny. Tu pak vrátivše se zase k hrobu svatěj Alžběty, děkovaly z toho pánu bohu i také svatěj Alžbětě. A ten koš, v kterémž ta panenka byla přinesena, na znamenie tu jej ostavila a pověsila. Poněvadž pak jest tak veliké moci u pána boha, prosmež jejie svaté milosti, ať nám ráčí uprositi u jeho drahé milosti hříechóm našim odpuštění a potom dobré a čisté skončení a po tomto životě příbytek královstvie nebeského, k tomu nám dopomáhaj buoh otec i syn [i duch svatý. Amen.]

Katherine

Vedla jest svatá Kateřina boj statečně protiv ciesařovi Maxenciovi, nepřieteli svému, i tudiež božiemu. A to jest tak ukázala, neb když bieše osmnácte let stará, po otcově smrti, i přebývala tu v městě Alexandrí a tu bydlela s svú čelědkú pěkně a poctivě, [186r] jako na královskú dceru sluší, hlediece podlé toho sůzenie svého. A když Maxencius ciesař svolati káže všechny lidi, ješto v jeho říši a v jeho moc slušeli, aby se všickni chudí i bohatí tu do města Alexandrí sešli a bohy jeho, modly diábelské, aby následovali a jim čest činili, a tak bylo přikázáno, aby bohatí obětovali bohy a berany a kozly a chudí ptáky a což by kto mohl podlé statku svého. Slyševši to řvaní svatá Kateřina a křik od hovad a od dobytka rozličného, ono od voluov, od ovec, od beranuov a kozluov, keréž lidé byli sehnali a snesli, chtiece obět činiti těm jistým modlám diábelským podlé řádu pohanského a ciesařova rozkázanie, a slyšíce také plesanie, křik a zpievanie rozličné od lidí v tom chrámě, do kteréhož se byli sešli, pošle tam rychle svého jednoho, aby přezvěděl a ohledal, co se tam děje. A když ji posel jejie těch věcí, což se tam dělo, zpravil, tehda svatá Kateřina, vzemše s sebu některé služebníky své, znamenajíce se znamením svatého kříže^{abx}, běře se tam také k tomu hluku a k tomu chrámu, i shlédne, ano mnozí křesťané pláčí, jenž bázni a strachem modlám jako přinuceni museli přivoliti. A tak želející toho srdečně a nemohúci na to hleděti, směle a bez strachu přistúpi k tomu ciesařovi i bude jemu o pánu bohu mnoho mluviti, hádajíce^{aby} se s ním o nebeských věcech. A to, což mluvila, pravým rozumem a pravdú úplně [186v] dovodila, že všichni divili sú se múdrosti jejie. A potom die jemu řkúci takto: „Bez potreby tuto obec a tento zbor svolati jsi kázal k bláznovému následování diábelskému. Než když by ty stvořitele svého, pána všemohúcieho poznal, jenž mocí svú svatú stvořil nebe, zemi, slunce, hvězdy, měsíc a jiné všechny věci, což jich jest na tomto světě, a tak by ty těchto diábelských modl nechal a jeho by samého následoval a jemu by se samému modlil. Neb aby věděl, žeť více bohuov není než jedinýť jest mocný buoh, jenž všechny věci svú božskú mocí zpravuje a jedná, a podlé toho muožeš dobře seznati, kto jest mocnější: ten li buoh, kterýž všechny věci z ničehož stvořil, čili tvoji bohové, jenž ho poslušni býti musejí?“ A když jemu tak o mnohých nebeských věcech a zvláště o narození^{abz} syna božieho múdre a rozumně

^{abx} kříže] krziece

^{aby} hádajíce] hadagicze

^{abz} narození] narozenie

vymluvila a ciesař jie k tomu neuměl nic odpověděti, než dívaje se jedno jejie kráse, druhé jejie múdrosti a výmluvnosti, die k ní takto: „Děvečko, ponechaj těch řečí, nemuožemť nynie na to odpovědi dáti, než když těchto věcí a služby našich bohuov dokonáme, tehdať také na tvú řeč dobře odpověď dáme. Slyšeli sme výmluvnost a múdrost tvú a podlé toho pokolenie tvé, jakého jsi rodu anebo odkuds pošla, chtěli bychom také rádi věděti jméno tvé.“ Odpovie jemu svatá Kateřina řkúci takto: „Jméno mé, toť jest nazváno Kateřina, a bychť se urozením svým velebila neboli chválila, tohoť učiniti [187r] nemiením. Než pokorněť tobě pravím, jsem krále Kostova dcera. A znamenavši marnosti tohoto světa a jeho okrasu, že tu nic pevného, nic jistého ani věčného nenie, opustivši to, milému jsem se Kristu poddala. Než bohové tvoji, kteréž ty následuješ v ně věrieš, tiť jsou čerté a nemohúť ani tobě ani sobě ani žádnému pomoci, ani raditi, než více zavedú a uškodí.“ Die k ní ciesař řka takto: „Kateřino, jestliže to tak, jakož ty vedeš a pravíš^{aca}, tehda by vešken svět blúdil, a ty by jedné sama pravdu pravila.“ A znamenav to ciesař, že protiv jejie múdrosti nic statečného řeci nemuož, i káže ji do žaláře vsaditi. A mezitím tajně pošle listy své po všech okolních zemích, aby se všichni mistři a mudrci sešli, a což jich jest kde, aby přišli do města Alexandrí tiem spěšnějí, že by je chtěl pyšně darovati, jestliže by tu čarodějnú dievku přemoci a přehádati mohli. A tak sú šli poslové na vše strany a přivedú padesáte těch mudrcuov a mistruov ve všelikém učení^{acb} a písmě^{acc} dospělých a dokonalých, jako by je pod nebem mohl shledati. A když budú ciesaře žádati, proč by z tak dalekých zemí povoláni byli, aby jim pověděl, odpovie jim ciesař a řka: „Poviem vám. Jestíť zde jedna dievka, kteréž sem já v múdrosti a úmyslu rovně nikdy neslýchal, jenž nás všech múdrostí svú uhánie a přemáhá, a praví^{acd} zjevně, že bohové naši jsou čerté [187v] a modly diábelské, protoť sem vás sezval. A protož jestliže ji přehádáte, obdrzíte mně i sobě tudiež čest velikú a budete čestně darováni.“ Tehda tito budú velmi hrdě mluviti jako posmievajíce se dějí jemu a řkúce takto: „Netřeba bylo nás toliko pro jednu dievku sebrati, byl by to jedním z nás aneboli dvěma právě tak zjednal jako námi všemi. Avšak nechať před nás přivedena bude ta jistá dievka, ať jejie múdrost také slyšíme a ona také múdrost naši pozná.“ Tu pak svatá Kateřina znamenavše skrze ducha svatého, co ji potkati má a že tito mistři pro ni přivedeni jsou, poručí se úplně milému bohu i die takto v své modlitbě: „Ó múdrosti svrchovaná, pane můj milý Jezukriste, viem, že od tebe jediné všeliká múdrost pochází, aniž se kto múdrosti tvé zprotiviti muože. Prosím tebe, milý Kriste, rač dnes se mnú, tvú služebnicí, býti a daj mi, milý Kriste, v má usta řeč, aby ti, jenž jsou se sem dnes protiv mně sebrali, protiv tvé moci nade mnú svítěziti nemohli. Než rač to tak zjednati, aby slovem tvé božské moci zněměli, a poznajíce se v svém bludu, k tobě se obrátili a jménu tvému čest a chválu dávali.“ A ihned k jejie prozbě zjeví se jí anjel svatý, jenž jie posílí, a řka: „Nerod’ se báti a chutně jednaj, cožs počala. Hospodin, ten jest s tebú a dáť vítězství protiv těm, jenž tě a jméno jeho uháněti miení, jehožto mocí králové kralují a páni panují.“ A když svatú [188r] Kateřinu přivedli před ty jisté mistry, tehda die ciesařovi a řkúci takto: „Nestydieš se toliko mudrcuov a mistruov protiv jedné dievce povolati, jimžto za jejich práci, jestliže protiv mně svítězí, dary slibuješ dáti, abych se s nimi hádala, a mne pak bez odplaty nutíš^{ace} k tomu? Avšakž nic toho já netbám. A ač ty mi toho neodplatíš^{acf}, ale pán muoj Kristus, jenž jest naděje a koruna všech proň bojujících^{acg}, ten bud’ mi za to

^{aca} *pravíš*] *prawieŃs*

^{acb} *učení*] *vczenie*

^{acc} *písmě*] *pieŃmie*

^{acd} *praví*] *prawie*

^{ace} *nutíš*] *nutieŃs*

^{acf} *neodplatíš*] *neodplatieŃs*

^{acg} *bojujících*] *bogugicziech*

muoj odplátce.“ A když svatá Kateřina s těmi mistry mluvieše a jejich bohy zjevně hanějící a dovozující písmem^{ach} svatým, že jsou čerté a diábelské nástroje, tehda tito, nevěduce protiv takovým pevným duvodóm co odpověděti, všichni jsou umkli, jako by zněměli a jako by mluvití neuměli. A viděv to ciesař, rozhněva se protiv takovým pevným mistróm i bude jim velmi horlivě přimlúvati. I die k nim řka: „Však jste dříve pravili, že by jeden z vás chtěl ji přehádati! Kterak to pak jest, že vás toliko jediné dievky svú múdrostí přehádati nemužete a tak hanebně jedné dievce dáte se umluvití a přemoci?“ Tehda jeden z těch mistrów die ciesařovi řka: „Ciesaři, aby to věděl, což sme kdy s kterým člověkem oč mluvíli, každý od nás byl přemožen a přehádán. Ale tato dievka, z něžto duch svatý mluví, ta jest nás přemluvila pravým duvodem, že protiv Kristu, jejímu obránci, něčehož nesmieme říci, aniž umieme co protiv tomu mluvití. A leč ty aneboli tvoji [188v] lepší duvod o svých bozích, ješto sme je až do sí chvíle následovali, provedeš, tehdať my se všichni k Kristu obrátíme.“ A uslyšav to ukrutný Maxencius ciesař, káže veliký oheň prostřed města udělati, jichžto svatá Kateřina snažně těšiti a posilovati počala a vieře křesťanské učila, aby nepozúfali, že za to vezmú věčnú odplatu. Tu pak znamenavše se znamením svatého kříže, umetáni budú v oheň. A poručivše pánu bohu duše své, v tom ohni beze všeho poškrvnění vidíni byli, že ani jejich vlasy, ani jejich rúcho od toho ohně nebylo porušeno ani pokaženo, jejichžto těla křesťané u velikém duostojenství^{aci} pochovali. Potom ciesař Maxencius die k ní a řka: „O najkrašší milá panenka, ješto dnešního dne porad' sama sobě a slituj se sama nad sebu a nad krásu svú, a jáť tobě slibuji, že ihned druhá po méj královéj u mého dvoru budeš a obraz osoby tvé má uprostřed města postaven býti a budeš ode všech lidí jako bohyně následována.“ Odpovie jemu svatá Kateřina řkúci takto: „Nemluv takových nemúdrých řečí, ješto nerci mluvití, ale hřiech jest to pomyslití, což ty mluvíš^{acj}. Já sem se Kristu svému milému oddala, toť jest chot muoj ze všech najmilejší^{ack}, a protož od jeho milosti ani řečí sladkú, ani hrózú, ani také strachem, ani kterými mukami mě odvalíš.“ Tehda Maxencius rozlítiv se proti nie, i káže ji obnažiti a jejíe tělo svaté háky železnými zedrati a metlami ubiti, takže nic celého na ní [189r] nebylo znáti. A potom káže ji do žaláře uvrci, aby tu dvanácte dní bez jiedla a pití chována byla. A to všecko milá svatá Kateřina pro jméno božie pokorně a mile trpěla, vzpomínajíc na ta slova, kteráž píše svatý Pavel řka: „*Nemo coronabitur nisi qui legitime certaverit.*“³⁴⁰ Žádný nebude korunován ani odplaty vezme, než ktož rádně a statečně bojovati bude. Ale protiv tomu zase běda bude všem těm, jenž se malému pokušení^{aci} zprotiviti ani obrátiti nemohú, poněvadž tak mladá panenka toliko mukami, toliko protivenství svítěziti mohla. Ale čím to bylo než velikú láskú, ješto k milému bohu ústavně měla! Povýšil jie také pán buoh nad jiné svaté v jejíem učení^{acm}. A to se dobře shledalo a ukázalo na králové a na tom kniežeti Porphyriovi, kteréhož svatá Kateřina učením svým na vieru křesťanskú obrátila a duše jejich k milému bohu poslala. Neb čte se dále o jejíe svatém životě, když Maxencius pro některé své potřeby s země na několik dní odjel, tehda zatím králová, pojemše s sebu to knieže Porphyria, i jde tam k tomu žaláři, v kterémž svatá Kateřina seděla. A když tam vstúpili, viděli žalář jasným světlem osvícený a anjela svatého léčice rány jejíeho těla svatého. Tu jim svatá Kateřina počala mnoho praviti o pánu bohu a o království^{acn} nebeském, až oba, totiž

^{ach} písmem] písmem

^{aci} duostojenství] duoftogenftwie

^{acj} mluvíš] mluwiefs

^{ack} najmilejší] naymileyffie

³⁴⁰ 2 T 2,5

^{aci} pokušení] pokuffenie

^{acm} učení] vczenie

^{acn} království] kralowftwie

královú i to knieže s jinými dvěma sty rytieři, na vieru jest obrátila, prorokující jim, že by také pro jméno božie muky trpěti měli. I seděli tu s ní, rozmlouvajíc až do puolnoci. A knieže Porphyrius, zname[189v]naje pílne^{aco} její řeči, i padne k její nohám a přijme vieru křesťanskú i s královú i také s jinými rytieři. A jakož Maxencius byl přikázal, aby bez pokrmu dvanácte dní chována byla, tu ji v tom času pán Kristus nebeským chlebem krmil, jenž jie po bielém holúbku pokrm posílal. A v téj také chvíli, dokovadž v žaláři byla, pán Kristus s množstvím svatých anjeluov a svatých panen zjeví se jí a bude ji těšiti, aby v své núzi a v svých mukách ustavična byla, že jí ostati nechce a že jí to chce dobře odplatiti, a tiem obyčejem povýšil ji Kristus v ustavičnosti nad jiné své svaté. A když se ciesař zase vrátí, káže ji z žaláře před se vyvésti. A viděv, že jest krašší, nežli dřieve byla, i nadál se, že by jie tajně tam dával krmě, a rozhněvav se, i káže ty, kteříž jie hlédali, kvíliti a mučiti. Než svatá Kateřina, ta jemu řekla takto: „Křivdu jim činíš a darmo je viníš. Jáť sem pokrmuov z rukú člověčiech v tom vězení jsúci nepřijímala. Než Kristus, tenť mě jest skrze anjela svého v ty časy krmil.“ A když ji opět Maxencius sladkú řečí namlúvati poče, slibuje jie mnohé věci, aby se ještě rozmyslela a jeho bohy následovala, na to jemu svatá Kateřina odpovie řkúci takto: „Tak mě velmi napomínáš^{acp} a tak mi mnoho mluvíš^{acq}. Jáť tebe mnohem více napomínám i prosím. Pověz však: kterého mám raději zachovati? Toho li velebeného, krásného, mocného, čili smrtedlného, škaredého a nestatečného?“ A tak tepruv se ciesař rozhorlí i die jie řka: [190r] „Jižs mě dlúho na řeči držala! A protož ze dvojieho vol sobě jedno: nebo následuj mé bohy a buď živa na světě, aneboť na tě tolik múk vymyslím, že vždy zahynúti musíš.“ Tehda svatá Kateřina die jemu zase řkúci takto: „Kterěž na světě muky vymysliti muožeš, ty vymysl a nedli tiem, nebť já hotova sem tělo své a krev svú obětovati pánu mému Jezukristu.“ Tehda nějaký rádce Maxenciuov, jakož u takových dvoruov mnohem více jest těch, ješto pánu svému k libosti a také pro nějaký svůj užitek budú více ke zlému raditi nežli k dobrému, ten jistý bude ciesařovi raditi, aby na hruozu kázal udělati dvě kole a tak, aby se jedno protiv druhému točilo, a v ta kola aby kázal natlúci se všech stran nožuov a mečuov a jiných želez ostrých, aby svatá Kateřina vzhlédnúci^{acr} na tak hroznú muku užasla se a tím spieše se k modlám diabelským přichýlila. Tehda svatá Kateřina prosila milého pána boha, aby pán buoh pro svú čest a pro pamět jejieho jména a zvláště pro utvrzenie viery a pro polepšenie lidu, ješto se k tomu byli sešli, to jisté dielo a ta jistá kola ráčil zetřieti, zbořiti a porušiti. A ihned anjel svatý k její prozbě ta kola a ten nástroj velmi rychle ztlúkl^{acs} a ztroskotal a podlé toho čtyři cisiece pohanuov zbil a pohubil. A viděvši to královna, jenž se až do téj chviele u viere tajila, a tak šedše doluov, velice královi svému domluvila. Tehda Maxencius znamenav, že by žena jeho po viere křesťanské postúpila, káže najprv jejie prsi obřezati a potom káže její hlavu [190v] stieti. A když již na smrt ji vedechu, prosila svaté Kateřiny, aby za ni milého boha prosila. Jiežto odpovie svatá Kateřina řkúci takto: „Neměj péče, má najmilejšie královno, než buď tím úplně jista, že dnes za to počasné, pomínulé královstvie budeš míti věčné a za smrtedlného choť budeš míti živého a věčného pána Jezukrista.“ Tehda králová tak posílena a potěšena jsúci, napomínala toho popravce, aby nedlil, a což by měl jednati, aby konal tím spěšněji. Tu pak vevydše ji před město, najprvé jejie prsi obřezavše a potom jejie hlavu sťali. Jejiežto tělo vzem knieže Porphyrius, obyčejem křesťanským poctivě pochoval. A nazajtřie, když se Maxencius tázal, kto by tělo ženy jeho pochoval, a mnoho jich o to kvíliti kázal,

^{aco} pílne] pielnie

^{acp} napomínáš] napomienafs

^{acq} mluvíš] mluwiefs

^{acr} vzhlédnúci] wzhlednuti

^{acs} ztlúkl] ztluky

kto by to učinil, vždy chtě zvědět, vystúpiv Porphyrius knieže, i die velikým hlasem řka: „Jáť sem ten, jenž sem služebnici božie pochoval a s ní zajedno vieru křesťanskú přijal.“ A takže k této řeči Maxencius jako by se zblázniti chtěl, bude řváti a volati řka: „Ó, běda mně hubenému, vidím, že již i Porphyrius, jediný strážce duše méj a těla mého, utěšení mé, také od Kateřiny zklamán jest!“ A tudiež také jiných dvě stě rytieřuov volati budú a řkúce: „My také křesťané jsme a vieru Kristovu přijali sme. A hotovi jsme pro jeho svaté jméno umřítí.“ Tu pak ovšem ciesař horliv náčítě bieše, káže knieže Porphyria i jiné všechny rytieře pořád stienati a těla jejich přede psy metati. A potom opět přivola před se svatěj Kateřiny, i bude jie opět mluviti řka: „Kateřino! **[191r]** Ačkoli královú i s Porphyriem^{act,341} {čáry svými od}³⁴² viery, totiž mých bohuov, svedla^{acu,343} {a k smrti je}³⁴⁴ připravila^{acv,345}, avšak přesto, jestliže^{acw,346} {mi v tom}³⁴⁷ povolíš^{acx,348} a mne v tom poslechněš, že se^{acy,349} {bohům mým}³⁵⁰ klaněti budeš a je následovati, jáť^{acz,351} {slibuji tobě}³⁵², žeť to vše ještě odpustím, a chciť tě^{ada,353} {místo své}³⁵⁴ své králové. A pakli toho neučiníš^{adb}, tehdy^{adc,355} {již}³⁵⁶ toho déle od tebe trpěti nebudu a musíš za to život svůj dáti.“ Odpovie jemu svatá Kateřina s dobrou myslí řkúci takto: „To vše, cos si sobě vymyslil o mně učiniti, to předse jednaj, hotovať sem vše pro jméno božie ráda trpěti.“ A vida Maxencius, že jie přemluviti nemuože, nakrátce odsúdi ji na smrt, aby jie jejie hlavu sřali. A když ji již na smrt vedechu, tehda zdvihši oči do nebes, i bude se milému bohu modliti řkúci takto: „Ó naděje a spasenie všech v tě úfajících, ó slavnosti panenská, milý Jezukriste, prosím tvé svaté milosti, ktož koli umučenie mé pamatovati bude, budťo při svém skončení^{add}, neboli v které koli núzi a potřebu jméno mé nazývati bude, rač ho v jeho prozbě pro mě, milý pane, uslyšeti.“ A ihned slyšán jest hlas s nebes v takových slovích: „Pod' sem ke mně, najmilejší choti má, teď vrata nebeská jsou tobě otevřiena i těm všem, ktož umučenie tvé svaté pamatovati a světiti budú, slibuji těm všem z nebe odplatu dáti!“ A když se ty řeči dokonají, tehda ihned jejie svatú hlavu setnú. Tu pak miesto krve teklo jest mléko s jejieho těla svatého. A anjelé svatí, vzemše jejie tělo svaté, odnesli je na tu horu Sinaj a tu

^{act} *Porphyriem*] Porph

³⁴¹ opraveno mladší rukou

³⁴² marginální přípisek pozdější rukou

^{acu} *svedla*] fw

³⁴³ opraveno mladší rukou

³⁴⁴ marginální přípisek pozdější rukou

^{acv} *připravila*] prawila

³⁴⁵ opraveno mladší rukou

^{acw} *jestliže*] gtlí zi

³⁴⁶ opraveno mladší rukou

³⁴⁷ marginální přípisek pozdější rukou

^{acx} *povolíš*] lífs

³⁴⁸ opraveno mladší rukou

^{acy} *se*] f

³⁴⁹ opraveno mladší rukou

³⁵⁰ marginální přípisek pozdější rukou

^{acz} *jáť*] ya

³⁵¹ opraveno mladší rukou

³⁵² marginální přípisek pozdější rukou

^{ada} *tě*] ti

³⁵³ opraveno mladší rukou

³⁵⁴ marginální přípisek pozdější rukou

^{adb} *neučiníš*] nevcziniefš

^{adc} *tehdy*] te

³⁵⁵ opraveno mladší rukou

³⁵⁶ marginální přípisek pozdější rukou

^{add} *skončení*] skonczenie

jejie tělo čistě a duostojně pochovali. Z jejíchžto svatých kostí olej teče, ješto mnohé [191v] rozličné^{ade.357} nemoci hojí a léčí. A tak ta předuostojná^{adf.358} panna život svůj svatý na tomto světě dokonala. A jakož ji pán buoh nad jiné svaté při jejím životě, dokovadž živa byla, ve mnohých věcech uctil a povýšil, takéž po její smrti ráčil ji v rozličných věcech poctiti a povýšiti. Jedno na tom, že anjely svatými na hoře Sinaj jest pochována, jakož ste slyšeli, na kteréžto hoře pán buoh Mojžiešovi dal desatero přikázanie a s ním ochotně mluvieše. Na kteréžto také hoře jsa Mojžieš čtyrydceti dní se postil. Ta jistá hora, když den súdný všechny věci oheň spálí, ona sama celá zuostane na znamení, že Kristus s milú svatú Kateřinú velikú obecnost měl a ji zákonem múdrosti své naplnil. A v tom jest přirovnána svatému Klimentu. Neb jakož anjelé svatí svatému Klimentu v moři hrob udělali, takéž svaté Kateřině na hoře Sinaj hrob jí udělavši a jakožto bratřie sestru duostojně pochovali. Druhé také poctil ji v tom, že velmi divně s jejích úduov a svatých kostí olej kape, jenž mnohé lidi uzdravuje. A tím jest přirovnána svatému Mikulášovi, z jehožto úduov také teče olej. Také poctil ji pán Kristus, že duši jejie stonásobně odplatu zjednal, totiž tu odplatu, jenž mají všechny čistě svaté panny, odplatu všech mučedlníkuov svatých i také všech božích^{adg} svatých spravedlivých. Čtvrté chtěl ji Kristus na tom poctiti, že duši její svatými anjely do nebe přivedl. A protož poněvadž ji pán náš Kristus i při jejím životě, i také po smrti tak ctil a miloval, dobře jest podobné, aby ji také všichni lidé ctili a milovali. Ctíti ji mají panny, protože čistoty své pro ciesaře [192r] Maxencia ztratiti jest nechtěla^{adh.359}. {Manželky také}³⁶⁰ ji mají ctíti a rády milovati, {protože královnu}³⁶¹ s kniežetem Porphyriem na vieru^{adi.362} {křesťanskou}³⁶³ obrátila. Kněží, mistři a žakovstvo^{adj.364} {mají jí}³⁶⁵ také rádi slúžiti, proto že ona učením^{adk.366} {svým}³⁶⁷ padesáte^{adl.368} mistruov přehádala a k milému {Kristu obrátila}³⁶⁹. A pak zvláště všichni hříšní vóbec {mají}³⁷⁰ rádi slúžiti, protože při jejie umučení měla jest na paměti, aby jejie hod nábožně světili neboli sice kterou čest aneb službu učinili, poněvadž nám hříšným jejie svaté pomoci vždy potřebie jest. Dnešnieho dne tím nábožnějí jejie svaté milosti i každú chvíli postem svým, alnužnú svú a modlitbami svými poslužme a mějme utrpenie s jejím umučením, abychom její prozby také účastni byli a jejie pomoci a zaslúžením k téj nebeskéj radosti,

^{ade} rozličně] ne

³⁵⁷ opraveno mladší rukou

^{adf} předuostojná] przeduo

³⁵⁸ opraveno mladší rukou

^{adg} božích] boziech

^{adh} nechtěla] necht

³⁵⁹ opraveno mladší rukou

³⁶⁰ marginální přípisek pozdější rukou

³⁶¹ marginální přípisek pozdější rukou

^{adi} vieru] w

³⁶² opraveno mladší rukou

³⁶³ marginální přípisek pozdější rukou

^{adj} žakovstvo] zakowf

³⁶⁴ opraveno mladší rukou

³⁶⁵ marginální přípisek pozdější rukou

^{adk} učením] vczen

³⁶⁶ opraveno mladší rukou

³⁶⁷ marginální přípisek pozdější rukou

^{adl} padesáte] defate

³⁶⁸ opraveno mladší rukou

³⁶⁹ marginální přípisek pozdější rukou

³⁷⁰ marginální přípisek pozdější rukou

kdež se nyní raduje, po našem skončení^{adm} přijíti mohli. K tomu nám dopomáhaj buoh otec i syn i duch svatý. Amen.

De Assumpcione beate Virginis

Hodné jest i také spasitedlné, abychom tento dnešní slavný hod v božie službě a matky jeho měli. A jakožto dobří křesťané setrvali a dokonali. Neb nemůžem jí toliko cti, toliko služby neb chvály učiniti, ještěť jest mnohem větší hodna³⁷¹ {chvály}³⁷² a duostojnější, protože nám od nie všechno naše dobré plně pochází. Jakožto také máti naše cierkev svatá v chvále dnešního hodu i tento celý ochtáb vyzpěvuje a vzpomíná takto řkúci: „*Felix namque es, sacra Virgo Maria.*“ Jistě přeščastná jsi ty, panno Maria, neb z tebe vzešlo jest slunce spravedlnosti, Kristus [192v] {a}³⁷³ buoh^{adn,374} náš, a všie chvály plná a hodná. Svatý^{ado,375} Ambrož, ten se k tomu přimlúvaje, praví {řka}³⁷⁶: „*Vere digna est Maria omni laude et honore, que pro honorem filium suum non desinit invocare.*“ Jistě všie cti i také chvály hodna jest panna Maria, jenž pro člověka syna svého nazývati nepřestane. A pak svatý Bernart o téj přeslavnéj panně mluví^{adp} řka takto: „*Nichil est, quod tantum me terreat, nec est aliquid, quod tantum me delectat sicut de beata Virgine sermonem habere.*“ Nic nenie, ješto by mě zstrašilo toliko, aniž co jest, ješto by se mi toliko líbilo jako mluviti o téj panně blahoslavenéj, straší mě mé vlastnie neduostojenstvie. A protož k vzbuzení náboženstvie většieho a k obdržení větčích daruov a milostí vzal sem před se slova, jenž sú psána v knihách Rút v rozdielu třetíh. A takto se vykládají. „*Scit omnis populus, qui habitat intra portas urbis meae, mulierem te esse virtutis.*“⁶⁷⁷ Vie vešken lid, jenž bydlí a přebývá v ohradě bran města Jeruzaléma, žes žena ctností. Ačkoli tato slova židé a měščané města Jeruzaléma mluvili jsú k téj ctnéj panně Rút tak řečenéj, avšak podobně ta slova věrní křesťané o téjto ctnéj a duostojnéj panně Mariji, jejiežto hod dnes slavíme nábožně, také řeci a mluviti mohú. Na ta slova mluví^{adq} svatý Bernart řka takto: „*Vehementer nobis, dilectissimi, vir unus et una mulier nocuerunt.*“ Najmilejší bratří a milé sestry křesťanské, velmi nám jeden muž a jedna žena, totižto Adam a Eva, uškodili jsú. Ale děkující pánu bohu, skrze jediného muže a jedínú ženu, totiž skrze pána Krista a matku jeho, všechny věci škodlivé [193r] zase jsú opraveny. {Jakož první žena naše}³⁷⁸ Eva skrze neposlušenství^{adr,379} {a přestúpení}³⁸⁰ božieho příkázanie přichylna byla k hříchům, takéž druhá naše Máti, totiž {panna Maria, ve všech}³⁸¹ ctnostech rozmnožena byla, čistá^{ads,382} {všelikého hřichu}³⁸³. Jakož také máti naše cierkev

^{adm} skončení] [kconczenie

³⁷¹ původně zapsáno jen slovo „hod“, „na“ připsáno na okraji mladší rukou

³⁷² marginální přípisek pozdější rukou

³⁷³ marginální přípisek pozdější rukou

^{adn} buoh] uoh

³⁷⁴ opraveno mladší rukou

^{ado} Svatý] aty

³⁷⁵ opraveno mladší rukou

³⁷⁶ marginální přípisek pozdější rukou

^{adp} mluví] mluwie

³⁷⁷ Ru 3,11

^{adq} mluví] mluwie

³⁷⁸ marginální přípisek pozdější rukou

^{adr} neposlušenství] nepoflu

³⁷⁹ opraveno mladší rukou

³⁸⁰ marginální přípisek pozdější rukou

³⁸¹ marginální přípisek pozdější rukou

^{ads} čistá] czi

³⁸² opraveno mladší rukou

svatá^{adt.384} {v chvále hodu}³⁸⁵ dnešnieho vzpomíná řkúci takto: „*Paradisi*^{adu.386} *porta*^{adv.387} *per Evam cunctis clasua est.*“ „Portna rajská, jenž skrze Evu nám zavřiena byla“, ta nám skrze pannu Mariji zase otevřiena. Dietky milé, slyšeli ste dnes na mši v prvním^{adw} kázání, kterak panna Maria, jakožto dnes přijata do nebes, v rozkoši a v ozdobení^{adx} všelikých milostí, kteréž člověk úplně vymysleti ani vypraviti nemuůže. Slyštež již dále, že netoliko v ozdobení^{ady} všech milostí, ale v hojnosti a v rozkoši všech ctností do svého královstvie jest přijata. A to rozličným duvodem muož provedeno býti i také ukázáno. Neb by jí některéj ctnosti bylo sešlo, také podlé toho nebyla by mohla míti plnosti všech milostí. Neb což by jie na ctnostech ubylo, tiem méně by také i na milostech mohla míti. Jakož o ní praví^{adz} *Ecclesiastes, capitulo X.*, že ona jest náčiní z zlata udělané, tvrdší než který kámen drahý. Skrze všechno kamenie rozuměti máme všechny ctnosti. A pak, jakož se přičiňuje ono slovo kámen drahý, v tom znamenává se, že ty jisté všechny ctnosti ne u mále měla, ani najlechtějšie, ale úplně a najvýše měla je a byla v nich dokonalá. Jakož se sama v tom velebí řkúci takto: „Já najvýše přebývám.“ Jako by řekla: „Což kolivěk v milostech, ctnostech a v náboženství^{aea} a v jiných božských skutciech najvyššieho jest, v tom jest kochání mé a obcování.“ A [193v] {též panna Maria}³⁸⁸ nějakým podobenstvím^{aeb} bude^{aec.389} přirovnána^{aed.390} k ráji. Neb jakož v ráji všeliké^{aee.391} dřevo pěkné k vidění a vonné k jedení ščiepeno^{aef.392} bylo, takéž v panně Marii všechny ctnosti v najvyššie pěknosti a vonnosti ščiepeny jsú. A podlé těch věcí muožem rozuměti, že panna Maria byla plna všech ctností najvyššie. A protož podobně o ní řeci muožem ta slova, jakož sem jimi kázeň založil, řkúce takto: „Vie vešken lid křesťanský, jenž skrze vieru a náboženstvie bydlí v ohradě zboru cierkve svaté, žes ty panie všech ctností.“ A pak, že ona jest panie všech ctností, to trojnásobně vieme a shledáváme. Jedno skrze volení viery. Neb poněvadž ta, jenž mezi jinými ženami vuolí jest božie matkú, dobře podobno jest, aby hojnost všech ctností najvýše měla. Jakož o tom mluví^{aeg} svatý Augustin řka takto: „*Elegit Dominus Mariam in alto omnium virtutum et graciaram positam.*“ „Vyvolíť pán buoh Mariji najvýše ve všech ctnostech a milostech usazenú“, aby skrze tělesné přebývanie v ní přebýval, jehož by však v ní bydlíci nemohl, leč by všechny ctnosti a milosti do sebe najvýše měla.

383 marginální přípisek pozdější rukou

adt *svatá*] fw

384 opraveno mladší rukou

385 marginální přípisek pozdější rukou

adu *Paradisi*] P

386 opraveno mladší rukou

adv *porta*] p

387 opraveno mladší rukou

adw *prvním*] prwniem

adx *ozdobení*] ozdobenie

ady *ozdobení*] ozdobenie

adz *praví*] prawie

aea *náboženství*] nabozenftwie

388 marginální přípisek pozdější rukou

aeb *podobenstvím*] podobenftwiem

aec *bude*] bu

389 opraveno mladší rukou

aed *přirovnána*] rzyrownana

390 opraveno mladší rukou

aee *všeliké*] wfle

391 opraveno mladší rukou

aef *ščiepeno*] cziepeno

392 opraveno mladší rukou

aeg *mluví*] mluwie

Druhé, že panna Maria nazvána jest paní všech ctností, vieme to skrze vzchválenie mnohých svatých, ješto jejie ctnosti rozličně velebí a vychvalují. A zvláště svatý Bernart, ten o nie takto mluví^{ae^h}: „*Licet de Virgine Maria omnes loqui gestant.*“ „Ač o panně Mariji všem radostno jest mluvíti“, avšak což koli o nie mluveno bude, vše jest toho málo, toliko k duostojenství^{aeⁱ} počítajíc, aby ještě většího duostojna nebyla neboli hodna. A třetí, že panna Maria jest [194r] panie všech ctností^{ae^j,393}, {vieme, kteraké důstojné a drahé}³⁹⁴ dobrodinie, jenž nám {křesťanům od boha}³⁹⁵ nejduostojnějšího^{ae^k,396} dala, totižto^{ae^l,397} {syna svého Krista pána}³⁹⁸ a vykupitele. Jakožto sama^{ae^m,399} {o sobě praví}^{400,aeⁿ} {v knihách}⁴⁰¹ *Ecclesiastes* říká takto: „Hledte^{ae^o,402}, {žeť sem nejednom}⁴⁰³ sama sobě pracovala, ale všem^{ae^p,404}, {jenž pravdy}⁴⁰⁵ žádají.“ A ačkoli to jistě vieme, že^{ae^q,406} {panna Maria}⁴⁰⁷ ve všech ctnostech svrchovaná byla, avšakž o jiných jejie ctnostech nyníie vymlúvati budu, totiž o pokoře a milosrdenství^{ae^r} a o lásce. A tak první ctnost, totiž pokoru, tu jest zachovala sobě, o kteréžto pokoře v své chvále *Magnificat* sama praví říká takto: „*Quia respexit humilitatem ancille sue*“^{ae^s,408} „Neb vzhlédl na pokoru dievky své“, jenž jest krumfešt a podstata všech jiných ctností. Jakož praví svatý Řehoř: „Ktož jiné ctnosti bez pokory zbierá, ten činí rovně jako ten, ješto u vietr prach snášie.“ A přimlúvá se k tomu svatý Bernart říká takto: „*Audeo dicere, quod nec Marie castitas Deo placuisset, si non humilitas placuisset.*“ Směle to říci mohu, že by se ani čistota panny Marie pánu bohu byla slíbila, by se jemu pokora jejie nebyla slíbila. A protož panna Maria pokory své dosvědčuje trojím svědectvím jakožto myšlením, mluvením a skutkem, že v svém srdci, totiž v svém myšlení, zvláštěie pokoru měla. A to v jejích sloviech dobře shledáváme, neb tehda, když jie anjel svatý tu velikú čest při svém poselství zvěstoval, že by byla božie matkú, a jakož ji Alžběta, přítelkyně jejie, pozdravila, že požehnaná mezi ženami, všechno to pokorně na své myslí⁴⁰⁹ a [194v] {tiše v srdci svém}⁴¹⁰ zachováve^{ae^t}.

^{ae^h} *mluví*] mluwie

^{aeⁱ} *duostojenství*] duoftogenftwie

^{ae^j} *ctností*] cztno

³⁹³ opraveno mladší rukou

³⁹⁴ marginální přípisek pozdější rukou

³⁹⁵ marginální přípisek pozdější rukou

^{ae^k} *nejduostojnějšího*] foynieyffieho

³⁹⁶ opraveno mladší rukou

^{ae^l} *totižto*] totiz

³⁹⁷ opraveno mladší rukou

³⁹⁸ marginální přípisek pozdější rukou

^{ae^m} *sama*] fam

³⁹⁹ opraveno mladší rukou

⁴⁰⁰ marginální přípisek pozdější rukou

^{aeⁿ} *praví*] prawie

⁴⁰¹ marginální přípisek pozdější rukou

^{ae^o} *Hledie*] H

⁴⁰² opraveno mladší rukou

⁴⁰³ marginální přípisek pozdější rukou

^{ae^p} *všem*] w

⁴⁰⁴ opraveno mladší rukou

⁴⁰⁵ marginální přípisek pozdější rukou

^{ae^q} *že*] z

⁴⁰⁶ opraveno mladší rukou

⁴⁰⁷ marginální přípisek pozdější rukou

^{ae^r} *milosrdenství*] milofrdenftwie

^{ae^s} *sue*] fu

⁴⁰⁸ L 1,48

⁴⁰⁹ slova „všechno to pokorně na své myslí“ v textu dvakrát po sobě, bez opravy

Velmi pokorně andělu^{aeu.411} odpověděla^{aev.412} řkúci takto: „Aj, dievka {páně, staniž}⁴¹³ mi se vedlé slova tvého.“⁴¹⁴ A k Alžbětě [řekla]^{aeu.415}: „Neb vzhlédl hospodin na pokoru dievky své.“⁴¹⁶ Jako by takto řeči chtěla: Tu čest a tu milost, kterúž mi od pána boha zvěstujete a pravíte, toť mi nepřicházíe skrze svatost života mého ani mým zaslúžením neboli pro mú čistotu, ale skrze pokoru srdce mého, jenž na svém srdci mám. Kterúžto pokoru chválí svatý Bernart řka takto: „Nebude člověku ctnost počtena za pokoru, jenž se v chudobě děje, že často člověk v své chudobě pro núzi pokoren bude, příklad.“ Ale mnohem věčie a nečastá ctnost býti pokornú při velebnosti a při veliké cti neboli při takovém duostojenství^{aeex}, jako jí bylo zvěstováno, že má býti matkú božie, paní anjelská a královnú nebe i země, nic se tím nechlubila ani velebila, než viece a viece se v tom pokořila, kterúžto pokorú přitáhla jest toho mocného velebného pána boha z výsosti nebeské v svúj život panenský vzetie. A druhé svědectvie jejie svaté pokory, to se shledává v jejie mluvení^{aeey}. Neb tak svatá a tak rozumná, všelikým písmem^{aez} osvícená, velmi řiedko slyšená, by řeči hustila nebo by o čem často rozmlúvala, ale mlčením pokoru svú vždy jest prikryvala. A protož o jejie mlčení takto mluví^{afa} svatý Bernart, že ve všem písmě^{afb} těch čtyř evanjelist, jestliže právě pamatujem, neshledáváme, by panna Maria viece než po čtyřikrát promluvila. Jednú k anjelovi, když řekla: „Aj, dievka páně, staniž mi se podlé slova [195r] tvého.“⁴¹⁷ A druhé^{afc.418} {slovo mluvila jest k Alžbětě, matce}⁴¹⁹ svatého Jana Křtitele^{afd.420}, {když ji navštívila. Neb skrze její}⁴²¹ navšćievení {radovalo se to nemluvnátko, ještě}⁴²² jsa v životě matky^{afe.423}, {a poznalo Krista, pána}⁴²⁴ svého. Pak při téj chvíli^{aff.425} {panna Maria, chcece}⁴²⁶ pána boha tím viece vzchváliti^{afg.427}, {řekla: „Velebiž}⁴²⁸ duše má hospodina a zradoval se duch muoj v bohu,

⁴¹⁰ marginální přípisek pozdější rukou

^{ae}t zachovavše] howawlfle

^{aeu} andělu] an

⁴¹¹ opraveno mladší rukou

^{aev} odpověděla] diela

⁴¹² opraveno mladší rukou

⁴¹³ marginální přípisek pozdější rukou

⁴¹⁴ L 1,38

^{ae}w řekla] kla

⁴¹⁵ opraveno mladší rukou

⁴¹⁶ sr. L 1,48

^{ae}ex duostojenství] duoftogenftwie

^{ae}y mluvení] mluwenie

^{ae}z písmem] piefmem

^{af}a mluví] mluwie

^{af}b písmě] piefmie

⁴¹⁷ L 1,38

^{af}c druhé] d

⁴¹⁸ opraveno mladší rukou

⁴¹⁹ marginální přípisek pozdější rukou

^{af}d Křtitele] krz

⁴²⁰ opraveno mladší rukou

⁴²¹ marginální přípisek pozdější rukou

⁴²² marginální přípisek pozdější rukou

^{af}e matky] mat

⁴²³ opraveno mladší rukou

⁴²⁴ marginální přípisek pozdější rukou

^{af}f chvíli] c

⁴²⁵ opraveno mladší rukou

⁴²⁶ marginální přípisek pozdější rukou

^{af}g vzchváliti] wz

spasení mém.“⁴²⁹ Třetí řeč nebo slovo mluvila jest k svému synu, když již dvanácte let stár biele, když s ní a s Jozefem do Jeruzaléma k hodu velikonočnímu byl šel, ještě ho byli poblúdili a ztratili a potom ho třetí den tepru zase našli. Tu jest panna Maria k svému synu řekla: „Synu, cos nám učinil, tak já a otec tvůj, žalostni jsúce, hledali sme tebe.“⁴³⁰ Čtvrté mluvila jest k svému synu a k apoštolóm na svadbě a řkúci: „Synu, vína nemají.“⁴³¹ A pak k apoštolóm řekla: „Což kolivěk syn muoj vám die, to učiňte.“⁴³² A toť jsú ta čtyři slova, kteráž evanjelisti pokládají, ještě je panna Maria své dni mluvila. A ta jistá jejie čtyři slova byla jsú velikéj moci, takže k každému slovu zvlášče div se stal. Neb k prvniemu slovu, když anjelově řeči svěřila a řkúci „ej, dievka páně“, tu pán buoh v jejím životě přijal člověčenstvie a člověkem buoh učiněn jest. K druhému slovu, ještě k svatě Alžbětě, přítelkyni své, mluvila, svatý Jan radoval se v životě svéj matky, ještě se nenarodiv. K třetímu slovu, jakož k synovi řekla „synu, cožs učinil nám“, tak buoh poslušen byl člověka, totižto syn matce, jemužto poslušno jest všechno stvořenie. K čtvrtému jejie mu slovu, jakož na svadbě mluvila: [195v] {„Synu, vína nemají“, voda}⁴³³ proměnila^{afh.434} se u víno.“ A {mnoho divných i}⁴³⁵ jiných věcí o panně Mariji {v písmě u svatých}⁴³⁶ evanjelistů^{afi.437} čteme a psáno máme^{afj.438}, totiž {že}⁴³⁹ pastýři^{afk.440} našli Mariji z děťátkem, ano^{afi.441} v jesličkách ležie^{afm.442}. Opět že třé králi, přijevše do Betléma, všedše do téj obecnéj stáje, našli pannu Marii z dietětem. Také tehda, když s svým synem k úvodu do Jeruzaléma ráčila do chrámu jíti, tu od Simeona milého starce mnoho jest slyšela a zvlášče, když jí prorokoval, že by meč žalosti srdce jejíj pronikl. {Amen.}⁴⁴³

{Anno Domini 1453}⁴⁴⁴

{Item. Léta 1563 že sou přišli ke mně s Prostějova dvě osoby k zdavce den všech svatých: Pavel z Nisy a Eva Lolkýš za to rukojmě: Jakub Jirchář s Prostějova a Jan Chromý s Pustiměře.}⁴⁴⁵

⁴²⁷ opraveno mladší rukou

⁴²⁸ marginální přípisek pozdější rukou

⁴²⁹ L 1,46–47

⁴³⁰ L 2,48

⁴³¹ J 2,3

⁴³² J 2,5

⁴³³ marginální přípisek pozdější rukou

^{afh} proměnila] enila

⁴³⁴ opraveno mladší rukou

⁴³⁵ marginální přípisek pozdější rukou

⁴³⁶ marginální přípisek pozdější rukou

^{afi} evanjelistů] wangelíftu

⁴³⁷ opraveno mladší rukou

^{afj} máme] me

⁴³⁸ opraveno mladší rukou

⁴³⁹ marginální přípisek pozdější rukou

^{afk} pastýři] zy

⁴⁴⁰ opraveno mladší rukou

^{afi} ano] no

⁴⁴¹ opraveno mladší rukou

^{afm} ležie] zie

⁴⁴² opraveno mladší rukou

⁴⁴³ interlineární přípisek pozdější rukou

⁴⁴⁴ marginální přípisek pozdější rukou

⁴⁴⁵ marginální přípisek pozdější rukou

Souhrnná ediční poznámka

Elektronické knihy starších česky psaných památek jsou pořizovány výhradně z rukopisů a starých tisků z období 13.–18. století. Při ediční práci je uplatňován kritický přístup k vydávanému textu. Texty jsou transkribovány, tj. převedeny do novočeského pravopisného systému, s tím, že jsou respektovány specifické rysy soudobého jazyka. Elektronické edice vznikají na akademickém pracovišti zabývajícím se lingvistickým výzkumem, proto je mimořádný důraz kladen na interpretaci a spolehlivý záznam jazyka památky.

Transkripce textů se řídí obecně uznávanými edičními pravidly, jimiž jsou pro období staré a střední češtiny zejména texty Jiřího Daňhelky *Směrnice pro vydávání starších českých textů* (Husitský Tábor 8, 1985, s. 285–301), *Obecné zásady ediční a poučení o starém jazyce českém* (in: Výbor z české literatury od počátků po dobu Husovu. Praha, Nakladatelství Československé akademie věd 1957, s. 25–35) a *Obecné zásady ediční a poučení o češtině 15. století* (in: Výbor z české literatury doby husitské. Svazek první. Praha, Nakladatelství Československé akademie věd 1963, s. 31–41) a text Josefa Vintra *Zásady transkripce českých textů z barokní doby* (Listy filologické 121, 1998, s. 341–346). Tato obecná pravidla jsou přizpůsobována stavu a vlastnostem konkrétního díla. Při transkripci textu editor dbá na to, aby svou interpretací nesetřel charakteristické rysy jazyka a textu, zároveň však nezaznamenává jevy, které nemají pro interpretaci textu či jazyka význam (tj. např. grafické zvláštnosti textu).

Součástí elektronických knih je textověkritický a poznámkový aparát, jehož obsah a rozsah je zcela v kompetenci jednotlivých editorů. Bez výjimek jsou v kritickém aparátu zaznamenány všechny zásahy do textu, tj. emendace textu. Pravidelně jsou zaznamenávány informace týkající se poškození či fragmentárnosti předlohy, nejistoty při interpretaci textu atp. Naopak méně často jsou uvedeny věcné vysvětlivky a zřídka jsou zachyceny mezitextové vztahy.

Elektronické edice neobsahují slovníček vykládající méně známá slova. K tomuto účelu slouží slovníky zapojené do jednotného vyhledávacího systému *Vokabuláře webového* (<http://vokabular.ujc.cas.cz/hledani.aspx>), případně též slovníky nezapojené do tohoto vyhledávání (<http://vokabular.ujc.cas.cz/zdroje.aspx>).

Struktura a forma elektronických edic

Text edice je strukturován, tj. povinně je v něm zaznamenávána uzuální foliace či paginace. V závislosti na charakteru předlohového textu mohou být v elektronické knize uvedena čísla veršů (u veršovaných předloh) či označení kapitol a veršů (u biblických textů).

Dále je naznačena i další struktura textu, tj. text je členěn pomocí nadpisů a podnadpisů na nižší celky.

Součástí elektronických edic je textověkritický a poznámkový aparát.

Ve formátu PDF je tento aparát zachycen v poznámkách pod čarou umístěných na konkrétní stránce, ve formátu EPUB je textověkritický a poznámkový aparát uveden v poznámkách v závěru dokumentu:

- ^a – malé písmeno v horním indexu označuje emendace. U emendací je na prvním místě uvedeno kurzivou správné (tj. opravené) znění textu ve shodě s edicí, za grafickou značkou] je uvedeno chybné znění pramenné předlohy
- ¹ – arabská číslice označuje poznámky a komentáře nejrůznějšího druhu, které editor pokládal za důležité pro interpretaci textu

Formát EPUB umožňuje hypertextový přechod z různých částí textu (z položek obsahu, z indexových číslic a písmen textověkritického komentáře) na jiný text. Upozorňujeme, že některé elektronické čtečky nemusí podporovat všechny zamýšlené formáty a funkce.

V elektronické edici je dále použito těchto typů závorek a dalšího grafického značení:

závorky

- {} ve složených závorkách je zaznamenán text, který má charakter přípisu. Rozlišujeme přípisky podle umístění v textu (marginální a interlineární) a přípisky podle stáří vzhledem k základnímu textu (soudobou rukou a pozdější rukou).
- [] v hranatých závorkách je zaznamenán text, který není součástí předlohového textu, ale který lze na základě pravděpodobnosti či jiného textu do edice doplnit; text v hranatých závorkách může být doplněn i o poznámku (značenou arabskou číslicí v horním indexu) s údajem, odkud je text doplněn. V hranatých závorkách jsou rovněž umístěna čísla a údaje určující strukturu textu (foliace, paginace).

odlišné písmo

- *kurziva* označuje text, který byl editorem interpretován jako text nečeský; dále nerozlišujeme, o jaký jazyk se jedná, avšak nejčastěji se vyskytuje latina
- větším písmem jsou označeny nadpisy a podnápisy
- různou velikost písma či *kurzivní řez* některé čtečky nerozlišují

Komentář editora

Edice přináší text staročeských kázání obsažených v rukopise uloženém v Moravském zemském archivu v Brně ve fondu G 10 pod inventárním číslem 456 (původní signatura 505, srov. Švábenský – Řezníček 2008, s. 104; srov. PRF 1998, s. 50). Rukopis vznikl, soudě podle písma a stavu jazyka, zhruba v polovině 15. století, v závěru textu je mladší rukou přičiněn přípisek s vrocením 1453, který ovšem nelze považovat za spolehlivý. V roce 1690 se rukopis dostal do rukou P. Jana Františka Rivoly, křížovníka s červenou hvězdou (k tomu viz přípisek na fol. 1r „SOCCRS“, který značí „sacri ordinis cruciferorum cum rubea stella“), a v roce 1769 se stal majetkem propositury sv. Hippolyta. Do sbírek MZA se rukopis dostal v roce 1850 spolu s dalšími tzv. Bočkovými rukopisy.

V článku F. Černého (Černý 1901) figuruje rukopis pod názvem *Pasionál křížovnícký* (podle někdejšího Rivolova držení). Ačkoli je vztah tohoto textu ke Staročeskému pasionálu (potazmo k původnímu latinskému dílu *Legenda aurea*) velice úzký – text kázání z Pasionálu přebírá různě rozsáhlé pasáže, přece jen není možné považovat jej za pouhý opis Pasionálu, nýbrž za nové dílo. Během excerptce pro potřeby Staročeského slovníku byl proto název přehodnocen na *Sbírka kázání založených na legendách* a rukopisu byla přiřazena zkratka *KázLeg* (StČS 1968, s. 82).

Dílo obsahuje 46 kázání na dni svatých v pořadí církevního roku, která jsou doplňována úryvky z legendistických příběhů, často ovšem vyprávění převzaté z Pasionálu tvoří celé kázání. Podle původu textů lze tedy pozorovat několik rovin: soudobý text autorův (kazatelův?), starší text Pasionálu (staročeský překlad vznikl kolem r. 1360), starší text Bible (první staročeský překlad pochází z doby kolem r. 1360, ovšem nelze říci, že by se překlady citátů výrazně přimykaly k jedné z redakcí, jedná se o překlad do velké míry svébytný).

Papírový rukopis o rozměrech 20 x 15,5 cm čítá 195 listů. Text je zapsán jediným písařem v jednom sloupci, v průběhu času bylo několikrát mladší rukou přičiněno množství komentářů, doplňků a oprav. Text je psán černou barvou, rubriky je použito pouze příležitostně pro dozdobení nadpisů a pro zvýraznění textu (zpravidla začátků vět, případně interpunkce). Vynecháno je místo na iniciály, které ve většině případů nebyly doplněny, zůstaly pouze naznačeny rubrikátorem. Posledních několik listů bylo částečně poškozeno vlhkem – pravý horní roh byl zřejmě ještě v 18. století „restaurován“ (tj. odpadlý roh byl podlepen a doplněn).

Opis se vyznačuje poměrně velkou měrou nestandardních jazykových jevů v různých rovinách.

Text je zapsán spřežkovým pravopisem s poměrně ustálenou distribucí spřežka/grafém-foném. Ojedinelé odchylky projevující se zejm. v zápisu sykavek standardizujeme bez poznámky (např. *fflyssew* ‚slyšev‘, *ffkopcze* ‚skopce‘, *fflozil* ‚složil‘, *ffwatemu* ‚svatému‘). Co se týče interpunkce, velice nesystematicky je používána pouze tečka na vertikálním středu linky a virgule. Interpunkci a psaní velkých písmen podřizujeme současným pravidlům pravopisu, u náboženských pojmů volíme bezpříznakovou variantu s malým písmenem; u pojmenování *žid* volíme variantu s malým písmenem vzhledem k ne vždy zcela jasné interpretaci, zda se jedná o příslušníka židovského národa, nebo náboženského vyznání; spojení *starý zákon* se v případech, kdy se zcela zřetelně nemíní část Bible, přikláníme k podobě s malým písmenem. Hranice slov píšeme podle dnešních pravidel, ovšem s přihlédnutím k dobovým specifikům.

Z hlediska jazykového na rovině hláskoslovné respektujeme stav zachycený v rukopisu, včetně všech zvláštností (např. výhradní podoba *alnužna*) a kolísání, emendujeme pouze

jevy proniknůvší zvratnou analogií a zřejmé písařské omyly. Co se týče projevů asimilace znělosti, odstraňujeme ty případy, v nichž k ní nejsou podmínky (např. *s pravú věrú* m. z *pravú věrú*, *strávila* m. *ztrávila*, podobu *zpomoc* ovšem ponecháváme jako odvozeninu od staročeského slovesa *vzpomoci*, přestože v tomto případě nelze vyloučit chybnou podobu zápisu), ostatní doklady asimilace ponecháváme (*lechký*, *slechka*, *z zedníky*, *s čelétkú*, *prozba* atp.). Případy, ve kterých jde jen o grafické řešení toho, aby vedle sebe nestála stejná písmena (ve spojení jména a předložky z *svýma rukama*) a stejně tak skupiny *sš*, *šš* zaznamenané pouze dvěma dlouhými *s* (*vzaffe*, *wyffi*, *towaryzstwie*), přepisujeme bez upozornění. Text v určité míře zachovává jotaci v krátkých slabikách, zpravidla po sykavkách. Vzhledem k tomu, že se v tomto období bezpochyby jedná o záležitost grafickou, upravujeme stav jotace na současný stav bez poznámky. Zvratnou jotaci v dlouhých slabikách ovšem odstraňujeme pomocí emendace jako jev nenáležitý (*tisiec* m. *tisíc*, *pielny* m. *pílný* atp.). Ponecháváme jak asibilované podoby (*cisíc* ,tisíc‘, *ptáci* ,ptáci‘, *pravici* ,praviti‘, *leceti* ,letěti‘, *chcėti* ,chtěti‘, *chtěš* ,chceš‘, *nepřichodie*, *nahrazila* atd.) tak projevy analogické (*tihlú* ,cihlú‘, *svieti* ,svieci‘, *pomocnití* ,pomocnici‘, *všecti* ,všecci‘). Z dalších ne zcela standardních jevů ponecháváme: diftongizaci *ó* v *uo* v krátkých slabikách (např. *puojma*), infinitivní podobu *postit’*, ztrátu jotace po retnicích (*medenici* ,měděnici‘, *trpelivi* ,trpělivi‘), zjednodušování hláskových skupin (*kerúž* m. *kterúž*, *ocova* m. *otcova* atp.).

Hláskovou podobu vlastních jmen řešíme podle míry přizpůsobení českému systému, u počestěných variant odstraňujeme gemináty a aspirované *th* (které proniká též do českých apelativních výrazů typu *čerth*), skupinu písmen *ph* přepisujeme jako *f*, grafém *c* v platnosti hlásky *k* přepisujeme jako *k* apod. V případě výskytu původní *i* počestěné podoby ponecháváme kolísání, např. *Silvestr/Silvester*, *Kryštofor/Cristoforus* apod.

Běžné písařské zkratky rozepisujeme bez poznámky dle příslušných pravidel pro češtinu a latinu, taktéž arabské a římské číslice. Zkratku *s*. nahrazujeme jejím novočeským ekvivalentem *sv*.

Do tvaroslovné roviny zasahujeme minimálně. Emendujeme nenáležitou jotaci, např. v lok. sg. a v instr. sg. substantiv typu *znamenie* a v nom., lok. a instr. sg. m. adjektiv typu *božie* a dále ve všech slovesných tvarech. Koncovku *-ěj* v adjektivních koncovkách gen. sg. f., která proniká z dat. a lok. sg., ponecháváme. Homonymní slovesné tvary přítomného a aoristického přepisujeme s ohledem na jejich nejednotné užití v celém opise podle kontextu každého jednotlivého výskytu s vědomím, že aoristní tvary mohou být vzhledem k dataci rukopisu spíše pozůstatkem starších vývojových fází češtiny.

Na rovině syntaktické zavádíme novočeskou interpunkci, emendujeme jen zřetelně mylné zopakování stejného textu.

Po textové stránce do znění předlohy nijak nezasahujeme. V případě zkomolených částí či nejistého čtení text srovnáváme se zněním staršího prvotisku staročeského Pasionálu z roku 1487 (který se však textově velice blíží nejstarším muzejním pasionálům z 2. třetiny 14. století, srov. StČS 1968, s. 97, zkratka *PasTisk*), na příslušnou úpravu (doplnění či opravu) vždy upozorníme prostřednictvím edičního komentáře.

Přípisky mladší rukou, které přímo souvisejí s textem, jsou uváděny v samotném textu přepisu, opravy netextotvorné (např. oprava *byl* za imperfektum *bieše*), formou poznámky pod čarou. V obou případech jsou tyto mladší zápisy transkribovány.

Latinské citáty jsou přepisovány podle zásad pro zpracování Staročeského slovníku (StČS 1968, s. 48–49) s přihlédnutím k nepublikovaným zásadám Bohumila Ryby.

U latinských a českých citátů je formou poznámky pod čarou uveden zdroj (u biblických konkrétní kniha a verš, u citování církevních otců název díla), podařilo-li se jej dohledat.

Podíl jednotlivých editorů na výsledné podobě textu je následující: přepis textu z rukopisu provedl Marek Janosik-Bielski, starou češtinu revidovala Andrea Svobodová, latinský text Kateřina Voleková.

Andrea Svobodová

* * *

Pasionálové texty (původně český převod latinského textu *Legenda aurea /Zlatá legenda/* z roku 1260 od italského dominikánského mnicha Jakuba de Voragine) zapracované do kázání způsobem, jaký vidíme v *KázLeg*, se nejeví jako klasická doličná exempla, neboť tvoří základní a podstatnou složku celého souboru. Nejde jen o pouhý příklad – přejeté legendy mají posloužit jako nástroj k povzbuzení věřících, jako podnět ke změně smýšlení a chování, mají vysvětlit, čeho a proč je zapotřebí, a také zdůvodnit různé události či jevy. Exemplární funkce těchto vložených textových úseků sice zůstává, ale není jediná. Tyto legendické texty, přestože jsou zakomponovány do textů jiných, přinášejí s sebou a přidávají své původní charakterové rysy, ačkoli celkové funkční zaměření výsledného textu může být odlišné. Legendy jako takové slouží primárně k legitimizaci světce a mohou také iniciovat jeho kult. Neliterární kontext a suo modo i konečná forma kázání jsou ale jiné. Přesto je však v *KázLeg* zcela zjevné, že je převzatý text stále legendou, i když je – a to ještě s ojedinělými výjimkami – zasazen do rámce textu homiletického, který je z hlediska vymezení funkce zásadní.

Právě proto, že jde o kázání, musíme mít na mysli i jiný kontext než čistě literární. Funkční zaměření je dané spíše stránkou užití – kázání je součástí svaté liturgie a prostředek především pastorační a výchovně-vzdělávací. Typově můžeme kázání rozdělit do dvou základních skupin podle obsahu: jednu skupinu tvoří kázání exegetická (výklad biblických, popř. i jiných, s biblickou látkou úzce souvisejících textů), druhou kázání tematická (látka na biblickém textu nezávislá). Z těchto typů se v *KázLeg* objevuje především kázání výkladové, u něhož nejvíce převládá motivace neliterární, což se zdá být v protikladu s tím, že převážná většina textu jednotlivých kázání je tvořena legendami, tj. texty, u nichž výraznější literární ambice vysledovat lze.

Při zachování všech specifíků legendických textů se pasionálové texty jeví nikoli jako exemplární doplněk, nýbrž přímo jako hlavní látka kázání, která do jisté míry určuje i formu výsledného textu. V tomto ohledu není tedy smysluplné snažit se o jednoznačné a snad i zavádějící žánrové vymezení. Prolnutí vrstvy pasionálové i homiletické je příliš těsné. Sama otázka po žánrovém vymezení je sice zajímavá, avšak vzhledem k charakteru textu ne zcela správně položená. A pokud její nesprávnost či neúplnost neodhalíme, můžeme nakonec dojít v charakteristice této specifické literární památky k mylným, zkreslujícím nebo neúplným závěrům. V případě *KázLeg* je zapotřebí mluvit o více než jednom úhlu pohledu, protože samotné žánrové vymezení k charakteristice konkrétní písemné památky a jejímu co nejúplnějšímu pochopení nestačí (srov. Kolár 1999), ba naopak – přílišné lpění na tomto typu charakteristiky může být na škodu věci, zvláště u těch textů, které jsou funkčně ovlivněny i jinými než estetickými zákonitostmi.

Z funkčního hlediska je *KázLeg* sbírkou textů, které jsou inspirativní jak svým obsahem, tak formou zpracování. Jde tedy o soubor textů využitelných (a podle stavu památky /opravy, doplnění, marginálie, fyzická opotřebenost/ také hojně a dlouhodobě využívaných) pro jejich výchovný charakter a obsahovou poutavost coby účinného nástroje pastorační.

Marek Janosik-Bielski

Výběrová literatura

Černý, F.: Paběrky z moravského zemského archivu. In: *Věstník České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění*. X. ročník. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1901, s. 48–51.

Daňhelka, J.: Směrnice pro vydávání starších českých textů. In: *Husitský Tábor* 8, 1985, s. 285–301.

Janosik-Bielski, M.: Pravopisné zvláštnosti v sbírce staročeských kázání založených na legendách. In: *Dějiny českého pravopisu (do r. 1902)*. Brno: Host, 2010, s. 103–107.

Kolár, J.: *Návraty bez konce*. Brno: Atlantis, 1999.

StČS 1968: *Staročeský slovník: Úvodní stati, soupis pramenů a zkratek*. B. Havránek (red.). Praha: Academia.

PRF 1998: *Průvodce po rukopisných fondech v České republice. Díl II, Rukopisné fondy archivů v České republice*. M. Tošnerová (ed.). Praha: Archiv Akademie věd České republiky.

Švábenský, M. – Řezníček, J.: G 10. Sbírká rukopisů Moravského zemského archivu. Brno 2008. [interní pomůcka]

Tato edice je autorské dílo chráněné ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, a je určena pouze k nekomerčním účelům.